

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ABD DIŞ POLİTİKASINDA MEDYANIN ROLÜ:
DONALD TRUMP DÖNEMİ RUSYA İLİŞKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hacı ÖZTÜRK

ŞUBAT - 2023

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ABD DIŞ POLİTİKASINDA MEDYANIN ROLÜ:
DONALD TRUMP DÖNEMİ RUSYA İLİŞKİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hacı ÖZTÜRK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Murat ÜLGÜL

ŞUBAT - 2023

TRABZON

ONAY

Hacı ÖZTÜRK tarafından hazırlanan “ABD Dış Politikasında Medyanın Rolü: Donald Trump Dönemi Rusya İlişkileri” adlı bu Çalışma 03/03/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Doç. Dr. Murat ÜLGÜL	Başkan	☐	☐	
Prof. Dr. İsmail KÖSE	Üye	☐	☐	
Doç. Dr. Hüsrev TABAK	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Hacı ÖZTÜRK
01/02/2023

ÖNSÖZ

Liberal değerlerin temsilcisi olarak görülen Amerika Birleşik Devletleri'nde politikaların belirlenmesi aşamasında birçok aracın etkinliği söz konusudur. Yürütmenin başı olarak seçilen ve görev yapan başkanlar, bakanlıklar, istihbarat kurumları, sivil toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler gibi araçların yanı sıra medyanın da etkisi altında kalabilmekte, planlananın aksine politika adımları atabilmektedirler. Hükümetlerin politika adımlarının radikalliğinin, kurulu düzen perspektifi içerisinde kalıp kalmaması ile ölçüldüğü ABD'de, müesses nizamı gözardı eden adımlar atılması, sorunlu bir sürecin yaşanmasına sebebiyet verebilecektir. Bu minvalde bir dönem incelemesi olan çalışma, Donald Trump dönemi ABD-Rusya ilişkilerini incelerken Amerikan ana akım medyasının politikalar üzerindeki etkinliğini gözler önüne sermeye çalışmıştır. ABD dış politikasının belirlenmesi aşamasında etken araçlardan biri olan müesses nizamın bir parçası olarak kabul edilen Amerikan ana akım medyasının etkisinin ortaya konulabilmesi, Trump döneminde Rusya ilişkilerini ele alış şekli ve sonrasında değişen hükümet politikaları bu minvalde incelenmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasına kıymetli bilgi ve tecrübeleri ile destek olan, yol gösteren danışmanım Sayın Doç. Dr. Murat ÜLGÜL'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Şubat, 2023

Hacı ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
KISALTMALAR LİSTESİ	IX
GİRİŞ	1-5

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6-21
1.1. Uluslararası İlişkiler.....	6
1.1.1. Uluslararası İlişkiler ve Medya	7
1.2. Popülizm Kavramı	8
1.2.1. Popülizm Kavramı ve Donald Trump	10
1.3. Liberal Hegemonya.....	12
1.3.1. Müesses Nizam Kavramı	14
1.3.2. Liberal Hegemonya ve Medya	15
1.3.3. Liberal Hegemonya ve Donald Trump	16
1.3.4. Teorik Bakış.....	17
1.3.4.1. Demokratik Barış Teorisi	21
1.3.4.2. Karşılıklı Bağımlılık Teorisi.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

2. ABD DIŞ POLİTİKASI	25-40
2.1. Amerikan Dış Politikasının Mantığı	26
2.1.1. ABD Dış Politikasında İdeolojik Yaklaşımlar	28
2.1.2. Amerikan Dış Politika Algısı ve Etkin Kurumlar	31
2.2. ABD Dış Politikasına Genel Bakış	34
2.2.1. Donald Trump Dönemi ABD Dış Politikası	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ANA AKIM MEDYASI.....	44-61
3.1. Medya.....	45
3.1.1. Medya ve Demokrasi	47
3.1.2. Medya ve Sivil Toplum Kuruluşları	49
3.1.3. Dış Politika Yapım Sürecinde Medyanın Rolü.....	51
3.2. Amerikan Medyasının Gelişim Süreci ve Özellikleri	52
3.2.1. CNN Etkisi Nedir?	55
3.2.2. Amerikan Ana Akım Medyası Olay İncelemesi	56

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ABD-RUSYA İLİŞKİLERİNDE MEDYA’NIN ROLÜ	65-85
4.1. Vladimir Putin Dönemi ABD-Rusya İlişkilerine Bakış.....	67
4.2. Rusya Soruşturmasının Temelindeki Olaylar	70
4.2.1. Rusya Soruşturması Süreci ve Medyanın Tutumu.....	72
4.3. Trump Yönetiminin Rusya’ya Yönelik Politikalarının Değişen Görünümü.....	81
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	90
KAYNAKÇA	93
ÖZGEÇMİŞ.....	116

ÖZET

Modern devlet yapılanmalarının ortaya çıkmaya başlaması sonrası iktidarların izlemeyi planladıkları politikaları ortaya koyma aşamaları gittikçe daha sancılı bir sürece dönüşmüştür. Karar vericiler süreç içerisinde politikalarını belirlerken kurumsallaşmanın da artması ile içsel ve dışsal birçok faktörün etkisi altında kalmışlardır. Bu faktörler hükümet ile varlık gösteren bakanlıklar gibi uzmanlaşmış kısımlar olabileceği gibi hükümet harici yapılar da olabilecektir. Sivil toplum kuruluşları, özerkleşmiş ve yüksek bütçeli çok uluslu firmalar, topluluk liderleri ve medya gibi yürütme harici yapılanmalar politika yapıcılar üzerinde önemli bir nüfuza sahip olmuşlardır.

Demokratik değerler ile özgürlük ve kamu yararına çalışma fırsatı bulan medya, ulaşım ve iletişim imkanlarının gelişmesi ile oldukça önemli bir politika şekillendirici etmen halini almıştır. Tekrar seçilme kaygısı yaşayan siyasilerin kamuoyunu önemsemesi, medyaya doğrudan bir nüfuz kazandırmıştır. Medya, politika yapıcılar ve kamuoyu arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Ancak doğrudan bir aktarım söz konusu değildir. Çalışmanın da inceleme sahasını oluşturan Amerikan medyası, politika kuralları kurucu babalar tarafından belirlenen ve onlarca yıldır devam eden bir perspektiften politika yapıcıları incelemekte, kamuoyuna, geçmişten bugüne belirlenen bu perspektiften alınan bilgileri aktarmaktadır. Yani söz konusu haberler liberal hegemon değerleri önceleyen bir süzgeçten geçerek kamuoyuna ulaşmakta, yerleşik kurallara aykırı adımları bir hata minvalinde okuyucusuna ulaştırmaktadır.

Trump başkanlığında en eleştirel dönemlerinden birini yaşayan ana akım medya, Trump'ın geçmiş her türlü ilişkisini incelemiş, kampanyasını ve başkanlık döneminin ABD değerleri ile uyumunu, bu değerlerin bir bekçisi misali ile kamuoyuna aktarmıştır. Trump başkanlığının en önemli konu başlığı olan Trump'ın Rusya ve Putin ile ilişkileri sürekli olarak mercek altında tutulmuş, Trump hükümetinden birçok siyasinin de söylediği gibi atılması gereken rutin adımlar dahi medyanın bu tutumundan dolayı atılamamıştır. Bu minvalde şekillenen çalışma, Trump başkanlığında, Rusya'ya yönelik atılan politika adımlarına Amerikan ana akım medyasının etkisini ortaya koymaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: ABD, Donald Trump, Rusya, Dış Politika, Rusya Soruşturması, Medya Etkisi

ABSTRACT

After the emergence of modern state structures, the process of revealing the policies that the governments planned to follow turned into a more and more painful process. Decision makers have been under the influence of many internal and external factors with the increase in institutionalization while determining their policies in the process. These factors may be in specialized parts such as government and existing ministries, or they may be in non-governmental structures. Non-executive organizations such as non-governmental organizations, autonomous and high-budget multinational firms, community leaders and the media have had significant influence over policy makers.

The media, which has the opportunity to work for freedom and public interest with democratic values, has become a very important policy shaping factor with the development of transportation and communication opportunities. The importance of public opinion by politicians who are worried about re-election has given the media a direct influence. The media acts as a bridge between policy makers and the public. However, there is no direct transfer. The American media, which also constitutes the study area of the study, examines policy makers from a perspective whose policy rules were determined by the founding fathers and has been going on for decades, and conveys the information received from this perspective, which has been determined from the past to the present. In other words, the news in question reaches the public through a filter that prioritizes liberal hegemon values, and conveys the steps contrary to the established rules to the reader in the form of an error.

The mainstream media, which went through one of the most critical periods in the Trump presidency, examined all kinds of Trump's past relationships and conveyed his campaign and the compatibility of his presidential term with the US values to the public as a guardian of these values. Trump's relations with Russia and Putin, which is the most important topic of the Trump presidency, were constantly scrutinized, and as many politicians from the Trump administration said, even routine steps that should be taken could not be taken because of this attitude of the media. The study, shaped in this way, tries to reveal the influence of the American mainstream media on the policy steps taken against Russia under the Trump presidency.

Keywords: USA, Donald Trump, Russia, Foreign Policy, Russia Investigation, Media Influence

KISALTMALAR LİSTESİ

AA	: Anadolu Ajansı
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AP	: The Associated Press
BBC	: British Broadcasting Corporation
CIA	: Merkezi Haber Alma Teşkilatı
CNBC	: Consumer News and Business Channel
CNN	: Cable News Network
Çev.	: Çeviren
DBT	: Demokratik Barış Teorisi
Ed.	: Editör
FBI	: Federal Soruşturma Bürosu
KBT	: Karşılıklı Bağımlılık Teorisi
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
NAFTA	: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NBC	: National Broadcasting Company
NYP	: The New York Post
NYT	: The New York Times
PEW	: Pew Research Center
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
t.y.	: Tarih yok
WSJ	: The Wall Street Journal

GİRİŞ

Multidisipliner bir alan olan uluslararası ilişkilerde temel aktör olarak değerlendirilen devletler, ulaşım ve iletişim imkanlarının da gelişmesi ile ulusal sınırlar haricine yönelik siyasi, hukuki, iktisadi, çevresel veya herhangi bir konuda birçok adım atabilen mekanizmalar halini almışlardır. Batı devletlerinde toplumlar, hükümetler ve ekonomiler arası ilişkilerin çatışmasız şekilde artırılabilmesinin sağlanması amacıyla yükselen talep, uluslararası ilişkiler disiplini ile ilgili artarak devam eden bir araştırma dalgası ortaya çıkarmıştır. Dünya savaşları sonrası devletler arası problemlerin ne denli büyük yıkıcılığa neden olabileceğinin görülmesi, beraberinde teknolojik gelişmeler ile küreselleşmenin hızlanması, disipline verilen önemin daha da artmasını sağlarken, oluşan süreç devletlerin dış ilişkilerine yönelik uzmanlaşmış özel kurumların temellerinin atılmasına ortam sağlamıştır (Özlük, 2009).

Devletin, sınırları içinde veya dışında görevlerini yerine getirmesini sağlayan Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar Kurulu gibi yürütme organı temsilcileri, politika kararlarının alınması ve uygulanması aşamalarında birçok faktörün etkisi ile hareket etmekte, kararlarını şekillendirmektedirler. Monarşi, oligarşi veya demokrasi gibi siyasal sistemler içerisinde hareket edebilecek olan yürütme organı temsilcileri, bulundukları sisteme göre faaliyet yöntemi ortaya koymaktadırlar. Yukarıda bahsedilen, politikaların şekillenmesinde etkili olan faktörler siyasal sistemlere göre etki kazanabilmekte veya kaybedebilmektedirler. Örneğin yasama ve yürütme yetkisinin hükümdarlarda bulunduğu monarşilerde, yasamanın, bireylerin kendi iradeleriyle yöneticilerini seçtikleri demokrasilerdeki yasama organları ile benzer oranda hükümet politikalarını sınırlandırması veya şekillendirmesi beklenemeyecektir (Sayarı ve Bilgin, 2015: 45).

Yukarıda bahsedilen ve devletlerin siyasal sistemlerine göre etki kazanabilecek olan bu faktörler, devlet kurumlarından kaynaklanabileceği gibi harici yapılanmalar veya topluluklardan da doğabileceklerdir. Bunlar kurumsal kimliklerinden ötürü, yasama ve yargı erkleri olabileceği gibi sivil toplum kuruluşları, çokuluslu şirketler veya medya ağları olabileceklerdir (Hastedt, 2017: 125). ABD örneğine bakılacak olunursa, yukarıda bahsi geçen bütün faktörler, politikaların belirlenmesi aşamasında yürütme erki temsilcilerini etkileyebilir konumdadır. Etkin taraflar, Amerikan liberal değerleri ile uyum içerisinde çalışırken, kendi menfaatlerini de devlet çıkarları ile bir şekilde ilişkilendirebilmişlerdir. Yani burada radikal politik farklılıklar söz konusu değildir. Politika yapıcıları yani siyasileri, Amerikan değerleri içerisinde değerlendiren bu taraflar, bir bekçi gibi hükümet politikalarını sorgular, denetler ve destek olur veya muhalif rollere bürünebilirler. Amerikan

kültürünün, müesses nizam olarak ifade edilen kurulu siyasal düzenin bir parçası konumundaki bu faktörler, hükümetler açısından ihtiyatlı adımlar atılmasını zorunlu kılmaktadırlar.

Çalışmanın inceleme sahasını oluşturan ABD dış politikası temelde iki dönem olarak değerlendirilmektedir. Eski Ahit ve Yeni Ahit olarak ayrılan bu dönemler; dış politikada kıta harici ile temasın minimize edilmesini savunan izolasyonculuk görüşü ile izolasyon döneminde bütünleşmesini tamamlamış, artık küresel fırsatları değerlendirip rekabete girebilecek güçlerdeki bir devletin farklı iki döngüsünü ifade etmektedir. Ancak her iki dönemde de yeni kurulan bu devletin Tanrı tarafından kutsandığı ve diğer devletlere göre benzersiz yaratıldığı, bu nedenle de örnek olması gerektiği görüşü söz konusudur. Bu benzersiz değerler ise liberalizm adı altında teorileştirilmiş, uygulanmaya konulmuş ve yansıtılmaya çalışılmıştır. Yöneticilerin tavırları bu perspektifte gerçekleşirken politika oluşum aşamalarında radikal değişimler gerçekleştirilmemiş, kamuoyu tepkisine göre vurgusal değişimler yaşanmıştır (Ülgül, 2020).

Yeni Ahit olarak bahsedilen ve ABD'nin küresel roller üstleneceği ikinci döneminde temel prensip, ABD'nin sahip olduğu liberal değerlerin küresel yayılımını sağlamak ve bu değerlere liderlik etmek olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde daha da öne çıkan bu prensip, Amerikan politikalarında yukarıda bahsedilen etkili kesimler tarafından da desteklenmiş, ülke menfaatleri yanında kendi menfaatlerini de maksimize edecek şekilde devam ettirilmiştir (Walt, 2018: 119). Ancak müesses nizam tarafından kabul edilen ve Yeni Ahit dönemiyle beraber ortaya çıkan aktif dış politika anlayışı, Amerikan kamuoyu tarafından 11 Eylül gibi somut bir tehdit olmadığı sürece ön planda tutulmamış, iç sorunlara daha büyük önem atfedilmiştir. Seçilmişlerin, dış politikaya herhangi bir tehdit olmaksızın, kamuoyu beklentilerine rağmen öncelik vermeye devam etmesi ise farklı fikirlere sahip siyasilerin kitle oluşturabilmesini ve oy toplayabilmesini kolaylaştırmıştır (Ülgül, 2020). Siyaset dışı kimliği ile ABD'nin küresel liderlik rolünü eleştiren ve kendi iç işlerine odaklanılmasını gerektiğini iddia eden Trump, bu söylemler minvalinde oluşturmuş olduğu kampanyası ile büyük bir sürprize imza atarak, müesses nizam dışı bir başkan olarak göreve başlamıştır.

Amerikan karar alıcıları etkileyebilme gücüne sahip olan Amerikan medyası anayasa tarafından korunan yapısı, özerkliği ve sermayesi sayesinde özgürce çalışabilmekte, kamuoyuna kolaylıkla nüfuz edebilmektedir. Müesses nizam içerisinde değerlendirilebilecek olan medya, Amerikan siyasal kültürünü birçok yönden eleştiren Trump hükümeti ile sürekli olarak çatışma halinde olmuş, Trump politikalarına kuşku ile yaklaşmış ve sorgulamıştır. Çalışmanın inceleme çerçevesini oluşturması bakımından ana akım medya, müesses nizam içerisinde hareket eden faktörlerden biri olarak değerlendirilmiştir. Bu minvalde Amerikan ana akım medyası sadece kendi menfaatleri değil, ülke menfaatleri doğrultusunda da politikaları etkileme çabasına girmiştir (Walt, 2019). Ancak medyanın müesses nizam olarak ifade edilen liberal politik kültüre sahip topluluk içerisinde değerlendirilmesi önemlidir. Burada salt kendi çıkarının düşünülmesi değil, ülke

menfaatleri ile kendi menfaatlerinin benzer doğrultuda değerlendirilmesi söz konusudur. Yani, Trump yönetiminin, müesses nizam karşıtı olması ve bu minvalde politikalar izlemesi, yönetim ile ana akım medya çatışmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Noam Chomsky (1998: 257), “Medya Gerçeği” adlı çalışmasında, hükümetlerin izlemiş olduğu politikaların eğer medya tarafından destekleniyorsa nasıl gösterime sunulduğu, nasıl kamusal desteğin sağlanabildiğini ortaya koymuştur. ABD’nin bazı sınır ötesi müdahalelerine yer veren Chomsky, Körfez Savaşı esnasında Irak’a karşı gerçekleştirilen yoğun bombardımanların havai fişek gösterileri gibi izletilip ı ışık görsellerini paylaşırken; ABD’nin hedef olduğu 11 Eylül saldırılarının ise saatlerce her ayrıntısına kadar ekranlarda yer verilmesini değerlendirmiştir. İlk örnekte savaş kötü değil barış amaçlı, kahramanca yansıtılırken, diğ erinde en acımasız yanının gösterilmeye çalışılması, eğer medya ve politika yapıcılar ortak perspektifte düşünüyorsa medyanın nasıl bir propaganda aracına dönüşebileceğini gün yüzüne çıkarmaktadır. Çalışmanın temel problemlerinden birine cevap olan çalışma, medyanın nasıl kamuoyu oluşturabildiğini, kamusal desteğin nasıl sağlanabildiğini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın temel konularından biri medyanın uygun koşullar altında nasıl etkili bir politika şekillendirici olduğunun gösterilmesidir. Bu minvalde Amerikan ana akım medyasını konu alan birçok örnek olay değerlendirilirken, medyanın kamusal gücü ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bir diğ er temel mesele ise Trump yönetimi ile Amerikan ana akım medyasının ideolojik uyumsuzluklarının değerlendirilmesi ve Trump’ın Rusya politikalarının beklenenden farklı bir güzergaha evrilmesine nasıl sebebiyet verildiğ inin gösterilmesidir. Bu minvalde Trump-Rusya ilişkileri Amerikan ana akım medyası göz üyle değerlendirilirken, medya tarafından Rusya soruşturması üzerinden ilişkilendirilen yönetici elitin, siyasi gelecek kaygısı ile oluşabilecek devletler arası yakınlaşmanın dahi nasıl önüne geçilebileceğ i gözler önüne serilmiştir. Ayrıca, Chomsky’nın ifadesiyle medyanın Trump’ın başkanlıktan edilmesine yönelik “rızanın üretilmesi süreci” yansıtılmaya çalışılmıştır. Çalışmada, Amerikan dış politikasını şekillendiren temel ideolojik faktörlerin değ işiminin algılanabilmesi açısından Demokratik Barış Teorisi ve Kurumsal Karş ılıklı Bağı mlılık Teorileri incelemenin altyapısını oluşturmuştur: ABD, demokratikleş miş ö lkelerin sistem açısından herhangi bir büyük sorun oluşturmayacağını ve böylece sistemin istikrarlı şekilde iş leyeceğ ini, sistemin lideri olarak herkes kazanırken kendisinin de kazanmaya devam edeceğ i görüş üne sahiptir. Bu bakımdan hedef uluslararası aktörün kurumları liberal değ erler perspektifinde şekillendirilmeye çalışılırken, benzer kurumsal yapılanmalara sahip taraflar birbirlerine bağı mlı hale gelmektedirler. ABD’de yüzyıllardır kurulu olan bu sistem kendisini koruyabilmiş, seç ilmiş ler sistem içeriş inde hareket etmiş lerdir. Aksi halde ise müesses nizam unsurları tarafından ş iddetle reddedilmiş lerdir.

Çalışma dört ana bölümden oluş maktadır. Birinci bölümde çalışmanın teorik ve metodolojik çerçevesi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bölümde medyanın, uluslararası ilişkiler disiplini ile

ilişkisi tanımlandıktan sonra Donald Trump'ın siyasal ve kişisel karakteristik özellikleri incelenmeye çalışılmıştır. Trump'ın siyasal karakterinin açıklanabilmesi açısından popülizm kavramı değerlendirilmiş ve örneklendirilmiştir. Jan Werner Mueller ve Cas Mudde'nin "Popülizm" eserlerinden faydalanılırken, ABD'nin liberal hegemon dış politika yaklaşımının incelenmesinin ardından çalışmanın teorik çerçevesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu minvalde Demokratik Barış Teorisi ve Karşılıklı Bağımlılık Teorileri değerlendirilmiş, Trump politikaları ile uyumsuzluk ortaya konulurken, müesses nizamın bir parçası olarak medyanın neden Trump politikalarını onaylamadığı teorik çerçevede de desteklenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde Trump dönemi dış politika değişimlerinin daha iyi algılanabilmesi açısından ABD siyasal kültürü incelenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede Patrick Callahan'ın "Logics of American Foreign Policy" ve Walter Allen McDougall'ın "Promised Land" eserlerinden sıklıkla faydalanılmış, ABD dış politikasının oluşumunda etkili olan düşünsel altyapı irdelenmiştir. ABD'nin kurulumundan itibaren liberal değerler ekseninde hareket etmesi, kıtaya ilk göçlerle başlayan siyasal ve toplumsal birikimin giderek artması ve sonrasında kıtanın üçte birine hâkim, korunaklı ve doğal kaynak bakımından zengin bir bölgede, benzer birikimlere sahip kişiler ile böyle bir devletin kurulabilmesi Tanrı'nın bir lütfu olarak görülürken, 20. yüzyıl başlarından itibaren nasıl küresel roller üstlendiği veya Tanrı'nın isteğiyle zorunda kaldığı açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra ise ABD dış politikasının belirlenmesi aşamasında etkili kurumlar değerlendirilmiş ve ABD dış politikasını ortaya koyan başlıca olaylara kronolojik olarak yer verilmiştir. Son olarak ise Trump başkanlığında ABD dış politika değişimleri olaylar üzerinden değerlendirilmiş ve müesses nizam olarak ifade edilen kurulu düzen harici nasıl politika adımları atıldığı, Trump'ın neden müesses nizam minvalindeki kesimlerden tepki gördüğü değerlendirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Amerikan dış politikasının şekillendirici etmenlerinden biri olarak medya ele alınmıştır. Kitle iletişim araçları olarak da ifade edilen medyanın nasıl bir gelişim yaşadığı, araçlarının ne olduğu ve nasıl kullanıldığına değinildikten sonra medya demokrasi ilişkisi incelenmiştir. John Rawls'ın (1993) ifadesiyle siyasal liberalizmin ifadesi olan demokrasinin, medya ile nasıl karşılıklı fayda ilişkisi içerisinde oldukları değerlendirilmiştir. John Keane'in "Medya ve Demokrasi", Noam Chomsky'nin "Medya Gerçeği", Lenora Foerstel'in hazırladığı "Medya ve Savaş Yalanları" ve Stephan Walt'ın "The Hell of Good Intentions" eserlerinden sıklıkla faydalanılan bu bölümde medyanın etkisi ile "seçmenler açısından hükümet politikalarının nasıl gün ışığına çıktığı" anlatılmaya çalışılmıştır. Teknolojik gelişmelerle beraber medyanın ulaşmış olduğu hız ve beraberinde getirdiği etkiyi anlatmak için kullanılan CNN etkisi ve sonrasında Amerikan medyasının politika yapımcılar üzerindeki etkisi örnek olaylar üzerinden değerlendirilerek bölüm tamamlanmıştır.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise temel soru olan Trump başkanlığında ABD-Rusya ilişkilerinde medyanın nasıl rol oynadığı, kamuoyu etkisi kullanılarak seçilmişler üzerinde nasıl

nüfuz sağlandığı değerlendirilmiştir. Bu çerçevede medyanın Trump yönetimini zor durumda bırakan basın-yayın faaliyetleri değerlendirilirken Rusya soruşturmasının öncesi ve sonrası yaşanan gelişmeler kronolojik olarak ele alınmış, medyanın dönüm noktaları olarak ifade edilebilecek dönemlerde nasıl başlıklar kullandığı aktarılmaya çalışılmıştır. Kaynak olarak genellikle Amerikan ana akım medya unsurları kullanılmış, Trump'ın başkanlığı süresince devam etmiş olan haber akışları üzerinden genel kanı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Literatürde medyanın, politika yapıcılar üzerindeki nüfuzu ve politikalar üzerindeki etkisi üzerine birçok çalışma yer almaktadır. Ancak spesifik olarak bakıldığında Trump yönetiminin Rusya ile ilişkilerinde medyanın rolü üzerine çalışmaların yeterli olmadığı, Türkçe literatürde ise hemen hemen hiç çalışma yapılmadığı görülmüştür. Ayrıca Amerikan ana akım medyasının dış politikaya olan etkisini gösteren güncel bir vaka olması ve yine Trump dönemi iki ülke arası yaşanan gelişmeler, Rusya özelinde çalışmanın ortaya çıkmasında diğer teşvik edici unsur olmuştur. Böylece, Trump dönemi Amerikan ana akım medyasının, Trump yönetiminin Rusya ile ilişkilendirilen konulara karşı tavrı araştırılmış, yönetimin, medyanın tavrı doğrultusunda değişen politika yaklaşımı incelenmiştir. Bu minvalinde kaleme alınan çalışmada literatürdeki bu eksikliğe katkı sunulmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Uluslararası İlişkiler

Binlerce yıldır etkileşim içerisinde olan insanoğlu, çeşitli faktörlerin etkisi ile temas düzeyini sürekli olarak artırmıştır. Etkileşimin ilk örnekleri neolitik çağda varlık gösteren köysel topluluklarda görülürken, ilk çağa geçilmesi ile toplumun gelişmesi ve şehir devletlerinin kurulması sonrası insanoğlu daha kalabalık yaşamaya başlamıştır (Çağırın, 2014: 29-32). Zaman içerisinde merkezi krallıkların ortaya çıkması ve güçlenmesi ise orta çağ toplumlarının etkileşiminin önceki toplumlara oranla daha da gelişmesi zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Modern olarak değerlendirilebilecek ve bugünkü manada ilk devlet emarelerinin görüldüğü 17. yüzyıl ve sonrası dönemde ise toplumlar arası etkileşim düzeyi geçmişe oranla hızla yükselmiş, Birinci Dünya Savaşı sonrası ise teknolojik gelişmeler ile hızlanan küreselleşme etkisi ile maksimum seviyeye ulaşmıştır (Ateş, 2009: 193). Bahsi geçen süreç içerisinde giderek artan insan ilişkileri birçok bilim dalına da böylece kaynaklık etmiştir. Bu bölümde uluslararası ilişkiler kavramı incelenecek olup, gelişim süreci ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Modern devlet mekanizmalarının ortaya çıkması süreci 17. yüzyılda Avrupa'da toplumun farklı kesimleri arasında yaşanan çatışmalar temelinde gerçekleşmiştir. Dinin mevcut konumu sebebi ile papalığı hedef alan ayaklanmaları, köylüler ve burjuvanın yerel otoriteler ile meydana gelen çatışmaları izlemiştir (Çağırın, 2014: 37). Avrupa'da din ve otoriteye karşı başlatılan ayaklanmalar, birçok bölgede birçok devleti kapsayacak savaşların yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Vestfalya Barışı ile sona eren süreç bugünkü manada modern devlet oluşumlarının ilk adımlarını oluşturmuştur. Vestfalya'ya Avrupalı devletlerin büyük çoğunluğunun katılması, ikili ve çok katımlı görüşmelerin gerçekleştirilmesi, ortak paydada birleşme çabaları uluslararası ilişkiler kavramının temelini oluşturan faktörleri bulundurması bakımından kilometre taşı niteliği taşımaktadır (Uslubaş, 2016: 167).

Teknolojik gelişmelerle beraber artış gösteren ulaşım ve iletişim imkânları, uluslararası aktörler arası küresel temasın artmasına olanak sağlamıştır. Devam eden emperyalist temelli rekabet, zaman içerisinde uluslararası alanda güç dengelerinin bozulmasına, sonrasında ise zaten sorunlu küresel statükonun ortadan kalkmasına neden olmuştur (Best vd., 2012: 8). 20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan dünya savaşları uluslararası ilişkilerde yapısal değişimler meydana getirirken, uluslararası

örgütlerin sayısı hızla artmış, devletler harici organizasyonların rolü ortaya çıkmaya başlamıştır (Baharçipek: 2015).

Uluslararası ilişkiler kavramı literatürde genel olarak iki şekilde açıklanmaktadır. İlk açıklama, uluslararası ilişkiler kavramının sadece siyasi içerikten oluştuğunu ileri sürmekte ve uluslararası ilişkileri, uluslararası politika ile özdeş görmektedir. İkinci açıklama ise uluslararası ilişkiler kavramının politika, hukuk ve iktisadi ilişkilerin tamamını kapsadığını ileriye sürmektedir (Sönmezoğlu vd., 2017: 3). Bu çalışmada uluslararası ilişkiler kavramı ikinci tanım minvalinde ele alınacak olup, ilişkilerdeki değişim siyasi, hukuki ve iktisadi olmak üzere bir bütün olarak değerlendirilecektir.

Uluslararası ilişkiler, ulus-devletlerin sınırları haricine yönelik olarak siyasi, iktisadi, hukuki, çevresel ve daha birçok alanda faaliyetlerini konu almaktadır. Ayrıca uluslararası ilişkiler kavramı, ilişkileri tek bir analiz yöntemi ile değil söylemsel, istatistiksel, tarihsel gibi daha birçok analiz yöntemini kullanarak işleyen multidisipliner bir alandır. Multidisipliner bir alan olarak varlık gösteren bu disiplini, küreselleşen dünyayı, meydana gelen veya gelebilecek uluslararası aktörler arası ilişkileri anlamlandırabilme hedefindeki çalışma sahası olarak da tanımlamak mümkündür (Sönmezoğlu vd., 2017: 3-11).

1.1.1. Uluslararası İlişkiler ve Medya

Ortaya çıktığı dönemden bu yana teknolojik gelişimlere de bağlı olarak toplumsal etkisi artan medya olgusu, ulaşılabilirliği ölçüsünde nüfuzunu daha da artırmıştır (Meyer, 2014: 7-20). Medya, araçlarının çalışabilme imkanına da bağlı olarak kamuoyu üzerindeki etkisini devamlı olarak sürdürmüştür. Medya araçlarının bağımsız çalışabilmesi ise devletlerin yönetsel karakterlerine bağlı bulunmaktadır. Yani otoriter sistemler ile demokratik sistemlerdeki medya olgusu ayrışabilmektedir. Otoriter sistemlerde medya, iktidarın propaganda aracına dönüşebilirken, demokratik sistemlerde medya kamuoyunu bağımsız olarak bilinçlendirme ve hükümetlerin toplum tarafından bir nevi denetlenebilmesine olanak sağlamaktadır. Amerikan ana akım medyasından The Washinton Post'un "demokrasi karanlıkta ölür" söylemi, demokratik sistemlerde medya araçlarının çalışma prensibini ortaya koyar niteliktedir (The Washinton Post, N.D.). Bu çalışmada da medyanın dış politikaya olan etkisi 'demokratik sistemlerdeki medya' perspektifinde ele alınacaktır.

Uluslararası ilişkiler literatüründe medyanın etkisi yıllar içerisinde hızla yükselmiştir. Öyle ki zaman içerisinde uluslararası ilişkiler literatürü medyanın gücünü ifade etmek adına CNN Etkisi gibi yeni kavramlar kazanmıştır. Medya araçlarının kullanılması ile kamuoyunun yönlendirilmesi ve böylece politika belirleyiciler üzerindeki nüfuz oluşumunu ifade eden CNN Etkisi, medya-uluslararası ilişkiler kavramları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan temel argümanlardan biri konumundadır (Pallosi, 2015). İkinci Dünya Savaşı sonrasında insana verilen değerin artması,

otoriter rejimlere yönelik Amerikan liberalizminin zorlayıcı tavrı, 1991 yılında SSCB'nin yıkılması ile Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan siyasi değişimler, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla küresel değişimin yaşanmasını sağlamıştır. Teknolojik gelişmelerin de desteklediği süreç, iletişim alanında yaşanan devrimlerle beraber birçok otoriter yönetime sahip ülkeyi demokratikleşmeye itmiş, kamuoyunun siyasi karar alıcı mekanizmaya temasının artmasını sağlamıştır (Best vd., 2012: 515-539). Birçok ülkede yaşanan bu dönüşümün özgürlükçü anayasalar ile desteklenmesi fikir özgürlüklerine imkân tanırken medyanın gelişimine olanak sağlamıştır. Bu süreçte hızla gelişim gösteren medya, siyasi karar alıcı mekanizma ile kamuoyu arasında köprü vazifesi görmüştür. Öyle ki, politika belirleyicilerin gündemindeki konular, atılması planlanan adımlar ve daha birçok konu başlığı medya süzgecinden geçerek kamuoyuna ulaşmıştır (Chomsky, 1998:119-193).

Aktif dış politika hedefindeki uluslararası aktörler, kamuoyunda hâkim olan görüşe bağlı olarak dış politika planlayabilmektedir. Hedeflenen doğrultuda adım atabilmek için ise toplumsal destek kazanmak zorunda kalmaktadırlar. Bu aşamada medya, kamuoyu ile politika belirleyiciler arasında bilgi akışını sağlayan, koşulları değerlendiren ve kendi perspektifinden kamuoyuna aktaran bir köprü olarak dış politikanın belirlenmesi aşamasında önemli bir taraf olarak varlık kazanmaktadır. Politika belirleyiciler kamusal gücün etkisini medya aracılığıyla tanımakta ve ihtiyatlı davranmak zorunda kalmaktadırlar (Bagdikian, 2016: 152).

Yukarıda bahsedildiği üzere iletişim olanaklarının gelişimi ile hızla nüfuz kazanan medya aktörleri, uluslararası ilişkiler kavramı ile yakın ilişki içerisinde olmuş, uygulanması planlanan kararların kamuoyu onay sürecinde aktif rol almışlardır. Burada medya aktörlerinin süzgeç perspektifi de ne çeşit bir politika uygulanacağı konusunda elzem konumda bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere medya aktörleri, sahip oldukları ideolojik perspektif ile politika belirleyicileri yönlendirebilmekte, hareket alanlarını sınırlandırabilmektedir. Trump yönetimi ile medya aktörleri arasındaki ilişki, yukarıda bahsi geçen politika belirleyiciler üzerinde medya aktörlerinin nüfuz faaliyetleri açısından önemli bir örnek konumundadır (Keane, 2021: 130). Öyle ki Trump yönetiminde bir dönem Ulusal Güvenlik Danışmanı olarak görev alan John Bolton üçüncü ve dördüncü bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınan Rusya soruşturması ile ilgili olarak medyanın tutumundan şikayetçi olmuş, ABD ve Rusya ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik adımların tepkilerden çekinildiği için atılamadığını söylemiştir (Sputnik, 2019).

1.2. Popülizm Kavramı

Jan-Werner Müller (2020:13), popülizmi açıklarken ilk olarak “herkes popülist midir?” sorusunu sormaktadır. Popülizmin kesin bir tanımı bulunmamakla beraber Müller, popülizmi; “çoğulculuğun reddedilmesi” fikri temelinde tartışmaktadır. Genel olarak sağ veya sol siyasete mal edilemeyecek olan popülizm kavramı, çoğulculuk karşıtlığının yanı sıra seçkin kesimin nüfuzunu da reddetmektedir. Sadece kendilerinin halkın gerçek temsilcileri olduklarını düşünen popülistler,

rekabet içerisinde bulundukları kesimleri ahlakilikten uzak, yozlaşmış kimseler olarak ifade etmektedirler (Mudde, 2019: 11). Siyaset bilimci Cas Mudde (2019: 11-32) popülizmi; “toplumun, saf insanlar ve yozlaşmış elit olarak iki farklı fikre ayrıştığı durumdur” şeklinde tanımlamaktadır. Saf insanların fikirlerinin savunucusu olarak varlık gösteren popülist liderler, müesses nizamı temsil eden “yozlaşmış eliti” hedef alırlar. Kemik seçmen olarak ifade edilen kesimi hedef edinen popülist liderler, siyasi muhalefeti gayri meşru görürken, muhalif seçmenlerin de meşruluğunu sorgular ve reddederler (Müller, 2020: 62).

Çalışmada popülizm kavramına yer verilmesinin temel nedeni incelenecek olan Trump döneminin popülist karakter özellikleri göstermesinden kaynaklanmaktadır. Donald Trump’ın kendisini Amerikan halkının gerçek temsilcisi olarak lanse etmesi, muhalefeti ötekileştirmesi ve muhalefetin lehine sonuçlanacak herhangi bir rekabet konusunda asıl kazananın ABD’nin uluslararası rakibi konumundaki ülkelerin olduğu söylemini ileriye sürmesi, aşırı milliyetçi tutumu, geleneksel kurumların dezenformasyonu ve daha birçok faktörle uyumluluk, Trump dönemi içerisinde tartışılacak bir konunun daha iyi aktarılabilmesi açısından popülizm kavramının ele alınmasını önemli kılmıştır (Kurtbağ, 2020).

Jan-Werner Müller (2020: 63-67) popülist iktidarların genel olarak üç özelliği üzerinde durmaktadır: İlk karakteristik özellik olarak devlet sistemini ele geçiren ve sistemi reddeden popülist iktidarlar, sivil toplum örgütlerinin bastırılması ve muhalif söylemlerin ortadan kaldırılması için çaba sarf ederler. İkinci olarak bu iktidarlar kendilerine uygun zemini oluşturarak devletin sahip olduğu denetim mekanizmalarını işlevsiz kılar veya kılmaya çalışırlar. Son olarak ise kendilerine desteklerini sunan kesimlere bürokratik olanaklar sunarak maddi çıkar sağlayabilmelerine imkân sağlarlar.

Popülizmi belirgin sınırlar içerisine ortaya koymak zor olsa da popülist yöneticiler ve yönetimler belirgin karakteristik özellikler göstermektedirler. Popülist liderler elit karşıtı tutum takınırlar ve elitlerin kendi çıkarlarını maksimize ederken, toplum aleyhine sonuçları önemsemediklerini iddia ederler. Chavez’in “ben bir birey değilim, ben halkım” söylemi veya “herkes için memleket” gibi söylemlerle kendilerini halktan biri olarak ilan eden popülistler, toplumun bastırılmış kırılganlıklarına vurgu yaparak destek ararlar. Örneğin Chavez, ABD karşıtlığı ve düşük gelir grubundaki vatandaşlara destek olacağı söylemleri ile seçmenini konsolide etmiştir (Nusret, 2021).

Popülist liderlerin siyasi hayatları radikal söylem ve kararlarla doludur. Öyle ki kendilerini halkın tek meşru temsilcisi olarak gören bu liderler, partilerinde herhangi bir alternatif lider doğuşuna engel olmaya gayret gösterirler. Ayrıca muhalefeti yok sayarak düşmanlaştırırlar (Müller, 2020: 17). Popülist liderler güçlerini halktan aldıkları vurgusu yaparak, halkın çıkarı için çalıştıkları söylemini sürekli gündemde tutarlar. “Beraber yürüdük biz bu yollarda”, “Biz bize yeteriz”, “Birlikte

başardık, yarım bırakma” gibi parti sloganları halkın sürece katılımını teşvik etmek amacıyla sunulmuş popülist slogan örnekleridir (İnternet Haber, 2010). Bu yöneticiler, halkın düşündüklerini kendilerinin de düşünebildiğini ve bunu hayata geçirmek için çalıştıklarını veya çoktan hayata geçirdikleri duygusunu oluşturmaya gayret ederler.

Popülistler, ahlakilik vurgusu yaparak hareket ederler ve sembolik temalar ortaya koyarlar. Devletin kurulu düzenini reddeden popülistler, deneysellikten uzak tavır sergilerler (Taggart, 2004: 130). Sistemi olması gerektiği gibi değil kendi iktidarlarına işlerlik kazandıracak biçimde yeniden şekillendirirler. Seçmen kitlesini ülkenin meşru sahibi, muhalif kesimi ise düşman olarak lanse eden popülist iktidarlar, seçilmeleri halinde halktan her şeyi yapabileceklerine dair bir vekaletname almış gibi hareket ederler. Yani halkın devleti görüşü, halkın meşru temsilcisine aktarılmış şekilde hareket edilir. Böylece devletin meşru temsilcisi ve sahibi olarak popülist iktidarlar, devlet sistemini yok sayarak istedikleri yönde hareket edebileceklerine inanmaktadırlar (Müeller, 2020: 17). Eski Venezüela Devlet Başkanı Hugo Chavez, Ekvador Devlet Başkanı Rafael Correa, İspanya’da PODEMOS partisi, Macaristan Devlet Başkanı Viktor Orban, Brezilya Devlet Başkanı Jair Bolsonaro gibi isimler popülist karakterler göstermiş bazı liderler olarak örnek teşkil etmektedirler (EuroNews, 2019).

1.2.1. Popülizm Kavramı ve Donald Trump

Donald Trump, Cumhuriyetçi Parti’den başkan adayı olduğunu açıklamasından itibaren gerçekleştirmiş olduğu söylemlerden dolayı popülizm kavramı ile sürekli olarak ilişkilendirilmiştir (Kurtbağ, 2020). Cumhuriyetçi Parti’nin efsanelerinden olduğu kabul edilen Ronald Reagan’ın “Make America Great Again” söylemini slogan olarak kabul eden Trump, söylemleri ile önceki başkanlardan farklı bir başkanlık dönemi yaşatacağının habercisi olmuş ve beklenildiği gibi de ABD olağandışı bir başkanlık süreci geçirmiştir (United States Studies Center, 2019).

Trump’ın ana akım medyanın kendisini sansürlediğini ileriye sürmesi, sansürden dolayı Amerikan halkı ile doğrudan bağlantı kuramadığını iddia etmesi ve bu sebeple sosyal medya platformlarına yönelmesi, bu platformlardan devlet adamı teamüllerine uymayacak söylemlerde bulunması; ABD’nin müesses nizamını karşısına alan söylemleri, beyaz üstünlükçü tavrı, göçmen karşıtlığı, iklim krizine olan ciddiyetsiz yaklaşımı, uluslararası örgütleri itibarsızlaştıran söylemleri, ABD’nin taraf olduğu ticari anlaşmaları revize etmek istemesi gibi daha birçok söylem ve tutumu, Başkan Trump’ın popülist siyasal perspektifte değerlendirilmesini kolaylaştırmıştır (Morelock, 2020: 73-85). ABD Başkanı Trump (2016:49), kendisinden önce görev yapmış birçok başkanı ABD’yi küresel liderlik pozisyonundan uzaklaştırdığı yönünde suçlarken, kendisinin ABD’yi tekrar küresel liderliğe taşıyacağı vurgusu yapmıştır. Trump, seçim öncesi kampanya döneminde kamuoyuna açıkladığı vaatlerini, Beyaz Saray’a yerleştikten sonra uygulamaya başlamıştır. Trump’ın uygulamaya koyduğu politikaların tamamı “Yeniden Büyük Amerika” perspektifinde

oluşturulmuştur (Tumulty, 2017). Milliyetçi ve korumacı bir politik perspektifte hareket eden Trump, küresel lider pozisyonundaki ABD'nin, müesses nizam politikalarını reddetmiştir (Anadolu Ajansı, 2018: 10).

Popülist liderlerin radikal söylemlerine, faaliyetlerine, biz ve ötekiler tavrına sahip olan Trump, muhalif kesimi ağır ve istikrarlı bir şekilde eleştirirken, kendi seçmenini gerçek Amerikalılar olarak öne çıkarmıştır (Kurtbağ, 2019). Uygulamaya konulan politikaların özellikle kendi seçmeni ve toplumun geri kalanı tarafından kabul edilebilmesi için popülist karakter yansıması söylemler güden Trump, bu minvalde birçok adım atmıştır. Önceki başkanlar tarafından gerçekleştirilen ticari anlaşmaların 2008 ekonomik krizine neden olduğuna, sağlık sistemi düzenlemesi olan Obamacare'in aslında iyileşme sağlamadığına, dünyanın dört bir yanında ve özellikle Ortadoğu'da bulunan Amerikan askeri gücünün gereksiz kayıplara neden olduğuna yönelik söylemleri, bahsi geçen politik tavrın temelini oluşturmuştur. Trump, başkanlık görevini devraldığı Barack Obama tarafından devreye sokulan İklim Planı, yine önceki dönemlerde imzalanmış olan ticaret anlaşmaları, müttefiklere yönelik yardım paketleri, ABD küresel hegemonizminin yansıması niteliğindeki askeri üsler ve daha birçok müesses nizam unsurunu, "Yeniden Büyük Amerika" söylemi kapsamında zarar verici olarak yorumlamış ve hedef almıştır (Stolberg, 2020). Göç karşıtı söylemlerde bulunan Trump, başkanlık yarışını kazandıktan sonra yedi Müslüman ülkeye seyahat yasağı getirmiş, Meksika sınırından kaçak geçişleri engellemek için sınıra duvar yapımına başlanacağını seçim öncesi ve sonrasında seçmenine vadedmiştir (BBC News, 2017). Uluslararası ticaret anlaşmalarını revize edeceğini söylerken, ABD liderliğinde kurulan Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO) gibi uluslararası organizasyonlara ihtiyatlı yaklaşmıştır. Trump, geleneksel ittifaklar olarak kabul edilen Japonya, Almanya, Güney Kore gibi ülkelerin ABD desteğini sağlayarak kendileri ile rekabet ettiklerini veya etme teşebbüsünde bulunduklarını söylemiş ve bu durumun değişmesi gerektiğini ileriye sürmüştür (Lynch, 2020). Trump başkanlığı süresince gerçekleri söylediği ve ABD halkının iyiliğini düşündüğü için eleştirilere maruz kaldığını iddia etmiştir. Müesses nizam karşıtlığını sürekli ortaya koyan Trump, çeyrek asırdır ABD'nin Ortadoğu'da anlamsız savaşların içinde olduğunu ve bu durumu müesses nizam içerisinden çıkan siyasetlerin gerçekleştirdiğini iddia etmiştir (Bloomberg, 2017). Kendisini siyaset dışı bir aktör olarak tanımlayan Trump, halkın içinden biri olarak başkan seçildiğini ve halkın gerçekte ne istediğini bildiğini, halkın beklentilerini karşılayacak adımlar attığını ve atacağını her fırsatta kamuoyuna açıklamıştır.

Trump'ın yukarıda bahsedildiği gibi müesses nizam karşıtı söylemleri, anti elitisliği, çoğulculuk karşıtlığı, küreselleşmenin getirdiği yenilikleri tehlike olarak sunması, bir kesimi hedef alarak terörizmin oluşturmuş olduğu tehdide yönelik devamlı vurguda bulunması, işçi ve sıradan halkın kurulu düzenden korunmasının gerekliliğine yönelik söylemleri popülist karakter özelliklerinin yansıması olmuştur. Trump'ın kendini halkın tek temsilcisi olarak ilan etmesi ve 2016 ve 2020'de gerçekleştirilen iki ABD Başkanlık seçiminde de kampanyasını müesses nizamdan değil

dışarıdan, siyaset içerisinden değil halk içerisinden geldiği söylemi üzerine kurması diğer bir popülist karakter göstergesi olmuştur (Müeller, 2020: 37).

Donald Trump'ın popülist karakterinin ABD seçmeninde karşılık bulmasında özellikle milenyum sonrasında meydana gelmiş birçok faktörün yadsınamaz bir etkisi söz konusudur. Afganistan ve Irak müdahaleleri, savaşlar sonrası artarak devam eden enflasyon, kontrolsüz göç kullanımı, 2008 ekonomik krizi gibi olaylar öne çıkan faktörlerden bazılarıdır. Örneğin 2008 yılında ABD'de başlayan ve küresel bir etki kazanan emlak piyasası kaynaklı ekonomik kriz yaşanmıştır. Kriz sonrası bankacılık sistemi etkilenirken, ABD ithalat ihracat dengesi bozulmuş, ticari açık artarak devam etmiştir (BBC, 2009). Trump'ın iş dünyasından gelen bir milyarder olması ve kendisinin ekonomiden anladığına yönelik vurgusu seçmen kitlesinde karşılık bulmuştur. Trump, 2008 Krizi sonrası devamlı olarak artan ticari açığın sürdürülebilir olmadığını ve ileride ABD'yi küresel liderlik pozisyonundan aşağıya edebileceğini iddia etmiştir. Bu minvalde korumacı ekonomik model perspektifinde ekonomik politikalar yürüten Trump yönetimi, "mesele hala ekonomi, aptal!" (It's Still The Economy, Stupid) sloganıyla da benimsediği politikaları desteklemeye çalışmıştır (Trump, 2016: 93). Bir iş adamı olarak birçok ülkede yatırımları bulunan ve bu bakımdan liberal kesime daha yakın olması beklenen Trump, çeşitli dönemlerde merkantilist olarak nitelendirilebilecek ve yoğun şekilde eleştirilen politikalar uygulamaya koymuştur (Barro, 2019). Gümrük vergilerinin artırılması, iki sınır komşusu Meksika ve Kanada ile ticari ilişkileri düzenleyen Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'nın (NAFTA) yenilenmesi, AB ülkeleri ile gerçekleştirilen ticari faaliyetlere yeni vergiler getirilmesi ve Çin'e karşı zaman içerisinde oluşturulan tutum gibi birçok değişimi yürürlüğe koymuştur (Bown ve Kolb, 2021).

Yukarıda bahsedildiği üzere Trump, onlarca yıldır süregelen ABD iç ve dış politika kültürünü yok saymış ve yeni bir politik perspektif belirlemeye çalışmıştır. Bu çerçevede birçok adımı popülist olarak ifade edilen kavramsal perspektifte yer almıştır. Üçüncü ve dördüncü bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacak olan Trump-medya çatışması da Trump yönetiminin bahsi geçen popülist karakterinden kaynaklanmıştır.

1.3. Liberal Hegemonya

ABD dış politikasının izolasyoncu tavrı terk etmesi sonrası hâkim dış politika tavrı liberal hegemon çerçevede varlık göstermiştir. Kısa süreli dış politika yorumları olmuş olsa da temel kaygı ABD'nin küresel liderliğinin sağlanması ve küresel istikrarın sağlanabilmesi açısından liberal değerlerin dünyanın geri kalanına ihraç edilebilmesi olmuştur. Amerikan dış politikasının anlamlandırılabilmesi ve Trump dönemi yaşanan değişimin ortaya çıkarılabilmesi açısından liberal hegemonya kavramının açıklanması önemli görülmüştür.

SSCB'nin dağılması ile sona eren Soğuk Savaş ve sonrasında ABD'nin küresel lider olması, liberal değerlerin komünizme karşı öne çıkmasını sağlamıştır. Hegemon güç olarak ABD, liberal değerlerini ihraç edebileceği bir ortama kavuşurken “dış politika iç politikadır” saikiyle hareket etmiştir. Ancak liberal değerlerin küresel kabulü beklenildiği gibi kolay olmamıştır. Liberal hegemonya kavramı ABD'nin liberal değerlerinin dünyanın her yanına yayılımının sağlanmasını hedeflerken askeri ve ekonomik alanlarda da ABD liderliğini korumaya çalışır (Fitzsimmons, 2021). ABD'nin 20. yüzyıl başlarından itibaren adım adım uluslararası sisteme dahil olması ve dünya savaşları sonrasında küresel güçlerden biri olarak öne çıkması, kendi değerlerini ihraç etme isteğini beraberinde getirmiştir. İkinci bölümde de bahsedileceği üzere ABD'nin Tanrı tarafından birçok üstün özelliğe sahip olarak var edildiği ve bütün insanlığa örnek değerlere sahip olduğu görüşü, hegemonya anlayışını beslemiş ve liberal değerlerin ihracının ilahi bir görev olarak değerlendirilmesine sebebiyet vermiştir.

Liberal hegemonya kavramı özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde yani ABD'nin SSCB ile yaşadığı küresel liderlik mücadelesini kazanmasından sonraki dönemde öne çıkmıştır. Öyle ki, komünizmin yenilmesi ve liberal değerlerin savaşın galibi olması, liberal değerlerin çok kolay ve hızlı şekilde küresel düzeyde kabul edileceği inancını doğurmuştur. Ancak beklenildiği gibi olmamıştır. SSCB dağılmış olmasına rağmen komünist kültürün eski SSCB topraklarında yerleşmiş olması, 2000'li yılların öncesinde başlayan ve sonrasında hızla artan yarı otoriter veya otoriter yönetimler, küresel terörizmin varlık kazanmaya başlaması gibi faktörler liberal değerlere sahip küresel bir köy hayalinin önüne geçmiştir (Zinn, 2018: 673-711). Francis Fukuyama (1992) gibi liberal hegemonya savunucuları yeni bir dönemin başladığını ve liberal değerlerin kesin zafer kazandığını SSCB dağılmasından sonra ilan ederken, süreç yukarıda da bahsedildiği üzere beklenildiği gibi devam etmemiştir. 2000'li yıllara girerken ulusal sınırlar haricinde ABD'ye yönelik terörist saldırılar ve artık Clinton döneminden tamamen ayrılmaya neden olan 11 Eylül 2001 terörist saldırıları, ABD için farklı bir dönemin başlangıcı olmuştur. Daha çok iç politikayı inceleme planları sunan George Walker Bush yönetimi, hızlı şekilde dış politikaya yönelmiştir. Neo-muhafazakarların etkin olduğu bu dönemde askeri güç kullanımı öne çıkarken, sınır ötesi sert müdahaleler gerçekleştirilmiştir (Ataman ve Gökcan: 2012).

Yukarıda kısaca örneklendiği üzere ABD'nin yumuşak güç öğeleri kadar sert güç öğeleri de liberal hegemonizminin bir parçası olarak ele alınmaktadır. Öyle ki, ABD sahip olduğu değerlerin diğer devletler tarafından kabul edilebilirliğini artırabilmesi için sert güç öğelerine de yumuşak gücü kadar değer vermektedir (Walt, 2020). Bu minvalde özellikle Rusya, Kuzey Kore, Çin ve İran gibi küresel ve bölgesel güçlerin caydırılabilmesi amacıyla nükleer güç özelliğinin sürdürülebilmesi zorunludur. Liberal değerleri ve küresel istikrarı tehdit eden faktörlere karşı gerekirse sert güç faktörleri kullanılmalıdır. Yine Çin ve Rusya gibi küresel güçlerin sınırlandırılabilmesi amacıyla bölgesel ittifaklar kurulmalı ve gerekli politika adımları atılmalıdır. Büyük güçlerin

sınırlandırılmasının yanı sıra İsrail ve Filistin benzeri sorunlu ilişkilerin çözümünün sağlanması için teşvik edici politikalar izlenmelidir (Walt, 2020).

Trump yönetimin liberal hegemon perspektiften uzaklaşan politikalar izlemiş olması alışılmışın dışında bir dönemin yaşanmasına sebebiyet verirken, müesses nizam olarak ifade edilen politik kültür bileşenlerini ortaya koyan tarafları da karşısına almıştır. Bir sonraki başlıkta ifade edilecek olacak müesses nizam kavramı, Amerikan politik kültürünün anlaşılabilmesi açısından diğer bir önemli faktör durumundadır.

1.3.1. Müesses Nizam Kavramı

Siyasi veya sosyal herhangi bir oluşumu kontrolünde bulunduran elit kesimi ifade etmek için kullanılan müesses nizam kavramı, yerleşik düzen olarak da adlandırılabilir. Tanımda bahsi geçen bu seçkinler varlıklı ailelerin oluşturduğu iyi eğitim almış, birbirlerinin nüfuzunu tanıyıp kabul eden ve çeşitli ilişkilerinde az veya çok bağlantılı halde bulunan kimseler olarak ifade edilmektedirler (Hawkins, 2020). Devletin çeşitli kurumları üzerinde nüfuz sahibi olan bu seçkinler, sahip oldukları güç ile politika belirleyicileri yönlendirebilmektedirler.

Amerikalı sosyolog Charles Wright Mills (2017: 493) 1956 yılında yayınlamış olduğu İktidar Seçkinleri adlı kitabında Amerikan seçkinlerinin özelliklerini ele almış ve değerlendirmiştir. Beyaz Anglo-Sakson Protestanların oluşturduğu ABD seçkinleri, Amerikan politikalarında nüfuz sahibi kimseler olmuşlardır. Bu kimseler ile politika belirleyiciler arasında genel olarak görüş uzlaşısı söz konusudur. Bu birlikteliği bir mekanizma olarak değerlendirecek olursak, mekanizma içerisinde çok uluslu şirket yöneticileri, vakıf yöneticileri, sivil toplum kuruluşları temsilcileri, medya patronları, gibi birçok taraf yer almaktadır. Amerikan müesses nizamını oluşturan bu mekanizma tarafları, ABD'nin kuruluş döneminde oluşturulmaya çalışılan ve sonrasında da korunmuş olan politika okumalarına sadık kalarak görüş bildirmeye devam etmişlerdir (Mills, 2017). Böylece şekillenen ve politikaların genel çerçevesini oluşturan Amerikan politik kültürünü genel olarak liberal hegemonya olarak ifade etmek yerinde olacaktır.

Müesses nizamın bir parçası olarak varlık gösteren Amerikan ana akım medyası politikaların kamuoyunda yer etmesinde ana rolü oynamaktadır. Ancak bu durumu totaliter rejimlerdeki medya ile bir tutmamak gereklidir. Chomsky (1998: 112), Amerikan medyasının totaliter rejimlerdeki gibi iktidar politikalarının savunuculuğunu yapmadığını iddia etmektedir. Chomsky'a göre Amerikan medyası eleştiri ortamına son derece uygundur. Ancak müesses nizam olarak ifade edilen mekanizmanın bir parçası konumundaki medya, kuruluştan itibaren devam eden Amerikan politika kültürünün devam ettirilmesi kaygısını taşımaktadır. Yöneticilerin geçmişten bugüne belirlenmiş politika perspektifinden çıkması durumunda medyanın muhalefeti ile karşılaşabileceklerini iddia eden Chomsky, medyanın ABD geleneksel politikalarının bir savunucusu olduğunu ileriye

sürmektedir. Edward Said'e (2022: 355-379) göre ise müesses nizamın bir parçası konumundaki medya, küresel hataların ortadan kaldırılması ve düzenin sağlanması hakkının Amerikalılara ait olduğu görüşünü her fırsatta kamuoyuna sunmaktadır.

1.3.2. Liberal Hegemonya ve Medya

Mearsheimer (2001), uluslararası sistemin anarşik yapısına vurgu yaparak, bir devletin hegemon olabilmesi ve bu şekilde kalabilmesinin mümkün olmadığını, küresel alanının çok geniş olduğunu iddia etmektedir. Hegemon güç olma yolunda diğer ülke vatandaşlarını etkileyebilmenin imkansızlığından doğan zorluk, farklı araçların kullanılmasını elzem kılmıştır. Uluslararası medya ağlarının gücü bu kaygı ile ortaya çıkmaktadır. Hegemonyasını kabul ettirmek ve kendi politik kültürünü ihraç etmek isteyen devletler, medyanın kamuoyunu etkileme gücünden faydalanmak zorunda kalmaktadırlar (Frizis, 2013).

ABD dış politikasının genel anlamda liberal hegemon bakış ile dizayn edilmesi, hedeflenen amaçlara ulaşma yolunda bir araç olarak medyanın kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Ancak daha önce bahsedildiği gibi Amerikan medyası otoriter rejimlerdeki gibi tartışma ortamlarına kapalı ve hükümet politikalarının propaganda aracı olarak düşünülmemelidir. Liberal değerler çerçevesinde medya bağımsızlığı, anayasada dahil olmak üzere birçok araçla korumaya alınmıştır (Cornell Law School, N.D.). Burada temel parametre, ana akım medyanın müesses nizamın bir parçası olarak görülmesi olacaktır. Amerikan ana akım medyası yalnız iç kamuoyunu değil sınırlar haricine yönelik programlara da sahip durumdadır. Amerikan ana akım medyasının dış politikaya yönelik programlara sahip olması müesses nizamın bir parçası olması ve ABD çıkarlarının araçlar farklılaşsa da korumak istenmesinden kaynaklanmaktadır (Bagdikian, 2016: 16). Uluslararası sistemin rekabetçi durumu nedeni ile devletler izledikleri dış politika adımlarında kamuoyu onayına ihtiyaç duymaktadırlar. Atılan adımların meşruiyetini sağlamak için mantıklı kılınması ve haklılığın ortaya konulması gerekmektedir. Amerikan ana akım medyasının uluslararası medya ağlarına sahip olması ve yine ana akım medyanın müesses nizamın bir parçası olması, ABD dış politika adımlarının küresel kamuoyunda kabulü için yayınlar yapmasına ortam hazırlamıştır. Ancak ana akım medyanın bu desteği seçilmişlerin genel perspektifini liberal hegemon değerlerin oluşturduğu politikalar izlemesi ile sağlanabilmiştir (Chomsky, 2016: 283).

Amerikan ana akım medyası birkaç uluslararası şirketin bünyesinde faaliyet göstermektedir. Yani burada çok farklı görüşlerin ana akım medya özelliği göstermesi beklenmemelidir. Örneğin Disney Company 200'den fazla medya aracına sahip ABC televizyon ağlarına sahiptir. Yıllık geliri milyarlarca doları bulan News Corporation, diğer bir uluslararası şirket olarak öne çıkmaktadır (Watson, 2021). News Corporation; Fox News, The Wall Street Journal, New York Post ve daha birçok medya kanalına sahiptir (News Corporation, 2022). Yukarıdaki örneklere eklenebilecek birkaç şirketle beraber bu uluslararası şirketler, ABD'de olduğu gibi küresel anlamda da popüler

medya ağlarına sahip durumdadırlar. Çoğunluğun tercih ettiği bu medya ağlarına sahip uluslararası şirketler, kamuoyu nüfuzları bakımından politikalar üzerinde etkin konumdadırlar. ABD müesses nizamı içerisinde yer etmiş olan medya ağları sahipleri, ABD'nin çıkarları doğrultusunda haber akışı sağlayabilmekte, gerekli duyulması halinde ilgili konu doğrultusunda kamuoyunu konsolide edebilmektedirler (Frizis, 2013). Diğer bir taraf ise sınır ötesi kamuoyunun sempatisini kazanma durumu olarak ortaya çıkmaktadır. Trump döneminin haleflerinden ayrışması ve medya ile benzeri görülmemiş çatışması bu nedenle yaşanmıştır. Trump yönetimi, müesses nizam harici politikalar ortaya koymuş, ABD'nin liberal değerlerini ve hegemon dış politika anlayışını sekteye uğratacak adımlar atmaya çalışmıştır.

1.3.3. Liberal Hegemonya ve Donald Trump

Liberal hegemon ideoloji genel olarak liberal değerleri önceleyen, sosyal, siyasal, ekonomik gelişimi savunan ve aynı zamanda ABD'nin geçmişten bugüne “Yeni Ahit” dönemi ahlaki dış politika okumasına uygun şekilde hegemon bir devlet olması gerekliliğini vurgulayan bir yapı göstermektedir. Ancak Trump yönetimi liberal hegemonizmden farklı minvalde bir politika perspektifi ortaya koymuştur. ABD müesses nizamının farklı tarzlara ancak aynı hedeflere sahip taraflarını bir araya getiren liberal hegemonizm, Trump döneminde terkedilerek, liberal değerlerden uzaklaşan, küreselleşmeyi reddeden, uluslararası örgütleri dezenformasyona uğratan bir tarza dönüşmüştür (Porter, 2018).

Trump yönetiminin, “NATO’nun beyin ölümü gerçekleşmiştir” minvalindeki söylemleri, geleneksel ittifaklar ile kurulan sorunlu ilişkiler, NAFTA gibi ticari anlaşmaların revizyonu, yeni gümrük vergilerinin devreye sokulması, küresel askeri hakimiyetin bilinçli şekilde azaltılacağı söylemleri, merkantilist politikalar, başta Trump olmak üzere yönetimin popülist söylemleri ile demokratik yapıdan uzaklaşılması süreci, George Floyd benzeri ırkçı saldırıların yaşanılması gibi faktörler, ABD'nin liberal hegemon politikalardan kopuşunu tetiklemiştir (Council on Foreign Relations, 2021). Onlarca yıldır devam eden politikalardan bu radikal kopuş, Trump yönetimini başta liberal medya olmak üzere ABD müesses nizamının hedefi haline getirmiştir (Wolff, 2018: 221).

ABD'nin onlarca yıldır devam eden liberal karakterini dünyaya ihraç çabası, Vietnam Savaşı ve Irak müdahalesi sonrası gibi dönemlerde sorun yaşamış olsa da Trump başkanlığı önceki yönetimlerden farklı bir istikrarsızlık dönemi olmuştur. Trump, başkanlığı süresince karmaşık karakter yapısını yönetimine de yansıtmıştır (Wolff, 2018: 104). Trump kabinesinin istikrarsızlığı, yoğun ve alışılmışın dışında sosyal medya kullanımı, uluslararası ilişkilerin bireysel ilişkiler ile yönetilebileceği inancı gibi tavırlar, liberal değerlerin hamisi konumundaki ABD'nin bu değerlerden hızla uzaklaşmasına sebebiyet vermiştir. Hızla yükselen popülist yönetimler ve Brezilya Devlet başkanı Jail Bolsonaro, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Macaristan Devlet Başkanı

Viktor Orban gibi yöneticiler ile Trump'ın iyi ilişkileri, olağandışı bir ABD başkanı profili ortaya koymuştur (The Guardian, 2020).

Trump'ın 2020 başkanlık seçimlerinde seçimin iptal edilmesine yönelik çabası, seçimin sağlıklı şekilde ilerlemesini bozmaya yönelik adımları, destekçilerini kışkırtan söylemleri ve sonrasında Kongre'nin baskına uğraması olayı, ABD tarihinde emsali görülmemiş bir dönemin tecrübe edilmesine sebebiyet vermiştir (Barrett, 2021). ABD, Trump başkanlığı sonrası onarılması güç bir dış politika dönemine girmiştir. Trump'ın başta Avrupa Birliği (AB) ülkeleri olmak üzere geleneksel müttefikler ile kurmuş olduğu sorunlu ilişkiler, Trump benzeri bir yönetici ile benzeri sorunların tekrar yaşanabileceğini gösterdiğinden, bu ülkelerin ABD ile ilişkilerinde ittifatlı davranmasına ve yeni çıkar yolları aramalarına sebebiyet vermiştir (Özdemir, 2019). ABD'nin liberal değerlerinin dezenformasyonu yanı sıra küresel liderliğinin de sorgulandığı bir dönem yaşanmıştır. İkinci bölümde ayrıntılı olarak ele alınacak olan bütün bu istikrarsızlıklar ABD'nin liberal hegemonyasının zafiyete uğramasına sebebiyet vermiştir.

1.3.4. Teorik Bakış

Medyanın dış politikaya olan etkisinin vakalar üzerinden değerlendirildiği birçok teorik tartışma söz konusudur. Bu tartışmalar medya unsurunun faaliyet alanı ve bağımsızlığı üzerine temellendirilmektedir. Daniel Hallin'in (1986:27-120) Vietnam Savaşı'nda Amerikan medyasının rolünü incelediği ve siyasal sisteme dahil olduğunu iddia ederek gerçekleştirdiği medya eleştirisi bunlardan biri olmuştur. Medyanın Vietnam Savaşı sırasındaki tutumu üzerinden teorik bir tartışma ortaya koyan Hallin, Amerikan medyasının aslında hükümet politikalarını desteklediğini ve savaşın gerçek vahşetinin kamuoyu tepkisinden çekinildiği için yansıtılmadığını söylemektedir. Yaşanılan olayları süzgecinden geçirerek takipçisine aktaran medya, kendi gerçekliğini sahip olduğu ideolojik perspektifte ortaya koyabilme gücüne sahip hale gelmiştir. Hallin'in eleştirisi de bu doğrultuda ortaya çıkmıştır ve medyanın hükümet politikaları doğrultusunda hareket kazandığını iddia ederek kamuoyuna gerçeği yansıtmadığı suçlamasında bulunmuştur.

Hallin'in medya eleştirisinin aksine aynı döneme ait bir diğer söylem kameralar olmasaydı Vietnam Savaşı'nın kazanılabileceği yönünde olmuştur. İnsanların evine kadar sansürsüz olarak girebilen savaş görüntüleri, zaman içerisinde kamuoyu baskısı meydana getirirken, siyasilerin Vietnam politikasında zorunlu değişimler yaşamasına neden olmuştur. Bu söylemler üzerinden Hallin'in medya eleştirisi değerlendirildiğinde, medya etkisizliğinden ziyade hükümet politikaları ile uyumlu çalışılması ve kamuoyuna gerçeği yansıtmadığı sorununa odaklanılmıştır. Öyle ki Vietnam Savaşı dönemi Amerikan medyası bir dönem savaş gerçeklerini yansıtmamış, taraflı yayın gerçekleştirmiş ve savaşın kamuoyu baskısından uzak şekilde uzun yıllar devam edebilmesine bir nevi olanak sağlamıştır (Atabek, 1995).

Daniel Hallin (1986) Vietnam Savaşı'nda medyanın tutumunu açıklamak için kendi adını taşıyan Hallin'in Küreleri kavramını ortaya atmıştır. İç içe geçmiş üç kürenin oluşturduğu bu yapı medyanın faaliyet alanını ve haber oluşturma davranışının nasıl biçimlendiğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Buna göre Hallin'in en içte bulunan küresinde medya, kamuoyunun konu ile ilgili görüş birliği sağladığını ve söz konusu meselede ortak bir görüşe sahip olduğunu düşünmektedir. Bu çerçevede medyanın bu alana teması söz konusu değildir ve genel kabul olduğu gibi aktarır. Meşru tartışma alanı olarak kabul edilen ikinci kürede ise olağan siyasi tartışmalar vardır ve medyanın burada bilgileri tarafsız olarak aktarması beklenmektedir. Ancak bu aşamada medya, aktaracak olduğu bilgileri kendi ideolojik perspektifinden aktarması dolayısı ile doğrudan olmasa da kamuoyunu yönlendirebilmektedir. Üçüncü ve en dışta kalan kürede ise medyanın ilgisini çekmeyen, meşru alan dışında kaldığı kabul edilen tartışmalar söz konusudur.

Medya-politika ilişkisinin tartışıldığı bir diğer modelleme Daniel Hallin ve Paolo Mancini'nin (2004) ortak çalışması "Comparing Media Systems" olmuştur. Bu çalışmaya göre medya-politika ilişkisi siyasal sistemlerle oldukça ilişkili durumdadır. Bölgelere göre siyasal yapının değişiyor olması, seçilmişlerin medyaya olan temasını da etkilediği tezi üzerinden hareket eden bu çalışmada üç temel bölge belirlenerek medyanın faaliyet alanı ve biçimi kategorize edilmiştir. Bölgelerin Akdeniz, Kuzey-Orta Avrupa ve Kuzey Atlantik olarak belirlendiği çalışmada piyasa değeri, siyasal sistem ile paralellik, profesyonel kadrolaşma ve devletin medya faaliyetlerinin üzerindeki rolü gibi parametreler kullanılarak medya üzerine bir değerlendirme gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Akdeniz kutuplaşmış çoğulcu, Kuzey-Orta Avrupa demokratik korporatist, Kuzey Atlantik ise liberal olacak şekilde bölgesel modellemenin yanı sıra siyasal bir modelleme de çalışmaya dahil edilmiştir. Medya piyasasının düşük, siyasal paralelliğin yüksek, profesyonelleşmenin zayıf ve devletin etkinliğinin güçlü olduğu Akdeniz modeline Fransa, Yunanistan, İtalya, İspanya gibi ülkeler dahil edilmiştir. Medya piyasa değerinin yüksek, siyasal paralelliğin düşük, profesyonel kadrolaşmanın güçlü ve devlet otoritesinin etkin olduğu Kuzey-Orta Avrupa modellemesine ise Belçika, Almanya, Hollanda gibi ülkeler dahil edilirken, piyasa değerinin orta, siyasal paralelliğin nötr, profesyonelleşmenin güçlü ve son olarak devlet rolünün düşük olduğu Kuzey Atlantik modeline ise ABD, İngiltere, Kanada gibi ülkeler dahil edilmiştir (Hallin ve Mancini, 2004: 20-41).

Yukarıdaki kategorileştirmeye ek olarak Hallin ve Mancini'nin (2008:54) çalışmada incelemiş olduğu diğer bir kavram ise medyanın çoğulculuğu durumudur. Buna göre medya kuruluşlarının farklı ideolojik yaklaşımlarla bağlantılı olması dış çoğulculuk olarak kavramsallaştırılırken, bir medya kuruluşunun içerisinde farklı ideolojik yaklaşımların barınması durumu ise iç çoğulculuk olarak ifade edilmektedir. Örneğin dış çoğulcu medyada takipçilerin büyük çoğunluğu aynı partiyi destekleyebilmektedir. ABD'nin dahil olduğu ve liberal model olarak da ifade edilebilen Kuzey Atlantik modelinde yazılı basın tarafsız ve özgür olarak nitelendirilmektedir. Modellemeler arası farklılıkların oluşmasını ise yazarlar dört tarihsel olay ile açıklamaktadırlar: Ortaçağ Kilisesi'nin otoritesinin ortadan kaldırılması ile sonuçlanan ve özgür düşüncenin temellerinin atıldığı Protestan

reformu, 18. yüzyılda başlayan ve makineleşmeyi ifade eden sanayi devrimi, demokratik adımlar ve ulus-devletlerin oluşmaya başlamasıdır (Lucini, 2010).

Medya-politika ilişkisinin tartışıldığı diğer bir çalışma Fred Siebert, Theodore Peterson ve Wilbur Schramm (2018) tarafından kaleme alınan “Four Theory of Pres” olmuştur. Normatif ya da iletişim teorileri olarak isimlendirilen bu çalışmadaki teoriler, otoritelerin medya ağlarını nasıl kontrol edebileceğine ve faydalanabileceğine dair analizlerde bulunmaktadır. Normatif teoriler kamuoyu-medya ilişkisinden çok iktidar-medya ilişkisine odaklanmaktadır. Yani daha çok medyanın kontrolünün nasıl sağlandığı ile ilgili bir problem üzerine temellendirilmiştir. Çalışmada geçen teoriler; otoriter teori, özgürlükçü teori, sosyal sorumluluk teorisi ve Sovyet medya teorisidir (Siebert vd., 2018).

Otoriter teori, bütün medya araçlarının yönetenlerin kontrolünde olduğu durumu ifade etmektedir. Buna göre medya araçları iktidarın nüfuzunu iç siyasette artırmak için kullanılmalıdır. Ayrıca iktidar politikalarının eleştirisi de söz konusu değildir. Özgürlükçü teoriye göre, medya herhangi bir kısıtlamaya gitmeden gerçeği olduğu gibi kamuoyuna aktarmalıdır. İnsanı rasyonel bir varlık olarak kabul eden bu teori, doğru bilgiye ulaşan kimselerin faydalı seçeneğe yöneleceği kabulünü taşımaktadır. Sosyal sorumluluk teorisi, medyanın özgürce faaliyetlerini sürdürmesine izin verir ancak bazı sorumluluklar yükler. Medya, bilgiyi kamuoyuna aktarmadan önce söz konusu içerik tartışılmış olmalıdır ve eğer ihtiyaç varsa düzenlenebilmelidir. Sovyet medya teorisi ise Karl Marx ve Friedrich Engels’in düşünceleri üzerine temellendirilen Leninist ilkeleri yansıtmaktadır. Bu teoriye göre iktidar, çalışanların haklarını korumak ve gerekli hizmeti sağlayabilmek için medya araçlarını kontrol altında tutmaktadır (Communication Theory, N.D.). Normatif teoriler her ne kadar medya-politika ilişkisini açıklamaya yönelik temel taşlardan biri olarak kabul ediliyor olsa da Soğuk Savaş döneminde kaleme alınması dolayısı ile dönemin etkisi altında kaldığı eleştirilerini taşımaktadır. Ayrıca liberal değerleri göz ardı etmesi, ırk, cinsiyet ve sınıf ayrımı gibi konuların tartışılmaması da diğer bir eksik görülen tarafı olmuştur (Oxford Research Encyclopedias, 2018).

Amerikan siyasal sisteminde medya-dış politika ilişkisinin incelendiği bu çalışmada, konunun bağlamının oluşturulabilmesi açısından iki teori üzerine temellendirme yapılmıştır. Karşılıklı Bağımlılık Teorisi (KBT) ve Demokratik Barış Teorisi’nin (DBT) oluşturduğu bu bağlam, Amerikan siyasal sisteminin demokratik yapısı ve iç kamuoyunun politika belirlenme aşamalarındaki beklentilerinden yola çıkılarak seçilmiş, çalışma açısından incelenmesi önemli görülmüştür. Teorilerin temel bileşenlerini liberal değerler oluştururken, bu değerlere sahip ülkeler ve bu ülkeler arası diplomatik ilişkiler kurulabilmesinin kolaylığı, harici sisteme sahip ülkeler arası ilişkilerde oluşabilecek sorunlar üzerinden bir perspektif oluşturulmuştur.

Amerikan siyasal kültürü, ülkenin kuruluşunun ilanından itibaren liberal değerler üzerinde temellendirilmiştir. ABD, 20. yüzyıl başlarından itibaren aktif dış politika ortaya koyarken siyasal sisteminin kamuoyunu önceleyen yapısından dolayı da dış politikasını bu minvalde belirlemiştir. Soğuk Savaş sonrası diplomasiyi öne çıkaran ABD, 21. yüzyılın ilk yıllarında askeri müdahaleler ile sert güç uygulamalarında bulunmuş, müdahalelerin neden olduğu maddi ve manevi kayıplar Bush dönemi sonrası kamuoyu görüşünün değişimini beraberinde getirmiştir. Bu minvalde yukarıda bahsi geçen teorileri destekler nitelikte gerçekleştirilen iki anket, Amerikan kamuoyu kaygısını ortaya koymaktadır: 2019 yılında gerçekleştirilen araştırmaya göre Amerikan halkının yüzde 73'ü, küresel barışı sağlamanın en iyi yolu olarak diplomasiyi görmektedir (PEW, 2019). Diğer bir araştırmaya göre ise, Amerikan kamuoyuna göre dış politika adımı atılırken müttefik devletlerinde kaygıları da göz önünde bulundurularak politika belirlenmelidir (PEW, 2017).

Amerikan ana akım medyasının ABD dış politikasındaki etkisini değerlendirmek için temelde iki unsur ortaya çıkmaktadır. Bunlar; ABD'nin politika kültürünü oluşturan liberal değerler ve hegemon dış politika izlenimi gösterdiğinden dolayı kurumsal karşılıklı bağımlılıktır. (Frizis, 2013). Burada medya faktörünün politikalar üzerindeki etkisinin kabul edilebilir kılınması için müesses nizamın bir unsuru olarak düşünülmesi elzemdir. Stephan Walt'ın (2019: 65) ifade ettiği gibi Amerikan ana akım medyasının hedefe ulaşılması için önerdikleri veya işledikleri araçlar farklı olabilir ancak hedef aynıdır: ABD liberal değerlerinin ihraç edilebilmesi ve kabul edilebilirliğinin sağlanmasıdır.

Medya ve dış politika ilişkisinin inceleneceği bu çalışmada DBT'nin incelenmesinin nedeni iç kamuoyunu önceleyen yapısından kaynaklanmaktadır. DBT'de kamuoyu beklentisi, iç siyasetteki yansımaların dışarıda da izlenmesine yöneliktir. Genel perspektifini, insan hayatının öneminin öncelendiği ve barışın temin edilmesi kaygısının taşındığı bir politik çizgi oluşturur. Bu bakımdan siyasilerin dış politika belirlenmesi aşamasında daha ittihatlı davranmak zorunda kaldıkları bu modelde, atılan adımların seçmenler tarafından onaylanması şartı aranmaktadır (Ekmekçi, 2011).

İç ve dış siyasette etkili konumda bulunan Amerikan ana akım medyası, liberal değerleri yansıtması kaygısı taşıyan, aynı zamanda bu değerlerin yayılımını sağlamaya ve korumaya çalışan karakteristik bir yapıya sahiptir (Walt, 2019: 89). Uluslararası yayıncılık faaliyetleri de yürüten ana akım medyanın, Amerikan anayasasının koruyuculuğu, güçlü finansal yapısından kaynaklanan siyasi nüfuzdan bağımsız yapısı ve bu özelliklerle beraber kamuoyunu bilgilendirmeyi önceleyen karakterinden dolayı halkın demokratik yaşamını savunan ve bu ideal düzenin ülkenin dış politikasını da aynı minvalde düzenleyeceği yaklaşımı çerçevesinde oluşan Demokratik Barış Teorisi perspektifinde açıklanması uygun görülmüştür. Medya, demokratik değerlerin sağladığı olanaklar çerçevesinde kamuoyunun özgür, kendi geleceğine kendisi karar verebilen ve kendisini yönetecek siyasalları en doğru şekilde tanıyarak seçmiş olan bir toplum oluşturma kaygısı ile hareket etmektedir. Medyanın sadece bir enformasyon kaynağı olarak düşünülmesi yanlış olacaktır. Medya,

alışmaları ile kamuoyuna fayda sağlama kaygısı güderken, siyasalların ve alınan politik kararların dezenformasyona uğraması ihtimalini genel olarak göz ardı edecektir (Özkan, 2007).

Medyanın dış politika üzerindeki etkisinin değerdendirilmesi açısından diğder bir alan olarak Karşılıklı Bağımlılık Teorisi belirlenmiştir. Devletler, uluslararası örgütler veya daha fazla tarafın birbirleri ile olan karmaşık ilişkilerini açıklayan Karşılıklı Bağımlılık Teorisi'nde hiyerarşik bir düzen yoktur (Keohane ve Nye, 2001: 15). Nye ve Keohane'nin literatüre kazandırdığı bu kavramda iktisadi veya siyasi ilişkilerden doğabilecek sorunlardan kaynaklı olarak kamuoyunun tepki verebileceğı ve gündemin değışebileceğı kabulü bulunmaktadır (TUIÇ, 2014). Teorinin medya ilişkisi de bu kabulden doğmaktadır. Taraflar arası ilişkileri kendi süzgecinden geçirerek kamuoyuna aktaran medya, politikaların belirlenmesi aşamasında söz sahibi konuma yükselmektedir.

1.3.4.1. Demokratik Barış Teorisi

Demokratik Barış Teorisi, devletlerin egemenlik şekillerinin dış politika davranışlarını şekillendirdiğı kabulü ile hareket etmektedir. Fikirsel kökeni Immanuel Kant başta olmak üzere 18. yüzyıl düşünürlerine kadar uzanan DBT, demokratik yönetimlere sahip devletlerin dış ilişkilerinde daha barışçıl politikalar izlediklerini ileriye sürmektedir. Ancak bu yönetimler demokratik olmayan devletlerle sürdürülen ilişkilerde çatışmacı olabilmektedirler (Büyükbaş ve Atıcı, 2013).

DBT, liberal değerdere sahip devletlerin önemli konularda iş birliklerini tercih ettikleri ve doğal olarak çatışmacı politikalardan uzak durduklarını savunmaktadır (Walt, 2018: 53). Komünizm, faşizm, totaliterlik gibi siyasal sistemlerin çatışmacılığını öne çıkaran teori, liberal demokrasiler arası ilişkilerin devletlerin siyasi karakterlerinden dolayı barış ve iş birliğine dayandığını iddia etmektedir (Doyle, 1983). Medyanın demokratikleşme üzerindeki etkisi, DBT'nin tartışılmaya başlandığı dönemle paralellik göstermektedir. Teorinin öne çıkardığı demokratik değerdelerin yansıtılabilmesi açısından medya, kamuoyunun hakikati bilmesi ve doğru kararlar alabilmesinde önemli rol oynamaktadır. Teorinin tartışılmaya başlandığı dönemden itibaren medya-demokrasi ilişkisi sosyal bilimler için önemli bir tartışma sahası halini almıştır (Kakışım, 2017).

Yapısal açıdan incelenecek olursa; temsili hükümet sistemlerindeki kurumlar, çatışma hallerini sorunlu bir durum olarak sunmaktadır. Tekrar seçilme kaygısı taşıyan yöneticiler açısından çatışmaların kamuoyunda neden olacağı etkilerin kabul edilebilirliğinin saptanması temel meseledir (Büyükbaş ve Atıcı, 2012). Örneğın, 11 Eylül saldırıları sonrası ABD'nin Taliban yönetimi ve El Kaide'yi hedef aldığı operasyonların maliyeti 4 trilyon doları aşarken, binlerce can kaybının yaşanmasına neden olmuştur (Best vd., 2012: 561). Amerikan halkının ödemiş olduğı bu maddi ve manevi maliyetin kamuoyu tarafından kabul edilebilirliği, davanın geçerliliğı ölçüsünce siyasilere hareket alanı kazandırmıştır.

Liberalizm, düşünsel özgürlüğü sağlama, insan haklarını öne çıkarma, sivil toplum kuruluşlarının varlığının desteklenmesi, serbest piyasa ekonomisi gibi değerleri içerisinde barındırmaktadır. Liberal kimliğe sahip devletler, liberalizmi kabul etmeyen ülkeleri sorunlu olarak görürken, liberal değerler harici bölgelere bu kültürü ihraç etme kaygısı taşımaktadırlar (Fukuyama, 1992). Bu aşamada iletişim araçları önem kazanmaktadır. Küresel düzensizliğin ortadan kaldırılabilmesi için aktarılması gereken liberal değerler, uluslararası yayınlar yapan, geniş kitlelere ulaşabilen medya araçları sayesinde sınır ötesine aktarılabilir, ihraç edilebilecektir (Fattor, 2017: 84). DBT'nin savunduğu hedeflerin gerçekleştirilmesinin temelinde yer alan liberal değerlerin domino taşı etkisiyle küresel sistemde varlık kazanmasının sağlanması, bu değerlerin kitlelere aktarılabilmesi ile doğru orantılı olacaktır. DBT açısından politikaların işlerlik kazanması için medya katkısı elzemdir. Liberal değerlerin ihraç edilebilmesi için gerekli olan sempati, medya aracılığıyla kazandırılmaya çalışılmıştır. ABD dış politika adımları küresel kamuoyuna medya aracılığı ile makul gösterilmiş, kamuoyu desteği sağlanmaya çalışılmıştır. Diğer bir nokta ise rekabet içerisinde bulunan ideolojilerin zayıflıklarını ortaya koymak olmuştur (Işık, 2005). Tekrar vurgulamakta fayda var ki Amerikan ana akım medyası, müesses nizamın bir parçası olarak hareket ettiğinden, Amerikan politik kültürünün tanıtılması ve karşıt görüşleri değersizleştirme çabası makul karşılanmalıdır.

SSCB'nin dağılması sonrası daha yoğun devreye sokulan DBT, SSCB topraklarında kurulan ve ulusal sınırlara sahip konumdaki yeni devletlere liberal değerlerin aktarılabilmesi için tartışmaya açılmıştır. Francis Fukuyama (2005: 22-49), "Tarihin Sonu" makalesinde SSCB'nin dağılması sonrası homojen bir küresel sistemin var olabileceğini savunmuştur. Liberal değerlerin küresel kabulü ile ideal düzenin kurulabileceğini savunan Fukuyama, bu değerleri kabul eden ülkelerin birbirleri ile savaşmayacağını dolayısı ile savaşız bir geleceğin kapılarının aralanabileceğini iddia edilmiştir. Tarihin sonu beklentisi 2000'li yıllar öncesi ve sonrası yaşanan çatışmalar ile boşa çıkmış olsa da demokrasiler arası savaşların yaşanmamış olması DBT'nin iddialarını doğrulamıştır.

ABD müesses nizamı ile uyumlu durumdaki Amerikan ana akım medyasının siyasiler için hem bir risk hem de bir fayda aracı olarak çalışabilmesi mümkündür. ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sonrası liberal değerleri ihraç çabası ve izlenen politikaları haklı gösterme kaygısı, küresel ağlara sahip ana akım medya organları ile iş birliğini kaçınılmaz kılmıştır. Ancak Trump örneğinde olduğu gibi kurulu düzenle çelişen politikalarla karşı da en etkili muhalefeti de oluşturabilmiştir. Herbert Walker Bush dönemi Dışişleri Bakanlığı yapmış olan James Baker medyayı, "kamuoyuna yansıtılmak istenen sorunun ne olduğu belirleyen taraf" olarak ifade etmiştir. Clinton döneminden örnekler veren Baker, medyanın Balkanlar'da meydana gelen olayları bir kriz olarak yansıtması, kamuoyu farkındalığı oluşumundan dolayı Clinton'ın müdahalesini kolaylaştırmış ve yolunu açmışken, aynı dönemde Ruanda'da olanları medyanın görmezden gelmesi, müdahale edilmesinin önüne set kurduğu söyleminde bulunmuş ve medyanın meseleleri normalleştirme veya sorun haline getirmedeki etkisine dikkat çekmiştir (Livingston, 1997: 6).

1.3.4.2. Karşılıklı Bağımlılık Teorisi

Karşılıklı Bağımlılık Teorisi söz konusu devletler arası karmaşık ilişkiler bütünü ile oluşturulan yakınlık olarak ifade edilebilmektedir (Keohane ve Nye, 2001: 6). Keohane ve Nye'in literatüre beraber kazandırdıkları kavramda ülkeler arası hiyerarşi söz konusu değildir ancak eşitliğinden de söz edilemeyecektir. Herhangi bir tarafa zarar verebilecek bir durum diğer taraf için de sorun oluşturabilecektir. Çok taraflı bir bağımlılığın söz konusu olduğu teoride, ihtiyaçtan kaynaklı bağımlılığın derecesi üstün tarafı ortaya çıkarmaktadır (Gürkaynak ve Yalçiner, 2009). Karşılıklı ilişkilerdeki ihtiyaç halinin hissedilmesi oranı bir tarafın diğer tarafa göre daha fazladır. Siyasi ve ekonomik olarak gelişmiş ülkeler statüsündeki ABD ile gelişmekte olan Türkiye'nin ilişkisi bu çerçevede incelenebilir niteliktedir. Karşılıklı Bağımlılık Teorisi'nin yaratıcıları Nye ve Keohane, teorinin üç temel noktasını; askeri gücün azalan önemi, uluslararası alanda öncelik sıralamasının olmaması ve iletişim kanallarının fazlalığı olarak belirlemişlerdir (TUIÇ Akademi, 2014).

Karşılıklı bağımlılık yaklaşımını yeni bir kabul olarak değil de küreselleşmeyi tamamlayan araçlardan biri olarak düşünmek yanlış olmayacaktır (Gürkaynak ve Yalçiner, 2009). Örneğin, liberal değerler ile dizayn edilmiş ABD için bu değerleri taşımayan ülkeler risk teşkil etmekte, istikrarsızlığa neden olma potansiyeli taşımaktadır. Ancak liberal değerlerin kabul edildiği ve güç parametrelerinin görece daha az olduğu ülkeler ile karşılıklı yakın ilişkiler söz konusu olabilmektedir. Medya ise taraflar arasındaki bağımlılığı ortaya koyan ve kamuoyuna tanıtan önemli bir araç olarak varlık göstermektedir. Walt (2018: 88), ABD medyasını bir tanıtım aracı olarak ifade ederken, Amerikan değerlerinin sempati kazanabilmesi açısından medyanın rolünün önemine vurgu yapmıştır.

Büyük devletler, iktisadi ve askeri güçlerini kullanarak eksik kaldıkları yönlerini de tamamlamaya çalışabilmektedirler. Bu eksiklikler tarımsal bir ürün, sanayi hammaddesi, stratejik bir liman kullanımı olabilecektir. Günümüzde büyük devletlerin eksikliklerini sağlamak için sert gücünü kullanması iç ve dış kamuoyu için sorunlar oluşturabileceğinden, uluslararası örgütler aracılığı ile ilişkilerin kurulması veya yumuşak güç envanterinin devreye sokulması daha tercih edilebilir bir durumdur. Siyasal veya ekonomik sistemin çekiciliği, kültürel özellikler, dijital yeteneklerin etkinliği ile şekillenen yumuşak gücün kullanılabilmesinin temel araçlarından biri olarak medya öne çıkmaktadır (Fattor, 2017: 122).

Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD'nin kendi değerlerini tanıtmaya çabası, medyanın özel bir statüye konumlanmasına olanak sağlamıştır. Medya, küresel hegemonya hedefindeki politika belirleyiciler için bir nevi hoparlör vazifesi görmüştür. ABD, liberal değerlerinin küresel kabulünü sağlayabilmek için uluslararası medya ağlarını kullanırken, ilişkilerini makul kılabilmek adına hedef ülkelere kültürünü aktarmış, kurumsal benzerlik kazandırmaya çalışmıştır. Harici kamuoylarını etkileyerek siyasi ilişkileri kendi siyasal düzeni paralelinde geliştirmeye çalışan ABD, dış politikasında en etkili araçlardan biri olarak medya kullanılmış; ana akım medya müessesesinin

bir yansıması niteliğindeki bu dış politika anlayışına hükümet harici bir organ olarak destek vermiştir (Fattor, 2017: 240).

İKİNCİ BÖLÜM

2. ABD DIŞ POLİTİKASI

ABD'nin temeli liberal değerler üzerine kurulmuştur. Siyasal anlamda demokrasi, iktisadi anlamda ise piyasa ekonomisini önceleyen liberal değerler, ABD'nin politik kültürü olarak günümüze kadar devam etmiştir. Liberal değerler perspektifinde belirlenen politikalar, hedefe ulaşma yolunda farklı araçlar ile ilerleyebilmişse de temel kaygı bu değerlerin içeride ve dışarıda yansıtılması, politikaların bu perspektifte planlanması olmuştur (Hastedt, 2000: 30-46). ABD'de politikalar oluşturulurken birçok kurum etken durumdadır. Başkanlık, kongre, bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları, istihbari kurumlar, ulusal güvenlik danışmanı ve medya bunlardan bazılarıdır. Çalışmanın konusunu oluşturan medya, ABD politikalarının belirlenmesi aşamasında seçilmişler üzerinde en çok nüfuz sahibi olan taraflardan biri olarak öne çıkmaktadır.

Amerikan ana akım medyası, müesses nizam olarak adlandırılan ve liberal değerler perspektifinde oluşturulmuş politik kültürü sürdürme hedefi taşıyan yapının bir parçası konumundadır. Amerikan ana akım medyasını oluşturan taraflar, liberal değerler perspektifinde birleşiyor olsa da hedefe ulaşma yolunda araçları farklılaşabilmektedir. Taraflar, hedefe ulaşabilmek adına seçilmişlere kendi araçlarının kullanılması yönünde nüfuz uygulayabilmektedirler. Ancak Walt'ın (2018: 185) ifadesi ile Amerikan ana akım medyası özellikle dış politika çerçevesinde değerlendirilecek olursa müdahaleci bir görüş taşımaktadır.

ABD dış politikasının temel kaygısı olarak varlık gösteren liberal hegemonya kavramı, Amerikan ana akım medyasının da hâkim bakış açısı konumundadır. Burada tek seslilik düşünülmemelidir. Alternatif görüşler söz konusudur ancak liberal hegemon görüşün yerinden edilebilmesi söz konusu değildir. Birçok köşe yazarı ABD dış politikasının hedefleri konusunda farklı konulara yer verebilmekte, öneride bulunabilmektedir. Ancak bu önerilerin büyük çoğunluğu liberal değerler içerisinde şekillenmekte ve ABD müdahaleciliğini barındırmaktadır (Walt, 2018: 186). CNN, ABC, The New York Times, The Washington Post gibi ana akım medya organları liberal hegemonyanın medya kanadındaki başta gelen temsilcileri konumundadırlar. Sağ siyaset güden Fox News, Breitbart gibi medya organları liberal hegemon politikalar belirleyen Başkan Obama gibi isimlerin politikalarını eleştirmiş olsalar da ABD'nin küresel rolünün değişmesi yönünde öneriler ortaya koymamışlardır (Walt, 2018: 188).

Bu bölümde ilk olarak ABD dış politikasının hangi düşünsel alt yapı ile oluşturulduğu incelenecektir. Müesses nizamın bir parçası olarak Amerikan ana akım medyasının yapısının

anlaşılabilirliğini ve Trump dönemi değişimlere verilen tepkinin kavranabilmesi açısından ABD dış politikasının mantığı incelenmeye çalışılmıştır. Konjonktürel farklılıklar ile dönemsel etkinlikler yakalayan ideolojilerin de değerlendirildiği bu bölümde, ABD dış politikasında etkin diğer kurumlar da ele alınmıştır. Daha sonrasında ise ABD dış politikası genel başlıklarla incelenmiş, politikaları etkileyen temel olaylara yer verilmiştir. Son olarak ise Trump hükümetinin neden farklı bir döneme sebebiyet verdiği tartışılmıştır.

2.1. Amerikan Dış Politikasının Mantığı

ABD dış politikasını tek bir ideolojik yaklaşım veya tek bir dönem şeklinde ifade etmek ve incelemek araştırmanın eksik kalmasına sebebiyet verecektir. Ancak geniş perspektifte bakılacak olursa ABD dış politikası radikal değişimler yaşamamış kendi içerisinde tutarlı seyretmiştir. Yine de dış politika seyri, hükümetlerin tarzlarına göre farklılık gösterebilmiştir (Hurmi, 2010). ABD dış politikasının analizinin yapılmaya çalışıldığı bu bölümde, müesses nizamın bir parçası olarak değerlendirilen ana akım medyanın da nasıl bir düşünsel altyapı ile hareket ettiğinin anlaşılabilmesi amaçlanmıştır. ABD dış politikası ile ana akım medyanın dış politika yönelimleri genel anlamda paralellik gösterdiğinden, dış politika yönelimlerinin anlaşılabilmesi elzem görülmüştür.

Eski Kıta Avrupası'nda yaşanan baskıcı ortamdan kurtulmak isteyen kitleler, 1492 yılında Kristof Kolomb'un Amerika Kıtası'nı keşfinin ardından, özgürlük arayışı içerisinde buraya göç etmeye başlamışlardır (Ateş, 2009: 81-83). Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden 16 ve 17. yüzyıllarda Amerika kıtasına doğru gerçekleşen bu göçler, 170 yıl sonra kurulacak olan ABD'nin temellerini oluşturmuştur. Otoriter ve yozlaşmış kurumlara sahip, insan haklarının korunmasında zafiyetler yaşayan Avrupa ülkelerinden, Amerika kıtasına kurtuluş ve yeniden başlangıç idealleri ile aileleriyle göç eden topluluklar, Britanya ile gerçekleşen bağımsızlık savaşı sonrası geçmişte yaşanan sorunların tekrarlanma şansını ortadan kaldıracak bir sistem kurmak istemişlerdir (Nevins ve Commager, 2021: 106-132). Bağımsızlığın ilanından itibaren atılan sağlam adımlar ve meydana getirilen kurumsal yapı ile bugünün ABD'sinin temelleri atılmış, inşa süreci başlamıştır. James Madison'ın "çağlar boyu sürmesini istediğimiz sistemi yaratırken, çağların getireceği değişiklikleri de gözden kaçırmamalıyız" söylemi minvalinde ABD Anayasası oluşturulmuştur (Atatüre, 2017: 99). ABD'nin onlarca yıldır devam eden kurumsal dış politika stratejilerine bu çerçeveden bakmak, kurulan müesses nizamın nasıl bir düşünsel altyapı ile oluşturulduğunu analiz etmek, bu yapının bir parçası olarak ana akım medyanın da çalışma prensibini ortaya koyacaktır.

ABD'nin dış politika yönelimi, kurulumundan itibaren iki temel dönem yaşamıştır. İspanya Savaşı ile birbirinden ayrılan bu dönemler; devletin kurulumu itibari ile başlayan izolasyonist dönem ve savaş sonrası adım adım geçilen aktif dış politika dönemidir (Tekin ve Kanmaz: 2021). ABD bağımsızlığının ilan edildiği 1776 yılından itibaren dış müdahaleye sınırlarını kapatan ve kıta haricinde herhangi bir girişiminde bulunmayan bir dış politika benimserken, kıta içerisinde ise Açık

Kader saiki ile daha çok revizyonist politikalar izlemiştir (Zinn, 2017: 157). Bu dönemde eski kıta olarak bilinen Avrupa kıtasındaki hareketliliğe karşın Monroe Doktrini'ni (1823) ortaya koyan ABD, herhangi bir dış müdahaleyi kabul etmeyeceğini, kendisinin de böyle bir yönelimde bulunmayacağını ilan etmiştir (Nevins ve Commager, 2021: 192-194).

ABD, siyasi bütünlüğünü sağlaması ve 1861-1865 yılları arası devam eden iç savaş sonrasında sağlanan ekonomik kalkınma ile içeride yüksek düzeyde sermayenin birikmesi, güç sahiplerinin artık sınır ötesi faaliyetlerin hedeflenmesi gerektiği yönündeki düşünceleri taşımasına sebebiyet vermiştir (Nevins ve Commager, 2021: 274-291). 1898 yılında İspanya ile gerçekleşen savaş sonrası ise ABD hızla kıta haricine yönelik politikalar oluşturmaya başlamıştır (Anderson, 2015: 17). Bu minvalde McDougall, ABD'nin ortaya koymuş olduğu politika kararlarını dini inanışa benzetirken, ABD dış politikası için vazgeçilemez bazı kuralların bulunduğunu ileriye sürmüştür. McDougall, ABD dış politikasını temelde iki farklı döneme ayırmış ve bu dönemleri Eski Ahit ve Yeni Ahit dönemleri olarak adlandırmıştır (McDougall, 1997: 1-15).

McDougall'a göre Eski Ahit, ABD'nin resmi kuruluş tarihi 1776 yılından 1890'lı yıllara kadar olan dönemi kapsamaktadır. Evde egemenlik ve özgürlük anlayışını savunan Eski Ahit, ABD sınırları haricinde ise Amerika kıtası içerisinde kalmak koşuluyla genişlemeyi emretmektedir. Yeni Ahit dönemi ise, ABD'nin iç bütünleşmesini tamamladığını, iktisadi ve askeri anlamda küresel bir güç haline geldiğini ve aktif dış politikanın hedeflendiği dönemini ifade etmektedir. 20. yüzyılı kapsayan Yeni Ahit dönemi, ilerici emperyalizm, muhafazakarlık, küresel faydacılık gibi dış politika yaklaşımlarını içinde barındırmaktadır (McDougall, 1997: 101- 172). Eski Ahit ve Yeni Ahit dönemlerinin ayrışmasını sağlayan olay ise 1898 İspanya Savaşı'dır. Öyle ki savaş sonrasında ABD, kaçınılmaz şekilde bir dünya gücü olmuş ve küresel kabul görmüştür (Nevins ve Commager, 2021: 420).

Yeni Ahit dönemi olarak ifade edilen 20. yüzyıl ve sonrasında, ABD'nin küresel lider olarak varlık göstermesinin gerekliliği, Amerikan düşünürler ve din adamları tarafından öne çıkarılmıştır (Anderson, 2015: 16). ABD'nin küresel güç haline gelmesi Tanrı'nın dünyaya bir lütfu olarak kabul edilirken, bu kabul minvalinde politikalar belirlenmek istenmiştir. ABD'nin 20. yüzyıl genelinde aktif dış politika izlemesi, yukarıda bahsi geçen düşünce temelinde oluşum göstermiştir. Yeni Ahit düşünce sistemine göre ABD, küresel liderliği istemese dahi Tanrı'nın emirlerini yerine getirmeli ve insanlığın ortak çıkarı için ABD değerlerini dünyanın dört bir yanına ihraç etmelidir (McDougall, 1997). ABD'nin Tanrı tarafından birçok görev için sorumlu tutulduğunu öne süren ABD'li düşünürler, bu görüşlerini destekleyen birçok faktör ileri sürmüşlerdir. ABD sınırlarının okyanuslarla diğer kıtalardan ayrılmış olması, Avrupalı devletlerin sömürge için büyük bir kıtanın üçte birini belirlemiş olmaları, hızla artan nüfus yapısı, sömürgecilik ve tecrit politikalarının ABD halkına kazandırmış olduğu yönetim ahlakı gibi durumlar ileri sürülen faktörlerden bazılarıdır (Nevins ve

Commager, 2021: 19-40). Kısaca ABD halkı “vaat edilmiş topraklar üzerindeki vaat edilmiş halk” olarak varlık göstermiştir (Sümer, 2008).

Patrick Callahan’a (2003: 1-10) göre, Yeni Ahit ve Eski Ahit olarak kategorize edilen ABD dış politikasının yorumlanmasına yönelik temelde altı ideolojik yaklaşım bulunmaktadır. Bu ideolojik yaklaşımlar; hegemonizm, realizm, izolasyonizm, liberalizm, liberal enternasyonalizm ve anti emperyalizm şeklinde ifade edilmektedir. Daha sonra açıklanacak olan ideolojik yaklaşımlar öncesinde ABD dış politikasının temel yansımaları ve politikalar belirlenirken ortaya çıkan sorunlardan bahsedilmesi, ABD dış politikasının mantığının anlaşılması bakımından gereklidir.

ABD dış politikasına 20. yüzyıla kadar hâkim olan Eski Ahit emirleri yani izolasyonist dış politika yorumu, Theodore Roosevelt ve Woodrow Wilson ile dönüşüm yaşamıştır. ABD kıta haricinde hızla faaliyetlerde bulunmaya başlarken temelde iki faktör izolasyonist dış politika yorumunun değişimine sebebiyet vermiştir: ABD’nin hızla yükselen gücü ve küresel uluslararası sistemin çöküşü, ABD’nin hızla yalnızlık politikasından çıkarak aktif dış politikaya yönelmesine neden olmuştur (Kissinger, 2017: 21).

Yeni Ahit döneminin ilk başkanı olan Theodore Roosevelt, ABD’nin aktif dış politika hedefi çerçevesinde ABD donanmasına yatırımlar gerçekleştirmiş, ABD donanmasını dünyanın sayılı güçlerinden birisi haline getirmiştir (Nevins ve Commager, 2021: 406). Ayrıca Panama Kanalı’nı açarak ABD’nin kıtada bütünlük sağlamasının önünü açmış, Panama hükümetine yönelik darbeyi destekleyerek kanal üzerindeki ABD kontrolünü daimî kılmıştır (Kissinger, 2017: 21-48). Dış politika hedeflerine ulaşılması yönünde devam eden bu revizyonist faaliyetler uluslararası örgütlerin kurulması gerekliliğini öne süren ve Milletler Cemiyeti’nin (MC) kurucu babası olan Woodrow Wilson ile araçsal bir değişim yaşamıştır. Wilson, ideal bir düzen arayışına girerken dış politikada ahlakiliği öne çıkarmıştır (Gürbüz: 2002). Liberal enternasyonalist politikalar güden Wilson’ın görüşleri, Birinci Dünya Savaşı ile askıda kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın çıkması ve sonrasında başlayan Soğuk Savaş’ın ABD lehine sonuçlanması yeni bir dönemin başlangıcı olurken, ABD, küresel bir hegemon olarak varlık göstermeye başlamıştır (Best vd., 2012: 515).

2.1.1. ABD Dış Politikasında İdeolojik Yaklaşımlar

ABD dış politikası tek bir ideoloji çerçevesinde şekillenmezken dönemsel konjonktür farklılıkları bir ideolojinin diğer bir ideolojinin önüne geçmesine sebebiyet vermiştir. Ancak ABD dış politika mantığında küresel jandarma rolünün uluslararası düzenin sağlanması açısından korunması ve bu durumun ahlaki kabulü, dolayısı ile liderlik etme zorunluluğu hegemon dış politika perspektifinin zaman içerisinde öncelikli politika haline gelmesine neden olmuştur (Sümer: 2008). ABD küresel hegemon rolünü korumaya çalışılırken birçok strateji ele almıştır. Ancak stratejiler oluşturulurken bazı temel sorunlar varlık göstermiştir. Oluşan temel sorunlar stratejik değişimlerin

yaşanmasına sebebiyet verirken farklı ideolojik yaklaşımların tercih zorunluluğu doğabilmiştir. Daha sonrasında bahsedilecek olan temel ideolojiler öncesinde ulusal sınırlar haricine temasın ne şekilde ve hangi düzeyde olması gerektiği perspektifinde şekillenen problemlerin belirlenmesi elzem görülmüştür. Zamanla ortaya çıkan bu sorunlar beş başlıkta kategorize edilmiştir (Callahan, 2003):

- Oluşturulan dış politikada temel amaç ne olmalıdır?
- Uluslararası sorunlara katılım düzeyi ne seviyede olmalıdır?
- Ulusal sınırlar harici politikalar müdahaleci mi olmalıdır? Eğer olacaksa seviyesi neye göre belirlenmelidir?
- Dış politikada tek taraflı mı yoksa çok taraflı mı ilişkiler yürütülmelidir?
- Sınır ötesi müdahalelerde hangi model izlenmelidir? Liberal değerler aktarılmaya çalışılmalı mıdır?

Yukarıda sıralanan sorular ekseninde şekillenen dış politika, altı temel ideolojinin varlık gösterdiği bir yörüngede hareket etmiştir. ABD'nin küresel sistemin işlerliğinin devamı açısından liderlik etmek zorunda olduğunu ve bu görevi yerine getirmek için sert önlemler alınması gerekliliğini savunan hegemonizm, uluslararası sistemin korunabilmesi açısından gerekli harcamaların yapılması ve sistem istikrarını bozan yapıların hizaya getirilmesi gerekliliğini savunur. Öyle ki hegemonizmi bir zorunluluk olarak gören düşünürler, herhangi bir sistemsel hatanın salgın bir hastalık gibi yayılabileceğini ve küresel düzensizliğe neden olabileceği yönünde kaygı taşımaktadırlar. Uluslararası örgütlere önem vermeyen hegemonizm yanlıları, bu kuruluşların güçlü devletlerin kendi çıkarlarını maksimize etmek için kurduklarını iddia etmektedirler. Hegemonizm savunucularına göre herhangi bir haksız saldırının başarıya ulaşması yeni saldırılara teşvik edeceğinden (domino etkisi), bu saldırılara gereken karşılığın küresel lider olarak ABD tarafından verilmesi gerekmektedir. Herhangi bir şekilde küresel istikrarın bozulması halinde sistemin işlerliğini kaybedeceği ve bu durumda ise en çok zararı ABD'nin göreceği kabulü, hegemonizmin temel itici gücü olarak çalışmaktadır (Callahan, 2003: 11-28).

Uluslararası istikrar için liderlik pozisyonunun devamını şart koşan ve düzen için politikalar güdülmesi gerekliliğini savunan hegemonizmden, asıl meselenin kendi çıkarlarını maksimize etmek ve küresel liderliğin bunun için önemli olduğu yönünde fıkri temelde ayrılan realist mantığa göre, küresel sistemi dengede tutmak gibi bir ahlaki sorumluluk yoktur. Realizme göre uluslararası alan çatışmacıdır. Bu minvalde askeri güç unsurları, uluslararası ilişkilerde temel belirleyici olacaktır (Donnelly, 2013: 50-78). Askeri gücün maksimize edilebilmesi açısından ise ekonomi son derece önemli bir parametre olarak kabul edilmektedir. ABD, kendisini korumak ve çıkarlarını maksimize etmek için potansiyel rakiplerini sınırlandırmalıdır. Hatta gerekirse risk derecesine göre rekabet halinde olduğu üçüncü bir taraf ile hedef aktör aleyhine ittifak oluşturabilmelidir (Callahan, 2003:

29). İkinci Dünya Savaşı esnasında küresel rekabet halindeki ABD ile SSCB'nin Almanya'ya karşı ittifak oluşturmaları, yukarıda bahsi geçen duruma örnek teşkil etmektedir (Gürkaynak: 2004).

ABD'nin kuzey ve güneyden dost komşulara sahip olması ve doğu-batı yönünden okyanuslarla çevreleniyor olması, coğrafi çeşitlilik, iş kollarının çokluğu, sanayi için gerekli madenlerin ulusal sınırlar içerisindeki varlığı gibi faktörlerin etkisi ile desteklenen izolasyonizm, ABD dış politikasında hâkim ideolojilerden birisi olagelmıştır. Buna göre ABD, kendi çıkarlarına yönelik politika oluşturmalıdır. Ancak izolasyonizme göre aktif dış politika ABD'nin toplumsal yapısını bozacağından, özellikle kıta harici yönelimlere gerek görülmemektedir. İzolasyonizm, asıl meselenin kendi kendine yetebilmek ve potansiyel rakiplerin rekabeti göze alamayacakları seviyede kendini geliştirmek olduğu temelinde gelişim göstermektedir. Bölgesel rakiplerin ise ABD için tehdit oluşturmayacak şekilde dizginlenmesi gerekliliği savunmaktadır (Callahan, 2003: 52). ABD'nin ilk dış politika geleneği olarak ifade edilen izolasyonizmin, Trump döneminde de yansımaları görünmüştür. 2000'li yılların başlarında George Walker Bush ve sonrasında Obama ile izlenen aktif dış politika sonucu hızla artan borç yükü ve devam eden küresel düzensizlikler dengeli bir izolasyonculuk fikrinin doğmasına sebebiyet vermiştir (Kupchan, 2020). Trump dönemi daha sonraki başlıklarda ayrıntılı ele alınacağından burada yer verilmemiştir.

Batı siyasetinin şekillenmesinde en temel ideoloji olarak varlık gösteren liberalizm, devlet temasını minimize ederken bireyin eylem sahasını olabildiğince özgür kılan ve ekonomik anlamda piyasa ekonomisini savunan bir içeriğe sahiptir (Heywood, 2020: 49). Temel ideolojilerden bir diğeri olan liberalizm, zaman içerisinde ABD'nin rol modelini oluşturduğu, İkinci Dünya Savaşı ile SSCB'ye karşı girilen Soğuk Savaş döneminde ise ABD'nin yoğun şekilde küresel sisteme yaymak istediği bir ideolojik yaklaşım olmuştur. Liberal mantığa göre ABD, küresel ekonomik serbestliği sağlamalı ve demokrasiyi teşvik edici adımlar atmalıdır. Liberalizm, insan haklarının korunması ve demokrasi teşvikinin zaman içerisinde ekonomik özgürlüğü de beraberinde getireceğini savunmaktadır. Böylece siyasal ve ekonomik özgürlüklerini kazanan ülkeler sisteme adapte olarak yükselebileceklerdir (McDougall, 1997: 101). Liberal değerler ile kalkınan ülkeler ise ABD'nin doğal müttefikleri olacaklardır. Liberalizmin savunucularına göre küresel lider olarak ABD, ülkelerin gelişim ve geriye gidişlerinden en fazla etkilenen aktör olarak öne çıkacağından, küresel liberalizmin öncüsü ve zorlayıcı konumunda olmak ahlaki bir görev olarak kabul edilmelidir (Gözen, 2021: 121). Özetlemek gerekirse, demokrasinin olmadığı ülkelerde sorunlar meydana geleceğinden ve meydana gelen bozulma uluslararası sistemin istikrarını bozacağından, küresel düzenin sağlanması liberal değerlerin ihracı ile doğru orantılı olarak varlık gösterecektir.

Küreselleşme ile önem kazanan liberal enternasyonalizm, ülkeler için problem oluşturan sorunların artık küresel sorunlar olduğunu ve bunların tek taraflı olarak hiçbir ülke tarafından çözülemeyeceğini ileriye sürmektedir (Güç, 2014). Uluslararası organizasyonlara önem atfeden liberal enternasyonalizm, çeşitli güç parametreleri bakımından ülkelerin güç seviyelerinin artması

dolayısı ile temasın kolaylaştığı ve bu nedenle çatışma riskinin artacağını söyleyerek ülkelerin bir araya gelmesi ve düzenlemeler yapması gerekliliği yönünde çağrılarda bulunur. Ekonomik açıdan fiziki sınırların esnemesi, çeşitli para birimleri ile işlem yapılabilmesi, güvenlik, ticaret, uluslararası politika gibi birçok alanın teknolojik gelişmelerin de etkisi ile dönüşen yapısı, ülkelerin birlikte karar alabilmesini önemli kılmıştır. Teknolojik devrimler ile gelişim gösteren siber saldırılar, biyolojik silahlar gibi tehditlerin önüne geçilebilmesi açısından liberal enternasyonalizm, birlikte ticari etkileşimde bulunan ülkelerin diğer riskli alanlarda da iş birliği yapması gerekliliğini savunmaktadır (Callahan, 2003).

Antiemperyalizm, ülkelerin farklı kültürlerle karşı müdahalelerine karşı bir tavır ortaya koyarken, yayılcılığı reddeder ve self determinasyon hakkını öne çıkarır. ABD'nin aktif dış politikasına yönelik eleştirilerinden birisi olan radikal anti emperyalizme göre, ABD'nin düzen sağlamak amacıyla gerçekleştirdiği sınır ötesi müdahaleler, aslında kendi emperyalist emellerine yönelik isteklerinin bir yansıması olmuştur. Buna göre ABD, taraf olunan savaşlarda ahlaki davranmamakta aksine günah işlemekte, taraf olunan çatışmalar sonrası ABD kazanç sağlıyor gibi görünse de gerçekte güç kaybetmektedir (Callahan, 2003). Örneğin, antiemperyalistlere göre Birleşmiş Milletlerin (BM) 1991 yılında Irak yönetimine müdahale kararı alması veya 2003 yılında ABD'nin Irak müdahalesi kusurlu kararlar olmuştur. Antiemperyalistlerin, müdahale kararlarını kusurlu bulmalarındaki temel kaygıları, self determinasyonun ortadan kalkması yani halkların kendi kaderlerini tayin haklarının ellerinden alınmasından kaynaklanmıştır (Achcar, 2016).

Yukarıda bahsedilen görüşler temelinde şekillenen ABD politikaları, daha çok kendi çıkarlarını ön planda tutan bir dış politika anlayışına sahip olmuştur. ABD, dış politika yaklaşımları kurulumundan bu yana birçok kez değişikliğe uğramıştır. Ancak dış politika yorumları değişse de ABD'nin önceliği temelde kendi ulusal çıkarlarını maksimize etmek olmuştur (McDougall, 1997: 57). Bağımsızlığın 1776 yılında ilan edilmesinden sonra iç bütünleşmeye odaklanan politika anlayışının 1898 İspanya Savaşı'nın kazanılmasından sonra değişmesinin nedeni de bu anlayışın bir yansımasıdır. Öyle ki, ABD içerisinde zenginleşen kesimlerin kâr marjının düşmesi ve dünyanın dört bir yanında Çin'e yönelik açık kapı politikasına benzer şekilde birçok fırsatın hazırda bekliyor olduğu düşüncesi, bahsi geçen zenginlerin lobi faaliyetlerinde bulunmasına ve siyasi nüfuzlarını kullanarak sınır ötesi politikalar belirlenmesine yönelik baskı yapmalarına neden olmuştur. Politika değişimleri ise genel olarak ABD karının maksimize edilmesine yönelik adımlar temelinde gerçekleştirilmiştir (Nevins ve Commager, 2021: 428).

2.1.2. Amerikan Dış Politika Algısı ve Etkin Kurumlar

İspanya Savaşı sonrası küresel bir güç olarak kabul gören ABD, o günden bugüne küresel anlamda söz sahibi bir süper güç olarak hareket etmektedir. Özellikle Soğuk Savaş sonrasında küresel lider pozisyonuna yükselen ABD, liderlik pozisyonunu korumak ve politikalarının

karakteristik özelliklerini dünyaya ihraç etme kaygısıyla geniş kapsamlı bir dış politika okumasına sahip olmuştur (Hook ve Spanier, 2021: 18). Amerika Birleşik Devletleri'nin dış politikasının belirlenmesi aşamasında ise birçok kurum etkin konumdadır. Başkanlık, kararların alınmasında en etkin kurumların başında gelen Kongre, başkanlık makamı tarafından atanan ve göreve başlaması için senato tarafından onaylanma zorunluluğu taşıyan Dışişleri ve Savunma Bakanlıkları, Ulusal Güvenlik Danışmanları, İstihbarat Teşkilatları gibi kurumlar ABD dış politikasında belirleyici aktörler olarak yer almaktadırlar (Atatüre, 2017: 126). Ancak burada toplumsal desteğin sağlanabilmesi, hükümet politikalarının devamlılığı açısından son derece önemlidir. Öyle ki, siyasilere tarafından önemli görülen ancak toplumsal kabul görmeyen birçok politika ilk adımların atılmasına rağmen tamamlanamayabilmiştir. Toplumsal desteğin sağlanabilmesi aşamasında öne çıkan medya, politika kararlarının kabul edilebilirliğini sağlayan önemli bir katalizör olmuştur.

ABD dış politikasında nihai karar alıcı başkan olmasına rağmen yukarıda bahsedilen kurumlar, sürecin şekillenmesinde etkin aktörlerdir. Anayasal anlamda yürütmeden sorumlu olan başkanlık makamının sınırlandırılması açısından Kongre, önemli bir denge unsuru olarak öne çıkmaktadır (Atatüre, 2017: 126). Öyle ki Kongre, hükümet bütçesinin oluşturulması, atamaların denetlenmesi ve onaylanması, uluslararası anlaşmaların kabulü gibi birçok konuda başkanlık makamını denetleyici ve sınırlandırıcı konumdadır (The Legislative Branch/The White House, 2021). Ayrıca Amerikan Anayasası'nın birinci maddesine göre savaş ilan etme yetkisi direkt olarak Kongre'ye verilmiş, ikinci maddeye göre ise başkan, başkomutan olarak silahlı kuvvetleri yönetme sorumluluğuna sahip olmuştur (Atatüre, 2017: 99).

Dışişleri Bakanlığı, ABD dış politikası açısından öne çıkan diğer bir etkin kurumdur. Dışişleri Bakanlığı, dış politika kararlarında başkana tavsiyelerde bulunmanın yanı sıra denizaşırı ülkelere yönelik atılabilecek adımları planlayıp organize edebilmektedir. Yurtdışı temsilciliklerinin atanmasına yönelik tavsiyeler verebileceği gibi uluslararası organizasyonlara da devleti temsil eden kurum ve bakanı olarak katılabilmektedirler. Başkanın kabinesinde yer alan dışişleri bakanları, Kongre onayından sonra resmi olarak göreve başlamaktadırlar (U.S. Department of State, N.D.). Ulusal güvenlik danışmanlarının kimi zaman gölgesinde kalan bir kurum olsa da ABD için önemli politika belirleyici kurumlardan bir diğeridir.

ABD dış politika kararlarında diğer bir etkin kurum olarak dışişleri bakanlığı ile yakın ilişki içerisinde bulunan ve 1947 yılında kurulan savunma bakanlığı bulunmaktadır. Silahlı kuvvetleri bünyesinde bulunduran savunma bakanlığı, yine bünyesinde taşıdığı askeri ve siyasi uzmanlar ile dış politika konularında etkin şekilde yer almaktadır. Savunma bakanlığı, insan kaçakçılığından terörizme, siber sorunlardan mülteci krizlerine, iklim ve çevreden salgınlara kadar birçok konuda çalışmalar yapmakta ve tavsiyelerde bulunabilmektedir (U.S. Department of State, N.D.).

ABD dış politikasında bir diğer etkin aktör olarak ulusal güvenlik danışmanları öne çıkmaktadır. Herhangi bir yasaya dayanmayan ve Kongre onayı gerektirmeyen konumları ile ulusal güvenlik danışmanları, 1947 yılında kurulmasından bu yana varlığını devam ettirmektedir. Dış politika belirlenmesi aşamasında direkt başkana bağlı olarak çalışan danışmanlar, başkan üzerinde önemli nüfuza sahiptirler (Daalder ve Destler, 2012: 203). Öyle ki, başkanın almış olduğu politika kararına diğer politika belirleyici aktörlerin muhalefet etmesinin zorluğunun yanı sıra, başkanın en yakını olarak diğer kurumlardan bağımsız olan ulusal güvenlik danışmanlarının bu kararlarda etkin olması oldukça olağan olacaktır. Bu durum ise dış politika kararları açısından ulusal güvenlik danışmanını elzem bir pozisyon haline getirmektedir.

ABD'nin dış politika kararlarında etkin kurumlardan bir diğeri ise istihbarat kurumlarıdır. İç İstihbarat Teşkilatı (FBI) ve Dış İstihbarat Teşkilatı (CIA) elde edinilen bilgiler ışığında politika belirleyicilerin kararlarında etkili olabilmektedirler. İstihbarat kurumları ile siyasiler fikir uyuşmazlığı içerisinde kalabilmektedirler. Öyle ki, istihbari verilerin siyasilerin belirlemiş olduğu politikalar ile uyuşmazlığı söz konusu olduğunda taraflar arası prensiplerden kaynaklı çatışmalar yaşanabilmektedir (Pfiffner, 2012: 265). ABD'nin 2003 Irak müdahalesi yukarıda bahsi geçen meseleye örnektir. Saddam Hüseyin yönetimi, ABD hükümetinin iddia ettiği savaş silahlarını bulundurmamasına rağmen istihbari veriler müdahale için göz ardı edilebilmiştir (Pfiffner, 2012: 361). Ancak genel anlamda istihbari kurumlar ile devlet yönetimi arasında karşılıklı bir ilişki söz konusudur.

Çalışmanın üçüncü, dördüncü bölümlerinde ayrıntılı olarak ele alınacak olan ve araştırmanın temelini oluşturan, ABD dış politikasında temel politika belirleyicilerden bir diğeri ise medyadır. Medyanın başta gelen dış politika belirleyicilerden olmasının temel nedeni, toplumun doğrudan dış politika kararlarına yönelik bilgiye ulaşabilmesinin imkansızlığından kaynaklanmaktadır (Entman, 2012: 119). Medya, devletin izlemiş olduğu sınır ötesine yönelik politikaları açıktan halka ulaştırması, bu politikaları halkın anlayabileceği şekilde açıklaması, maddi ve manevi kayıpların devamlı şekilde yansıtıyor olması, toplumun karar mekanizmasına yönelik bir şekillendirici olarak çalışmakta ve kimi zaman devlet politikalarına rağmen karşıt kararlar doğrultusunda toplumun yönelmesini sağlayabilmektedir (Chomsky, 2016: 3-8). Burada medyanın anayasal koruma altında olması ve siyasi nüfuzdan korunabilir yapısı da medyanın uygun çalışma sahasına kavuşması bakımından ayrıca önemlidir (Regulation of the Media/ Cornell Law School, N.D.).

Medya bağımsızlığının devamlı olarak sağlandığı/korunduğu veya aynı doğrultuda devam ettiğini söylemek yanlış olacaktır. Ancak ABD'nin bağımsızlığının ilan edilmesinden bu yana devam eden kurumsal gelişim medyaya da yansımış ve özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren medyanın, toplum üzerindeki nüfuzu olgunlaşmaya başlamıştır. Amerikan medyasının gücü okuma oranlarının yüksek olması, teknolojinin hızla gelişiyor olması, ABD'nin dış politika faaliyetlerinin artıyor olması (iç politikanın istikrarlı olduğu durumlarda halkın dış politikaya olan ilgisi daha

yüksek seyretmektedir) ve medya şirketlerinin güçlü ekonomik özerkliği gibi bileşenler ile yükselmiştir (İnceoğlu, 2004: 133).

2.2. ABD Dış Politikasına Genel Bakış

ABD dış politika anlayışının değişiminde zaman içerisinde farklılaşan iç ve dış faktörler etkili olmaktadır. Çalışmanın “ABD Dış Politikasının Mantığı” bölümünde de bahsedildiği üzere, ABD dış politikasının ideolojik yansımaları Eski Ahit dönemi, yani yeni kurulan ve iç bütünleşmesini henüz sağlayamamış olan ABD ile Yeni Ahit olarak ifade edilen İspanya Savaşı’nı kazanarak küresel güç olduğunu kanıtlayan ve önemli seviyede sermaye birikimine sahip ABD olarak ikiye ayrılmaktadır (McDougall, 1997). Kurulumunun ardından iç sorunları ortadan kaldırarak istikrarı sağlamayı hedefleyen ABD, izolasyonist dış politika anlayışını benimserken, içerideki sorunları ortadan kaldıran ve sermaye birikime sahip ABD, dış politikasında adım adım aktif politikaya geçiş yapmıştır (Atatüre, 2017: 37-59).

Bağımsızlığın 1776 yılında ilan edilmesi sonrasında ABD’li politika belirleyiciler kurulum aşamasından kaynaklı temel problemlere odaklanmak istemişlerdir. ABD bu dönemde Amerika kıtası içerisinde çeşitli faaliyetlerde bulunmuş olsa da kıta haricine yönelik adımlar atmamış, ittifatlı bir dış politika anlayışı ortaya koymuştur (Zinn, 2018: 157). Yine bu dönemde ABD iç işlerine, başta Avrupa devletleri olmak üzere diğer devletlerin müdahalelerini engellenmeye yönelik adımlar atılmıştır. Monroe Doktrini’nin 1823 yılında oluşturulması ile daha önce de kabul edilmiş olan izolasyonist anlayışın devam ettirilmesi kararı alınmıştır (Nevins ve Commager, 2021: 192). ABD’li politika belirleyicileri izolasyonist politikalara yönlendiren en önemli faktörlerin başında Avrupa kıtasında yaşanan siyasal istikrarsızlık gelmiştir. Viyana Kongresi’nde Fransız İhtilali ile yükselen hürriyet, milliyetçilik, eşitlik gibi düşünce akımları yönetici elite karşılık bulamamış, Avrupa devletlerinin yöneticileri baskı ve silah yoluyla ayaklanma öncesi devam eden eski düzeni tekrar sağlamaya çalışmışlardır (Ateş, 2009: 201). ABD ise genç bir devlet olarak Avrupalı devletlerin eski sömürge bölgelerine tekrar yönelme ihtimaline karşı kaygı duymuş, tedirginlik yaşamıştır. Monroe Doktrini ise bu sancılı sürece bir önlem olarak ortaya çıkmıştır. Başkan Monroe tarafından 1823 yılında kongreye sunulan doktrin, ABD’nin kıtada hakimiyet kurması ve diğer güçlerin bölgeden uzaklaştırılmasının gerekliliğini vurgulamıştır (Nevins ve Commager, 2021: 192). Monroe Doktrini aynı zamanda ABD’nin kuruluşundan bu yana devam eden izolasyonculuğun politika olarak kabulünün de göstergesi olmuştur. Dönemin ABD Başkanı Monroe, 1823 yılında kongreye verdiği mesaj ile izolasyoncu yaklaşımı tavsiye etmiş ve neredeyse bir asır sürecek dış politika anlayışını belirlemiştir. Monroe Doktrini ile “Amerika, Amerikalılarındır” görüşü öne çıkmıştır (Armaoğlu, 2010: 996).

Monroe Doktrini ile okyanus ötesi ile ilişkilerini sınırlandıran ABD, bölgede nüfuz kazanmaya başlamış, kıta içerisinde revizyonist politikalar güderek sınırlarını genişletmeye çalışmıştır (Zinn,

2018: 157). İlk olarak İngiltere ile dördüncü paralel konusunda anlaşmış ve bugünkü Kanada sınırını belirlemiştir. Sonrasında 1836 yılında gerçekleşen Texas Devrimi ile Texas, Meksika'dan ayrıldığını ilan etmiş, ABD ise olayı fırsat olarak değerlendirmiştir. Bu gelişmenin ardından ABD Kongresi'nin 1845 yılında aldığı karar ile Texas Cumhuriyeti'nin ilhak edilmesi kararlaştırılmıştır. Alınan karar ABD ile Meksika arasında savaşın çıkmasına neden olmuştur. Savaş sonuncunda imzalanan anlaşma ile ABD mevcut toprak büyüklüğünün üçte biri oranında yeni toprak kazanmıştır. Daha sonra Meksika'ya on milyon dolar daha vererek bugün de geçerli olan mevcut sınırlar belirlenmiştir (Armaoğlu, 2010: 683-698). Yukarıda bahsedilen kıta içi revizyonist adımlardan da anlaşılacağı üzere, ABD'nin Monroe Doktrini ile belirlemiş olduğu izolasyonist dış politika anlayışı ile Amerika kıtası harici kastedilmiştir.

ABD, 1860-65 arası dönemde yaşamış olduğu iç savaş sonrası istikrarı hızla sağlamış ve bir ekonomik birikim ortaya çıkarmıştır (Nevins ve Commager, 2021: 274). Ülke kendi zenginlerini meydana getirirken oluşan yeni elitin daha önce elde edilen kâr marjı zaman içerisinde azalmış, kazançlı alanlar eskisine nazaran kısıtlı hale gelmiştir. Meydana gelen yeni durum zengin kesimlerin dış politika anlayışının değişimi konusunda lobi faaliyetleri yürütmelerine neden olmuştur (Fattor, 2017: 56). İç savaşın sona erdiği 1865 yılından 20. yüzyıl başına kadar ki evre ABD dış politikası açısından değişimin temelini oluşturmuştur (Sümer, 2008). İktisadi ve siyasi gelişim, 1898 İspanya Savaşı'nın kazanılması ile taçlandırılmış ve ABD artık küresel güç halini almıştır. "Amerika Amerikalılarındır" anlayışı değişirken "Dünya Amerikalılarındır" görüşü sahneye çıkmaya başlamıştır (Armaoğlu, 2010: 996).

ABD'nin 26. Başkanı olan Theodore Roosevelt (1901-1909) aktif bir dış politika anlayışı ortaya koymuştur. Emperyalist dış politika görüşünün ağırlıkta olduğu bu dönemde Roosevelt, ABD'nin küresel jandarma rolünü öne çıkarmıştır (Kissinger, 2017: 21-48). Monroe Doktrini ile şekillenen izolasyonist dış politika anlayışı, Roosevelt ile emperyalist dış politika yorumuna dönüşmeye başlamıştır. Ancak Başkan Roosevelt'in aksine izolasyonist görüş alışkanlığı içerisindeki kesimin büyüklüğü ve yine bu kesimin aktif dış politikayı riskli görüyor olması, Roosevelt'in hareket alanını kısıtlamış, aktif dış politika adımları muhalefet ile karşılaşmıştır (Hurmi, 2010).

Theodore Roosevelt ile tohumlanan aktif dış politika anlayışı, 28. ABD Başkanı Woodrow Wilson (1913-1921) döneminde idealist bir yoruma dönüşmüştür (Nevins ve Commager, 2021: 363-376). Wilson, 20. yüzyıl başlarından itibaren ABD'nin küresel sistemde önemli roller oynaması gerektiğini düşünmüştür. Wilson'ın görüşüne göre uluslararası istikrarın sağlanabilmesi için silahlanma yarışının kontrol altına alınması gerekmektedir (Anderson, 2015: 19). Self-determinasyon hakkı sistem istikrarı açısından önemlidir ve kurulabilecek uluslararası örgütler bu istikrarı sağlayabilecek yapılar olarak varlık gösterebileceklerdir (Kissinger, 2018: 21). Wilson'a göre uluslararası hukuk, uluslararası düzenin sağlanmasında temel referans olarak kabul edilmektedir. Ayrıca insan hakları ve azınlık hakları açısından uluslararası mekanizmalar gereklidir

(Anderson, 2015: 20). Bu minvalde “Milletler Cemiyeti” fikrini ortaya koyan Wilson, aktif dış politika yaklaşımını risk olarak görmeye devam eden Kongre’den fikirlerine destek bulamamış, Milletler Cemiyeti’nin kuruluşunun öncülüğünü yapmış olmasına rağmen ABD’nin örgüte katılımının onayını alamamıştır (Kissinger, 2018: 21-48) Wilson İlkeleri, Birinci Dünya Savaşı sonrasında uygulamaya konulmuş ancak kalıcı olamamıştır. Wilson İlkeleri’nin etkisi, liberalizm ve idealizmin ortak noktaları ile devam etmiştir. İdealizmin, liberalizmi destekler niteliklere sahip olması Wilson İlkeleri’nin 20. yüzyıl boyunca gündemde kalmasını ve tartışılmasını sağlamıştır. Wilson İlkeleri’nin ekonomik serbestliği ve gelişim isteği, ABD’nin sahip olduğu politik düzenin bir parçası olarak görülmüştür (Hook ve Spanier, 2021: 7).

ABD ile Avrupa arasında 20. yüzyıl başından itibaren başlayan çok yönlü ilişkiler tarafları birbirlerine bağımlı hale getirmiştir. İkinci Dünya Savaşı dönemi aktif dış politika hedefleyen Franklin Roosevelt’in görevde olması ve yeni bir dünya düzeni kurmak istemesi, ABD’yi savaş sonrası küresel iki kutuptan birisi haline getirmiştir. Ancak ABD’nin geçmişte yaşadığı dış politika kararsızlığı artık söz konusu değildir (Kissinger, 2017: 249). ABD yeni dönemde oyun kurucu olarak rol almıştır. Roosevelt’in düşünce mirasının devam ettiğinin göstergesi olarak BM uluslararası örgütünün merkezinin New York olarak kabul edilmesi kanıt olarak gösterilebilir (Sümer, 2008).

İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD ve SSCB, küresel rekabette bulunan iki süper güç halini almışlardır. Bu minvalde şekillenen ABD dış politikasının merkezini SSCB karşıtlığı oluştururken, temel dış politika prensibi olarak liberal değerlerin küresel yayılımının sağlanması ve komünist ideolojinin engellenmesi şeklinde belirlenmiştir (Best vd., 2012: 243). ABD, Truman Doktrini, Marshall Planı gibi birçok uluslararası programı devreye sokarak devletlerin komünist ideolojiden uzak kalmasını sağlamaya çalışmış, komünist ideolojiden kaçınmayı ülkelerin ekonomik kalkınmalarıyla doğru orantılı görmüştür (Hook ve Spanier, 2021: 53-55). Soğuk Savaş’ın ilk sıcak çatışması olan Kore Savaşı sonrası NATO’nun kurulması, Batı Bloğu’nun oluşmasını ve tarafların ayrışmasını sağlamıştır. Batı Bloğu’nun NATO adınına karşı SSCB de Varşova Paktı’nı kurmuş ve Batı Bloğu’na karşı Doğu Bloğu’nu oluşturmuştur (Gül, 2015).

Soğuk Savaş döneminde ABD dış politikasının temelini liberal değerlerin komünizme karşı korunması ve küresel kabulünün sağlanması oluşturmuştur (Erkan, 2010). ABD’li politika yapıcılar, ABD değerlerinin küresel kabulünün çatışmaları durduracağına, insanlığı kalkındıracağına ve entegre olmuş bir uluslararası sistemin yaratılabileceğine dair görüşlere sahip olmuşlardır (Üste ve Sönmez, 2012). SSCB, küresel tehdit olarak algılanırken, tüm insanlık için kötülüklerin anası olarak lanse edilmiştir (Kissinger, 2018: 404). Makro düzeyde değerlendirilecek olursa, ABD ahlaki anlayışının temeli aynı kalırken dış politika yansımaları güç uygulamaları bakımından farklılıklar göstermiştir.

Vietnam’da 1960’ın başından itibaren komünizme karşı girilen sıcak çatışmalar, elli bini aşkın ABD askerinin hayatını kaybetmesine neden olurken, savaşta bir milyonun üzerinde de Vietnamlı hayatını kaybetmiştir (Zinn, 2018: 497). Savaşın ABD aleyhine sonuçlanması, ABD’nin küresel liderlik rolüne ve liberal değerlerin geçerliliğine gölge düşürürken geçici olarak izolasyon politikası dönemine geri dönüş yaşanmıştır. Özellikle ABD kamuoyuna Vietnam Savaşı’nın haklılığının gösterilememesi, izolasyonist tavra zorunlu dönüşü beraberinde getirmiştir. İç kamuoyu zorunluluğu doğuran taraf olmuştur (Hook ve Spanier, 2021: 100). Medyanın dış politika kararlarına yönelik nüfuzuna örnek olan Vietnam Savaşı, siyasilerin onlarca yıldır devam eden politikalarının değişmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Medya etkisi ile oluşan kamuoyu, yıllarca başkanlar üzerinde baskı oluştururken, ittifaklı politikalar yürütülmesini zorunlu kılmıştır.

Ronald Reagan (1981-1989) 40. ABD Başkanı olarak göreve başladıktan sonra aktif dış politika algısını yeniden geçerli kılmış, ABD’nin kaybolan özgüvenini kazanmasını sağlamıştır (Kissinger, 2018: 740-781). Başkan Ronald Reagan, Mihail Gorbaçov’un SSCB Genel Sekreteri olarak göreve başlaması sonrası stratejik rakip olan SSCB ile aktif diplomatik ilişkiler yürütmüş, diğer yandan ise Stratejik Savunma Girişimi programını başlatarak hızlı bir silahlanma yarışı sürdürmüştür (Zinn, 2018: 591-631). Reagan’ın göreve gelmesinden (1981) SSCB’nin dağılmasına (1991) kadar devam eden, aktif çevreleme politikası hedefine ulaşmış, ABD tek küresel süper güç olarak varlık kazanmıştır (Kissinger, 2017: 740-781). SSCB’nin dağılması sonrasında ABD değerleri öne çıkmış, bu değerler Soğuk Savaş kazandıran faktörler olarak önem kazanmıştır. ABD dış politikası 1990’lı yıllarda liberal enternasyonalist temelde şekillenirken, barışın hâkim olduğu bir dönem yaşanmıştır. Planlanan askeri hareketler uluslararası düzenin sağlanmasına yönelik gerçekleştirilirken, kısa süreli ve hızlı sonuçlar alınabilmeye çalışılmıştır. Clinton başkanlığındaki ABD, bu süreçte dış politikayı “dış politika iç politikadır” minvalinde ele almıştır (Sümer, 2008).

ABD’nin Soğuk Savaş yılları sonrası sürdürmüş olduğu barış odaklı aktif dış politika anlayışı 2000’li yıllar ile sona ermiştir. New York’ta bulunan Dünya Ticaret Merkezi’ne ve Savunma Bakanlığı binası Pentagon’a 11 Eylül 2001’de teröristler tarafından kaçırılan yolcu uçaklarıyla eş zamanlı olarak intihar saldırısı düzenlenmesi, istikrarlı sürecin sonunu getirmiştir (Hook ve Spanier, 2021: 276). Dönemin ABD Başkanı George Walker Bush, Afganistan destekli El Kaide terör örgütünün gerçekleştirdiği saldırılar sonrası açıklama yaparak sorumluların cezalandırılacağını dünya kamuoyuna ilan etmiştir (The Guardian, 2001). ABD, Clinton döneminde izlenilen ve “dış politika iç politikadır” kadar iddialı şekilde kurgulanmış olan barışçıl dış politika anlayışını terk ederken, “ya bizimlesin ya da teröristlerle” şeklinde yeni bir döneme geçiş yapmıştır (Bush, 2014: 167). ABD, tek taraflı politikalar ile dış politikasını yönlendirmeye başlamıştır. Özellikle Afganistan müdahalesi sonrası Irak Savaşı’nın başlatılması, ABD dış politikasının uluslararası alanda kabul edilebilirliğinin sorgulanmasına neden olmuştur (Ataman ve Gökcan, 2012). Geleneksel müttefikler konumundaki Almanya, Fransa başta olmak üzere birçok AB ülkesi, ABD isteklerine karşı muhalif bir duruş ortaya koymuşlardır. Öyle ki, iki yıl önce NATO’nun beşinci maddesi gereğince ABD

yanında Afganistan'a müdahalede bulunan Almanya ve Fransa'nın başını çektiği müttefikler, Irak Savaşı'na sert bir muhalefet oluşturmuşlardır (Brands, 2018: 144).

Tek taraflı dış politika anlayışının benimsendiği ve sert güç unsurlarının kullanıldığı 21. yüzyıl başlarında, ABD'nin SSCB'nin dağılması sonrası kazanmış olduğu konum sorgulanır hale gelmiştir. Ortadoğu'da içinden çıkılmaz savaflara saplanıp kalan ABD, yükselen güçlere karşı politikalar üretmekte zorlanmıştır (Best vd., 2012: 566). Bu boşluğu değerlendiren başta Çin, Rusya gibi büyük güçler küresel rekabete yönelik adımlar atmış ve küresel nüfuz kazanmaya çalışmışlardır. ABD'nin Afganistan, Irak gibi ülkeler üzerinden Ortadoğu'ya liberal değerleri ihraç etme çabası ise tersine dönmüştür. Öyle ki Ortadoğu, ABD müdahaleleri öncesinden çok daha istikrarsız bir hal almıştır (Pfiffner, 2021: 361). ABD'nin Irak Savaşı esnasında müdahale gerekçesi olarak ileriye sürmüş olduğu bilgilerin doğru olmadığına ortaya çıkması, beş binin üzerinde ABD askerinin müdahaleler esnasında hayatını kaybetmesi, milyarlarca dolara mal olan harcamalar, Bush yönetiminin onay seviyesini düşürürken uluslararası alanda ise ABD imajının değerini sarsmıştır (Brands, 2018: 144-190). Bush sonrası liberal değerlerin tekrar hayata geçirilmesi vaatleriyle başkan seçilen Barack Obama, tek taraflı dış politika anlayışını terk etmiştir. Çok yönlü bir dış politika anlayışı ortaya koyan Obama, İran ile nükleer silah sınırlandırma anlaşması yapmış olması, Asya Pasifik'e yönelmesi, AB ülkeleri ile iyi ilişkiler geliştirmesi bakımından Bush döneminde sarsılmış olan ABD imajını yeniden düzeltme yolunda ilerlemiştir (Kaplan, 2021: 381).

ABD dış politikası dönemsel olarak radikal sayılabilecek değişimler yaşamış olsa da müesses nizamın yansımaları genel olarak belirli temellerde devam etmiştir. Dış politika kararları alınırken geleneksel ittifaklar ile iyi ilişkiler korunmaya çalışılmış, Rusya, Çin gibi komünizmin temsilcisi ve küresel rakip pozisyonundaki devletlerin çevrelenmesi hedeflenmiş, korumacı ekonomik anlayıştan ziyade kapitalist ekonomik değerler kabul görmüştür (Sümer, 2008). ABD dış politikası yukarıda bahsedilen kabuller çerçevesinde değerlendirildiğinde Donald Trump, daha önce görev yapmış başkanların aksine geleneksel ittifakları önemsememiş, hegemon liderliğin gereği gibi görülen ABD askeri yardımlarının azaltılması taraftarı olmuş, Putin özelinde Rusya ile iyi ilişkiler kurulması hedeflenmiş, uluslararası anlaşmalar kaldırılmaya veya revize edilmeye çalışılmıştır. Post izolasyonist yapı gösteren Trump yönetimi, ABD müesses nizamına rağmen haleflerinden farklı güzergahta daha birçok dış politika adımı atmıştır veya atmayı planlamıştır (Anadolu Ajansı, 2020).

2.2.1. Donald Trump Dönemi ABD Dış Politikası

Donald Trump döneminde ABD, iç ve dış politikasında radikal değişimlerin hâkim olduğu bir dönem yaşamıştır. Trump yönetimi, siyasi ve ekonomik ittifaklara ittifatlı bir yaklaşım sergilerken siyasi ve iktisadi birçok alanda kendisinden önce kurulmuş olan ittifak ilişkilerini revize etme yoluna gitmiştir (Foreign Policy, 2021). NATO, AB, APEC, WHO, NAFTA gibi uluslararası ittifaklar ve işbirliklerine yönelik eleştirel tutum takınmış, birçok uluslararası organizasyonun işlerliklerini

sorgulamıştır (The Washington Post, 2018). Trump yönetimi, “Önce Amerika” söylemi ile oluşturduğu yeni ABD dış politikası perspektifi ile onlarca yıldır devam eden ABD dış politika yaklaşımını farklı bir güzergaha taşımıştır (The Washington Post, 2021). Yönetimin izlemiş olduğu politikalar sorunlu uluslararası sonuçlar ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Trump yönetiminin kaotik iç yapısı genel olarak dış politikaya da yansımıştır. Atanamayan bürokratlar, plansız söylemler, sonucu kestirilemeyen programlar, tek taraflılık ve uluslararası örgütlerin dezenformasyonu, kaotik Trump politikalarının temel bileşenlerini oluşturmuştur (Wolff, 2018:104-116).

Donald Trump’ın başkan seçilmesinin ardından birçok deneyimli bürokratin istifa etmesi ve istifa eden bürokratların yerlerinin doldurul(a)maması, mevcut politika belirleyicilerin başkan karşısında etkisiz kalması ve sınırlandırıcı olmaktan uzak olmaları, Trump hükümetini kaotik bir yönetim haline getirmiş, anlaşılabilirlikten uzak tutmuştur (Woodward, 2019: 345-354). Ayrıca hükümet içerisinde varlık gösteren farklı görüşlerin çatışmacı tavrı, politika yansımalarını daha da anlaşılabilir kılma, karmaşık bir hale getirmiştir. Beyaz Saray Genel Sekreteri olarak görev yapan ve Temmuz 2017’de görevinden istifa eden Reince Priebus, Trump hükümeti çalışanlarının birbirleri ile olan ilişkilerini ifade ederken “duvarları olmayan bir hayvanat bahçesi” benzetmesi yapması çalışanlar arası karmaşayı ortaya koyar niteliktedir. Bir başka benzetmesinde Priebus, seçilmiş hükümet çalışanlarını Trump’a benzetirken, “görüş alışverişi ile birbirlerini ikna etmeye çalışmadıklarını, aksine öldürmeye çalıştıklarını” söylemiştir (Wolff, 2018: 150).

ABD dış politikasında karar alma sürecindeki kurumları etkisiz kılan Trump, ABD dış politikasında karar alma mekanizmasının bileşenlerini dezenformasyona uğratmıştır. Ulusal güvenlik toplantılarına katılımını giderek azaltan Trump, alışlagelmiş olan başkanlık brifinglerini okumayan, politikalarda etkin departmanları yok sayan bir başkan olmuştur (Woodward, 2019: 68). Trump yönetimi döneminde bir süre Beyaz Saray’da bulunan Michael Wolff (2018: 104), Trump’ın başkanlık brifinglerini okunmadığını ileriye sürmüş, başkana yapılan sunumların ise zaman içerisinde yazılıdan bol görselli hale getirildiğini, yine başkanın dikkatinin çekilememesi dolayısı ile kısaltıldığını ve bu brifinglerin giderek etkisizleştiğini iddia etmiştir.

Uluslararası örgütlerin kurulumunda öncü olan, liberal politikaları savunan, serbest ticaretin geliştirilmesi yönünde adımlar atan, geleneksel müttefikleri ile iyi ilişkiler güden, demokratikleşme çabalarını destekleyen ve küresel istikrarı sağlamak adına her yıl milyarlarca dolar bütçe ayıran ABD, Trump döneminde önceki dönemlerden radikal ayrılıklar yaşamıştır. Birçok uluslararası örgütten ayrılmayı vadederek küresel istikrarın sağlanması adına ABD’nin atacağı adımların ancak belirli bir ücret karşılığında devam ettirebileceğini belirten Trump yönetimi, Almanya, Japonya, Güney Kore gibi müttefiklerin ABD desteği ile kendilerine rakip durumuna geldiklerini öne sürmüştür (Trump, 2016: 49). Trump’ın karakter yapısının otoriterliği devlet yönetimine yansırken, yoğun şekilde kullandığı Twitter gibi sosyal medya platformları ile devamlı olarak suçlamalar

yapmış, hedefler göstermiştir (Atmaca, 2016). Bu minvalde Amerikan özgürlüğünün uluslararası yansımalarından olan medyaya yönelik sınırlandırmalar getirmeye çalışmış, aleyhine haberleri sürekli olarak yalanlamış, uluslararası medya kuruluşlarının çalışanlarının basın kartlarını iptal ederek basın toplantılarına girmelerine engel olmuş ve yeni bir Nixon profili oluşturmuştur (CNN, 2018).

NATO'nun artık işlevsiz olduğunu söyleyerek hedef alan Trump, benzer saldırıları ABD'nin taraf olduğu uluslararası organizasyonlara yöneltmeye devam etmiş, diplomatik teamüllere uymayan söylemlerde bulunmuştur. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a 2019 yılı Ekim ayında Suriye operasyonları konusunda tehdit ve hakaret içeren olağan dışı mektubu, yine Ukrayna Devlet Başkanı Volodymyr Zelensky ile gerçekleştirdiği ve başkanlık yarışı içerisinde bulunduğu Joe Biden'ın oğlunu hedef alması yönündeki telkini, Kuzey Kore lideri Kim Jong Un'a "küçük roket adam" söylemi ABD diplomasisini alışılmışın dışında göstermiştir (ABC News, 2018).

Trump, uluslararası örgütlerden uzaklaşan tek taraflı politikalarına ve diplomatik teamülleri yok sayan söylemlerine rağmen aktif bir dış politika anlayışı ortaya koymuştur. Ancak bu aktif dış politika mevcut ABD politikalarından farklı seyretmiştir. (Anadolu Ajansı, 2018). Trump dönemi tek taraflı olarak belirlenen politikalar yukarıda bahsedildiği gibi siyasetten ekonomiye, terörizmden iklim sorununa birçok alanı kapsamıştır. Başkanlık görevine başlama açıklamasında yönetimi esnasındaki hedeflerini sıralayan Trump, ABD ekonomik politikasını ticaret açığının kapatılması ve rakip güçlere karşı önlemler olarak belirlerken, NATO başta olmak üzere ittifaklar arasındaki yük paylaşımının yeniden düzenlenmesine yönelik telkinlerde bulunmuş, İslamcı terörizme karşı mücadeleyi vurgulamıştır (The New York Times, 2018). Belirlenen politikaların ortak çıkış noktasını ise yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere "Önce Amerika" şiarı oluşturmuştur.

Trump'ın kendinden önceki dönemlerde kurulmuş olan ittifaklardan çekilmesinin ilk adımını, Pasifik okyanusuna kıyısı olan ve on iki ülkenin katılımıyla oluşturulan Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan çekilme talimatının verilmesi oluşturmuştur (Fox News, 2018). Trump göreve başlamasından sadece üç gün sonra imzacı ülkelerin ekonomik kalkınmasına yönelik adımların atılmasını ve bu ülkeler arası ticari iş birliklerinin sağlanması amacı ile oluşturulan ortaklıktan ayrılma talimatı imzalanmıştır. Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan sadece üç gün sonra ise yedi Müslüman ülkeyi kapsayan ve bu ülke vatandaşlarının ABD'ye seyahat engelini içeren karara imza atmıştır (CNN, 2017). Mayıs ayı içerisinde ise Meksika ve Kanada ile ticari ilişkileri konu edinen NAFTA'nın yenilenmesi amacıyla Kongre'ye başvuruda bulunulmuştur (CNN, 2020).

Başkanlık koltuğuna oturduktan dört ay sonra yurtdışı ziyaretlerine başlayan Trump, ilk olarak Suudi Arabistan oradan ise İsrail'e geçmiştir. Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da gerçekleştirilen zirvede Trump, büyük çoğunluğunu Müslüman ülkelerin oluşturduğu topluluğu İslami teröre karşı adımlar atmaya çağırmıştır (The New York Times, 2017). Yurtdışı ziyaretleri çerçevesinde Brüksel'e

geçen Trump, NATO'ya üye ülkelerin katıldığı zirvede üye ülkeleri NATO'nun beşinci maddesinin gerekliliklerini yerine getirmemekle ve maddi harcamaları ABD'ye yüklemekle suçlamıştır. Daha sonrasında ise ekonomik korumacılık politikalarını öne sürdüğü ve bu çerçevede ters düştüğü ülkeler ile G7 zirvesine katılmış ve hedeflenen korumacı politikalar çerçevesinde konuşmalar gerçekleştirmiştir (CNN, 2017). Başkan Trump'ın ilk yurtdışı ziyaretinin ortaya koymuş olduğu program ve söylemlerden de anlaşılacağı üzere Trump yönetimindeki ABD, geleneksel müttefikleri suçlayan, müttefiklerin kaygılarını artıracak ülkeler ile yakınlık kuran ve uluslararası kuruluşların işlerliğini sorgulayan yeni bir yönetim profili ortaya koymaya devam etmiştir.

Başkan Trump'ın müttefikleri ile ilişkilerini zedeleyen, ABD'nin küresel liderlik pozisyonunu zayıflatan diğer bir adım ise Paris İklim Anlaşmasından ABD'yi çekmesi olmuştur. Trump yönetimi görevi devraldığı Başkan Obama döneminde imzalanan ve ülkelerin karbon emisyonlarını gönüllü olarak azaltmayı taahhüt ettikleri Paris Anlaşmasından, ABD'nin ekonomik dezavantaja düşeceği, Amerikalı işçilerin anlaşmanın sonuçlarından olumsuz etkileneceğinden ve dolayısı ile doğacak sonuçlardan ABD'nin küresel hegemonyasının zarar görebileceği kaygılarını ileriye sürerek ABD'yi anlaşmadan çekmeyi planlandığını küresel kamuoyuna ilan edilmiştir (Financial Times, 2020). Böylece ABD, 196 ülkenin imzalamış olduğu anlaşmadan çekilerek Angola, İran, Irak gibi ülkelerin bulunduğu anlaşmaya taraf olmayan ülkeler arasına katılmıştır (BBC, 2020). Bu durum ABD'nin küresel liderliğini sorgulatan diğer bir faktör olarak kayda geçerken, müttefik konumundaki ülkelerin tereddütlerini artıran bir adım olmuştur.

Amerika Kıtası'na bakılacak olursa, kıtada sorunlu ilişkiler yaşayan Trump yönetimi, Venezuela Başkanı Nicolas Maduro üzerinden çatışmalar yaşarken Venezuela'ya ekonomik ve askeri ambargo uygulamaya koymuştur. Ayrıca Meksika ile yasa dışı göç problemi yaşayan Trump, ABD güney sınırında yasadışı göçü engellemek için duvar inşası söyleminde bulunmuş ve giderlerin Meksika'ya ödeteceğini iddia etmiştir. Yine Meksika ve Kanada'nın içerisinde yer aldığı NAFTA'nın revize edilmesi tartışmaları ve çelik ihracatına yönelik gümrük vergisi artırımını, ABD'nin onlarca yıldır sahip olduğu iyi ve güvenilir olarak nitelendirilen komşuluk ilişkilerinde çatlaklar meydana gelmesine sebebiyet vermiştir (Council on Foreign Policy, 2021).

Trump'ın devam eden statükoyu hızlı şekilde bozabilmesinde etmen faktörlerin başında gelen sosyal medya kullanımı, ABD'nin küresel sisteme sunmuş olduğu ABD politikalarının istikrarlı anlatımını sekteye uğratmış, birçok devlet ile sosyal medya krizlerinin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Örnek olarak ise Kuzey Kore lideri Kim Jong-Un ile yaşanan kriz gösterilebilir. Kuzey Kore'nin gerçekleştirdiği balistik füze denemelerinin çevre ülkelerde ve ABD'de uyandırmış olduğu tehdit duruma karşın Trump, Kuzey Kore'yi hedef almış ve eğer bu faaliyetlere devam edilirse “ateş ve öfke” ile karşılık gösterileceğini tweet atarak ilan etmiştir (BBC, 2018). Kuzey Kore lideri Kim Jong-Un'un cevap vermesi ile karşılıklı hakarete varan söylemlerin oluşması, Trump dönemi olağandışı politika anlayışından bir yansıma oluşturmıştır.

Önceki dönemlerde atılan adımları işlevsiz kılan Trump'ın bir diğer adımı Obama dönemi İran ile iyi ilişkilerin yansımaları olarak imzalanan ve İran'da dahil olmak üzere altı ülkenin taraf olduğu nükleer anlaşmadan çekilmek olmuştur (BBC, 2018). Trump yönetiminin İran'ın askeri kanadını temsil eden önemli isimlerinden birisi olan Kasım Süleymani'nin ölüm emrini vermesi ise İran ile büyük bir krizin yaşanmasına neden olmuştur. Saldırı ile İran savaş pozisyonuna yönelik adımlar atacağını söylemiştir. Saldırı sonrası Kum şehrinde Cemkeran Cami kubbesine çekilen kırmızı bayrak ile alınacak bir intikamın olduğunu sembolik şekilde ifade eden İran, ABD ve İsrail'e karşılık verileceğini ilan etmiştir (The New York Times, 2020). Ortadoğu'yu ilgilendiren bir diğer önemli karar ise Kudüs'ün İsrail'in başkenti olarak kabul edilmesi ve ABD Büyükelçiliğinin Kudüs'e taşınması süreci olmuştur (CNBC, 2017). Trump, ülkeleri, büyükelçiliklerini Kudüs'e taşıması yönünde teşvik ederken bu karar küresel bir tepki oluşumuna sebebiyet vermiştir. Kudüs kararı birçok devlet tarafından kınanırken ABD'nin müttefiklerinden bir kez daha ayrışmasına neden olmuştur. Öyle ki birçok AB ülkesi kararı kaygıyla karşılamış, bölge açısından sorunlu bir adım atıldığını dile getirmişlerdir (The Jerusalem Post, 2017).

Başkan Trump, başkanlık kampanyası esnasında çok defa dile getirdiği yurtdışında görev yapan Amerikalı askerlerin ülkeye getirilmesi politikasını, Beyaz Saray'a taşındıktan sonra gerçekleştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmuştur. Trump bu çerçevede Afganistan ve Irak'ta bulunan Amerikan askerlerinin kademe kademe azaltılarak eve getirilmesi gerektiğini savunmuştur (The Guardian, 2020). Ancak Trump'ın ABD askerlerinin geri çekilmesi planı başta NATO müttefikleri olmak üzere birçok ülke tarafından eleştirilmiştir. Örneğin Almanya Savunma Bakanı Karrenbauer, Taliban sorunun henüz ortadan kalkmaması ve bölgede düzenin sağlanamadığını gerekçe göstererek Amerikan askerlerinin geriye çekilmesinin bölgedeki düzeni iyice sarsacağı görüşünü ileriye sürmüştür (CNBC, 2020).

Başkanlık kampanyası döneminde “mesele hala ekonomi, aptal” söylemi ile ABD'nin küresel ekonomik rekabette başta Çin olmak üzere yarıştaki geri kaldığını vurgulayan Trump, korumacı ekonomi politikaları izlemiştir (The Guardian, 2016). Başkan Trump, Mart 2018'de ABD'nin ulusal güvenlik kaygılarını ileriye sürerek imzaladığı karar ile ABD'nin kuzey ve güney komşuları Meksika ve Kanada hariç diğer ihracatçı ülkelere yeni tarifeler uygulanması adımını atmıştır. Bu çerçevede atılan temel adımlardan birisi olarak ithal edilen çelik ve alüminyuma ek vergiler getirilmiştir (The Washington Post, 2018). Özellikle Çin'in üretim üstünlüğüne dikkat çeken Trump, ithal edilen çelik ve alüminyumun ABD'deki üretim kanallarını atıl hale getirirken, Çin'in ABD karşısındaki ekonomik üstünlüğünü perçinlediğini iç kamuoyunda gerekçe olarak sunmuştur. ABD'nin korumacı politikalarına ve Çin mallarına yönelik attığı adımlara karşı Çin yönetimi de karşı adımlar atmış ve iki süper güç arasında ticaret savaşları ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede Çin yönetimi, ABD ürünlerine yönelik milyarlarca dolarlık ekstra vergiler uygulama kararı almıştır (Ekrem, 2020).

Trump, ABD menşeli ürünlerin fikri mülkiyet haklarının Çin tarafından çalındığı suçlamasında bulunmuştur. Ancak suçlamaların temel amacı vergilendirmeleri kabul edilebilir nedenlere dayandırmak ve böylece atılacak adımlar ile Çin'in yükselen küresel ticaret pazarındaki etkisini azaltabilmek olmuştur (BBC, 2020). Öyle ki, Çin'in başta ABD'li markalar olmak üzere fikri mülkiyet haklarını çalması ve bu ürünleri üretmesi 2000'li yılların başından itibaren artarak devam etmiştir. Ancak fikri mülkiyet haklarının çalınmasının engellenmesine yönelik en somut adımın Çin'in rekabeti en sertleştirdiği dönemde ve Trump döneminde atılması asıl meselenin farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Ticari kaygılarla adım atan ABD yönetimi milyarlarca dolarlık ek gümrük vergileri uygulayarak ithal ürünlerin fiyatının artmasını, böylece iç pazarda Çin mallarının azalarak ABD ürünlerine talebin artmasını hedeflemiştir (Şanlı ve Ateş: 2021).

Trump başkanlığının diğer bir karakteristik yapısı ise Trump'ın geçmiş tecrübeleri reddeden ve ülkeler arası menfaatlerin liderler arası ilişkiler ile de sağlanabileceği görüşü olmuştur. Başkanlığının ilk yıllarında kabinesinin uyarılarına rağmen Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile iyi ilişkilerinin ABD-Çin ilişkilerini düzeltebileceğini iddia etmiştir. Yine ABD'nin küresel rakiplerinden Rusya'ya bakış bu perspektiften değerlendirilmek istenmiş, ancak ABD'nin müesses nizam faktörleri bu duruma engel olmuştur. Trump, başkanlığı öncesi ve başkanlığı sırasında Putin'den ve Rusya'dan her ne kadar olumlu bahsetmiş olsa da Rusya'yı çevreleyici önlemler almaktan geri dur(a)mamıştır (Ülgül, 2020). Konu dördüncü bölümde ayrıntılı şekilde ele alınacağından örnekleme bu aşamada sonlandırılmıştır.

Genel olarak özetlemek gerekirse Trump yönetimi izlemiş olduğu politikalar ile haleflerinden birçok konuda ayrılmıştır. ABD'nin grand stratejisinin temelini oluşturan ve "üstünlük" üzerine kurulu olan politikalardan uzaklaşılırken, liberalizmin saç ayakları sırası ile dezenformasyona uğratılmıştır. Trump başkanlığı süresince atmış olduğu veya atmak istediği radikal sayılabilecek adımlara karşı yoğun muhalefet ile karşılaşmıştır. Bu çerçevede Trump muhalifi taraflardan biri de ana akım medya kanalları olmuştur. Chomsky'nin deyimiyle ABD politikalarının propaganda mekanizması konumundaki medya unsurları, geleneksel stratejilere karşı adımlar atan veya atmaya teşebbüs eden Trump yönetimine karşı muhalif bir duruş sergilemiş, sınırlandırıcı ve şekillendirici konumda bulunmuştur (Chomsky, 2017: 283).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ ANA AKIM MEDYASI

Hükümetlerin politikalarını oluşturdukları süreçlerde birçok faktör etkili olmaktadır. İç ve dış faktörlerin etkili olduğu bu süreçlerde, devletlerin demokrasi kabulü ölçüsünce aşağıda bazılarına değinilecek olan faktörler etki kazanabilmekte veya etkisiz kalabilmektedirler. Kurumsal devlet yapılanmasından kaynaklı olarak politikaların belirlenmesi aşamasında etkili olabilecek yasama ve yargı erklerinin yanında kamuoyu üzerinde etkili kişi veya kişiler, sivil toplum kuruluşları, muhalefet partileri veya ordu, politikaların belirlenmesi aşamasında nüfuz sahibi konumda bulunabilmektedirler. Politikalar üzerinde etkili olan ve yukarıda bahsedilen baskı grupları demokrasilerde, tekrar seçilme kaygısı ile hükümetler üzerinde etkili olurken, otoriter yönetimlerde, kamuoyunun herhangi bir alternatif arayışına veya bir kalkışmaya mahal verilmemesi kaygısıyla dikkate alınmakta ve politikalar oluşturulmaya çalışılmaktadır (Biber, 2014).

Devletlerin siyasal rejimleri demokrasi, otoriterlik veya totaliterlik olabilmektedir (Kalaycıoğlu ve Kağmcıoğlu: 2012). İktidarlar tarafından ortaya konulacak olan politikalar, siyasal rejim türlerine göre şekillenmekte ve etkili hale gelmektedirler. Çalışmanın konusu bakımından inceleme sahası olarak demokratik rejimler seçilmiştir. Siyaset bilimci Elmer Eric Schattschneider'in tanımı ile demokrasi; halkın, uygulanabilecek politikalar üzerinde söz sahibi olmasına olanak sağlayacak şekilde, siyasilerin alternatif kamu politikaları için rekabette bulunabildikleri politik sistemdir (Schattschneider, 2004: 60). Liderlerin, halkın tercihleri ile idare hakkı kazandığı bu sistemlerde, iktidar baskısından uzak şekilde iki taraf arası münasebetin kurulmasını sağlayan üçüncü bir önemli taraf olarak kitle iletişim araçları öne çıkmaktadır. Kamuoyunun beklentilerinden uzak, tercihleri bilinmeyen ve karanlıkta kalan siyasal sistemleri açığa çıkaran iletişim araçları, kamuoyunun eleştirebilir kalmasını sağlamaktadır (Keane, 2015: 124).

Kitle iletişim araçları sosyal hayatta aktif rol almaktadırlar. Toplum tarafından bilgi kaynağı olarak kullanılan kitle iletişim araçları, kamuoyunda derin farkındalıklar oluşmasını sağlar. Bir denetçi gibi irdeleyici olan kitle iletişim araçları, kamuoyunun olayları fark etmesini sağlar ve karar alma süreçlerini biçimlendirir (Maigret, 2019: 32). Ancak burada bu araçların irdelemeyi kendi süzgeçlerinden geçirerek yapıyor olmaları, temsil ettikleri yaklaşım ile şekillenen kendi bakış açılarıyla yansıttıkları unutulmamalıdır. Yani, hükümet ile kamuoyu arasındaki haber akışını sağlayarak taraflar arası bağın kurulmasına ortam hazırlarken, kamuoyunun, kendi kriterleri ve görüşleri perspektifinde şekillenmesine neden olmaktadır. Yukarıda bahsedilenler ışığında kitle

iletişim araçları; demokrasiler için vazgeçilmez bir unsur olarak varlık kazanırken, kamuoyu oluşum surecinde aktif rol oynadığından seçilmişler yani politika belirleyiciler üzerinde nüfuz sahibi konumda bulunmaktadır.

3.1. Medya

Gazete, radyo, televizyon, dergi gibi araçlarla çeşitli konularda bilgileri depolayan ve iletimini sağlayan, kitle iletişim araçları olarak da ifade edilebilen faktörler bütününe medya denir (Eskier, 2017). Kitle iletişim araçları, 17. yüzyıldaki ilk yazılı örneklerinden bu yana büyük değişimler yaşamış, devrimler geçirmiştir. Bu devrimler medya araçlarının iletişim ağını genişletirken, bu araçların toplum üzerinde kazandığı etki düzeyi, iletişim ağının genişliği ölçüsünce her geçen gün artarak devam etmiştir. Sözlü şekilde bilgilerin aktarılması ile başlayan ilk iletişim faaliyetleri sınırlı kişiye ulaşabilirken, matbaanın keşfi ilk devrimsel değişimin önünü açmış, ilk örnekleri görülen gazetelerin çoğaltılabilmesi kolaylaşmış ve kitle iletişim araçlarının toplumsal etki serüveni başlamıştır. Matbaanın gelişmesi ile ucuzlayan basım ücretleri medya aracı olarak gazetelere olan ilgiyi artırırken, 20. yüzyılın başından itibaren devreye giren radyolar ile yeni bir döneme girilmiştir. Radyo, toplumu bilinçlendirmek için kullanıldığı gibi özellikle Dünya Savaşları ve Soğuk Savaş dönemlerinde propaganda amaçlı olarak da kullanılmıştır (ztrk, 2017). Diğer bir devrim ise televizyonların ortaya çıkması ile yaşanmıştır. 1930’lu yılların başından itibaren kullanıma giren televizyonlar, toplum üzerinde kurulmak istenilen nüfuz düzeyini artırmıştır (TRT Akademi, 2019). Televizyonların ses ile görüntüyü aynı anda izleyiciye iletebiliyor olması ve zaman içerisinde toplumun en kk yapı birimini oluşturan ailelerin bağımlı oldukları bir ev eşyası konuma gelmesi, medya aracı olarak televizyon yayınlarının toplumsal etki düzeyini tarihteki en yüksek noktaya taşınmasına yol açmıştır. Sonrasında internetin keşfi ise artık iletişim devrine geçilmesini sağlamış, enformasyon çağını başlatmıştır (İrge, 2012).

Teknolojik alanda yaşanılan gelişmeler birçok alanda olduğu gibi toplumsal anlamda da büyük değişimleri beraberinde getirmiştir. En basit haliyle günümüzde dünyanın iki farklı noktasında farklı dillere, dinlere ve kültürlere sahip insanlar kitle iletişim araçları ile eş zamanlı olarak tecrübelerini paylaşabilme imkanına kavuşmuşlardır. Yukarıda bahsi geçen bu yeni normal, ulusal, bölgesel veya küresel düzeyde kamuoyu oluşumunda medya araçlarının etkisini en st seviyeye taşımmıştır (alışkan ve Mencik, 2015). Sosyal bilimci Harwood Childs (1940: 44) bu durumu “kanaatler toplamı” olarak ifade eder ve kamuoyu kavramı oluşumunda benzer fikirlere sahip kişi veya kişilerin birleşmesine imkân sağlayan medyanın, temel politika belirleyici glerden biri halini aldığını söyler.

Toplumsal iletişimin sağlanması birçok yönünü kapsayıcı ifadesi olarak tanımlanabilecek olan medya araçları, yayın ve baskı olarak iki şekilde faaliyet göstermektedir. İnternetin ortaya çıkması ise sürece farklı bir oyuncu daha kazandırmış ve medya kavramının daha etkin hale gelmesini sağlamıştır. Etkiyi artıran temel faktör ise bilginin çok daha hızlı şekilde ve daha geniş bir

kitleye yayılması olmuştur. Enformasyona ulaşılabilirliğin gün geçtikçe artması, kamuoyunun, politika yapım sürecine katılımını da doğru orantılı olarak etkilemiştir (Maigret, 2019: 327). İlk adım olarak ifade edilen basılı medya, yazılı kısmın hâkim olduğu ve yanında sabit resimlerin kullanılarak kamuoyuna enformasyon sağlanmaya çalışıldığı medya türüdür. Kâğıt üzerine basımlar yapılarak oluşturulan geleneksel gazeteler, dergiler ve kitaplar basılı medya araçlarından bazılarıdır. Radyo, televizyon gibi canlı ses ve görüntüler ile çeşitli konularda toplumsal bilgilendirmeyi sağlayan araçlar ise medyanın yayın kısmını oluşturmaktadır. Teknolojik gelişmeler medyayı geliştirirken değişime de uğratmış ve geleneksel basılı medya araçlarının yayın medyası üzerinden topluma kazandırılması sağlanmıştır (Dolgun, 2016). İnternetin keşfi ise küresel değişimi hızlandıran iletişim araçlarını daha farklı bir güzergaha taşımıştır. İnternet sayesinde basın ve yayın araçlarına dünyanın dört bir yanından anlık ulaşılabilmesi, medyanın gücünü artıran önemli bir faktör olmuştur (Kırık, 2017: 230-261). Bu bakımdan internetin insan hayatındaki gelişimi konu açısından elzem görülmektedir.

İki süper güç 1960'lı yıllarda ABD ve SSCB arasında yaşanan Soğuk Savaş döneminde stratejik üstünlük sağlamak amacıyla çalışmalarının yapılması, değişimin ilk adımları olmuştur (Altınbaşak, 2009). Başlangıçta devletler arası stratejik üstünlük aracı olarak kullanılmak istenilen internetin, insan hayatına girmesi ve bugünkü halini alması onlarca yıl sonra gerçekleşmiştir. İlk adımların atıldığı 1960'lı yıllardan 1995'e değin dünya nüfusunun yalnızca yüzde biri çevrimiçi olabilmiştir (Roser vd., 2015). Ancak 2022 yılına gelindiğinde, We Are Social araştırma kuruluşunun elde etmiş olduğu verilere göre bu oran yüzde altmış ikiye yükselmiştir (We Are Social, 2022). Yani internet insan hayatına geç girmiş olsa da kullanım hızı üstel bir artış göstermiştir.

İnternet kullanımının hızla artması, çeşitli amaçlarla etkileşimin sağlanabildiği sosyal medya platformlarının da varlık kazanmasını sağlamıştır. Çevrimiçi iletişim kanalları olarak da ifade edilebilecek olan sosyal medya platformları, internetin gelişimine benzer ve paralel şekilde kullanıma girmişlerdir. We Are Social ve Hootsuite internet sitelerinin Ocak 2021 raporuna göre dünyada 4,2 milyar aktif sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır (Global Digital Overview, 2021). Jim Elis ve Tom Truscott'ın ortaya çıkardığı Usenet'in ilk örneğini oluşturduğu sosyal paylaşım siteleri, günümüzde insanların günde ortalama 2 saat 25 dakikalarını geçirdikleri bir sanal dünya halini almışlardır (Global Digital Overview, 2021). Elektronik iletişim ağlarının (internet) her geçen gün gelişmesi ve kullanımının artması, sosyal medya platformlarının da insan hayatındaki rolünün artarak devam etmesine neden olmuştur. İnternetin, bilgi üretme, paylaşma ve depolama olarak çeşitli amaçlarla kullanımının 2005 yılında 0,1 Zetabyte iken 2020'de bu oranın 440 kat artarak 44 Zetabyte'a yükselmiş olması değişimin ne denli büyük olduğunu ortaya koymaktadır (Anadolu Ajansı, 2020).

İnternetin gelişimi ve sosyal medya platformlarının ortaya çıkması, geleneksel medya anlayışının da evrimleşmesi ve dijitalleşmesi zorunluluğunu doğurmuştur. Medyanın evrimi,

nüfuzunun da her geçen gün artmasına olanak sağlamıştır. Sosyal medyanın yukarıda bahsedildiği gibi bu denli geniş kitleye ulaşabilmesi, aktarılan bilgiler ile şekillenen görüşlerin de etki gücünün her geçen gün artmasına sebebiyet vermiştir (Dursunoğlu, 2017). Günümüzde ana akım medya kanalları, geleneksel yöntemler olan basın ve yayın faaliyetlerine devam ettikleri gibi kendi internet sayfalarını oluşturarak buradan da haberler iletmeye başlamışlardır. Ancak bunun yanında Twitter, Instagram, Facebook gibi önde gelen sosyal paylaşım platformlarında da resmi hesaplar edinerek enformasyon sağlamaya çalışmaktadırlar. Ana akım medya kanallarının sosyal paylaşım platformlarında sahip oldukları hesapları milyonlarca insan takip etmektedir. Örnek vermek gerekirse; 2022 Mart ayı içerisinde CNN'in (2022) Instagram hesabı takipçi sayısı 17 milyonu geçerken, bu rakam Twitter hesabında 62 milyonu bulmaktadır. Diğer bir ajans olarak The New York Times'ın (2022) Instagram ve Twitter takipçi sayısı ise sırası ile 15 milyon ve 52 milyonu aşkındır. ABD'de yetişkin olarak kabul edilen 25 yaş ve üzeri bireylerde sosyal medya kullanımı 2005 yılında yüzde beş civarında iken, 2019 yılında bu oran yüzde yetmişlere ulaşmıştır (APA, 2019). Sosyal etkileşimin artması birçok değişimi beraberinde getirdiği gibi ana akım medya platformlarının da takibini çok daha ulaşılabilir kılmış, etki gücünü artırmıştır. Amerikalı yetişkinlerin yüzde 48'i başta Facebook olmak üzere sosyal medya platformlarından haber aldıklarını söylemektedirler (PEW, 2021). Medya ağlarının yeni teknolojiler ile entegrasyonu hızla gerçekleşmeye devam ederken, dünyanın dört bir yanına geleneksel basın ve yayın yoluyla ulaşmış olan bu ağların yeni teknolojiler ile çok daha etkili bir hale gelmesi mümkün hale gelmiştir.

3.1.1. Medya ve Demokrasi

Kavramsal çerçevenin belirlendiği kısımda da bahsedildiği üzere medya-demokrasi ilişkisi tartışmaları, liberal demokratik barış teorisinin ortaya konulduğu dönem ile paralellik göstermektedir. Aktif dış politika hedefindeki uluslararası aktörler, kamuoyunda hâkim olan görüşe bağlı olarak dış politika planlayabilmekte, en azından planlanan doğrultuda adım atabilmek adına toplumsal destek kazanmak zorunda kalabilmektedirler. Medyanın buradaki konumu, kamuoyu ile politika belirleyiciler arasında bilgi akışını sağlayan, koşulları değerlendiren ve kendi perspektifinden kamuoyuna aktaran temel araç olması bakımından dış politika belirlenmesi aşamasında önemli bir taraf olarak varlık kazanmasıdır. Politika belirleyiciler kamusal gücün etkisini medya aracılığıyla tanımakta ve ihtiyatlı davranmak zorunda kalmaktadırlar (Chomsky, 1993: 11-43).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında insana verilen değerin artması, otoriter rejimlere yönelik Amerikan liberalizminin zorlayıcı tavrı, 1991 yılında SSCB'nin yıkılması ile Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan siyasi değişimler, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla küresel değişimin yaşanmasını sağlamıştır. Teknolojik gelişmelerin de desteklediği süreç, iletişim alanında yaşanan devrimlerle beraber birçok otoriter yönetime sahip ülkeyi demokratikleşmeye itmiş, kamuoyunun siyasi karar alıcı mekanizmaya temasının artmasını sağlamıştır (Jebril vd., 2013).

Birçok ülkede yaşanan bu dönüşümün özgürlükçü anayasalar ile desteklenmesi fikir özgürlüklerine imkân tanırken, medyanın gelişimine olanak sağlamıştır. Medyanın gelişim göstermesi, siyasi karar alıcı mekanizma ile kamuoyu arasında köprü vazifesi kurulmasını sağlamıştır. Öyle ki, politika belirleyicilerin gündemindeki konular, atılması planlanan adımlar ve daha birçok konu başlığı medya süzgecinden geçerek kamuoyuna ulaşmıştır (Chaffee ve Kanihan, 1997).

Demokratikleşmenin görüldüğü ülkelerde kamuoyu kavramının ortaya çıkması, siyasi sürecin belirlenmesinde kamuoyu düşüncesinin etki düzeyini önemli seviyeye taşımıştır. Kamuoyunun siyasi elite oluşturmuş olduğu nüfuzun çift taraflı aktarımını sağlayan medya, aktif dış politika belirleyicisi konumuna yükselmiştir. Özellikle dünya savaşları döneminde yaşanan kaotik, küresel ve bölgesel sistemlerin mevcudiyeti, medyanın ulus-devlet algısını güçlendiren bir mekanizma olarak kullanılmasına neden olmuştur. Medyanın özgür olmaması, kamuoyunun manipülasyonuna ve beraberinde demokrasilerin zayıflamasına neden olabilmıştır (Foerstel, 2007: 111). James William Carey, geçmişten günümüze kitle iletişim araçları ile demokrasi kavramının birbirlerinin tamamlayıcısı olduğunu söyleyerek iç içe faaliyet gösterdiklerini söylemektedir. Carey'e göre medya 20. yüzyıl içerisinde çok defa yönetici elit baskısı altında kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı döneminde Almanya Başbakanı Adolf Hitler, SSCB Devlet Başkanı Joseph Stalin veya 1950'li yıllarda ABD'li bürokrat Joseph McCarthy gibi isimler nedeniyle basın özgürlüğü zarar görse de ilerleyen dönemde durum değişmiştir. Siyasi baskıdan 20. yüzyıl içerisinde kurtulan medya, demokratikleşme faaliyetleri ile gelişim göstererek dördüncü politika belirleyici erk halini almıştır. Güçlü grupların etkisinden kurutulan medya araçları, kamu yararına faaliyetleri prensip edinmişlerdir. Carey'in deyişiyle medya, kör ve sağır toplumun gözü ve kulağı haline gelmiştir (Carey, 2008). John Keane ise medyanın kazandığı bu işlevi, hükümet tarafından gizlice yönetilen devletin, bilinmeyenlerini ortaya çıkarması ve hükümetin faaliyetlerinin gün ışığı altında değerlendirilebilmesi olarak yorumlamıştır (Keane, 2015: 124).

Keane'e göre iletişimin doğru şekilde sağlanabilmesi için medya araçlarının yasal koruma altına alınması bir zorunluluktur (Keane, 2015:125). Kamuoyunu oluşturan her bir bireyin düşünce özgürlüğü kazanabilmesi, iktidarın keyfi uygulamaları ihtimaline karşın enformasyona ulaşabilme yönündeki engellerin ortadan kaldırılabilmesi açısından yasal koruma, koruyucu kalkan niteliği taşıyacaktır. Fikir özgürlüğü düzenlemeleri içerisinde kabul edilip düzenlemeye alınan basın özgürlüğü, otoriter rejimlerin ortadan kalkmaya başlaması ve cumhuriyetlerin kurulması ile şekillenen süreçte anayasal düzenlemeler içerisinde yer almaya başlamıştır. Virginia İnsan Hakları Bildirisinin 12. maddesinde de kendisine yer bulan basın özgürlüğü, daha sonraki süreçte Fransız İhtilali gibi monarşilere karşı gerçekleşen ve halkın üstünlüğünü savunan hareketlenmelerle hızla yaygınlık kazanmıştır (Hukuk Book, 2021).

Demokrasinin tam manasıyla yaşanabilmesi açısından perdenin ardındaki bilinmeyeni ortaya çıkaran medya, kamunun temsilcisi konumuna yükselmiştir. Medya, kimi zaman günlük bilgilerin

yanında olağandışı özellik gösteren ve halkın öğrenmesi mümkün olmayan bazı bilgileri de edinerek kamuoyuna açıklayabilmektedir. Yani medya, enformasyon kaynağı olmasının yanı sıra, yönetici elit faaliyetlerini kamuoyu açısından takip edilebilir ve anlaşılır kılmış böylece politika belirleyiciler açısından ihtiyatlı kararlar alınması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. İfade özgürlüğü kavramı, kamunun yalnızca görüş bildirme hakkını değil aynı zamanda herhangi bir konuda görüş isteme hakkına da sahip olmasıyla ilişkilidir. Şeffaf yönetime sahip hükümetleri sorumlu kılan görüş verme zorunluluğu, kamunun öğrenme hakkı doğrultusunda gerçekleşirken bu doğrultuda meydana gelen gelişmelerin çıkış noktalarından birisi de dikkatli bakış doktrini çerçevesinde gerçekleşmiştir (Keane, 2014: 128).

Politika yapıcı mekanizmanın şeffaflığını savunan Dikkatli Bakış Doktrini, otoriter yönetim tarzına, karşı bir tavır içerisindedir. İktidarların, kamudan gizli olarak almış olduğu kararların öğrenme hakkının ihlali olduğu vurgusu yapan ve bu durumu reddeden dikkatli bakış doktrini, kurumların topluma karşı sorumlu davranması gerekliliğini öne sürmektedir (Keane, 2014: 129). Doktrine göre, kamudan gizli olarak gerçekleştirilen toplantılarda toplantı tutanaklarının tutulması bir zorunluluktur. Gerekliğinde ise daha önce tutulmuş olan tutanaklar kamuoyuna açıklanmak durumundadır. Enformasyona ulaşabilme özgürlüğü, şeffaflığı öne çıkaran demokratik yönetimlerce korunurken, yöneticilerin kamuya karşı daha sorumlu davranmalarını zorunlu kılmıştır. Öyle ki, 1970’li yıllarda ABD’de ortaya çıkmış olan dikkatli bakış doktrini ile yukarıda bahsi geçen ifadeler desteklenirken, 1977 yılında imzalanmış olan Gün Işığındaki Hükümet Yasası’nın da temeli oluşturulmuştur (Huppke, 2022). Günümüzde Kanada, Avusturya gibi ülkelerce de kabul edilen enformasyona ulaşabilme özgürlüğünü koruma altına alan yasalar, aynı minvalde hedefler gütmektedir.

3.1.2. Medya ve Sivil Toplum Kuruluşları

Soğuk Savaş döneminin rekabeti ve küresel istikrarsızlığın yansıması olarak refah devletlerin sorun yaşadığı 1970’li yıllar ve sonrasında, neo-liberal görüşün yaygınlık kazanmaya başlaması, ileriki dönemde Soğuk Savaş’ın sona ermesi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan devrimler, sivil toplum kuruluşlarının (STK) rağbet görmeye başlamasını sağlamıştır (Özdemir vd., 2020). Hükümetlerden bağımsız olarak faaliyet gösteren STK’lar, çevresel, politik, insani, hukuki gibi birçok alanda iyileşmelerin sağlanabilmesi amacıyla faaliyetlerde bulunan kuruluşlardır (Talas, 2011). Kâr amacı gütmeyen STK’lar, dar kapsamlı faaliyetlerin yanı sıra ulusal veya uluslararası faaliyetlerde de bulunabilmektedirler. Kitle iletişim araçları ile sivil toplum kuruluşları arasında kamuoyu oluşturulması açısından yakın bir ilişki söz konusu olduğundan, ABD kökenli STK’lara yer verilmesi ve örneklerin incelenmesi çalışma için gerekli görülmüştür.

ABD İçişleri Bakanlığı verilerine göre ABD’de yaklaşık 1,5 milyon STK bulunmaktadır (U.S. Department of State, 2021). ABD’li STK’lar geniş perspektifte faaliyet göstermektedirler. Dış

politikadan sağlığa, kadın haklarından çevreye, siyahi insan haklarından ekonomik sorunlara, marjinal grupların haklarına kadar birçok özel amaçlı STK faaliyet halindedir. Bir buçuk milyonu bulan STK'ların üye sayısı ise yüz milyonları bulmaktadır. Örnek verilecek olursa, kalp hastalıkları ile mücadele amacıyla 1924 yılında altı cerrah tarafından kurulan “Amerikan Kalp Derneği” günümüzde 22,5 milyon kayıtlı üyeye sahiptir (Transparent Hands, 2017). Bir diğer ABD menşeli STK olan “Hasta Erişim Ağı Vakfı” 2004 yılından bu yana yaklaşık 1 milyon hastaya 2,5 milyar doları aşkın yardımda bulunabilmiştir (PAN Foundation, 2021). STK'ların medya şirketleri ile olan ilişkilerinin önemi ise, STK'ların herhangi bir şekilde bağ kurmuş oldukları üyeleri üzerinden gerçekleşmektedir.

ABD’de faaliyet gösteren STK’ların finansal kaynağını yerli veya yabancı kişiler oluşturabildiği gibi özel şirketler, vakıflar, yerel veya yabancı hükümet hibeleri de STK faaliyetlerine maddi destek sağlayabilmektedirler. Mütevazı ücretler karşılığında, belirli fikirler etrafında birleşen herkesin STK oluşturabilme hakkı anayasal olarak korunmaktadır. Herhangi bir devlet memurunun onayını gerektirmeyen bu süreç hemen her fikri temelde STK kurulumuna olanak sağlamakta, olumlu veya olumsuz kayırmacılığa engel oluşturmaktadır (U.S. Department of State, 2021). Demokrasinin özümsemiş olduğu ülkelerde özgür basının varlığı anayasal korunma altına alınırken, sivil toplum kuruluşlarına da hükümet desteği verilmesi dahi özgür çalışabilme ortamı sağlanmaktadır. Sağlanan özgür ortamda STK’lar ile medya kuruluşları benzer misyonlara hizmet edebilmektedirler. STK’lar, hükümetlerin toplumsal baskı kurmasının önüne geçmeye, toplumsal menfaati korumayı ve öne çıkarmaya çalışmaktadır. Medya, STK’lar ile benzer şekilde, meydana gelen her türlü olayı olanca gerçekliğiyle kamuoyuna sunarak kamuoyunu bilgilendirmeyi ve olumlu veya olumsuz tepki oluşmasını sağlayabilmektedir. Gerçekler kimi zaman bir yolsuzluğun ortaya çıkarılması olabileceği gibi kimi zaman ise kamuoyunun tepkisini çekebilecek bir dış politika adımı olabilecektir (Özdemir vd., 2020). Bu minvalde ortak paydada buluşan STK’lar ile medya kuruluşları bir nevi kamuoyu lehine bekçi konumunda bulunmaktadırlar. Senkronize şekilde hareket edebilen STK’lar ile medya kuruluşları, hükümetleri iyileştirilmiş yönetim ve şeffaflığa zorlayabilmektedirler. Ayrıca iki taraf arası sağlanan bütünlük siyasi elitlerin politika tercihleri üzerinde kamuoyu desteğiyle beraber nüfuza sahip olabilmektedir. ABD’nin, STK’ların çalışmasına olanak sağlayan siyasi yapısı ve medyayı güvence altına alan anayasal koruma kalkanı, STK’lar ile medyanın birlikte çalışabilmesini olanaklı hale getirmektedir (Özkul, 2017). Bu bakımdan tarafların ilişkisi politika belirlenme aşamasında önemli etkenlerden birisi olarak öne çıkmaktadır.

İletişim teknolojilerinin gelişmesi ile küresel yayılım gösteren medya kuruluşları ve STK’lar, küresel düzeyde insanların düşünce yapısını etkileyebilir hale gelmişlerdir. ABD içerisinde medya kuruluşları sahiplerinin farklı iş kollarında çok uluslu şirketlere sahip olması veya bir şekilde ilişkili olması, medya reklamcılarının, tacirlerin ticari müttefiklerinin ve çıkar gruplarının medya kuruluşları üzerinde etki oluşturulabilmesini sağlayabilmektedir. ABD medya kuruluşlarının doğrudan oluşturdukları STK’lar olduğu gibi dolaylı şekilde ilişki kurdukları STK’lar da bulunmaktadır.

Örneğin, Trump yönetimine yakınlığı söz konusu olan ve Rupert Murdoch'un sahibi olduğu News Corp Şirketi, doğrudan vakıf kurarak eğitim konusunda binlerce öğrenciye destek sağlamaktadır (News Corp, 2021). Birçok iş kolunda çok uluslu şirketlerin ve yine ana akım medyadan The Washington Post'un sahibi olan Jeff Bezos, "Bezos Family Foundation" adında bir yardım kuruluşunun da sahibidir. Bezos, öğrenci burslarından, çocuk gelişime birçok alanda toplumsal destek sağlamaktadır (Bezos Family Foundations, 2021).

Amerikan menşeli bir buçuk milyon STK'nın varlığından kıyas edilecek olursa, on milyonlarca insana ulaşabilen kitlesi ile STK'lar, medya kuruluşları ile çeşitli şekillerde bağlantı kurabiliyor olması, tekrar seçilme kaygısı içerisindeki politika belirleyicilerin üzerinde önemli bir etkiye sahip olmalarını sağlayacaktır. Trump'ın liberal politikaları baltaladığı politika anlayışında, liberal temellerde kurulmuş STK ve medya kuruluşları yoğun çatışma içerisinde olması bu bakımdan kaçınılmaz son olarak ortaya çıkmıştır. Ancak sadece siyasi veya iktisadi değil insani temelli de birçok çatışma yaşanmıştır (BBC, 2017). Trump yönetiminin siyahilere karşı beyaz üstünlükçü tavrı, göçmenlere karşı güdülen faaliyetler ve göçmen çocuklara yönelik politikalar, Müslümanlara karşı atılan adımlar, Paris İklim Anlaşması'ndan çıkılması, iklim karşıtı söylem ve faaliyetler gibi daha birçok adım, binlerce STK'nın Trump karşıtı olmasına neden olmuştur (Zurcher, 2018). Ağırlıkta müesses nizam savunucusu olan ana akım medyanın da STK'lara paralel hassasiyetler taşıması, Trump yönetimini çoğu zaman oldukça sert bir muhalefetle yüzleşmek zorunda bırakmıştır. Örneğin, dünyanın dört bir yanındaki iklim savunucuları, 2020 ABD seçimlerinde Trump'a karşı yarışan Demokrat Joe Biden'ı desteklemişler, Biden'ın seçimlerini kazanması sonucu kutlamalar düzenlemişlerdir. Ayrıca Trump'ın seçim sonuçlarını itiraz ederek başkanlığı kazandığını iddia etmesi, Amerikalı iklim aktivistlerinin gösterilerine neden olmuştur. İklim aktivistleri her oyun sayılması yönünde taleplerde bulunmuşlardır (Climate Change News, 2020).

3.1.3. Dış Politika Yapım Sürecinde Medyanın Rolü

Toplumsal iletişim ağlarının tamamını ifade eden medya, herhangi bir korku veya çıkar gözetmeksizin çalışmalarını devam ettiren, toplumu ilgilendiren durumları teşhir eden bir misyonda çalışmalarını sürdürmektedir (Herman, 1993). Kamuoyunu ilgilendiren herhangi bir olayın gün ışığına çıkarılmasını sağlayan medyanın, kitleler üzerindeki etkisi teknolojik gelişmelere bağlı olarak son elli yılda katlanarak artmıştır. Kitle iletişim araçları olarak da ifade edilebilecek olan medya unsurları, insan hayatının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Medyanın, insanlar üzerinde olumlu veya olumsuz birçok etkisi olabilmektedir. Psikolojide kitle iletişim etkisi olarak ifade edilen bu etki; izleyici eylemlerini, hayat tarzlarını, olaylar üzerindeki düşüncelerini yönlendirebilmekte, derinden değiştirebilmektedir (NIMCJ, 2019).

Karar vericiler, politikalarını ortaya koyma aşamasında birçok faktörün etkisi altında kalabilmektedirler. Yasama ve yargı erklerinin yanında, sivil toplum kuruluşları, önemli sermaye

birikimine sahip çok uluslu şirket yapılanmaları bunlardan bazılarıdır. Medyanın etki alanı ise ülkedeki demokratik değerler ölçüsünce genişlemektedir. Öyle ki, otoriter yönetimlerde medya, iktidarın propaganda aracına dönüşebilmektedir. İnternetin de sınırlanması ile televizyonlara mahkûm edilen kitleler, aktarılan bilgilerin doğruluğunu sorgulamadan uzak kalabilmektedirler. Çin örneğine bakılacak olunursa; küresel özgürlük skoru değerlendirmesinde 210 ülke arasında en sonlarda yer alan Çin’de medya, hükümet politikalarının propagandasını yapma ve kamuoyunda kabulünü sağlama görevinde bulunmaktadır (Freedom House, 2021). Çin halkı, medya aracılığıyla Xi Jinping liderliğinde ülkelerinde endüstriyel, tarımsal ve askeri anlamda sürekli olarak bir ileriye gidişe şahit tutulurken, yönetim tarafından gerçekleştirilen kısıtlamaların, devletin korunması amacıyla bir zorunluluk olarak doğduğu propagandasına maruz kalmışlardır (Freedom House, 2021). Reporters Without Borders grubunun yapmış olduğu araştırmaya göre Çin, basın özgürlüğü endeksinde 180 ülke arasında 176. sırada yer almıştır (Council on Foreign Relation, 2017). Çin’in 2017 yılında devlet medya kuruluşlarını birleştirmesi sonrası Çin Komünist Partisi’nden Huang Kunming’in “halkın doğru politik yolları seçmesi ve izlemesi için ellerinden geleni yapacaklarını söylemesi” Çin medyasının durumunu ortaya koyar niteliktedir (Anadolu Ajansı, 2018).

Demokratik toplumlarda ise medya, anayasalar tarafından korunan ve iktidar etkisinden bağımsız bir faaliyet alanına sahiptir. İngiltere veya Almanya gibi ülkelerin ana akım medya kanalları incelenecek olursa, kamuoyuna anlık ve tarafsız haber aktarımı asıl kaygı olarak ortaya çıkmaktadır (PEW, 2018). Medya bağımsızlığı kamuoyunda siyasi müdahaleden uzaklığı uyandırdığından, kişiler yüksek güven düzeyi ile bilgi amaçlı olarak medya ağlarına yönelmekte ve konular hakkında görüşlerini şekillendirebilmektedirler.

3.2. Amerikan Medyasının Gelişim Süreci ve Özellikleri

Amerikan medyasının gelişim süreci kurulum aşamasında belirlenen değerler perspektifinde gerçekleşmiştir. ABD’nin doğuşundan itibaren belirlenen bu değerler ise “yönetilenin rızası ile kurulabilen hükümet” prensibi üzerine temellenmiştir (Bagdikian, 2004: 2). Buna ek olarak kurucu babalarının okuma yazma oranının yükseltilmesi çabasının temelinde yer alan “bilgili ve kendi geleceğine yön verebilir toplum hayali”, medyaya olan bakışın şekillenmesini sağlayan bir diğer faktör olmuştur (ESI Works, 2021). ABD kurucu babalarından Thomas Jefferson, hayatının üç büyük başarısını sıralarken Virginia Üniversitesi’nin kuruluşuna yer verip ABD başkanlık koltuğuna oturmuş olmasını saymaması, bilinçli bir toplum yaratma hayalini ortaya koymasının yanı sıra medyanın da hangi perspektifte oluşturulacağını en baştan göstermektedir. Bu minvalde medya, anayasal olarak koruma altına alınırken, birçok eğitim kurumu açılmıştır. Atılan adımlar sonrasında 20. yüzyıl başlarında ABD halkının okuma yazma oranı yüzde doksan sekizleri bulmuştur (NCES, N.D.).

ABD’de sürekli gazetecilik faaliyetlerinin ortaya çıkması Avrupa kıtasından yaklaşık bir asır sonra, 18. yüzyılda başlamıştır. Sürekli yayına geçmeden önce sömürge gazeteciliği şeklinde devam eden yayınlar, ileriki süreçte bağımsızlık faaliyetlerini teşvik eden ve bilinçlendiren yayınlara dönüşmüşlerdir. Ancak genel olarak yayınlar bu dönemde sürekli baskıya maruz kalmış, yağmalanmış ve çalışmaları engellenmiştir (İnceoğlu, 2004: 9). Bağımsızlık savaşı sonrası ise parti gazeteciliği ortaya çıkmıştır. Taraflı olan bu yayınlar iktidar ile yakın ilişki içerisinde bulunurken aynı zamanda ateşli şekilde iktidar propagandası yapmışlar, muhalif görüşlere karşı ise yoğun baskı uygulamışlardır. Süreç ABD iç savaşına (1861-65) değin devam etmiştir. Parti gazeteciliği sonrası ise halkın her kesimine hitap eden “peni gazeteciliği” ortaya çıkmıştır. Fiyatın makul olması ve yeni basım teknikleri sonrası gazete sayısı ile hitap edilen kitle artış göstermiştir. Bugünkü manada gazetecilik ise 19. yüzyıl son çeyreğinde ortaya çıkmıştır. Profesyonel ekipler kurulmuş, haber şebekesi ağı genişletilmiş ve medyayı geliştirici yönde birçok adım atılmıştır (İnceoğlu, 2004: 12).

İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD başkanlık makamının iç kamuoyunda daha güçlü hale gelmesi ile medyaya yönelik baskılar artış göstermiştir. Çinhindi Savaşı ile iktidar-medya arası çatışmalar yaşanmıştır. Mahkemelerin medyayı kısıtlayıcı kararlar alması da medya özgürlüğünü zorlayan bir diğer etken olmuş ancak süreç Pentagon Dosyası davası ile tam tersine dönmüş, medya özgürlüğü ivme kazanmıştır. Pentagon Dosyası, 1971 yılında The New York Times gazetesinde yayınlanmaya başlayan, ABD-Vietnam Savaşı ile ilgili gizli bilgiler içeren belgelerdir (National Archives, 2019). Açıklanan belgelerle Kennedy, Truman, Johnson’a kadar uzanan, halktan hatta Kongre’den dahi asıl bilgilerin saklandığını gösteren olaylar bütünüdür. Nixon yönetimi olayı engellemeye çalışmasına ve mahkemenin yayın durdurma kararına rağmen The New York Times, belgeleri 18 farklı gazeteye daha göndermiştir. Yüksek Mahkeme’nin yayınlama özgürlüğü vermesinden sonra ise durum bir nevi medyanın hükümete karşı kazandığı bir zafer olarak lanse edilmiştir. Amerikan medyası olaydan sonra daha bağımsız ve kendi görüşleri etrafında şekillenen bir çerçeveye sahip olmuş ve bugünün medyası ortaya çıkmaya başlamıştır (Tunçdemir, 2018).

Ana akım medya; televizyon, gazete, dergi, internet haberleri gibi kitle iletişim araçlarının hemen hepsine sahip olan şirketleri işaret etmek için kullanılan kavramdır (Akveran, 2018). Amerikan ana akım medyası olarak ifade edilen bu şirketler maddi açıdan bağımsız ve güçlü bir kurumsal kültür yapısına sahip durumdadırlar. Bu güçlü yapı, şirketlerin birçok enformasyon ağını kullanarak kamuoyu oluşturabilmelerinin yolunu açmaktadır. Şirketlerin sahip oldukları kitle iletişim araçlarının büyüklüğü ortaya konulabilmesi açısından örnek verilecek olunursa; Time Warner grubu ABD’deki en büyük medya şirketi konumundadır. CNN’nin de sahibi olan grup, yıllık 40 milyar doların üzerinde gelire sahiptir. Diğer bir ABD menşeli şirket General Electric ise NBC televizyon şebekesi dahil olmak üzere sadece ABD içerisinde faaliyet gösteren 27 televizyon kanalına sahip durumdadır (TASAM, 2008). Bu şirketler, küresel manada kitleleri etkileyebilecek söylemler ve görseller ortaya koyabilmektedirler. Özellikle çok geniş kitleye hitap etmeleri ve küresel çapta olmaları bu durumun ortaya çıkmasını sağlamıştır.

ABD’de birçok ana akım medya kuruluşu bulunmaktadır. Fox News, CNBC, CNN, ABC, NBC, CBS, The New York Times gibi internet siteleri ana akım medya kuruluşları arasında gösterilebilmektedirler (Anadolu Ajansı, 2018). Ana akım medya kuruluşları haricinde daha küçük kitlelere ve genel anlamda temel ideolojik yaklaşımlar haricinde kalan alternatif medya kuruluşları da bulunmaktadır. Ancak etki bakımından ABD gibi temel ideolojilere sahip ülkelerde alternatif medya kuruluşları büyümemekte, azınlıkta kalmaktadırlar. Ayrıca kamuoyu, ana akım medya kuruluşlarının verdiği bilgileri daha güvenilir bulmaktadır (Small Business Chron, 2018). Ana akım medyanın toplumsal yapıyı muhafaza etmeye çalışan yapısı da güvenilirliği etkilemektedir. Alternatif medya, daha çok yeni arayışlar içerisinde bulunmakta, statükoya yeni alternatifler üretmeye çalışmaktadır. Ancak ABD sisteminde bu çabalar geniş kitlelere hitap edebilecek nitelik taşımamaktadır.

Medyanın, halkın çeşitli eğilimlerini şekillendirmesi ve tercihlerini bir nevi belirgin hale getirmesi, kamusal alanı düzenleyen kuralları etkileyebildiği gibi dış politikayı oluşturan araçlara da doğrudan etkide bulunabilmesi muhtemeldir. Bu bakımdan ana akım medya organlarının sahip olduğu ideolojilerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Medya organlarının hangi şirkete bağlı olduğu, çalışanlarının görüşleri, ilişki içerisinde bulundukları sivil toplum örgütleri gibi faktörlere bağlı olarak görüşleri şekillenebilmektedir (Şen ve Avşar, 2012). The Washington Post daha liberal ve ideal bir düzen imgesi taşıırken, Fox News’in muhafazakâr kimliğe bürünmesi ve realist politikalar çerçevesinde okurlarını yönlendirmesi bu duruma iki örnektir (PEW, 2014). Ancak, ana akım medyanın bu bölünmüş yapısı çeşitli dönemlerde birleşmekte ve ortak ideolojide yol alabilmektedirler. Burada ise artık geçmişten bugüne çizgileri belirginleşen Amerikan dış politika kültürü varlık göstermektedir.

Amerikan medyasının en önemli özelliklerinden bir tanesi medya özgürlüğünün anayasal olarak korunuyor olması ve böylece hükümet etkisinin azami seviyede kalmasıdır (Congress, N.D.). Ancak medya organlarının yöneticiler ile dönemsel yakınlıkları da söz konusu olabilmektedir. Ancak bu yakınlık demokrasinin ve medya özgürlüğünün gelişmemiş veya az gelişmiş olduğu ülkelerdeki gibi rejim kaynaklı değil, medya organlarının kamuoyuna iletmediği bilgileri de şekillendiren görüş benzerliğinden kaynaklanmaktadır (History, 2018). Örneğin muhafazakâr olarak nitelendirilebilecek olan Fox News veya daha radikal görüşlere sahip Breitbart gibi bazı yayın organları Cumhuriyetçi Parti ideolojisine yakın söylemler seyredebilmişlerdir. Dolayısı ile yayınlarında Cumhuriyetçi iktidarı destekler nitelikte söylemler ortaya çıkabilmektedir. Ancak Fox News’in destekçi söylem tavrı Demokrat Parti’nin iktidara gelmesi durumunda değişim gösterebilmekte ve eleştirel tavır sergilenebilmektedir. Amerikan ana akım medyasından The New York Times, The Washington Post gibi medya kuruluşları da benzer yakın ilişkiyi Demokrat iktidarlara yaşayabilmektedirler. Amerikan ana akım medya kuruluşlarının değişen iktidar ideolojisine göre tavır değişikliğine gitmesi söz konusu değildir. Ancak görüşlerin radikallik oranı değişebilmektedir (Harris ve Gonchar, 2017).

3.2.1. CNN Etkisi Nedir?

İkinci Dünya Savaşı sonrası teknolojinin hızla gelişmesi, iletişim teknolojilerinin hızla küresel yayılım kazanmasını sağlamıştır. İletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, medya sektörünün potansiyelini artırırken daha önce benzeri görülmemiş haber akışlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Amerikan menşeli Cable News Network (CNN) şirketi değişimin öncüsü olmuş, küresel haber akışının 24 saat ve anlık aktarımının sağlanması açısından ilk adımları atmıştır. CNN'nin açtığı yolda ortaya çıkan ve CNN etkisi olarak da ifade edilen bu kavram, medya araçlarının, ortaya çıkarılabilecek politikalar veya meydana gelmiş olayların ne şekilde sonuçlanabileceği üzerindeki etkilerine atıfta bulunmaktadır (Palloshi, 2015).

CNN etkisinin ilk örneklerinden olan ve 1960-75 yılları arasında meydana gelen Vietnam Savaşı, anlık olmasa da kaydedilmiş görüntülerin bir veya iki gün içerisinde şahsi televizyonlardan yayınlanması ile oluşmuştur. Amerikan evlerine getirilen ilk savaş olan Vietnam Savaşı, halkın savaş karşıtı görüşlerini beslerken, savaş sürecinde başkanlık makamında bulunan Johnson, Nixon gibi isimleri zafer kazanma isteklerinden vazgeçmek zorunda bırakmıştır (Armaoğlu, 2021: 473). Vietnam Savaşı dönemi haber yayıncılığından farklı olarak 1990-91 yıllarında gerçekleşen Körfez Savaşı sırasında yaşanan temel değişim aciliyet veya hızlilik faktörü olmuştur. Öyle ki anlık olarak yayınlanan görüntülerin kamuoyunun hızla tepki vermesine neden olması, politika belirleyicilerin karar aşamalarını kısaltırken, sorunlara acil yanıtlar verilmesi zorunluluğunu doğurmuştur (Yalçınkaya, 2008). Medya aracılığıyla politika belirleyiciler üzerinde oluşturulan baskı durumu, rasyonel ve dengelenmiş kararlar yerine kamuoyunu ikna edecek anlık kararlar verilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Medyanın belli bazı olayları görmezden gelmesi Vietnam Savaşı'nın uzun yıllara yayılmasını ve politika belirleyici elitin hedeflerine ulaşma yönünde faaliyetler gütmemesini olanaklı hale getirirken, olayların anlık yayınlanması süreci planlanandan tamamen farklı güzergaha taşıyabilmiştir. Körfez Savaşı esnasında Kuveyt'in bir Amerikan iletişim şirketi ile anlaşması ve Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin'in küresel tehdit taşıdığı ve bastırılmasının tüm taraflar için fayda sağlayacağı yönünde kamu diplomasisi faaliyetleri gütmesi konuya diğer bir örnektir. Medyanın devamlı olarak tehdit algısı oluşturmaması Kuveyt'in korunması ve Irak'ın sınırlandırılmasına yönelik koalisyonun oluşturulmasını kolaylaştırmıştır (Hook ve Spanier, 2021: 209). İkinci Dünya Savaşı sırasında radyolar aracılığıyla gerçekleştirilen ve Nazi Almanyası'nın bombalamaları esnasında patlama sesleri içerisinde gerçekleştirilen programlara benzer olarak sürece canlı görüntüler eklenmesi, medyanın oluşturabildiği baskıyı farklı bir evreye taşımıştır (Frank, 2018).

Ana akım medya, politika yapımcıların konular hakkında sakince tartışarak karar alma süresini daraltmış, gazete okurunun yani gazetelerin ele aldığı konulara odaklanmak zorunda bırakmıştır. Özellikle Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle beraber komünizm düşüncesinin dağıldığının

düşünülmesi, politika belirleyiciler ile medya mensuplarının beraber yol aldıkları gemiden dağılmalarına neden olmuştur. Soğuk Savaş'ın zorunlu olarak birleştirdiği iki kesimin tehdit algısının ortadan kalkması ile ayrılması, gazetecilere istedikleri konulardan bahsetmenin yanında, politika yapıcılarının amaçlarını/projelerini de eleştirebilme fırsatı vermiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle beraber küresel güç olan ABD'nin dış politikası çok daha özgür şekilde eleştirilebilmiştir (Robinson, 1999).

Sosyal Psikoloji alanında çalışan Sonia Livingstone, CNN Etkisi olarak tanımlanan kavramın ortaya çıkardığı değişimin üç farklı tezahüründen bahsetmektedir: İlk olarak medyanın diplomatik süreci hızlandığını ileri süren Livingstone, Küba Füze Krizi (1962) ve Kosova Savaşı (1998) örneklerini ileri sürerek politikacıların karar alma süreçlerini karşılaştırmıştır. Politika belirleyiciler, Küba Füze Krizi esnasında iki süper güç arasında beliren savaş riskinden halkın bilgisi olmadan sessiz ve sakince rasyonel kararlar alabilmişlerdir. Kosova Savaşı'nda ise gazetelerin birinci sayfasında çıkan haberler, politika belirleyicileri acil adımlar atmak zorunda bırakmıştır (Hook ve Spanier, 2021: 235). Livingstone'un bahsettiği CNN Etkisinin ikinci tezahürü ise birinci yansımanın karşıtlığını oluşturmuştur. Öyle ki, medyanın kamuoyunu yönlendirebilme gücü sayesinde olaylara acil tepki vermek yerine, çeşitli fotoğraf, video veya geçmiş tecrübeler kamuoyuna hatırlatılarak siyasilerin tepki vermesine engel olunabilmektedir. 1993 yılında gerçekleştirilen Somali müdahalesi sırasında Amerikan askerlerinin korku uyandıran görüntülerinin kamuoyuna servis edilmesi, Clinton yönetiminin askerleri geri çekme kararı almasına neden olması ikinci tezahürün bir yansımasını oluşturmuştur (Mermin, 1997). CNN Etkisinin Livingstone tarafından ileriye sürülen üçüncü tezahürünü ise medyanın çeşitli politikaları önceliklendirebilme kabiliyeti oluşturmuştur. Buna göre, hedeflenen amaç doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmaların devamlı gündemde tutulması, konu hakkında çeşitli araştırmalara yer verilmesi kamuoyu ilgisini belirlenen hedef üzerine çekmesi, tekrar seçilme kaygısı yaşayan siyasilerin kamuoyu talebini yerine getirmek zorunda bırakacaktır (Livingston, 1997).

3.2.2. Amerikan Ana Akım Medyası Olay İncelemesi

ABD'de medya, kamuoyu kararlarını şekillendirici özelliği bakımından politika belirleyiciler üzerinde son derece etkilidir. Kamuoyu, siyasileri ve fikirlerini medya ağları aracılığı ile tanıdıklarını söylerlerken, fikirleri de bu ağlar ile şekillenmektedir (Statista, 2012). Amerikan ana akım medyası hükümet ile çatışma halinde olabildiği gibi ulusal meseleler söz konusu olduğunda tek cephede toplanan bir yapıya sahip olabilmektedir. Medya, hükümeti, ABD ulusal güvenliğini korumaya yönelik faaliyetler gütmesi için teşvik etmekte, bazı durumlarda ise bir nevi zorunda bırakmaktadır. Örneğin, 11 Eylül saldırılarının hemen ardından medyanın savaşa yönelik propaganda yapması, saldırı görüntülerine sürekli olarak yer vermesi, ölü sayısının Fox News gibi kanallar tarafından abartılı olarak açıklanması gibi faaliyetler, hükümeti saldırılara karşı acil adım atmak zorunda bırakmıştır. Edward Said medyanın bu tavrını yorumlarken durumu “ulusal televizyon kanalları

terörist saldırının saçtığı korkuyu her eve sokmayı başarmıştır” şeklinde ifade etmiştir (İnceoğlu, 2004: 133).

Noam Chomsky (2011) medyanın sorunun ne olduğunu, saldırının neden gerçekleştiğini veya karşılığın uluslararası hukuk çerçevesinde verilmesi gibi seçeneklerin üzerinde hiç durulmadığına vurgu yapmaktadır. Medya, hükümetin direkt olarak saldırı şeklinde karşılık vermesi yönünde baskı yapmış, saldırı karşısında liberal ve muhafazakâr medya ortak söylem ortaya koymuştur. Örneğin saldırının hemen ardından The New York Times, ABD’ye saldırıldı; The Washington Post, Pentagon terörist saldırıların hedefi oldu; New York Post, kanlarının dökülmesi lazım; New York Daily News ise teröristlerin yerlerini bulmak için zaman harcamak yerine direkt olarak bu ülkelerin bombalanması gerektiğini söylemiştir (Akıner, 2004). Medyada yer alan bu söylemlerin hepsi kamuoyunda savaşı tek seçenek haline getirmiş, Arapları, Ortadoğu’yu ve İslam’ı kamuoyunun ortak düşmanı olarak göstermiştir. ABD Başkanı Bush’un onay seviyesi saldırılara karşı atılan adımlar sonrasında %51’den %90’lara yükselmiştir (Schulze, 2012: 67).

Afganistan ve Irak Savaşları esnasında yaralı veya ölü insanların gösterilmeyip halkın gözünden şiddetin uzak tutulması da manipülatif bir tavır olarak medyanın uluslararası ilişkilerdeki diğer bir tarafını ortaya koymuştur. Kamuoyuna yansıtılmayan savaş gerçekleri, seçilme kaygısı olan siyasilerin alternatif politikalar aramalarının önüne geçmiş, belirlenen saldırgan ideolojide devam edilmesine sebebiyet vermiştir. CNN’nin savaşlar esnasındaki müdürü Walter Isaacson, öldürülen sivillerin yayınlanması halinde ekstra bir açıklama daha yapılması kanal çalışanlarından isterken, bu kişilerin teröristleri koruyan şahıslar olduklarını eklemelerini söylemiştir. Yine bu dönemde gazeteci Dan Rather, Bush’un başkan olduğunu ve hangi pozisyonda durursa dursun kamuoyunun kendisini desteklemesi gerektiğini söylemiştir (Zinn, 2018: 707).

Amerikan ana akım medyası, olayları kendi perspektifinden değerlendirirken karar alıcıları da kendi ideolojileri minvalinde harekete zorlamaktadır. Bu duruma vurgu yapan Chomsky, ana akım medyadan The New York Times’ı dünyanın en önde gelen gazetesi olarak değerlendirmiş, ideolojik bakışını ve gücünü değerlendirmiştir. The New York Times’ın yayınlamış olduğu herhangi bir haberin entelektüel birikimini gösterdiğini söyleyen Chomsky, aynı zamanda bu haberlerin baskın ideolojiyi de ortaya koyduğunu iddia etmektedir. Gazetenin “Bir Kadının Laos’u Patlamamış Bombalardan Kurtarma Misyonu” başlıklı yazısına atıfta bulunan Chomsky (2017: 284), ABD’nin hedef aldığı ve dünyada en çok bombalanan yerlerden biri haline getirdiği Laos’un, başkaları tarafından bombalanmış gibi davranıldığını, geçmişten bahsetmeden bugünün haber yapıldığını ve bombaları temizlemek için ABD’nin ayrılan bütçesinin kamuoyuna aktarıldığını söylemektedir.

Amerikan ana akım medyası gözünden NATO incelemesi, farklı bir açıdan benzer hedefleri ortaya koyması bakımından önem kazanmıştır. Batı Bloğu’nu SSCB tehdidine karşı bir araya getiren NATO, bir savunma ittifakı olarak 1949 yılında kurulmuştur. SSCB tehdidine karşı savunma ittifakı

olarak kurulduğu devamlı olarak vurgulanan NATO, Doğu Bloğu'nu bir araya getiren Varşova Paktı'ndan altı yıl önce kurulmuştur. SSCB tarafından olaya bakılacak olunursa, yıllar öncesinde kendilerine karşı bir askeri ittifak kurulmuş olduğu ve risk algısının onlar için daha önceden varlık gösterdiği görülecektir. Diğer yandan SSCB'nin dağılmasından sonra misyonu tamamlanmış olması gereken NATO etkisizleştirilmemiş, aksine eski SSCB topraklarını kapsayacak şekilde genişlemeye devam etmiş, kurulum aşamasında tanımlanan savunma ittifakı misyonunun ötesine geçmiştir (NATO, N.D.). Birinci bölümde bahsedildiği gibi ABD kamuoyunun herhangi bir anlaşmazlık durumunda ilk tercih ettikleri yolun diplomasi olması, kamuoyu nezdinde askeri bir ittifak olan NATO'nun kabul edilebilirliğini sorunlu kılabilecekken böyle bir sorunun ortaya çıkmaması ve NATO'nun faaliyetlerini artırarak devam ettirmesi, ana akım medyanın bu oluşumu legal kılma faaliyetleri tarafından sağlanmakta, desteklenmektedir (Collon, 2007).

Amerikan ana akım medyası, 11 Eylül gibi ulusal meselelerde tek vücut haline gelebilmiş, kamuoyuyla beraber iktidarı yönlendirebilmiştir. Veyahut 11 Eylül sonrası süreçte olduğu gibi hükümet politikalarına yardımcı pozisyonda bulunabilmiştir. Burada asıl önemli nokta şudur: Amerikan medyasının hükümetin istekleri doğrultusunda temel ideolojik bakışlarının değişimini sağlamak mümkün değildir. Kendi ideolojileri doğrultusunda yayınlar ve söylemler geliştirmektedirler. Ancak ulusal meseleler bütün tarafların yekvücut olarak hareket etmelerine olanak sağlamaktadır.

3.2.3. Amerikan Ana Akım Medyası ve Trump Yönetimi

İngiliz tarihçi Eric Hobsbawm, Amerikan siyasal sisteminin en vasat iktidarlara dahi işleyebilecek bir mekanizma şeklinde tasarlandığını, 20. yüzyıl boyunca birçok vasat başkana rağmen ABD'nin küresel rolünün bozulmadığını ve küresel sistemin işlerliğinin korunduğunu ifade etmiştir (Anadolu Ajansı, 2017). Trump yönetimi, Amerikan medyası tarafından Hobsbawm'ın vasat iktidar kavramı içerisinde değerlendirilmiştir (BBC, 2016). Trump'ın daha önce herhangi bir devlet kademesinde çalışmamış olması, alenen yaşadığı tartışmalı hayatı, ahlaki tutumu ve siyasi görüşünün tutarsızlığı, popülist söylemleri ve anti demokratik tavrı, Trump yönetiminin Amerikan demokrasisine zarar vereceği inancının yaygınlık kazanmasına neden olmuştur (PEW, 2016).

Trump'ın geçmiş başkanlardan farklı bir karakter taşıması, medyanın sürekli olarak kendisine ilgi göstermesine sebebiyet vermiştir. Trump'ın geçmiş iş ilişkilerini, aile yapısını, golf sevgisini, sosyetik ve diğer politikacılardan farklı hayat tarzını başkanlık öncesi ve sonrasında gündemde tutan medya, Trump'ın radikal söylemlerini de sürekli olarak kamuoyuna aktarmıştır. Ayrıca birçok tanınmış gazeteci Trump'ın Beyaz Saray yaşamını, politikalara yaklaşımını, uzmanların görüşlerine verdiği değeri, değişken karar verme yapısını, kadınlara yönelik tavrını, geleneksel müttefiklere yaklaşımı gibi daha birçok konuda Trump'ı ele alan kitaplar ortaya koymuşlardır. Öyle ki, ortaya çıkan çalışmalar en çok satanlar listesinde yer alırken, Trump ve Trump yönetiminin olağandışılığı,

ticari kazanç sağlayabilme kanalı halini almıştır (Harris ve Alter, 2020). Ancak Trump'ın farklılığı ve medyanın bu farklılığa olan ilgisi, seçimlere giden yolda Trump'ın en önemli destekçilerinden biri halini almıştır (BBC, 2016).

Trump'ın kendisine düşman medya sayesinde başkanlığı kazandığını ifade eden BBC, Trump'a olan medya ilgisini “ne söyleyeceğini kimse bilmiyordu, bu yüzden kameralar hiçbir zaman kapanmayacaktı” şeklinde ifade etmiştir (BBC, 2016). Bu ilgiye rağmen Trump'ın seçimleri kazanması küresel bir şaşkınlık uyandırmıştır. ABD'nin yüksek tirajlı yüz gazetesinden sadece ikisi Trump'a yönelik olumlu görüş belirtirken, iki yüzden fazla gazete Clinton'a destek vermiş, Trump destekçisi gazete sayısı yirmiden az olmuştur (Sillito, 2016). The Washington Times (2016) ve birçok ana akım medya organı Trump'ı “kusurlu” olarak tanımlamıştır. Tow-Knight Center yöneticisi Jeff Jarvis ise Trump'ın başkan seçilmesini bir gazetecilik başarısızlığı olarak gördüğünü söylemiştir (ABC News, 2016).

Michael Wolff'un Trump'ın Beyaz Saray ilişkilerini ve kabine içerisindeki çatışmalarını ele aldığı “Fire And Fury” ve devamı olarak kaleme aldığı “Siege: “Trump Under Fire” ve son olarak “Land Slide” ; Washington Post yazarı ve Watergate skandalını da ortaya çıkaran gazetecilerden biri olan Bob Woodward'ın kaleme aldığı ve Trump Beyaz Sarayı'nın düzensizliğine değinen “Fear: Trump In The White House” ve 2020 yılında yayınlanan “Rage”; Michael Isikoff ve David Corn'un kaleme aldığı ve Rusya soruşturması sürecini inceledikleri “Russian Roulette”; Trump yönetiminin sebebiyet verdiği güvensizlik ortamına değinen ve Michiko Kautani'nin kaleme aldığı “Death Of Truth”, tanınmış gazeteciler tarafından kaleme alınan, Trump döneminin çarpıklığına değinen ve bu özellikleri ile öne çıkan kaynaklardan birkaçı olmuşlardır (Thrift Books, N.D.).

Donald Trump'ın emlak milyarderi olması ve dünyanın dört bir yanında çeşitli iş anlaşmaları bulunması, ileriki bölümlerde de bahsi geçecek olan ekonomik çıkar sağlamak amaçlı siyasi pozisyonunun kullanılabilme şüphesini beraberinde getirmiştir. Ayrıca Amerikan siyasi teamüllerini başkanlığı sırasında birçok kez göz ardı etmesi ve şeffaflıktan uzak tavrı, Trump yönetimine olan şüpheli bakışı devamlı olarak beslemiştir (CNN, 2021). Trump yönetiminin hâkim ideoloji karşıtı genel tavrına, müesses nizamın yansması niteliğindeki ana akım medya, Trump politikalarının acımasız eleştiricisi pozisyonuna geçerek karşılık vermiştir. Ana akım medya, geçmişte çok defa olduğu gibi Amerikan teamüllerine uygun bir dış politika belirlenmesi için Trump hükümetini devamlı olarak zorlamış ve durumun takipçisi olmuştur (Harris ve Gonchar, 2017).

Trump yönetiminin kaotik yapısının nedenlerinden biri Trump'ın sahip olduğu karakter olmuştur. Bu bakımdan Trump yönetiminin dış politikasının anlaşılabilmesi ve ana akım medya ile arasındaki ilişkinin daha sağlıklı şekilde ortaya konulabilmesi açısından Trump'ın karakter yapısını anlamak elzemdir. Trump'ın kendisine hayran ve özgüvenli yapısı, iş hayatı ile kendisini kanıtlamış olduğu inancı ve yine daha önceden de medyatik faaliyetlerde bulunmuş olması, medyanın hayatında

tartışmasız bir alan kazanmasına sebebiyet vermiştir (McAdams, 2016). Trump ile 25 yılı aşkın süredir yakın ilişki içerisinde bulunan ana akım medya patronlarından Roger Ailes, Trump için asıl gücün siyasetten değil medyadan geçtiğini iddia etmektedir. Ailes'a göre Trump'ın en büyük hedefleri arasında, medyanın önde gelen temsilcilerinin saygısını kazanmak ve bu kişiler tarafından onaylanmak yer almaktadır (Wolff, 2018: 224).

Trump yönetiminin attığı adımlar, müesses nizamın bir parçası niteliğindeki ana akım medyanın tepkisini çekerken, yönetimin görev süresi boyunca yoğun eleştirilere maruz kalmasına neden olmuştur. Amerikan medyası, anayasa ile korunan özgür, özel sermaye ile hükümet temasından uzak ve geleneksel ABD dış politikasının mantığını özümsemiş bir yapıya sahiptir. Ayrıca medya patronlarının çok uluslu şirketlere sahip olması ve liberal sistemi öne çıkaran yapıları, geleneksel ABD dış politikası ile özdeşleşmelerini sağlamış, medya temsilcilerini müesses nizamın savunucusu pozisyonuna taşımıştır (O'Reilly, 2016). Bu bakımdan Trump, ana akım medyaya çok fazla önem atfetmesine rağmen özellikle liberal kesim ile ilişkilerinde istikrar sağlayamamış, çatışmalar yaşamıştır. Daha çok muhafazakâr ideolojiye sahip Fox News, Breitbart gibi medya kuruluşları ile iyi ilişkiler kuran Trump'ın; CNN, The Washington Post, The New York Times gibi liberal ana akım medya ile ilişkileri çatışmalı devam etmiştir.

Liberal ve muhafazakâr medya, Trump'ın faaliyetlerini kendi bakış açılarıyla ortaya koymuşlardır. Örneğin Covid-19 pandemisi süreci sonrası normale dönüş dönemine girildiğinin ilanının ardından Trump'ın golf oynama maksadıyla bir tesise gitmesi ve birkaç saatini burada geçirmesi, muhafazakâr medya kuruluşları tarafından “normalleşme sürecine destek” şeklinde yorumlanırken liberal medya tarafından yoğun eleştirilere maruz kalmıştır (Solender, 2020). 2020 Başkanlık seçimlerinde Trump'ın Demokrat rakibi Joe Biden, Twitter hesabından pandemi dolayısıyla ölen ve işsiz kalan insanların sayılarını vererek Trump'ın golf aktivitesini eleştirmiş, başkanın bu problemleri sorun etmek yerine golf oynamayı tercih ettiğini ileriye sürmüştür (Anadolu Ajansı, 2020). The Washington Post, Trump'ın Covid-19'un en yoğun seyrettiği dönemlerde dahi medyaya yönelik savaşını sonlandırmadığını, One America News Network gibi sağcı medya kanalları aracılığıyla kendisini sorgulayan medya kanallarını hedef gösterdiğini ve suçlamaya devam ettiğini haber yapmıştır (The Washington Post, 2020).

Trump ve medya ilişkisinin şekillendirici etmenlerinden bir diğeri de çalışma ekibi olmuştur. Özellikle seçim kampanyasının son birkaç ayında kampanyaya yöneticilik yapan Steve Bannon, taraflar arası ilişkiyi etkileyen isimlerin başında gelmiştir. Steve Bannon'ın Trump ile olan yakın ilişkisi ve politik yönlendirmeleri, Trump'ın medya ile ilişkisi açısından belirleyici olmuştur. Steve Bannon, Trump ile çalışmaya başlamadan önce aşırı sağ olarak bilinen Breitbart gazetesinde çalışmıştır (Woodward, 2019: 34). Bir diğer öne çıkan isim Bannon'ın akıl hocası ve Trump'ın dostu olan medya yöneticisi Roger Ailes, muhafazakâr ana akım medyadan Fox'un kurucularındandır (Woodward, 2019: 39). Liberal ana akım medyadan CNN'nin Trump'ın yakın çalışma ekibinden

olan Bannon'ı "Amerikan demokrasisini baltalamaya çalışan saldırgan" olarak tanımlaması ve diğer hükümet üyelerine de benzer eleştirilerin gelmesi, Trump'ın eleştirilmesini kolaylaştıran diğer bir faktör olmuştur (CNN, 2021). Trump'ın henüz başkan seçilmeden önce Demokrat karakter gösteren davranışlar ortaya koymuş olması medyanın muhafazakâr kanadı ile de sorunlu bir geçmişin var olmasına sebebiyet vermiştir. Öyle ki liberal ana akım medya ile zaten yıldızı hiçbir dönem barışmayan Trump, muhafazakâr medya ile de dönemsel çatışmalar yaşamıştır. Örneğin önde gelen medya patronlarından Rupert Murdoch, Trump henüz başkan seçilmeden önce Trump hakkında hakaret derecesinde söylemlerde bulunmuş ancak Trump'ın başkanlığı sonrası söylem değişikliğine gitmiş, Trump ile iyi ilişkiler geliştirmiştir (Wolff, 2018: 222). Trump ile muhafazakâr medya her ne kadar çatışmalı süreçler yaşamış olsa da liberal ana akım medyanın istikrarlı çatışmacılığına göre daha iyi bir ilişki kurulması mümkün olmuştur. Ancak Trump, bütün ana akım medya tarafından onaylanmayı beklemiştir. Trump'ın medya ile beklediği bütünsel ilişkiyi sağlayamamış olması, kendisinin bir taraf olduğunu kabul etmemesinden kaynaklanmıştır. Öyle ki Amerikan ana akım medyasının iki partili sistem ekseninde şekillenmiş ideolojik tutumu, Trump'ın iki taraf için de kabul edilebilirliğini imkânsız kılmıştır (Klein, 2020).

Trump'ın medyaya yüklediği değerin ortaya konulması bakımından diğer örnek teşkil eden durum ise Beyaz Saray Basın Sekreterinin belirlenmesi olmuştur. Trump için bu makam en önemli makamlardan biridir. Ancak her ne kadar Trump bu pozisyona büyük önem atfediyor olsa da Trump'a göre bütün görevliler medya karşısında etkisiz kalmış ve kendisini temsil edememiştir. Trump, medyaya karşı en karizmatik duruşu kendisinin ortaya koyduğunu, en iyi savunmaları kendisinin yaptığına inanmaktadır (Wolff, 2018: 299). Bu inancın da etkisi ile Trump, kendisine yönelik eleştirilere birinci ağızdan karşılık vermiştir. Trump, Amerikan ana akım medyasının özellikle liberal kesiminin kendisine yönelik saldırgan söylemlerine karşı Twitter gibi sosyal medya platformlarından karşı suçlamalarda bulunarak cevap vermiştir. Trump'a göre ana akım medya, Trump'ın asıl ifade etmeye çalıştığı düşüncüyü değiştirerek kamuoyuna yansıtmakta, yalan bilgiler vermektedir. Bu düşünce hasebiyle Trump (2017: 29), sosyal medyaya yöneldiğini ve vermek istediği mesajları kamuoyuna aracısız şekilde kendisinin vermesinin çok daha doğru ve faydalı olacağını savunmuştur.

Trump'a göre ana akım medya kendisinden nefret etmekte ve profilini yıpratıcı haberlere özellikle yer vermektedir. Ancak her türlü manipülasyona rağmen Amerikan halkı onu desteklemeye devam etmektedir. Medya mensuplarının seçim öncesi ve sonrasında kendisini sürekli taciz ettiğini iddia eden Trump, haleflerinden farklı bir siyasetçi olduğunu ve gerçekleri kamuoyuna olduğu gibi aktardığı için medyanın kendisini sevmediğini ileriye sürmüştür (The New York Times, 2017). Trump, seçimi kazanmasının temel nedenini, siyaset dışından ancak halkın içerisinde biri olarak gelip, Amerikan halkının kronikleşmiş sorunlarını çözmeye çalışacağına kamuoyunu ikna edebilmesi olarak görmektedir. Trump'a göre kendi başkanlığı medyanın da menfaatine bir durum oluşturmuştur. Müesses nizam içerisinde çıkan geleneksel siyasilerin medya için ekstrem bir

politika ortaya koyamayacağını ve bu durumun medya kanallarına olan kamuoyu ilgisini azaltacağını iddia eden Trump, diğer yönetimlerden daha ilgi çekici bir döneme işaret etmiştir (Kreig, 2016).

Trump, geleneksel siyasileri, partilerinin resmi görüşleri haricinde konuşma yapamadıkları ve yeni fikirler ortaya koyamadıkları yönünde eleştirmiştir. Bu eleştirisi ile siyasi griftliğini ortaya koyan Trump, başkanlık döneminin olağandışılığının da sinyallerini öncesinde vermiştir. Başkanlığı süresince açıklamaları ile birçok sansasyon yaratan Trump, kendisini farklı kılan özelliklerinin başında, gerçekleştirdiği konuşmalarda ve cevaplamalardaki doğaçlama yeteneğinin olduğunu çeşitli platformlarda çok defa dile getirmiştir (Borah, 2017). Diğer siyasilerin ise net cevaplar yerine dolambaçlı karşılıkları tercih ettikleri ve kendisinin bu süreci değiştirdiğini iddia etmiştir. Başarılı bir iş insanı olduğunu ve hedeflenen sonuçlara başarıyla ulaşabileceğini hayatı boyunca gösterdiğini ileriye süren Trump, siyasi doğruculuğun hiçbir çözüm sağlamadığını, ABD'nin birçok alanda rakiplerinin gerisinde kaldığını ve artık sürecin tersine çevrilmesi gerektiğini iddia etmiştir (Weigel, 2016). Sorulan sorulara verilen cevapların kasıtlı olarak çarpıtıldığını ve “Trump, herkese karşı” görüşünün medya eliyle yaygınlaştırılmaya çalışıldığını ifade eden Trump, medyanın çözümlemelere yardımcı olmak yerine seyirci çekmek amacıyla “karakterimin başkanlığa uygunluğu, ülkeyi şirket benzeri yönetebileceğim veya gerçekten Cumhuriyetçi miyim?” gibi suni gündemler oluşturduğu suçlamasında bulunmuştur (BBC, 2021).

Ancak Trump'a göre iki taraf arası karşılıklı fayda ilişkisi söz konusudur. Öyle ki, Trump, başkanlık yarışı ve başkanlığı döneminde politika hedeflerini anlatabilmek ve kendini tanıtabilme fırsatını ücretsiz kazandığını söylerken, ana akım medyanın Trump düşmanlığı sayesinde kendi reklamını ücretsiz şekilde yapabilme fırsatına kavuştuğunu ileriye sürmüştür. Medyanın da benzer şekilde kendisinin popülerliğinden ve farklılığından faydalanarak geniş kitlelerin ilgisini çekebildiğini ifade eden Trump'ın iddiasını, satış rakamları da doğrulamaktadır. Trump hükümeti ile çatışmacı ilişkiye sahip The New York Times, The Washington Post, CNBC gibi medya ağlarının takip düzeyi önceki dönemlere göre artış göstermiştir (CNBC, 2016).

Trump, medya saldırıları şeklinde ifade ettiği haberlerin yayınlanmasının kendisini rahatsız etmediğini ve motivasyonunu kaybetmediğini iddia etmektedir. Ancak Beyaz Saray'da yatak odasında televizyonların bulunması ve saatlerce haber kanallarındaki siyasi tartışmaları takip ediyor olması, Trump'ın söylediği gibi medyadaki söylemleri göz ardı edemediğini göstermektedir (Hagen, 2018). Ayrıca, başkanlık çalışanlarından birçok kişi, Trump'ın hassas ve etkilenebilir karakterine göndermede bulunmuşlardır. Kitabını kaleme aldığı süreçte Beyaz Saray'da bulunan Wolff (2018: 87), Trump'ın sürekli olarak Beyaz Saray çalışanlarının kendisini sevip sevmeyi sorguladığını da ifade etmektedir. Yine Trump'ın kendisine yakın gördüğü geçmişteki iş ortakları ile konuşmaları sonrası politikalarda değişimlere gidebilmesi, aslında Trump'ın söylediği kadar dirayetli ve duygusal anlamda dayanıklı olmadığını kanıtlamaktadır. Wolff'un bahsettiği diğer bir örnek ise dış politikayla ilgilidir. Suriye'de serin gazı kullanımı sonrası Bannon gibi danışmanların tepkisiz kalması yönünde

ikna ettikleri Trump'ın daha sonra kızı Ivanka'nın saldırıda hayatını kaybeden çocukların fotoğraflarını göstermesi sonrası Trump'ın saldırı emri vermesi, hassas Trump'ın diğer bir kanıtıdır.

Ana akım medyanın Beyaz Saray'a olan muhalefetine karşılığında Trump, ABD'nin zarar gördüğünü ve düşmanların kazandığını iddia ederken, kendisini gerçek bir vatansever olduğunu ifade etmiş, ülkesinin geri kalmaması için çalışmasına olanak sağlanması gerektiğini söylemiştir (Anadolu Ajansı, 2017). Trump, "halk düşmanları" olarak ilan ettiği ana akım medyaya karşı sürekli olarak suçlayıcı ve güvensizlik oluşturuıcı söylemlerde bulunmuş, başkanlığı öncesi ve sonrasında da buna devam etmiştir (Hetherington ve Ladd, 2020).

Müesses nizamın bir parçası olan ve anayasal olarak koruma altında bulunan medya, Trump dönemi toplumsal ayrışma paralelinde bir değişim geçirmiş, muhafazakâr ve liberal ana akım medya arasındaki gri alan azalmıştır. Sol olarak ifade edilebilecek olan medya grubu Trump iktidarı ile genel olarak fikir uyuşmazlığı içerisinde kalırken, bazı sağ medya ağları ve çalışanları Trump'a destek olmuşlardır (Dağlı, 2017). Medya kuruluşları arası kutuplaşmanın artması, kamuoyunun kitle iletişim araçlarına olan talebini artırırken, güvenini azaltmıştır. Ortaya çıkan yeni durum, Trump iktidarının yönetim anlayışının kamuoyunda meydana getirdiği diğer bir farklılık olmuştur. Medya, kutuplaşan halka hitap edebilecek şekilde değişimler yaşamış, temsil ettikleri ideolojileri daha radikal yansıtmaya başlamışlardır (PEW, 2019).

Amerikan ana akım medyası Trump'ın Beyaz Saray'a taşınması sonrasında genel olarak aynı haberlere yer vermelerine rağmen bu haberleri Trump'ın karakteri ekseninde yorumlayarak aktardılar. Yani liberal ve muhafazakâr medya, Trump'ın kendilerinde oluşturmuş olduğu karşılık çerçevesinde haberlerini oluşturmuşlardır. Sağ eğilimli muhafazakâr medya kanalları Trump yönetimini hakkında daha olumlu haberlere yer verirken daha az eleştiri içermiştir. Liberal medya ise aksi yönde haberlerini oluşturmuş, yönetimi daha fazla eleştirmiştir. Haberlerin üçte ikisini; Trump'ın başkanlık yetenekleri tartışmaları, göç, atamalar, ABD-Rusya ilişkileri ve pandeminin de etkisi ile sağlık hizmetleri sorunu oluşturmuştur (PEW, 2019). Geçmişte eğlence programları içerisinde yer almış ve izlenme rekorları kırmış olan Donald Trump'ın medyaya olan bakışı bir savaş alanı minvalindedir. Trump, rekabet halinde bulunan kişilerin gücünü medya üzerinde yansıtmaya çalıştığını düşünmekte, kazanan ve kaybeden tarafın bu alandan çıktığına inanmaktadır (CNBC, 2020). Medyaya olan tavrını belirleyen bu yaklaşıma Trump'ın radikal söylemleri de eklenmesi ile kamuoyu bölünmüş, kamuoyu ile medyanın bilgi alışverişi, politikalara yaklaşımdaki gri bölgenin azalmasına sebebiyet vermiştir.

Trump, Amerikan ana akım medyasının özellikle liberal kesimin kendisine yönelik saldırgan tavrına karşın Twitter ve Facebook gibi sosyal medya platformlarına yönelmiştir. Trump'a göre ana akım medya, Trump'ın asıl ifade etmeye çalıştığı düşüncüyü değiştirerek kamuoyuna yansıtmakta, yalan bilgiler vermektedir. Bu düşünce hasebiyle Trump sosyal medyaya yöneldiğini ve vermek

istediği mesajları kamuoyuna aracısız şekilde kendisinin vermesinin çok daha doğru ve faydalı olacağını savunmuştur (Fortune, 2016). Trump'ın ana akım medya saldırılarına karşılık vermesine rağmen medyanın devamlı olarak eleştirel şekilde takipte olması, Trump yönetiminin istediği politikaları korkmadan yürürlüğe koymasının önüne geçmiştir. Özellikle başkanlık kampanyası ve başkanlığı sırasında Rusya ve Putin ile ilgili inceleme ve soruşturmaların yaşanmış olması, medyanın devamlı olarak geçmiş şüpheli ilişkileri gündemde tutması; Trump yönetiminin başkanlık kampanyası dönemi ve öncesinde sempati ile bahsettiği Putin yönetimine mesafeli yaklaşmasına ve bu minvalde ittihatlı politikalar oluşturmaya sebebiyet vermiştir. Trump dönemi, Rusya ile kurulması beklenen yakın ilişkiler bir yana, Soğuk Savaş dönemi çevreleme politikalarına benzer şekilde Rusya tehdidinin hissedildiği birçok ülkeye askeri ve ekonomik destekler sağlamıştır. Çalışmanın da araştırma sorusunu oluşturan; Trump başkanlığında ABD-Rusya ilişkilerinin şekillenmesinde medyanın rolü, bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ABD-RUSYA İLİŞKİLERİNDE MEDYA'NIN ROLÜ

Medya, üçüncü bölümde ayrıntılı olarak incelendiği üzere demokratik siyasal sistemlerde oldukça etkin bir politika belirleyici araç olarak işlev görmektedir (Meyer, 2014: 167). Bu minvalde Trump dönemi ABD dış politikasını da etkileyen medya, Beyaz Saray'ın oldukça zorlu bir süreçten geçmesine sebebiyet vermiştir. Bu süreçte Amerikan ana akım medyasının odak noktasını Rusya ve Trump yönetimi arası şüpheli ilişkiler ve şüpheli ilişkilerin yargı tarafından denetlenmesi oluşturmuştur. Çalışmanın hedefine ulaşılabilmesi açısından yukarıda bahsi geçen soruşturma sürecinin ele alınması önemli görülmüştür. Öyle ki, Rusya soruşturması hakkında ana akım medyada yer alan haberlerin devamlılığı, Trump yönetimi üzerinde sürekli bir kamuoyu baskısı oluştururken, medya, politika tercihlerini şekillendiren temel etmenlerden biri halini almıştır (Sherman, 2020). Trump'ın başkanlık görevi öncesi ve başkanlığı sırasında çok defa sempati ile bahsettiği ve ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini söylediği Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Rusya ile ilişkilerde söylemlerin aksi gelişmeler yaşanmıştır. İlişkilerin geliştirilmesi yönünde bir program izleyeceği sinyallerini veren Trump yönetimi, beklenenden farklı olarak Rusya'ya karşı geçmişte görev yapmış başkanların almış olduğu yaptırım kararlarını kaldırmazken bunlara ek yeni yaptırımlar dahi yürürlüğe koymuş, eski SSCB ülkelerine askeri yardımlar yapmış, Rusya'nın çevrelenmesine yönelik adımlar atmıştır. Bütün bu adımlar Trump'ın isteksiz tavrına rağmen gecikmeli de olsa atılmış, birçok uzmana göre ABD-Rusya ilişkileri Soğuk Savaş sonrası en gergin dönemlerinden birini yaşamıştır (CSIS, 2020). Bu bölümde, Amerikan medyasının ABD-Rusya ilişkilerindeki şekillendirici etkisi, medyanın vermiş olduğu tepkiler ışığında incelenmeye çalışılmıştır.

Trump yönetiminde Rusya'ya yönelik izlenen politikalar, yönetimin kaotik yapısı ile benzerlik göstermiştir. Önceki bölümlerde bahsedildiği üzere, Trump kabinesinin istifalar veya görevden uzaklaştırmalar ile sürekli değişmesi, kabine içerisinde güç mücadelelerinin yaşanması ve gücün yer değiştirmesi gibi durumlar, Rusya'ya karşı izlenebilecek politika adımlarının değişebilmesine sebebiyet vermiştir. Ancak Trump özelinde Rusya ilişkileri değerlendirilecek olunursa Trump, Rusya'ya karşı atılan adımlarda isteksiz davranmış, kamuoyunun beklediği tepkileri geç vermiştir. Ancak ana akım medyanın Rusya temasları ile ilgili olayları “Trump yönetimi ve bağıntılı kişilerin sorunlu Rusya ilişkileri” başlıkları ile gündemde tutması sonrası oluşan kamuoyu baskısı ile Rusya aleyhine aşağıda da ayrıntılarıyla bahsedileceği üzere birçok adım atmış, bir nevi bu adımları atmak zorunda bırakılmıştır. Kabinede bulunan, müesses nizam minvalinde hareket eden ve “odadaki yetişkinler” olarak da ifade edilen siyasilerin, Trump ile çatışma yaşama ve hatta

görevlerinden olma pahasına yönetimi zorlaması ile atılan birçok adım, söylemlerin atılan adımlar ile tutarlılık göstermemesine sebebiyet vermiştir (Ülgül, 2020).

Ana akım medyanın Rusya ile bağlantıları irdelemesi ve kamuoyuna yansıtması, Trump başkanlığındaki ABD'nin, Rusya'ya yönelik izlenmesi planlanan politikalarını revize etmesi zorunluluğunu doğurmuştur. Bu bakımdan aşağıda değerlendirilmiş olan seçim öncesi başlayan soruşturmalar ve basına sızan bilgiler, çalışmanın sunduğu iddianın desteklenmesi açısından elzemdir. Trump yönetiminde bir dönem Ulusal Güvenlik Danışmanı olarak görev yapan John Bolton'ın "Rusya soruşturmasının gündemde kalması ve çeşitli ilişkilerin bulunduğu yönelti iddialar, ABD-Rusya arası politikaların belirlenmesinde dikkatli davranılması zorunluluğunu ortaya çıkardığını ve bu nedenle istenilen doğrultuda adımlar atılamadığını" söylemesi, medyanın, hükümetlerin dış politika tutumuna yönelik nüfuzuna yüksek perdeden bir açıklama niteliği taşımıştır (Sputnik, 2019). Bir diğer açıklamasında ise Bolton, ABD yönetimi tarafından Rusya'ya karşı atılan bazı adımların kamuoyuna "bakın, ne kadar sertiz" demek kaygısıyla atıldığını iddia etmiştir (Levin, 2022).

Trump ve ekibindeki kişilerin, başkanlık kampanyası öncesi ve kampanya sırasında Rusya ile çeşitli amaçlarla birçok şüpheli teması söz konusudur. Bahsi geçen temalar 1980'li yıllara kadar uzanırken, medyanın özellikle gündeme taşıdığı dönem 2013 yılından 2016 başkanlık seçimleri öncesine kadarki süreç olmuştur. Amerikan ana akım medyası, Trump başkanlığının ilk iki yılında Trump ve ekibinin geçmiş Rusya bağlantılarını, soruşturmaların da açılması ile devamlı olarak gündemde tutmuştur. Trump'ın kabinesine seçmiş olduğu ve Rus petrol şirketi Exxon Mobil'in Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yapmış ve bu görevi sırasında Rus Petrol şirketleri ile yakın ilişkiler kurmuş Rex Tillerson gibi üst düzey isimleri inceleyen ve bu isimlerin geçmiş Rusya ilişkilerini gündeme taşıyan medya, diğer bir taraftan doğrudan Trump'ı hedef almıştır (Forbes, 2016). Eski bir istihbarat ajanı olan Christopher Steele'in Moskova'da bulunan Ritz Carlton otelinde 2013 yılında düzenlenen Kâinat Güzellik Yarışması'nda Donald Trump'ın uygunsuz şekilde görüntülerinin kaydedildiğine dair raporu hazırlaması, temaların ve Amerikan medyasının Trump hükümeti üzerindeki baskısının ilk ayağını oluşturmuştur. Ancak sürecin daha iyi algılanabilmesi açısından ilk olarak Rusya'nın otoriter lideri Putin'in, ABD'ye olan bakışının değerlendirilmesi, Trump ve Hillary Clinton¹ ile ilişkisinin ortaya konulması uygun görülmüştür.

¹ 2016 ABD Başkanlık seçimlerinde Demokrat Parti'den aday olan Clinton Dışişleri Bakanlığı döneminde Putin ile birçok defa polemik yaşamıştır. Trump Yönetimi-Rusya ilişkisi çerçevesinde incelenen Clinton kampanyasının siber saldırılara uğraması da kişilerin ilişkilendirilebilmesi bakımından ayrıca önemlidir.

4.1. Vladimir Putin Dönemi ABD-Rusya İlişkilerine Bakış

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, bir yıla yakın devam eden başbakanlık deneyimi sonrası 2000-2008 yılları arası Rusya Devlet Başkanı olarak görev yapmıştır. Görev süresinin dolmasının ardından başkanlık makamını etkisi altındaki Dmitri Medvedev'e devreden Putin, başbakanlık koltuğuna geçerken dört yılın ardından tekrar başkanlık koltuğuna oturmuş, gittikçe otoriterleşen yönetimini devam ettirmiştir (DW, 2012). Eylül 2011'de ortak basın toplantısı ile görev değişimini kamuoyuna açıklayan Putin ve Medvedev ikilisi eleştirilerin hedefi olmuştur. Öyle ki, Rus muhalefeti henüz herhangi seçim olmaksızın görevlerin bir nevi pay edilmesine “biz koyun değiliz” söylemi etrafında birleşerek karşılık vermiştir (BBC, 2012). Ancak protesto gösterilerine rağmen Putin, Mart 2012'de beklenildiği gibi başkan olarak seçilmiştir (BBC, 2012). Gerçekleşen protesto gösterileri Putin'in, dönemin ABD Dışişleri Bakanı ve sonrasında Trump'ın rakibi olacak olan Hillary Clinton'ı olaylardan sorumlu tutması bakımından ayrıca önemlidir.

Hedef odaklı otoriter bir lider görünümü çizen Putin, 2005 yılında yapmış olduğu konuşmasında SSCB'nin dağılmasını “20. yüzyılın en büyük jeopolitik felaketi” olarak tanımlamıştır (BBC, 2005). Milyonlarca Rus vatandaşının sınırlar dışında kaldığını ifade eden Putin, başkanlığı öncesinde her ne kadar ABD karşıtı bir tavır sergilememiş olsa da Rusya'nın eski gücüne tekrar kavuşması minvalinde attığı adımlar, sürekli olarak ABD ve NATO ile karşı karşıya gelmesine sebebiyet vermiştir. ABD'nin ve NATO'nun Rusya'yı çevrelemeye devam etmesi, geçmiş yöneticilerin hatalarından dolayı SSCB'nin dağıldığını söyleyen ve dönemin Rusya lideri olan Putin'in, Rusya'nın tekrar güç kazanabilmesi amacıyla çeşitli adımlar atma çabasını anlaşılabilir kılacaktır (Cankara, 2007). Yukarıda bahsedildiği gibi Putin'in ABD'ye karşı saldırgan tutumu başkanlığı itibarı ile giderek artış göstermiş, Hillary Clinton'ın ifadesi ile “iş birliğinden çok güçten anlayan” bir hale bürünmüştür. Putin'in bu dönüşümünde SSCB'nin dağılması sonrası kurulan Varşova Pakti'nin etkisiz kalırken NATO'nun eski SSCB topraklarını da kapsayacak şekilde her geçen gün genişlemeye devam etmesi, Rusya sınırları ve etki alanlarına yakın bölgelerde ABD ve NATO üslerinin kurulmuş olması da etkili olmuştur (Polat, 2017). Diğer bir etki ise aktif dış politika ile hareket eden ABD Başkanları George Walker Bush ve Barack Obama döneminde Rusya Devlet Başkanlığı yapmış olmasından kaynaklanmaktadır. Söz konusu dönemde NATO'nun genişlemeye devam etmesi, Rusya'nın Gürcistan, Estonya, Ukrayna gibi ülkelere çeşitli güç araçları ile müdahale etmesindeki ana etmenlerden olmuştur (Keskin, 2016). 11 Eylül saldırıları sonrası gerçekleştirilen NATO'nun Prag Zirvesi'nde coğrafi sınırlandırmaların kaldırılması ve bu çerçevede Doğu Avrupa ülkelerini kapsayacak şekilde NATO genişlemesinin devam etmesi, BLACKSEAFORT gibi geniş çaplı askeri tatbikatların Rusya'nın güney sınırında gerçekleştirilmesi, NATO üyesi Doğu Avrupa ülkelerine askeri teçhizatların yerleştirilmesi gibi durumlar taraflar arası gerginlik düzeyini artırmıştır (Şahin, 2018). SSCB dağılması sonrası Rusya'nın nüfuz alanı içerisinde gördüğü Ukrayna, Gürcistan ve Romanya gibi ülkelere “Renkli Devrimler” olarak adlandırılan halk ayaklanmalarının gerçekleşmesi ve yönetimlerin değişerek Rusya güdümünden çıkan bağımsız hükümetlere

dönüşmesi, devrimlerden Batı'yı sorumlu tutan Rusya yönetimini saldırgan yapan diğer bir faktör olmuştur (Wilson, 2010).

Putin'in sekiz yıllık görev süresinin dolmasının ardından koltuğunu, kendisi gibi hukuk eğitimi almış ancak daha ılımlı sayılabilecek olan Dmitri Medvedev'e teslim etmiştir (NBC, 2008). Medvedev ve Obama'nın ikili ilişkilerinin de etkisi ile Rusya ve ABD arasında yeni bir dönemin adımları atılmıştır. Stratejik Silahların Azaltılması Anlaşması'nın yenilenmesi, İran'a yönelik yaptırımların azaltılması, Afganistan konusunda işbirlikleri, Rusya'nın Dünya Ticaret Örgütü'ne katılması gibi olumlu adımların söz konusu olduğu bu süreç, 2012 yılında Putin'in tekrar başkanlık koltuğuna oturması sonrası tersine dönmüştür (The White House, 2010). Normalleşme sürecinin bitişinin ilk işareti, eski CIA ajanı Edward Snowden'ın Rusya'ya sığınma talebinde bulunması ve bu talebin Kremlin tarafından kabul edilmesi olmuştur (The Guardian, 2013). Hermitage Capital Management yöneticisi Bill Browder'ın avukatı olan Rus Sergei Magnitsky'nin 2009 yılında Rusya'da hapse atılması ve hapiste hayatını kaybetmesi, Browder'ın, Magnitsky'nin ölümünden sorumlu Rus siyasilere ABD tarafından yaptırım uygulanmasına yönelik kampanya yapmasına sebebiyet vermiştir. Rus muhalifler tarafından da desteklenen ve Magnitsky Kanunu² olarak yasalaştırılan yaptırım kararının 2012 yılında kabul edilmesi, sıfırlama politikasının³ artık geride kaldığının diğer bir göstergesi olmuştur (CNN, 2017). Yaptırımlara karşılık olarak Rusya, ABD vatandaşları tarafından Rus çocuklarının evlat edilebilmesini reddeden kanunu yürürlüğe koymuştur (The New York Times, 2012).

Hillary Clinton'ın "iş birliğinden çok güçten anlıyor" diyerek işaret ettiği Putin, 2012 yılından itibaren gergin tutumunu devam ettirmiştir. Rusya'daki Amerikan vatandaşlarının takip edilmeye başlanması, Amerikan diplomatların taciz edilmesi, evlerine girilmesi gibi faaliyetler süreklilik kazanmıştır. Sıfırlama politikası mimarı olarak gösterilen ve 2012 yılında Rusya Büyükelçisi olarak atanan Michael Anthony McFaul, Rus tacizlerini en yoğun yaşayan diplomat olmuş ve Rusya ile iyi ilişkiler sürdürülmesine yönelik tavsiyelerini tam tersi yönünde değiştirmiştir (Ioffe, 2012). Putin'in ikinci döneminin bir diğer sorunlu ayağını siber saldırılar oluşturmuştur. 2013 yılının şubat ayında Rusya Genelkurmay Başkanı Valery Gerasimov'un kaleme aldığı makale, saldırıların ilk sinyallerini vermiştir. Arap Baharında sosyal medya kullanımı örneğini veren Gerasimov, artık internetin çok etkili bir silah olduğunu belirtirmiştir. Ayrıca Gerasimov, Rusya'nın modern dünyaya uyum sağladığını ve savaş stratejilerini bilişim sistemlerine adapte ettiklerini vurgulamış, Rusya'nın "hibrit savaş" stratejisinin tanıtımını yapmıştır (Bartles, 2016). 2014-2016 yılları arasında yoğunlaşan hacker saldırıları ve 2016 ABD Başkanlık seçimlerinde Rusya'nın siber ayak izlerinin bulunması, Gerasimov'un çalışmasını ayrıca önemli kılmaktadır.

² Kabul edilen yasaya göre; ABD Başkanı dünyanın herhangi bir yerindeki insan hakları ihlallerine veya yolsuzluklara göz yuman veya neden olan kişi veya kurumlara yaptırım uygulama hakkına sahiptir (U.S. Department of State, N.D.).

³ ABD Başkanı Barack Obama ve Rusya Devlet Başkanı Dmitri Medvedev'in başlatmış olduğu ve ABD-Rusya ilişkilerindeki gerilimin ortadan kaldırılması, ortak işbirliğine dayalı yeni bir sayfa açılmasını ifade eden süreçtir.

Trump, başkanlık adaylığı henüz söz konusu değilken dönemin ABD Başkanı Obama'ya nispeten Putin'i çok daha başarılı bir lider olarak gördüğünü defalarca kez dile getirmiştir. Trump'ın Putin'e olan ilgisi, Putin'in sert liderliğinin yanı sıra Rusya'da yapmak istediği ticari projelerden de kaynaklanmaktadır (Dilanian, 2020). Ancak Trump'ın başkanlığa aday olması ve Rusya'nın da içerisinde yer aldığı birçok olayın adım adım ortaya çıkması, Putin liderliğindeki Rusya'nın seçimlere siber saldırılar ile müdahale etmeye çalıştığının kanıtlanması, yine Putin'in Trump'ın rakibi Clinton ile kamuoyunca da bilinen gerginliği ve Clinton kampanyasının e-postalarının hacklenmesi gibi olaylar, Trump'ın başkanlık kampanyası ve başkanlığı sırasında çok tartışmalı bir dönemin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Ayrıca Putin'in, başkanlık kampanyası döneminde Trump'ı "başkanlık için zeki ve yetenekli" olarak nitelendirmesi, ikili arasında bir yakınlık göstergesi olarak yorumlanmıştır (The New Yorker, 2016). Trump ve Putin yaklaşması, Putin açısından incelenecek olunursa, Trump'ın başkanlık öncesi vaatlerinin Rusya'ya hareket alanı kazandırması, Batı Bloğu'nun parçalanması, İkinci Dünya Savaşı sonrasında günümüze değin önce SSCB sonrasında ise varisi Rusya'nın en büyük stratejik rakibi olan ABD'nin küresel soyutlanmasına sebebiyet verecek adımların atılabilecek olması gibi olasılıklar, hırslı ve hedef odaklı Putin'in müesses nizam karşıtı adımlar atan ve bu adımları ile taraftar bulabilmiş olan Trump'a destek vermesini anlaşılabilir kılmıştır (The Washington Post, 2016).

Ana akım medyanın Trump ve Putin ilişkisine dikkat çekmeye başlaması, Trump'ın geçmiş söylemlerinden farklı minvalde söylemler ortaya koymasına sebebiyet vermiştir. Trump, Putin'in kendisini sevmesi için bir neden olmadığını, aksine ABD'yi çok daha güçlü hale getireceği için kendisinden nefret edeceğini iddia etmiştir. Hillary Clinton'ı işaret eden Trump, Clinton'ın orduyu daha arka planda bırakma planı varken kendisinin çok daha güçlü kılmak için çalıştığını söylemiş ve Putin'in aslında Clinton'ı daha çok sevebileceği ihtimalini ileriye sürmüştür (Estepa, 2017). Ancak Clinton ve Putin'in birbirlerinden hoşlanmadıkları birçok platformda kendileri tarafından da ortaya konulmuştur. Putin'in kendisini yenmek istediğini, bu yüzden siber saldırılar ve çeşitli platformlar ile kendisine saldırdığını, olumsuz haberler ortaya attığını söyleyen Clinton, gelecekteki ABD başkanını da Trump gibi seçmeye çalışacaklarını söylemiştir (Üstünel, 2019). Bir diğer olayda Clinton, 2014'te Rusya'nın Kırım'a olan müdahalesini değerlendirirken Putin'i Adolf Hitler'e benzetmiştir (Daily Mail, 2014). Putin ise Clinton'ın Dışişleri Bakanlığı döneminde Medvedev ile görev değişikliği sırasında halk protestolarının düzenlenmesini Clinton'a bağlamış, Clinton'ın "dürüst olmayan, haksız sonuçlar" şeklindeki açıklamaları ile henüz net sonuç bilgilerini almadan, temelsiz söylemlerle protestoları kışkırttığını iddia etmiştir (CNBC, 2011).

Yukarıda bahsedilen minvalde, geçmiş üzerine temellenen Trump dönemi medya etkisi ile 45. ABD Başkanlık seçimleri ve sonrasında Rusya ile ilişkilendirilme tartışmalarının devam etmesi, Trump yönetiminin geleneksel dış politika yöntemlerini izlemek zorunda kaldığı bir süreci doğururken, medyanın politika yapıcılar için ne denli büyük bir baskı unsuru ve şekillendirici etmen olduğunu ortaya çıkarmıştır. Medya aşağıda değinilecek olan ve bir kısmının soruşturmaların da

konusunu oluşturduğu olayları, Trump başkanlığı süresince gündemde tutması, Trump'ın istediği minvalde adımlar atmasını güç kılarken, hükümetin beklenilmeyecek adımlar atması zorunluluğunu beraberinde getirmiştir.

4.2. Rusya Soruşturmasının Temelindeki Olaylar

Amerikan ana akım medyası tarafından başkanlık kampanyası ve sonrasında Rusya ile ilişkileri gündemde tutulan 45. ABD Başkanı Donald Trump, süreç sonunda azil davası görülen üçüncü başkan olarak tarihe geçmiştir. Medya, Rusya ve Putin ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili gösterdiği Trump'ı, genel olarak 2008-09'lu yıllarda ticari kaygılar ile kurulan bağlantılar, 2013 yılında Ritz Carlton Otelinde yaşananlar, başkanlık kampanyası döneminde Demokrat Başkan adayı Hillary Clinton'ın kampanyasına gerçekleştirilen siber saldırılar ve Trump kampanyasının Rusya'dan mali destek aldığına dair ortaya atılan söylemler çerçevesinde suçlamış ve bu iddiaları kamuoyuna aktarmıştır. Bu suçlamalar sonrası başlatılan ve 22 ay devam eden Mueller Soruşturması sonrası Donald Trump'ın suçlanmasına yönelik herhangi bir sonuca ulaşamadığı açıklanmış olsa da Trump yönetimi süreçten olumsuz etkilenmiş, politikalarını beklenen doğrultuda ortaya koyması mümkün olmamıştır.

Trump ve hükümetine sorun yaşatan içsel faktörlerin başında medyaya sızdırılan bilgiler gelmiştir. Ritz Carlton Otelinde soruşturmasına da neden olan bu sızıntılar, medyanın zaten hedefi konumunda bulunan Trump ve ekibini devamlı olarak zorlamıştır. Trump'ın 2013 yılında Rusya'da Ritz Carlton Otelinin kral dairesinde hayat kadınları ile görüntülerinin ve yine odanın dinlendiğine yönelik kayıtların Rus yetkililerde bulunduğuna dair haberlerin sızması, kamuoyu gözünde Trump'ın Rusya'nın etkisinde kalabilecek bir ABD başkanı olarak değerlendirilmesine sebebiyet vermiştir. Ritz Carlton vakasını haber yapan medya kanallarını hedef alan Trump, “bu tarz saçma sapan haberlerin hiçbir şekilde haberleştirilmemesi gerektiği” yönünde telkinde bulunurken medyaya yönelik öfkesini gizlememiştir (The Guardian, 2017). Eski bir İngiliz İstihbarat Teşkilatı çalışanı olan ve daha sonrasında kendi danışmanlık şirketini kurarak Rusya'da yatırımlar konusunda yönlendirmelerde bulunan Cristopher Steele tarafından kaleme alınan raporlarla gün yüzüne çıkan iddialar, raporların BuzzFeed'de yayınlanmasının ardından kamuoyuna yansımıştır. Yansıyan haberlere yönelik “siyasi saldırı” nitelendirmesinde bulunan Trump, ABD istihbarat örgütlerine ve medyaya “Nazi Almanyası” benzetmesinde bulunmuştur (Beorn, 2018). Ayrıca iddialara yönelik sorulan sorulara Putin'in, Rus İstihbarat Teşkilatı'nda kendisine yönelik bile kayıtların mevcut olduğunu söylemesi, Amerikan ana akım medyası tarafından olayın daha da ciddiye alınmasına ve gündemde tutulmasına sebebiyet vermiştir (BBC, 2017).

Cinsel içerikli söylemlerin yanı sıra diğer bir iddia ise Trump'ın başkanlığı döneminde Rusya ile iş birliği gerçekleştirilebilmesi halinde karlı anlaşmalardan faydalanabileceği yönünde teklifler almış olduğu şüphesidir (AP News, 2017). Rusya tarafından seçim döneminde Trump kampanyasına

yönelik parasal kaynak aktarımı soruşturması, medyanın önemli konu başlıklarından biri halini almıştır. Medyada yer alan haberlere yönelik olarak komisyonlar kurularak konu hakkında incelemelerde bulunulmuştur. Altı kurumun görev aldığı soruşturma sürecinde yurtiçi incelemeler için FBI, Hazine ve Adalet Bakanlıkları, yurtdışı incelemeler için ise CIA, Ulusal İstihbarat Başkanlığı ve siber faaliyetlerden sorumlu Ulusal Güvenlik Kurumu ortak çalışmalar yürütmüşlerdir. Cumhuriyetçilerden de olmak üzere birçok siyasi, suçlamalara yönelik açıklamalar yaparak Trump'ın ABD için risk taşıdığına yönelik söylemlerde bulunmuşlardır. Trump ise özellikle Twitter aracılığıyla yalanlamalarda bulunarak mevcut popülist söylemini devam ettirmiş, “ABD'nin liderliğinin devam etmesini istemeyen kesimlerin bu saldırıları uydurduğunu” devamlı şekilde vurgulamıştır (The New York Times, 2017). Başkanlık yarışında Trump'ın rakibi olan Hillary Clinton, Trump'a yönelik olarak “Putin'in kuklası” söyleminde bulunduğu gibi, Demokrat Senatör Harry Reid, FBI Başkanı James Comey'i “Trump'ın Rusya ile bağlantıları hakkındaki bilgileri kamuoyundan gizlemek” ile suçlamıştır (CNN, 2016).

Trump'ı ve iktidarını zorda bırakan bir diğer Rusya bağlantılı olay Demokratların başkan adayı Hillary Clinton'ın kampanyasının hedef alındığı siber saldırılardır. Clinton kampanyasına yönelik gerçekleştirilen siber saldırılar yeni karşılaşılan bir durum değildi ancak seçimi etkileyebilme ihtimali ve Trump'ın Rusya bağlantısı şüphesi dolayısı ile uzun süre gündemde yer etmiştir. Amerikalı siber güvenlik uzmanları Mart 2015'ten Mayıs 2016 yılına değin on dokuz bin siber saldırı yapıldığını belirtmişlerdir (Reuters, 2018). Rus siber saldırıları dünyanın dört bir yanında Rusya ve Putin muhaliflerine karşı gerçekleştirilirken, üst düzey görevlerde bulunmuş dört yüz ABD vatandaşı da saldırılara maruz kalmıştır. Dört yüz ABD vatandaşına düzenlenen saldırılardan en kritik olanı ise 2016 Başkanlık seçimlerinde Clinton'ın kampanya direktörü John Podesta'nın hedef alındığı saldırı olmuştur. Podesta'nın email hesabına gelen ve saldırı için sızıntı koridoru açılmasını sağlayan ileti, binlerce gizli bilgiye erişilmesine ve sızdırılmasına neden olmuştur (AP News, 2017). Clinton kampanya ekibinde görevli siber yetkililer, kampanya boyunca yoğun saldırı altında kaldıklarını ve bu seviyedeki saldırıların devlet desteksiz mümkün olamayacağını açıklamışlardır. Saldırıları ile ilgili olarak FBI, siber güvenlik firması CrowdStrike'dan destek almıştır. CrowdStrike çalışanı Rus kökenli Dmitri Alperovitch saldırılarla ilgili olarak daha önceki siber saldırılardan tanıdık ayak izlerine rastladıklarını ve belirtilerin Rusya menşeli olduğunu aktarmıştır. CrowdStrike şirketi, hacker gruplarının sızdıkları sistemlerden binlerce belgeyi Rusya'ya taşıdıkları bilgisini paylaşmıştır (The Hill, 2018).

Yukarıda bahsedilen Rusya ile ilişkiler iddialarının, gerçekleştirilen soruşturmaların, açıklanan belgelerin hepsinin medyada yer aldığı ve bu şekilde kamuoyuna aktarıldığı göz önünde bulundurulmalıdır. Kamuoyu ardı ardına gelen Başkan Trump'ın ABD'nin ezeli rakibi Rusya ile ilişkileri söylemlerine maruz kalmıştır. Oluşan bu ortam Trump yönetiminin hiç olmadığı kadar dikkatli davranması zorunluluğunu doğururken, medyanın da etkisiyle oldukça diken üstü bir süreç yaşanmıştır. İddiaların yanı sıra soruşturmalar için kurulan komisyonlar, Comey gibi üst düzey

görevlerde bulunmuş isimlerin görevden alınması veya istifalarının istenmesi gibi olaylar süreci olumsuz yönde etkileyen diğer faktörlerden olmuş, ana akım medyanın şüpheli Trump profili yansıtmaması her geçen gün artarak devam etmiştir.

4.2.1. Rusya Soruşturması Süreci ve Medyanın Tutumu

Rusya soruşturması, Trump ve kampanya ekibinin 2016 ABD Başkanlık seçimleri döneminde Rusya ile gerçekleştirildiği ve seçimin Trump lehine sonuçlanmasına yönelik Rus desteği aranıp aranmadığı şüphesi temelinde oluşmuştur. FBI tarafından Temmuz 2016'da başlatılan soruşturma kapsamında gerçekleştirilen araştırmalar sonrası, ABD İstihbarat Topluluğu 2016'da gerçekleşen siber saldırılar konusunda Rusya'yı suçlamıştır (NBC, 2016). FBI tarafından Rusya soruşturmasının başlaması ve sonrasında FBI Başkanı Comey'in soruşturmanın içeriği hakkında kamuoyuna bilgi vermesi, halihazırda geçmişte de ana akım medyanın hedefindeki Trump'ın daha da zor durumda kalmasına sebebiyet vermiştir. Sonrasında Trump, medya karşısında kendisini daha da zor duruma düşürecek bir adım atarak, Clinton'a gerçekleştirilen siber saldırılar ve Beyaz Saray'da yaşanan sızıntılara karşı beklenen tepkiyi veremediği gerekçesi ile Adalet Bakanlığının da tavsiye ettiğini iddia ederek Comey'i Mayıs 2017'de görevden almıştır (CNN, 2017). Soruşturmanın içeriğini ise eski Dışişleri Bakanı ve Demokrat Parti'nin başkan adayı Hillary Clinton ve kampanya ekibine yönelik elektronik postaların sızdırılması, Rusya tarafından bir kesim medya kuruluşlarının Clinton aleyhine propaganda faaliyetleri amacıyla finansal destekler sağlanması, trol olarak adlandırılan ve Rusya tarafından desteklenen paralı sosyal medya kullanıcılarının Facebook gibi dijital platformlardan Trump lehine ve Clinton aleyhine bilgiler yayılmasına yönelik suçlamalar oluşturmıştır (FBI, 2016). İki yıl devam eden ve milyonlarca dolara mal olan Rusya soruşturması, Trump'ın ekibinden birçok kişinin suçlu bulunmasına neden olurken Watergate skandalı benzeri bir sürecin yaşanmasına sebebiyet vermiş, medyanın olaylara yaklaşımı ve kamuoyuna sürekli olarak aktarması ise Trump-Rusya ilişkilerini şekillendirmesi bakımından medyanın dış politikadaki etkinliğine dair oldukça önemli bir örnek oluşturmıştır.

FBI'nın resmi internet sitesinde yer alan ve "2016 ABD Başkanlık seçimlerdeki Rus faaliyetlerinin ve amaçlarının değerlendirilmesi" adlı açıklamaya göre Rus müdahalesine yönelik kanıtların varlığına ulaşıldığı vurgulanırken, Rusya'nın yürütmüş olduğu faaliyetlerin şaşırtıcı olmadığı ve geçmişte defalarca benzeri çabalarda bulunduğu, gelecekte de bulunulabileceğinin tahmin edildiği aktarılmıştır. Açıklamaya göre Rus istihbaratı, Soğuk Savaş sonrası dönemde ABD yöneticilerinin politika planlamalarının ve önceliklerinin anlaşılmasına yönelik program oluşturmıştır. FBI'a göre, benzeri amaçların güdüldüğü 2016 seçimlerine müdahale faaliyetleri, Rusya'nın bu zamana kadarki en cüretkâr girişimi olurken, Rusya, Amerikan siyasal sistemini zayıflatmayı hedefleyen kolektif yaklaşımlar ortaya koymuştur. Siber saldırılar sonrası ele geçirilen bilgilere göre Clinton'ın, rakibi Trump lehine zor durumda bırakılması hedeflenmiştir. Trump'ın Rusya lehine politikalar belirleyebilirliğinin yanı sıra, olası Clinton yönetimin küresel stratejik rakip

olarak Rusya'nın nüfuz alanını kısıtlayabileceği düşüncesi, Rus müdahalelerinin teşvik unsurunu oluşturmuştur (FBI, 2017). Bu açıklamaların medyada yer ediyor olması, Trump yönetimini saldırganlaştırmasının yanı sıra kaotik bir yönetim sürecine itmiştir. Ana akım medyanın gözünün sürekli Trump'ın üzerinde olması, ABD-Rusya arası atılabilecek rutin adımları dahi kamuoyu nezdinde şüpheli hale getireceğinden oldukça dikkatli bir sürecin izlenmesi gerekmiş, Rusya ve Putin'den sempati ile bahseden Trump, bu tavrından vazgeçmek zorunda kalmıştır.

Şubat 2017'de medyada yer alan haberlere göre, Başkan Trump'ın oğlu Donald John Trump Jr, Trump'ın atadığı Ulusal Güvenlik Danışmanı Michael Flynn, Trump'ın damadı Jared Kushner gibi isimler, ABD seçimleri öncesi Trump Tower'da Rus Büyükelçi Sergey Kislyak ile buluşmuş ve iddialara göre yaptırımların kaldırılmasına yönelik gizli bir görüşme gerçekleştirmişlerdir (Dilanian, 2017). Adalet Bakanlığı'nın Flynn'ın telefonlarını dinlediği ve durumun Beyaz Saray'a aktarıldığına yönelik haberler medyada yer bulmuştur. Yetkisiz olarak diplomatik faaliyetler yürütülmesinin söz konusu olması, Flynn'ın konu ile ilgili soruşturmalarda başkan yardımcısı ve diğer sorumlulara konu hakkında eksik bilgi aktardığı gibi durumların ortaya çıkması baskıları artırmıştır. Baskılar sonrası ise Flynn istifa etmiş ancak konu ile ilgili soruşturmalar devam etmiştir (BBC, 2017). Soruşturma ile ilgili olarak 6 Haziran 2017 günü Trump Tower'da gerçekleştirilen toplantıda ABD İstihbarat Topluluğu liderlerini dinleyen Trump, Rusya'nın ABD'yi hedef alarak kendisi lehine faaliyetler gerçekleştirdiğini öğrenmiştir (Isikoff ve Corn, 2018: 11). Trump bilgilendirmeyi, hakkıyla kazandığını düşündüğü başkanlık makamı başarısını lekelemeye yönelik saldırılar olarak nitelendirmiş ve ilerleyen süreçte de bu minvalde açıklamalar ortaya koymuştur. Genel bilgilendirme sonrası FBI Direktörü Comey'in, Trump ve kampanya ekibinin seçimleri kazanmak amacıyla Rusya ile işbirliğine yönelik iddiaların bulunduğu belgeleri Trump'a vermesi sürecin daha da hassaslaşmasına sebebiyet vermiştir (The Guardian, 2017).

Donald Trump'ın Rusya geçmişi ve bağlantıları ile ilgili olarak medyada yer alan söylemlere karşı düşmanlık beslemeye başlaması, medya ile yaşanan sorunlu ilişkiyi daha da istikrarsız hale getirmiştir. Trump'ın önem atfettiği isimlerin kendisine yönelik önerilerini dikkate alan karakteri, Comey'in ilettiği raporun beklenenden farklı yorumlanmasına neden olmuştur. Trump'ın yakın arkadaşlarından Roy Cohn'un, FBI'ın eski başkanlarından J. Edgar Hoover'i⁴ işaret ettiğini ve Comey'in de benzer nüfuz politikalarını yürüttüğüne yönelik düşüncelerini Trump'a aktarması, Trump açısından Comey'in düşmanlaşmasına sebebiyet vermiştir (Isikoff ve Corn, 2018: 156). Sonrasında ise Comey daha önce bahsedildiği gibi görevden alınmıştır. Trump, kendisine yönelik düşmanlık besleyenleri Rusya meselesi üzerinde birleşen ve kendisine saldıran bir grup olarak görmüş, ana akım medyayı da bu cepheye yerleştirmiştir. Amerikan medyası, adaylığından bugüne

⁴ J. Edgar Hoover, Amerikan ünlüleri ve politikacıları üzerinde nüfuz sağlayabileceği bilgilere sahip olduğunu hedefteki kişilere söylemesiyle ünlü olmuş eski FBI Başkanı'dır.

başkanlık için yeterli görmediği Trump'ı sert şekilde eleştirmeye devam ederken şüpheli ilişkileri her gün kamuoyuna aktarmaya devam etmiştir.

Comey'in görevden alınması sadece ana akım medyanın değil birçok siyasinin de tepkisini çekmiş, süreci Trump yönetimi açısından daha zorlu bir safhaya taşımıştır. CNN, Başkan Trump'ın Rusya soruşturması öncesi birçok defa alenen Comey'i takdir ettiğini yazarken, Trump'ın soruşturma ile değişen tavrına vurgu yapmıştır. Watergate skandalı sırasında Başkan Nixon'ın dahi FBI direktörünü kovmadığını yazan CNN, Trump başkanlığının potansiyel tehlikesini okurlarına aktarırken, önde gelen siyasilerin söylemlerini gündemine taşımıştır. Örneğin, Comey'in geçmişte kayıtlı bir Cumhuriyetçi olduğu belirten CNN sonrasında Cumhuriyetçi Parti'den senatör Lindsey Graham'ın söylemine yer vererek “durumdan memnun olduğunu” aktarmış, Graham üzerinden Cumhuriyetçileri işaret ederek FBI soruşturmalarından rahatsızlık duyulduğu ifade etmeye çalışmıştır (CNN, 2017). CNN'den Jake Tapper, Comey'in, Başkan Trump'a sadakat güvencesi vermediği için görevinden azledildiğini iddia etmiştir (Tapper, 2017). FBI direktörü Comey'in görevden alınmasının ardından birçok siyasi, Rusya ilişkilerinin soruşturulması amacıyla özel bir kurul oluşturulmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır. Soruşturma esnasında Adalet Bakanı olarak görev yapan Sessions, soruşturmadan çekildiğini ve yardımcısını yetkilendirdiğini açıklamıştır. Bakan yardımcısı Rosenstein, gelen taleplere, yönetim baskısına ve çıkar çatışmasına engel olunabilmesi açısından Comey'in kovulmasından on iki gün sonra eski FBI direktörü Robert Mueller'i Rusya soruşturmasına özel yetkili savcı olarak atadığını açıklamıştır (CBS, 2017).

Robert Mueller'in Özel Yetkili Savcı olarak atanması sonrasında, Temmuz 2017'de Trump'ın damadı ve başdanışmanı Jared Kushner, ardından ise Eylül ayında Trump'ın oğlu Donald John Trump Jr, Kongre'de soruşturma kapsamında ifadeye çağırılmışlardır (The Washington Post, 2017). Devam eden soruşturma kapsamında Mueller, Trump kampanyası eski yöneticilerinden Paul Manafort'u ve ortağı Rick Gates'i 2010-14 yılları arasında sorumlu devlet kurumlarına yanlış vergi bilgilendirmeleri yaptıkları gerekçesiyle suçlamıştır (Cohen vd., 2017). Diğer bir soruşturma ise “Internet Research Agency” (IRA) üzerine olmuştur. Temmuz 2013'te kurulan ve Rusya Petersburg merkezli olan şirket, Putin yönetiminin “trol çiftliği” olarak lanse edilmektedir. IRA'da çalışan Lyudmila Savchuk'ın Rus bir gazeteciye ulaşması ve şirketteki çalışmalar esnasında gizlice kaydedilmiş bir video vermesi gözlerden uzak çalışan bu şirketin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Şirketin, siber saldırılar sonucunda ABD vatandaşlarının kimlik bilgilerini ele geçirerek kullandıkları, bu bilgiler ile Facebook, Instagram, Twitter gibi sosyal medya platformları üzerinden Hillary Clinton hakkında karalama kampanyaları yaptıkları, Trump'ı destekleyici paylaşımlarda bulundukları ve Trump lehine mitingler organize ettikleri ortaya çıkartılmıştır. Mueller soruşturması kapsamında “Putin'in Şefi” olarak bilinen Yevgeny Prigozhin'in şirketi tarafından bütçesi karşılanan IRA'ya yönelik hazırlanan iddianame ile 13 Rusya vatandaşı ve 3 Rus firması hakkında suçlamalarda bulunulmuştur. İddianameye göre IRA, Amerikan seçimlerini ve siyasal sistemini sekteye uğratmaya yönelik bir strateji ile hareket etmiştir (CNBC, 2019). The New York Times (2018), IRA'nın

taktiklerini ve ABD siyasetini hedef alan görselleri kategorize ettiği bir katalog hazırlayıp kamuoyuna sunarken, The New Yorker yazarlarından Adrian Chen (2018), IRA'nın "ABD siyasetine nifak sokarak Trump'ı güçlendirmeye çalıştığını" okuyucularına aktarmıştır.

Soruşturmanın diğer bir ayağını oluşturan olay ise Trump'ın Rusya'da gerçekleştirmeyi planladığı gayrimenkul yatırımı olmuştur. Sorunlu geçmişe sahip kişilerin proje aşamasında aracılık yapması, Trump'a yatırım izninin verilmesi için gerçekleştirildiği iddia edilen konuşmalar, şüpheli Rusya ilişkilerini tekrar gündeme getirmiştir. Trump, başkanlık kampanyası devam ettiği sırada dahi Rusya projesi için avukatı Michael Cohen ve tartışmalı bir geçmişe sahip Felix Sater aracılığı ile çalışmalara devam etmiştir. Mueller Soruşturması ile de ortaya çıkan bilgilere göre, Eylül 2015'te Trump Organizasyonu ile Rusya menşeli bir şirket arasında Moskova'da yapılması planlanan otel ve apartman kulesi için anlaşmaya varılmıştır. Ocak 2016'da projenin yavaşlaması ile Sater, Cohen'den işlemlerin hızlanması için Trump adına Moskova ile iletişime geçmesini istemiş ancak Cohen'in uğraşlarına rağmen herhangi bir ilerleme kaydedilememiştir. Sater'in çekilmesi ile askıya alınan proje, Trump kampanyasının ilk beş ayı süresince devam etmiştir (Isikoff ve Corn, 2018: 321). The Washington Post analisti Callum Borchers yazısında bu ayrıntıya dikkat çekerken, Trump'ın kampanyası esnasında Rusya'da projelerinin devam edebilmesi için Putin'e övgüde bulunmaya devam ettiğini kastetmiştir (Borchers, 2017). Ana akım medya yazarlarının Borchers minvalinde yorumlarda bulunduğu düşünüldüğünde Trump yönetimi açısından nasıl sorunlu bir kamuoyu görüşü ortaya çıkabileceği tahmin edilebilecektir.

2016 seçim kampanyası döneminde Donald Trump'ı incelemeye alan Associated Press (AP), Trump'ın Sater ile ilişkisine yer vermiştir. 2000li yıllarda gerçekleştirmiş olduğu bir saldırıdan dolayı hapis yatan Rusya doğumlu Sater, müteahhitlik yapan ve Trump ile ortak projeler yürütmüş bir iş insanıdır. Sater ile Trump'ın iş ilişkisi 2007 yılında The New York Times tarafından gündeme getirilmesi ile sonlanmasına rağmen daha sonraki dönemde tekrar iş ortaklıkları kurmuşlardır. Aralık 2015'te AP'e vermiş olduğu röportajda gazeteci Jeff Horwitz'in Sater sorusuna "henüz onunla tanışmadım" şeklinde cevap veren Trump, sorunlu geçmişe sahip Sater ile ilişkisini kamuoyundan saklamıştır. Ancak özellikle liberal ana akım medya, Trump'ın Rusya ile doğrudan veya dolaylı ilişkilerini gündemde tutmuş, Mueller soruşturmasında da adı geçen Trump Organizasyonu'nun temaslı olduğu kişileri incelemeye almış, kamuoyuna aktarmıştır (CNN, 2021). The New York Times, başkanlık kampanyası sırasında Trump'ın, Sater ile ilişkisi bulunduğu dair belgeler paylaşmıştır. Habere göre Sater, Rusya'nın hedef olduğu ABD yaptırımları esnasında, yaptırımlar kapsamındaki Moskova merkezli Rus bankası VTB Bank ile kredi anlaşması sağlamıştır (The New York Times, 2018). Trump'ın özel avukatı Cohen, 29 Kasım 2018'de Mueller soruşturması kapsamında Kongre'de gerçekleştirilen sorgulamada Sater ile ilişkiler ve Rusya gayri menkul projesine dair planlamaların, Haziran 2016 yani başkanlık kampanyası sırasında da devam ettiğini açıklamıştır. Ayrıca Cohen, daha önceki sorgulamalarda konu hakkında yalan beyanda bulunduğunu da kabul etmiştir (CNBC, 2018).

İddialar sonrası başlayan ve Başsavcı Barr'ın Trump'ın suçluluğunun kanıtlanamadığını söyleyerek sonlandırdığı Rusya soruşturması süreci kısaca aşağıdaki şekilde devam etmiştir: Soruşturma süreci Comey'in görevden alınması sonrası 17 Mayıs 2017'de Özel Yetkili Savcı olarak atanan Robert Mueller'in göreve başlaması ile sürmüştür. İki yıla yakın devam eden soruşturmanın sonucu olarak Trump ve ekibinin suçluluğuna dair bir kanıt bulunamamıştır, ancak ekipten birçok kişi suçlamaları kabul etmiş, önemli isimler istifa etmiştir. Kronolojik olarak olaylara bakılacak olursa; Ekim 2017'de Trump'ın başkanlık kampanyası menajeri Manafort ve yardımcı Gates'e 12 ayrı suçlama yönlendirilmiştir. Yine aynı dönemde, Rus yetkililerle görüşmesi konusunda FBI'a yalan söylemekle suçlu bulunan Trump'ın seçim dönemi dış politika danışmanlarından George Papadopoulos, kendisine yöneltilen suçlamaları kabul etmiş ve 14 gün hapis cezasına çarptırılmıştır. Papadopoulos, soruşturmada ceza alan ilk kişi olmuştur. Aralık 2017'de Trump'ın Ulusal Güvenlik Danışmanlığı görevine getirmiş olduğu Michael Flynn, Rus Büyükelçi ile görüşmesi konusunda FBI'a yalan söylediğini kabul etmiştir. Ayrıca Başkan Yardımcısı Mike Pence ve bazı devlet görevlilerine de yalan beyanda bulunduğunu kabul eden Flynn, 24 gün devam ettirdiği görevinden istifa etmiştir. Şubat ve Temmuz 2018'de birçok Rus askeri yetkilisi ve kurumu ABD Başkanlık seçimlerine müdahale etmekle suçlanırken, olaylarla ilgili olarak Trump hükümetinin ilk Adalet Bakanı olan Jeff Sessions görevinden istifa etmiştir. Sessions'un Rusya soruşturmasından çekilmesi sonrası Mueller fikrinin ortaya çıkması ve Trump'ı rahatsız eden bir sürecin başlamasına, Trump'ın Sessions'u eleştirmesine neden olmuştur. Süreçten rahatsızlık duyduğunu belirten Adalet Bakanı, Trump'ın talebi doğrultusunda istifa ettiğini açıklamıştır. Aynı ay içerisinde, cezalandırmalar ve istifaların yaşanmasının ardından Mueller'in oluşturmuş olduğu ve Rusya müdahalesine yönelik sorular içeren belgelere, Trump'ın avukatları yazılı olarak cevap vermişlerdir (Cohen, 2018). Yukarıda bahsedilen gelişmelerin medya aracılığıyla kamuoyuna aktarıldığı özellikle unutulmamalıdır.

Trump'ın eski avukatı Michael Cohen'in evine ve ofisine yönelik gerçekleştirilen baskınlar 2018 yılı içerisinde yaşanan bir diğer önemli olay olmuştur. Başkanlık kampanyası için toplanan paraların usulsüz kullanılması, vergi kaçakçılığı, dolandırıcılık gibi suçlamaları kabul eden ve 3 yıl hapis cezasına çarptırılan Cohen'in hemen ardından, Trump'a yakın olan ve danışmanlığını yapan diğer bir isim Roger Stone, yalan beyanda bulunmak ve kişileri tehdit etmek suçlamalarından Ocak 2019'da evinde tutuklanmıştır. Rusya soruşturması kapsamında sorgulanan ve suçlu bulunan Trump'ın eski kampanya şefi Paul Manafort ise vergi kaçakçılığı ve dolandırıcılıktan 47, Rusya soruşturması ile ilgili suçlardan 43 ay hapis cezası almıştır. Manafort'un cezalarının verilmesinin ardından ise 22 Mart 2019'da Mueller, Rusya soruşturmasını tamamlayarak dosyayı Adalet Bakanı William Barr'a teslim etmiştir. Amerikan Başsavcısı William Barr 24 Mart 2019 tarihinde yayınlamış olduğu bildirgeyle, yirmi iki ay devam eden Rusya soruşturmasının sonucunda, Trump yönetimi ve kampanya ekibinin 45. ABD Başkanlık seçim döneminde Rusya ile herhangi iş birliği emaresinin bulunamadığını açıklamıştır (Barrett ve Zapotosky, 2019). Mueller ise yaptığı

açıklamada Başkan Trump'ın soruşturma sürecini etkilemeye çalıştığına dair herhangi bir karar belirtemeyeceğini söylemiştir (CNBC, 2019). Süreci “Cadı Avı” olarak isimlendiren Trump ise soruşturmanın kendisini tamamen akladığını belirtirken adaleti engellediğine dair bir durumun bulunmadığını da kamuoyuna ilan etmiştir (Cohen, 2019). CNN'den Eli Watkins, Trump'ın önceki söylemlerini hatırlatarak; Rusya soruşturmasını “Amerikan tarihinin en büyük cadı avı” olarak lanse ettiğini, soruşturma kapsamında incelenen eski çalışma arkadaşı Michael Flynn için ise medya ve Demokrat Parti'nin dokunulmazlık istemesi gerektiğine yönelik söylemlerine hatırlattıktan sonra Trump'ın bu söylemlerinden birkaç ay sonra Flynn'ın suçlamaları kabul ettiğini ve Mueller ile işbirliği kararı aldığını okuyucularına aktarmıştır (Watkins, 2018).

Soruşturma kapsamında Trump'ın Rusya ile olası gizli ilişkileri ana akım medya tarafından devamlı olarak kamuoyuna servis edilmiş, medya, Rusya ve Putin etkisinde kalan bir ABD Başkanı profili çizmiştir. Trump, daha önce çok defa bahsettiği gibi her ne kadar Rusya ve Putin'e iyi hisler beslemiş ve ilişkilerin geliştirilmesi gerekliliğini vurgulamış olsa da medyanın ortaya koymuş olduğu profilin, iyi niyet içeren bir adım olmasa dahi Rusya etkisinde bir ABD Başkanı görüşünü destekleyeceğinden, Trump birçok politika adımını at(a)mamış, hatta ileride de ayrıntılı bahsedileceği üzere kimi uzmanlarca Soğuk Savaş sonrası iki devlet arası en sert dönemin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu durumu, soruşturmanın Trump'ı suçsuz bulması dahi değiştirmemiş, medya konu üzerindeki bekçi pozisyonunu devam ettirmiştir. Rusya soruşturması çerçevesinde kurulduğu iddia edilen ilişkilerin temellendirildiği olayların çözümlenebilmesi ve medyanın soruşturmayı kamuoyuna aktarma şeklinin anlaşılabilmesi açısından söz konusu kişiler ve Trump'ın iş ilişkileri, medyada yansımaları ile aşağıda kısaca incelenmiştir.

Trump'ın Moskova'da inşa etmeyi planladığı Trump Tower için avukatı Michael Cohen aracılığıyla 15 Ekim 2015'te Rus hükümetinden destek istediği içeriğine sahip maillere CNN tarafından ulaşılması ve Cohen'in geçmişte verdiği bilgilerin yanlış olduğunun ortaya çıkarılması kamuoyuna konu hakkında ilk ilgiyi uyandıran adımlardan olmuştur (CNN, 2017). The Washington Post yazarlarından Andrew Roth, e-postaların Kremlin'in eline ulaştığını ancak Trump tarafının cevap alamadığı bilgisini okurlarıyla paylaşmıştır. Ayrıca Kremlin Sözcüsü Peskov'un da söylemlerine yer veren Roth (2017), Peskov'un talebi doğruladığını ancak Kremlin'in bu talebi reddettiğini söylediğini aktarmıştır. Bloomberg (2017), Sater'in geçmiş suçlarını öne çıkarırken Trump'ın Moskova'da yatırımda bulunmasının Rusya için iyi olacağını ve bu sayede kendilerine bağlı birini Beyaz Saray'da görecekları iddiasında bulunmuştur. Bir diğer haberde NBC ajansı (2017), Michael Flynn'ın Moskova'da Russia Today'in yıl dönümü gecesine katılması ve Putin'in yanında yer alması karşılığında 45 bin dolar almasını gündemine taşımıştır. Flynn'ın, Trump'ın oğlu Eric ve damadı Kushner ile birlikte Rus Büyükelçi ile Trump Tower'da görüşmesi ve konu hakkında başkan yardımcısı yanılttığını da kabul ederek istifa etmesini öne çıkaran ana akım medya, Trump yönetiminin kaotik yapısına vurgu yaparken ilişkilerin oldukça şüpheli olduğunu ve ABD'ye zarar verebilecek nitelikte olduğuna yayınlarında yer vermiştir (The New York Times, 2017). Görüşmeyi

ortaya çıkaran The New York Times yazarları Adam Goldman ve Matt Apuzzo (2017), görüşmenin Amerikan güvenliği ile ilgili oldukça büyük bir risk taşıdığını kaleme alırken, seçimlere Rus müdahalesinin söz konusu olabileceğini ve toplantının Demokrat Parti kampanyasının hacklenmesi sonrası olmasının şüpheli yanını vurgulamışlardır.

Clinton kampanyasının hedef alınarak seçimlere müdahale edilmeye çalışıldığı haberini yapan CNBC, siber saldırılardaki Rus ayak izlerine dikkat çekmiştir (CNBC, 2016). The Washington Post (2016) ise siber saldırı haberlerini direkt olarak “ABD başkanlık seçimlerine Rus müdahalesi” olarak yayınlamıştır. Benzer minvalde başlıklar atan ana akım medya kanalları, siber saldırılarda Rus müdahalesini ele alırken Trump’ın da konu ile ilişkilendirilerek verilmesi, Trump yönetimini yıpratmaya devam etmiştir. Trump yönetimini zan altında bırakacak Flynn görüşmeleri, Rusya destekli siber saldırılar veya Trump’ın geçmiş iş görüşmelerinden kaynaklı şüpheli ilişkilerinin yalnızca liberal ana akım medya tarafından gündemde tutulduğu da düşünülmemelidir. Muhafazakâr medyanın da yukarıda bahsi geçen iddiaları yayınlaması, Trump yönetiminin, görüş farklılıkları olsa bile ana akım medya karşısında ihtiyatlı politikalar izlenmesi zorunluluğunu doğurmuştur. Örneğin Fox News (2018), Flynn soruşturması ile ilgili olarak “bilinmesi gerekenler” başlığı ile mahkeme sürecinin içeriğini ve Flynn’in suçlu bulunması sürecini ayrıntılı şekilde okuyucuları ile paylaşmıştır.

The New York Times (2017) gazetesi Trump’ın damadı ve danışmanı olan Jared Kushner’in, İsraili olan ancak Rusya ile de bağlantıları bulunan iş adamı Beny Steinmetz ile yakın ilişkilerine birinci sayfasında yer vermiştir. Ana akım medya Trump ailesinin sahip olduğu nüfuzu, menfaatleri lehine kullanma ihtimaline vurgu yaparken, diğer taraftan Watergate skandalı dönemi kilit isimlerden birisi olan John Dean gibi simge isimlere ekranlarda yer vererek, Watergate ile Russiagate’i karşılaştırmalarına olanak sağlamışlardır (The New York Times, 2018). Rusya soruşturmasına Özel Yetkili Savcı olarak atanan Mueller’in Trump ve ekibini hedef alan suçlamaları, başkanın damadı Kushner ve oğlu Donald John Trump Jr’ın ifadeye çağırılması, eski kampanya yöneticilerinden Manafort ve ortağı Gates’in suçlanmaları, Trump’ın Mueller’i hedef almasına neden olmuştur. CNBC’den Emma Newburger, Trump’ın Mueller’in atanması sonrası tepkisini okuyucularına aktarırken, Trump’ın “bu benim sonum olur” söylemine yer vermiştir (Newburger, 2019). Ancak medyanın Trump’ın korkusuna yer vermesi ve soruşturma sürecine olan ilgisi, ayrıca başkanın Mueller’i de görevden almak istediğine yönelik haberlerin çıkması, Trump’ın istediği kararları almasına bir kez daha engel olmuştur (The New York Times, 2018). NBC’den Kristen Welker ve Phil Helsel (2018), Trump’ın haziran ayı içerisinde Mueller’i görevden almak istediğini ancak Beyaz Saray danışmanının istifa tehdidi sonrası geri adım attığını okuyucularına aktarmışlar, Trump’ın süreçten çekindiğini bu söylemlerle vurgulamışlardır.

Daha önce de bahsedildiği gibi her ne kadar Trump, ABD Adalet Bakanı Barr’ın açıkladığı üzere soruşturmada suçsuz bulunmuş olsa da ekibinden birçok kişi suçlanmış ve hapis cezalarına çarptırılmıştır. Barr, raporun yayınlanmasından önce yaptığı ve bu nedenle tepki çektiği

açıklamasında, rapor ile Rusya'nın seçimlere olan müdahale çabasının teyit edildiğinin ancak Trump'a yönelik suçlamaların doğruluğunu kanıtlayacak kanıtlara ulaşamadığını ve Trump'ın aklandığını söylemiştir (BBC, 2019). Barr'ın açıklamasına rağmen Amerikan medyası Adalet Bakanından sonra açıklama yapan Mueller'e odaklanmıştır. Mueller ise yaptığı açıklamasında, Trump'ın açıkça bir suç işlemediği sonucuna ulaşamadığını yani aklanmadığını söylerken, Adalet Bakanlığı'nın görevdeki bir başkanı yargılamanın önüne geçtiği için böyle bir suçlamanın zaten düşünülemediğini, başkanı herhangi bir suçtan sorumlu tutmanın ise Kongre'nin görevi olduğunu söylemiştir (AP, 2019). Medya, Mueller'in konuşmasını kamuoyuna aktarırken soruşturmanın Trump'ı suçlamadığını ancak aklamadığını da özellikle vurgulamıştır. Ana akım medya tutumunun kısaca görülebilmesi açısından: The New York Times (2019), "Mueller, Trump-Rusya komplosu bulmadı, ancak başkanı da aklamadı" başlığına yer verirken, AP (2019) doğrudan "Mueller, Rusya raporunun Trump'ı aklamadığını açıkladı" başlığını kullanmıştır. CNBC (2019) ve ABC (2019) ise sırası ile Mueller'in söylemlerine yer vererek, "Özel danışman Robert Mueller: 'Başkan Trump'ın açıkça suç işlemediğine güvenseydik bunu söylerdik'", "Mueller, raporun Trump'ı aklamadığını ve görevden ayrıldıktan sonra suçlanabileceğini söyledi" başlıklarını kullanmışlardır. Bu haber başlıklarına karşın Trump yanlısı bir yayın politikası güden Fox News (2019), Mueller'in tutarsızlığı ve adalet sistemine zarar verdiği iddialarında bulunarak davanın sonuçlandığını kamuoyuna aktarmıştır.

Rusya soruşturmasının yanı sıra Rusya ile şüpheli ilişkilere yönelik medyanın iştahını kabartan diğer bir olay ise Zelensky olayı olmuştur. Trump, Temmuz 2019'da Ukrayna Devlet Başkanı Vladimir Zelensky ile telefon konuşması gerçekleştirmiş ve bu konuşmanın içeriği daha sonraki günlerde Amerikan basınında geniş yankı uyandırmıştır (BBC, 2019). Trump'ı kamuoyu karşısında zor durumda bırakan bu olayın açığa çıkması yine Trump yönetiminden bir kişinin medyaya verdiği bilgiler sonrası gerçekleşmiştir. Bu sızıntıya göre Trump, yabancı bir devlet başkanına isteklerinin yerine getirilmesi karşılığında daha fazla ABD askeri yardımı yapılacağına dair söz vermiştir. Ayrıca Trump'ın telefon görüşmesinden birkaç gün önce Ukrayna'ya yapılması planlanan askeri yardımları durdurması kararı da Trump'ın Zelensky'e karşı elini güçlendirme isteği olarak yorumlanmıştır (Breuninger, 2019). Trump, Rusya soruşturmasını yöneten Başsavcı Mueller'i beceriksizlikle suçlarken "ABD'nin son dönemlerde zor bir süreçten geçtiğini ve Ukrayna'nın konunun aydınlatılabilmesi için yardımcı olabileceğini söylemiş", konu ile ilgilenmesi için Zelensky'den yardım istemiştir (CNN, 2019). Bu haberleri saçma olarak yorumlayan Trump, konuşmalarının ABD kurumları tarafından dinlendiğinin farkında olduğunu söylerken, 2020 başkanlık seçimlerinde rakibi olan Biden'ın milyarlarca doları nasıl kazandığının da araştırılması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca sızıntının ise Beyaz Saray'dan "tarafalı bir köstebek" tarafından gerçekleştirildiğini söylemiştir (BBC, 2019). Trump ve Zelensky arasında gerçekleşen bu telefon görüşmesi ABD-Rusya ilişkileri açısından da ayrıca önemli görülmüştür. Trump yönetiminin olası Rusya ilişkilerinin soruşturulduğu bir süreçte ortaya çıkan bu konuşma, yönetimin ulusal güvenliği tehdit edebilecek şekilde diğer ülkelerle ilişki kurmasını, başkanlık seçimlerini manipülasyona uğratmaya yönelik adım atılabilmesi,

Rusya soruşturması sonrası oluşan dikkatin dağıtılmak istenmesi gibi yorumlar, Trump'ı zorlayan bir başka problemin daha doğmuş olmasına sebebiyet vermiştir. Bu süreç bir sonraki başlıkta bahsedilecek olan Rusya ile ilişkilerin belirlenmesinde de etkili olmuştur.

Trump'ın Amerikan medyası tarafından yoğun eleştirilere maruz kaldığı diğer bir konu ise ikili görüşmeleri olmuştur. Başta Vladimir Putin ile olmak üzere Amerikan medyası tarafından şüpheli olarak değerlendirilen birçok görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmelerin tepki çeken özelliklerinden biri de Trump'ın yanında herhangi bir görevli bulundurmada görüşmüş olmasından kaynaklanmıştır. Bu görüşmelerden medyada en çok yer edenlerinden biri 2018 yılında Helsinki'de gerçekleştirilen toplantı olmuştur. Trump henüz Helsinki'ye gitmeden önce basına yapmış olduğu açıklamalarda Rusya ile geçmişte yaşanan sorunların Rusya'nın değil eski ABD başkanlarının suçu olduğunu söylemiştir. Daha sonra Helsinki'de toplantı öncesi yapmış olduğu açıklamalarda ise Rusya ile iyi ilişkiler kurulmasının kötü değil iyi bir şey olduğunu kamuoyuna aktarmıştır. Konuşmasına ABD'de devam eden Rusya soruşturmasını “cadı avı” olarak tanımlayarak devam eden Trump, bu soruşturmanın bir sonucu olarak Rusya ile ilişkilerin hiç olmadığı kadar kötü olduğunu iddia etmiştir (Meredith, 2019). Daha sonrasında Putin ile baş başa görüşme gerçekleştiren Trump'ın bu tavrı medyada; geleneksel Batılı müttefiklerin bir hafta boyunca aşağılandığı ve hedef gösterildiği bir yolculuğun sonu” olarak ifade edilmiştir (CNBC, 2018). Bu toplantıya benzer olarak 2019 yılında Japonya'nın Osaka kentinde gerçekleştirilen G20 zirvesinde de Putin ile daha önce planlanmamış bir toplantı gerçekleştiren Trump, toplantıya yine herhangi bir görevliyi yanında bulundurmada katılmıştır (Siegel, 2019). Gazetecilerin toplantıda ne konuşulduğunu sormasını “sizi ilgilendirmez” şeklinde cevaplandıran Trump, tekrar olası Rusya ilişkileri ve ABD'nin ulusal güvenliğini riske etme şüphesi ile medyanın gündemine oturmuştur (ABC News, 2019).

Bütün bu görüşmeler, şüpheli ilişkiler ve Mueller'in rapor sonucunda yaptığı açıklamalarla beraber Trump, farklı suçlamalarla ardı ardına iki azil süreci yaşamıştır. Rusya soruşturması haricinde Trump'ı medyanın hedefi yapan diğer bir konu da azil davaları olmuştur. İlk azil davasında Trump, görevi kötüye kullanma ve Ukrayna soruşturmasında Kongre'nin işleyişini engelleme gibi suçlamalarla karşı karşıya kalırken ikinci azil davasında Kongre'ye saldıran topluluğu kışkırtmakla suçlanmıştır. Chomsky'nin “insanlık tarihinin en kötü suçlusu” olarak tanımladığı Trump, bir nevi skandallarıyla bir önceki skandalını arka planda bırakabilmeyi başarmıştır (Chotiner, 2020). Bu iki azil davası ise medyanın rahatlıkla problemleri bir karakter profili ortaya koymasına imkân tanırken, azil davaları Rusya soruşturmasını dahi gölgede bırakmıştır (Yücel, 2020). Konu Rusya ile ilişkilerin değişebilmesinde doğrudan bir etken faktör olmadığından konu hakkında bu kadar bilgi verilmesi yeterli görülmüştür. Her şeye rağmen 45. ABD Başkanı olarak Beyaz Saray'a yerleşen Trump'a yönelik ana akım medyanın tavrı, müesses nizamı reddeden ve harici politikalar vadeden başkana karşı değişmemiş, başkanlığı süresince de devam etmiştir. Rusya ilişkilendirmesi, medyanın Trump'a yönelik eleştirilerinin iştahını artırırken Beyaz Saray'ı zor durumda bırakmış, Rusya'ya

yönelik politika hedeflerinin değişmesine veya Bolton'ın ifade ettiği gibi karşıt adımlar atılması zorunluluğunun doğmasına sebebiyet vermiştir.

4.3. Trump Yönetiminin Rusya'ya Yönelik Politikalarının Değişen Görünümü

ABD-Rusya ilişkilerinde Trump öncesine bakılacak olunursa, inişli çıkış olan istikrarsız bir süreç göze çarpacaktır. Özellikle Soğuk Savaş sonrasında parçalanan SSCB sonrası veliahttı olarak kurulan Rusya'nın daha dar bir alana sıkışması, ekonomisinin bozukluğu ve yeni düzene alışılma süreci gibi nedenlerden ötürü ABD-Rusya ilişkileri küreselden bölgele indirgenmiş ve istikrarsızlaşmıştır (Tanrıseven, 2017). Daha önce de bahsedildiği gibi Trump öncesi görev yapan Başkan Obama, kendisinden önceki dönemde gerçekleşen Rusya'nın Gürcistan müdahalesi sonrası bozulan ABD-Rusya ilişkilerini tekrar rayına koymak istemiş, Rusya Devlet Başkanı Medvedev'in de istekli tavrı ile "sıfırlama politikasını" başlatmıştır (Deyermund, 2013). Obama döneminde başlayan yakınlaşma Putin'in Rusya Devlet Başkanı olması ile tekrar bozulmaya başlamıştır. Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı ilhak etmesi ve beraberinde Ukrayna'da Donbas ve Luhansk gibi ayrılıkçı bölgelerdeki isyanları desteklemesi ilişkilerin bozulmasındaki temel sebepler olmuşlardır. Rusya'nın revizyonist politikalarının sonucu olarak ise ABD ve AB ülkeleri koordineli olarak bazı yaptırım kararları almışlar, Rusya ile gerilimli olan ilişkileri devam ettirmişlerdir. Kasım 2016'da Başkanlık seçimlerini kazanan Trump, kampanya döneminde çok defa dile getirdiği üzere küresel sorunların çözümü için Rusya ile işbirliğinin gerekliliğini dile getirirken, Putin'e olan sempatisini devamlı olarak vurgulamıştır. Bu bakımdan kampanya döneminde Rusya karşıtı politikalar izleme vaadinde bulunan Clinton'ın seçilmemiş olması ve yine kendisine sempati ile bakan Trump'ın kazanmış olması Rusya lideri Putin için oldukça olumlu bir durum olmuştur. Örneğin Putin'in danışmanlığını da yapan ve aşırı sağcı bir ideolog olarak bilinen Alexander Dugin, Trump'ın kazanması ile artık Rusya'nın Amerikan karşıtlığını bırakabileceğini dahi söyleyebilmiştir (Buckley, 2016). Ancak Amerikan siyasal sisteminin belirleyici unsurları sürecin beklenildiği gibi ilerlemesine izin vermemiştir.

Donald Trump'ın ABD Başkanlık seçimlerini kazanmasının yanı sıra partisinin de Kongre seçimlerini kazanmış olması, "lame duck" (topal ördek) olarak ifade edilen, başkanlık ve Kongre'de farklı parti temsilcilerinin hakimiyet sağladıkları ve karar süreçlerinin zorlaştığı durumunun yaşanmamasına olanak sağlamıştır (Sanchez, 2022). Trump yönetiminin normal şartlarda hedeflediği dış politika adımlarını atabilmesi beklenirken, Amerikan siyasal sisteminin diğer belirleyicileri devreye girmiş, başta ana akım medya olmak üzere yönetimin karar aşamalarında oldukça zorlu süreçlerden geçmesine sebebiyet vermiştir. Trump yönetiminin ilk yıllarında iç siyasette boğuştuğu sorunların başında gelen Rusya soruşturması, Trump'ın başkanlığı süresince gerçekleşen veya gerçekleşmesi planlanan Rusya ilişkilerini oldukça fazla etkilemiştir. Soruşturmalar devam ederken Trump'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı Flynn'in Aralık 2017'de FBI'a yalan söylediğini kabul etmesi ve istifası, Trump'ın FBI Direktörü Comey'i görevden alması, Mueller'in Trump ile ilişkili birçok

isme suçlamalar yöneltmesi, Trump yönetiminin iç politika açısından ihtiyatlı bir dış politika izlemesi zorunluluğunu doğurmuş, iç politik kaygılar ise Rusya ile ilişkilerin Trump vaatlerinden farklı güzergahta gerçekleşmesine neden olmuştur.

Trump başkanlığı öncesi ABD-Rusya ilişkilerinde genel olarak bölgesel ve küresel çıkar çatışmaları söz konusudur. Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesi, Ukrayna'nın güneydoğu bölgesinde meydana gelen ve Rusya'nın taraf olduğu çatışmalar, ABD ve AB üyesi ülkeleri rahatsız etmiştir. Rusya'nın bölgesel olarak revizyonist politikalar izlemesi yeni bir çatışmacı dönemin ilk adımları olarak nitelendirilmiştir (Çelik ve Erol, 2018). Ancak NATO ve Obama başkanlığındaki ABD, Rusya'nın revizyonist adımlarına caydırıcı olacak şekilde karşılık verememiştir. Rusya'nın, Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro gibi ABD aleyhtarı devlet başkanlarına destek vermesi ve Amerika kıtasında nüfuz sağlamaya çalışması, Ortadoğu'da da benzer şekilde ABD çıkarları ile çatışan politikalar sürdürmesi, ABD ile sorunlu ilişkileri bulunan Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad'a verilen destekler gibi birçok çekişme, iki taraf arası önde gelen sorunlardan olmuştur. Böyle bir dönemde Beyaz Saray'a seçilen Trump her ne kadar yönetimi süresince Rusya ile iyi ilişkiler yürüteceğini planlasa ve kamuoyuna açıklasa da süreç beklediği gibi ilerlememiştir. Trump'ın izlemek istediği politikalara sadece medya değil kendi ekibi dahi eleştiriler yöneltmiştir. Ayrıca Kongre'nin Rusya karşıtlığı da Trump'ın Rusya sempatisinin önündeki engellerden birini oluşturmıştır.

Rusya ile ilişki şüphesi dört yıl boyunca Trump yönetiminin hedeflediği doğrultuda adım atmasını engellerken, AM 970 radyosuna konuşan Bolton'ın "Rusya ile kurulan her ilişki muhalifler tarafından şüpheli ilişkilere bir kanıt olarak görülüyor, bu şartlarda ilişki kurmak zor" söylemi, süreci özetler nitelik taşımıştır (Rutland, 2017). Marshall Cohen (2020), CNN'de kaleme aldığı yazısında Trump'ın hiçbir zaman Putin'e olan ilgisini gizlemediğini ve yönetimi boyunca da Rusya'ya 37 kez yumuşak davrandığını iddia ettiği bir çalışma ortaya koyması ise ana akım medyanın Trump-Rusya ilişkisine ne denli ilgili olduğunu gözler önüne sermektedir. Putin'e katil demeyi reddettiği, başkanlığı kazanmak için Rusya desteğinden faydalandığı, ABD müttefiklerini eleştirdiği gibi konular üzerinden Trump'ı eleştiren Cohen'in aksine bu çalışma aşağıda da örneklendirileceği üzere; Trump yönetiminin istese dahi Rusya ile yakınlaşmadığı, tepkisiz kaldığı veya birçok meselede sert önlemler almak zorunda kaldığı düşüncesi üzerine temellenmiştir.

Rusya soruşturması sırasında, kendisinin başkanlığı kazanmasını Rusya'nın istemeyeceğini ve bu nedenle de desteklemeyeceğini savunan Trump, başkanlığı döneminde almış olduğu birçok kararda bu söylemini doğrular nitelikte hareket etmiştir. Ancak Trump'ın daha önce de değinildiği gibi, başkan adaylığını ilan etmeden önceki Rusya ve Putin tavrından da anlaşılacağı üzere bu değişim bazı faktörler tarafından zorunlu kılınmıştır. Çalışma, bu faktörlerin başında ana akım medyayı göstermekte ve değerlendirmektedir. Medyanın Trump ve ekibine yönelik suçlayıcı tavrına karşı söylemlerle cevap veren Trump, atılan birçok politika adımı ile de kamuoyuna, aslında

medyada anlatılanların doğru olmadığını kanıtlamaya çalışmıştır. Trump hükümetinin ilk Dışışleri Bakanı Rex Tillerson, Temmuz 2017’de gerçekleştirmiş olduğu Ukrayna ziyaretinde Rusya’nın ABD seçimlerine müdahalesinin iki ülke arası iyi ilişkiler kurulabilmesinin önüne geçmiştir söylemi bunlardan biri olmuştur (Anadolu Ajansı, 2017). İlişkiler ile ilgili bir diğer açıklamada Priebus, Putin’in seçimlere müdahale edilmediğine yönelik söylemlerine Trump’ın kesinlikle inanmadığını, Trump’ın Rusya’yı sorumlu tuttuğunu ve ilişkileri buna göre düzenleme fikrinde olduğunu aktarmıştır (NBC, 2016). Trump yönetimin Rusya aleyhine attığı adımların isteksizce atıldığını ve aslında Trump’ın Rusya ve Putin’i kucaklama arzusunun varlığını iddia eden ana akım medya, bu çalışmanın temel çıkarımını ortaya koyar niteliktedir (Just Security, 2018). Aşağıda, Trump başkanlığında Rusya’nın hedef alındığı politikalar incelenmiş ve önceki dönemlerle kıyaslanarak analiz edilmiştir. Trump çok defa sempatisini ortaya koymuş olduğu Putin Rusya’sını birçok kez istemeden de olsa hedef almak zorunda kalmıştır. Özellikle “istemeden” vurgusunun yapılmasının nedeni Trump’ın birçok platformda Rusya ve Putin’e yönelik sempati dolu söylemlerinden ve koruyucu tavrından kaynaklanmaktadır. Örneğin Aralık 2015’te MSNBC’de katıldığı bir programda Trump, Putin’in Obama’dan daha iyi bir lider olduğunu söyledikten sonra sunucunun Putin’in muhalif gazetecileri öldürdüğüne yönelik iddiaları içeren sorusuna “bizim ülkemizin de birçok kişiyi öldürdüğünü düşünüyorum ve Putin en azından ülkesini yönetmeye çalışıyor” şeklinde cevap vermiş ve bir nevi Putin’i korumuştur (CNN, 2015). Şubat 2017’de Fox News’de gerçekleştirdiği röportajında ise Rus meslektaşlarına saygı duyduğunu ifade eden Trump, röportajı gerçekleştiren Bill O’Reilly’nin Putin’e “ama o bir katil” demesinin ardından birçok katilin olduğunu söylemiş ve ABD’nin de masum politikalar izlemediğini dile getirmiştir (CNN, 2017).

Amerikan medyasının öne çıkardığı üzere her fırsatta Rusya ve Putin’e olan sempatisini ortaya koymuş olan Trump’ın başkanlığı süresince uygulanan yaptırımlar oransal olarak önceki dönemlerine göre çok daha sert olarak değerlendirilirken, en yüksek yaptırım oranının söz konusu olduğu 2017 yılına göre 2018 yılı yaptırımları yüzde elli oranında artmış, 1500 şirket, kişi veya kuruluş bu yaptırımlardan etkilenmiştir (Harrell, 2019). Söz konusu yaptırımlar doğrudan Rusya’yı hedef almadı olsa da Rusya’nın küresel hareket alanını kısıtlayıcı olmuş, Rusya’nın rakiplerinin desteklerken müttefiklerinin hedef alındığı bir politika döngüsü ortaya çıkmıştır. Ancak Rusya’nın atmış olduğu adımlara karşı Trump yönetimi tarafından verilmiş olan tepkisel kararlar, genelde isteksiz ve geç kalınmış olarak gerçekleşmiş, bu durum ise belirli kesimlerin tepkisinden çekinildiği için politika belirlendiği algısını güçlendirmiştir (Ülgül, 2020). Ancak daha önce de vurgulandığı gibi bir zorunluluk sonucu doğmuş dahi olsa Rusya’yı kısıtlayıcı birçok adım atılmıştır.

Trump yönetimi, Rusya’nın hedef alındığı bölgesel veya küresel olmak üzere enerjiden savunmaya birçok alanda adım atmıştır. Rusya ekonomisini ayakta tutan enerjiye olan bağımlılığın azaltılmasına yönelik adımlar atan Trump yönetimi, Rusya’nın SSCB’nin dağılması sonrası sınır ötesi politikalarının ilk adımlarından olan Ortadoğu’daki varlığını sabote etmesi ve buradaki müttefiklerini hedef alması, Rusya’nın tehdit oluşturduğu ve revizyonist emeller ile dış politikasında

dikkatli olmak zorunda kalan ülkelere askeri ve ekonomik destek verilmesi, Rusya'nın sıcak denizlere inmesini güçleştiren adımlar atılması gibi birçok politikanın söz konusu olduğu dolaylı bir çevreleme süreci izlenmiştir (Turak, 2018). Bunların nedenleri olarak ise ABD seçimlerine müdahale, Kırım'ın ilhakı, Doğu Ukrayna'da yaşanan gerilimler, Rus gazına artan bağımlılık gibi sebepler sayılabilecektir.

ABD seçimlerine Rus müdahalesine yönelik kanıtların bulunması ve Rusya'nın ABD'li yetkilileri hedef alan adımları sonrası Trump yönetimi medyanın da uzun süre bu müdahaleleri gündeminde tutması ile bazı adımlar atmak zorunda kalmıştır. Bu doğrultuda Trump ilk olarak 24 Rus hükümet yetkilisini, oligarklarını ve kuruluşlarını hedef alan yaptırım kararı almıştır. Alınan karara sebep olarak ise Rusya'nın ABD seçimlerine müdahale girişimi gösterilmiştir (Politico, 2018). Trump her ne kadar Rusya müdahalesi iddialarına ciddiyetsiz yaklaşıp da gelen tepkiler ve beklentiler Trump yönetimini karşılık vermek zorunda bırakmıştır. Eski Rus KGB ajanı Sergei Skripal ve kızının İngiltere'de zehirlenmesi olayı ise ikinci dalgayı oluşturmuş, Trump yönetimi 60 Rus diplomatı daha sınır dışı etmiştir (Turak, 2018). Almanya, İngiltere, Fransa gibi Avrupa ülkelerinden çok sonra adım atan Trump yönetimini eleştiren ana akım medya, yönetimin gerekçe olarak koordinasyon sorununu gösterdiğini okuyucularına aktarmıştır (The New York Times, 2018). Beyaz Saray Sözcüsü Sarah Huckabee Sanders yaptığı açıklamada "ABD'nin müttefikleri ile atmış olduğu bu adımlar ile Rusya'ya eylemlerinin sonuçları olduğunu gösterdiğini" dile getirmiştir. Rusya, ABD başta olmak üzere Batılı ülkelerin atmış olduğu bu adımları "gözden kaçmayacak, düşmanca adımlar" olarak nitelendirmiştir. ABD'nin atmış olduğu bu adım Soğuk Savaş'ın en sert dönemlerinden olan Başkan Ronald Reagan dönemi 55 Rus diplomatın sınır dışı edilmesinden bu yana gerçekleştirilen en kapsamlı tasfiye olmuştur (The Washington Post, 2018).

Rusya'nın hedef alındığı bir diğer alan enerji olmuştur. Rusya'nın ihracat hacminin yaklaşık üçte biri enerji ürünlerinden sağlanmaktadır (Biol, 2022). İhraç edilen enerjinin ise yüzde kırkından fazlası NATO üyesi konumdaki AB ülkeleri tarafından talep edilmektedir (IEA, 2021). AB ülkelerinin Rus enerjisine olan bu bağımlılığı, Trump yönetiminin hedef aldığı alanlardan biri olmuştur. Temmuz 2017'de Varşova'da 12 Orta ve Doğu Avrupa ülkesini kapsayan ve enerji alanında işbirliğini öne çıkaran "Üç Deniz Girişimi" toplantısında Trump, ABD'nin enerjiyi kullanarak Rusya'nın yaptığı gibi enerji ithal eden ülkeleri çeşitli politikalara zorlamayacağını, başkanlarının da bunu yapmasına izin vermeyeceğini kamuoyuna açıklamıştır. Trump, Rusya'nın, AB ülkelerini enerji ile tehdit ederek rehin tuttuğunu iddia etmiş, Rusya'nın bu tavrından dolayı Almanya'nın Rusya'nın esiri olduğunu iddia etmiştir (Gündüz, 2018). Bu söylemi minvalinde adımlar atan Trump, Rus gazına olan bağımlılığı azaltmak ve kullanılabilirliğini kısıtlamak için Kuzey Akım 2 ve Türk Akım projelerini engellemeye çalışmıştır. ABD, Rusya'nın Almanya ve Türkiye ile enerji boru hatları ile bağlanmasını içeren bu projeleri destekleyen ve yapım aşamasında çalışan şirketlerin ekonomik ve mali cezalara çarptırılacağını açıklamış ve projelerin durdurulmasını istemiştir (Daily Sabah, 2020). Bu talebe eski SSCB toprakları olan birçok Doğu Avrupa ülkesi ve

Polonya'nın da destek vermesi diğer bir önemli ayrıntıdır (Keating, 2019). Rusya'nın sorun yaşadığı Ukrayna'nın baypas edilerek, gazın doğrudan Avrupa'ya gönderilmesi planının, ABD tarafından engellenmeye çalışılması ve yine ABD'nin daha önce birçok ağır silah satışını onayladığı Ukrayna'ya yönelik desteği, Trump'ın Rusya'nın etkinliğini tehdit eden önemli adımlarından olmuştur. Ayrıca ABD'nin kendisinin ürettiği kaya gazını Avrupa ülkelerine ihraç ederek Rusya'ya olan enerji bağıllığını azaltmayı hedeflemesi, Rusya aleyhine diğer bir programı oluşturmuştur (CNBC, 2017). Her ne kadar bu kararlar Amerikan medyası tarafından geç atılmış adımlar olarak lanse edilse de Trump-Rusya işbirliği şüphesini sarsan önemli adımlardan olmuşlardır.

ABD'nin enerji alanında atmış olduğu bu adımlar sonrası Rus yetkililer Trump'ı hedef alan açıklamalarda bulunmuşlardır. Kremlin Sözcüsü Dmitriy Peskov, Trump'ın yapmış olduğu açıklamalar ile Avrupa ülkeleri ile Rusya'nın arasını bozmaya çalıştığını söylerken, ABD'nin atmış olduğu adımlar ile ekonomik rekabet ortamını da sekteye uğrattığını ve ABD'nin kendi ürünlerini bu ülkelere satmak istediği için bu adımları attığı yönünde bir iddiada bulunmuştur (EuroNews, 2018). ABD yaptırımlarına karşı Rusya'dan gelen diğer bir açıklama ise "Rusya'nın, açıklanan yaptırım programlarına bakarak gerçekleştirilmesi planlanan politikalarından vazgeçmeyeceği ve verilen sözlerin tutulacağı" şeklinde olmuştur. Trump'ın yaptırımlarına Rusya'nın yanı sıra Almanya da tepki göstermiş ve sınır ötesi müdahalelerin ve yaptırım kararlarının kabul edilemeyeceğini bildirmiştir (Givetash, 2019). Yaptırımlar sonrası Ukrayna tarafı durumdan memnuniyetini bildirirken, ABD tarafından alınan kararların Ukrayna ve Rusya arasındaki enerjinin iletim sorununun çözülmesi adına fayda sağlayacağına inanıldığı aktarılmıştır. Bu söylemlerin ardından ise Ukrayna ve Rusya arasında üç milyar dolar hacmi bulan yeni bir beş yıllık enerji aktarım anlaşması imzalanmıştır (RFERL, 2019). Bu anlaşma Rusya'nın kötü ilişkiler içerisinde bulunduğu Ukrayna, Polonya gibi ülkelere bağımlılığını devam ettirirken, aynı zamanda Rusya'nın Avrupa ülkeleri ile enerji ilişkilerinde ABD etkisinin sürmesini de sağlamıştır. Ayrıca Kuzey Akım 2 ile enerji iletim kapasitesinin iki katına çıkarılmasının hedeflendiği de düşünülürse ABD'nin bu adımları sonrası Rusya hedeflediği getiriye de ulaşamamıştır.

Trump, askeri alanda da Rusya'yı sınırlandırıcı birçok adım atmıştır. 2014 yılında Kırım'ın ilhak edilmesi sonrası Obama'nın Rusya'ya uygulamış olduğu yaptırımları kaldırmamış, bunlara ek olarak 2017 yılında Ukrayna'ya öldürücü silahları içeren askeri desteği onaylamıştır. Daha sonrasında yardımları ertelemiş ve azaltmış olsa da ana akım medya tarafındaki Putin hayranı Trump imgesinin sarsılması sağlanmıştır (O'Brien ve Emma, 2019). Bu satışlar 2018 ve 2019 yıllarında da devam etmiş, medya tarafından Rus muhalefetine karşı Ukrayna'ya destek olarak kamuoyuna aktarılmıştır (Finnegan, 2018). Trump ayrıca Doğu Avrupa ülkesi olan Polonya ile 4,8 milyar dolarlık Patriot füze savunma sistemi anlaşması yapmış, F35 savaş uçağı görüşmelerine başlamış ve Polonya'da 1000 ABD askerinin daha kalabileceği bir askeri üs inşa edilmesi kararlarını almıştır (Financial Times, 2019). Ana akım medya aynı dönemde Polonya Cumhurbaşkanı Andrzej Duda'nın ABD ziyaretini, Başkan Obama'nın Rusya'nın artan nüfuzuna karşılık bölge ülkeleri ile ilişkilere

öncelik vermediği bilgisini öne çıkararak, Trump'ın ise bu boşluğu doldurmaya yönelik adımlar attığı yönünde haberleştirmiştir (Liptak, 2020). ABD'nin diğer bir yaptırımı ise NATO üyesi Türkiye'nin Rusya'dan S400 Hava Savunma Sistemi alması sonrası olmuştur. Bu satış sonrası Türkiye, F35 savaş uçağı projesinden çıkarılırken Türkiye'ye silah satışı durdurulmuş, Rusya'nın silah satışı ile bölgesel ilişkiler kurulabilmesinin önüne geçilmek istenmiştir (Simakovsky ve Fishman, 2019).

Trump'ın Rusya'nın çevrelenmesi ve hareket alanının kısıtlanmasına yönelik adımlarından bir diğeri ise Rusya'nın sıcak sulara tek çıkış noktası olan, eski SSCB ülkelerini de kapsayan Karadeniz Havzası faaliyetleri olmuştur. Karadeniz Havzası faaliyetlerini sadece askerî açıdan değil enerji ve ticaret yollarının da geçişi bakımından değerlendirmek, Trump başkanlığındaki ABD'nin faaliyetlerini bu bakımdan ele almak önemli olacaktır. Öyle ki, söz konusu bölge Rusya'nın çevrelenmesinde bir tampon vazifesi görürken, Rusya'nın direkt olarak müdahil olduğu Gürcistan ve Ukrayna gibi ülkeleri de kapsamı bakımından ayrıca önemlidir. NATO ile koordineli bir şekilde bölgede faaliyetler yürüten Trump yönetimi, Karadeniz'de Sea Breeze adıyla bölge tarihinin en büyük tatbikatlarını gerçekleştirirken, Rusya'nın Batı yanlısı olmalarından dolayı hoşnut olmadığı Gürcistan ve Ukrayna hükümetlerine destek vermiştir (The Washington Post, 2021). Bu çerçevede Dışişleri Bakanı Mike Pompeo Gürcistan'a ziyaretlerde bulunmuş ve önemli görüşmeler gerçekleştirmiş, Rusya'nın müdahil olmaya çalıştığı Gürcistan seçimlerinde şeffaflığa önem atfetmiştir (NBC, 2020). ABD'nin bölgeye yönelik uygulamaya koymuş olduğu politika genel olarak bölge ülkeleri ile iş birliği içerisinde hareket ederek güç envanterini artırmak, diğer yandan ise Rusya ile diyalogun kopmamasını sağlamak olmuştur.

Soğuk Savaş döneminde SSCB'nin revizyonist politikalarını önlemek amacıyla kurulmuş olan NATO'nun Rusya döneminde de ittifak ülkeler tarafından desteklenmeye devam etmesi hususunda Trump yönetimi birçok defa konuya dikkat çekmiş, üye ülkelere telkinde bulunmuştur. Bu çerçevede birçok platformda açıklamalarda bulunan Trump, NATO müttefiklerinden daha fazla yardıma bulunmalarını ve hedeflenen yardım oranlarının tamamlanmasını istemiştir. Bu çerçevede Almanya başta olmak üzere Belçika, Kanada ve Norveç gibi ülkeler mektup gönderilerek sert dille uyarılmış, 2014 yılında gerçekleştirilen NATO'nun Galler zirvesinde kabul edilen üye ülkelerin gayri safi yurt içi hasıllarının yüzde ikisinin ulusal savunmalara harcanması taahhütünün gerçekleştirilmesini istemiştir. Bu açıklamalar sonrası üye ülkeler sırası ile taahhütlerini yerine getireceklerini söylerken Macaristan, Almanya, Kanada ve Türkiye gibi ülkeler gecikmeli de olsa hedeflere ulaşılacağı sözünü vermişlerdir. Amerikan medyası durumu Rusya'nın hedef alınması olarak yorumlarken, Trump'ın Rusya'yı kontrol etmek için NATO ülkelerini uyardığını kamuoyuna aktarmışlardır (CNBC, 2018).

Başta medya olmak üzere müesses nizam faktörlerinin etkisi ile belirlenen Trump yönetiminin politikalarından Ortadoğu'daki Rusya faaliyetleri de payını almıştır. Suriye politikasının değişimi bu faktörler içerisinde yer alan medyanın ne denli etkili olduğunu ortaya koyan örneklerden olmuştur. Trump yönetiminde görev yapan üst düzey yetkililer medyaya yaptıkları açıklamalarda, Trump'ın

başkanlığının ilk yıllarında Pentagon’u Suriye’de Rusya ile işbirliği yapmak için zorladığını söylerken, ilerleyen zamanda sürecin taraflar arası çatışmaların yaşanmasına ve kanlı savaflara döndüğünden bahsetmektedirler (Politico, 2020). Emekli bir CIA çalışanı, Flynn döneminde Rusya ile bölgede başlayan yakınlaşma çabalarına vurgu yaparken, başkanlık kampanyası müdahalesinin ortaya çıkması ve Rusya soruşturmasının başlaması sonrası artan tepkilerin ise yakınlaşma döneminin sonunu getirdiğini söylemiştir (NBC, 2019). Tabi ki Rusya’nın bölgede izlemiş olduğu politikalar da bu durumda etkili olmuştur. Obama döneminde bölgeye yönelik ilgisizlik sonrası doğan jeopolitik boşluğu dolduran Rusya, Esat yönetimine iç savaşta destek verirken Suriye’nin Tartus şehrinde SSCB döneminden kalma deniz tesisini modernize etme fırsatı yakalamış, Lazkiye’de de bir askeri üs kurmuştur (Anadolu Ajansı, 2017). Trump yönetiminin Ortadoğu politikasının daha açık görülebilmesi için Rusya’ya rağmen bu bölgedeki devletlere yönelik uygulamalarını ve söylemlerini incelemek yerinde olacaktır. Yukarıda kısaca değinildiği üzere Rusya’nın Suriye yönetimine vermiş olduğu desteğe rağmen Trump yönetimi bu ülkeyi ve yönetimini hedef alan birçok önemli adım atmış, Rusya’nın da tepkisini çekmiştir. Suriye Devlet Başkanı Beşar Esad’ın kimyasal silah kullanarak muhalif sivil halkı hedef almasının ardından Trump, Twitter’den atmış olduğu tweet ile Esad ve sponsoru olarak nitelendirdiği Rusya’yı tehdit etmiştir. Rusya’nın Suriye’ye atılacak her türlü füzeyi engelleyeceğine yönelik söz verdiğine atıfta bulunan Trump, ABD silahlarına vurgu yaparak “güzel, yeni ve akıllı” füzelerin Suriye’yi hedefleyeceği ve Rusya’nın da hazır olması gerektiğini söylemiştir (Turak, 2018). Esad’ın sivillere yönelik bir başka saldırısına ABD, 59 Tomahawk füzesini Suriye hava üslerine göndererek cevaplamış, Rusya saldırıyı “utanç verici bir eylem” olarak nitelendirmiştir. Ayrıca Rusya, iki ülke arasında yapılmış olan Suriye üzerindeki hava operasyonlarını koordine etme anlaşmasını askıya almış, Suriye hava savunma sistemlerinin güçlendirileceğini söylemiş ve Tartus limanının ise en kısa zamanda ziyaret edileceği bildirilmiştir (MacFarquhar, 2017). Başka bir sözlü atışmada ise Rus bir diplomatın Suriye’deki Amerikan hedeflerinin Rusya tarafından vurulacağına dair söylemlerine karşı Trump, Suriye’ye hava saldırılarının yakında tekrar olabileceğini söylemiş ve Rusya’yı uyarmıştır (Bruton ve Simmons, 2018).

Diğer bir çatışma alanı olan ve Rusya’nın müdahil olduğu Libya’da kararsız bir tavır ortaya koyan Trump yönetimi, çatışmanın önde gelen tarafları olarak Rusya ve Türkiye ile dolaylı da olsa ilişkiler kurmuştur. Kaddafi sonrası ülke yönetimini kazanan dincileri hedef aldığını söyleyen ve meşru yönetime karşı ayaklanan Halife Hafter’e yaklaşmayı düşünen ABD, diğer yandan Rusya’nın da desteklediği Hafter’i hedef alan Türkiye ile Rusya’nın rekabetinden faydalanmayı düşünmüştür. Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Rusya’yı durdurması çağrısına doğrudan karşılık vermeyen Trump, ilerleyen süreçte Libya’daki istikrarsızlığa katkıda bulunan ülkeleri hedef alan bir yaptırım kararı alınması yoluna girmiştir (Detsch ve Mackinnon, 2020). Trump’ın ulusal güvenlik danışmanı olan Robert O'Brien ABD açısından süreci "aktif ama tarafsız bir aktör" olarak nitelendirmiştir (Salama, 2020). Trump yönetimi, başkanlık kampanyası ve başkanlık sürecinin erken dönemlerindeki Rusya ile işbirliği vizyonundan uzaklaşırken, Suriye politikasına benzer

şekilde bölgede İslami terör gibi ortak tehditlere rağmen işbirliğinden çok karşılıklı rekabete ulaşan bir süreç ortaya çıkmıştır. Ayrıca, Suriye ve Libya örneklerinden yola çıkılırsa, Trump'ın bölge açısından ana hedefleri arasında olmayan bölgelerde dahi Rusya aleyhine adımlar atılmış, Rusya'nın bölgesel faaliyetleri yalnız yürütmesinin önüne geçilmiş, işbirliklerinden her geçen gün daha fazla uzaklaşmıştır. Libya sorununda Rusya ve Türkiye'nin desteklediği kutuplar arasında uzlaşılar da bulunan Trump yönetimi, ülkede herhangi bir yabancı askerin bulunmaması gerektiği yönünde görüş bildirirken (Manson, 2020), Trump yönetiminin Ortadoğu politikasının temelini oluşturan İsrail-Arap ilişkilerinin yanında, Rusya'nın faaliyetleri yeni bir politik alan kazandırmıştır.

Güney Amerika ülkeleri Trump döneminde Rusya'nın faaliyetlerinin hedef alındığı alanlardan bir diğeri olmuştur. Küba, Venezuela, Bolivya, Arjantin ve Brezilya gibi ülkelerin bulunduğu bu bölgenin ABD'nin yanı başında olması, Rusya'nın ABD'nin kendisine uyguladığı çevreleme politikasını uygulayabilmesi, ABD'ye karşı istihbarat çalışmalarını daha sağlıklı yürütebilmesi ve Küba füze krizinde de yaşanıldığı gibi herhangi bir askeri sorun durumunda tehdit kapasitesini artırabilmesi gibi faktörlerden dolayı iki ülke için de oldukça önemli konumdadır. Trump yönetimi Rusya'nın, bölge ülkelerinin siyasi karışıklığından yararlanarak nüfuz oluşturma çabalarının önüne geçmeye çalışmıştır. Örnek olarak Putin yönetiminin iyi ilişkiler yürüttüğü, siyasi ve iktisadi birçok alanda desteklediği Venezuela'ya ve Devlet Başkanı Nicolas Maduro'ya ABD tarafından yaptırımlar uygulanması gösterilebilir. Yine Rusya tarafından verilen destekleri işaret eden ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo'nun yapıcı olmayan adımların durdurulması çağrısı da bunlardan biridir (CNN, 2019). Soğuk Savaş'ın sembol ülkesi olan Küba'ya yönelik politikalar da benzer minvalde ilerlemiştir. Rusya'nın ilişkilerini artırarak devam ettirdiği, SSCB döneminden kalan 35 milyar dolar borcunu sildiği, ticari ilişkilerini 400 milyon dolara çıkardığı Küba'ya karşı Trump yönetimi, selefi Obama döneminde hafifletilmiş olan yaptırımları “acımasız, gaddar rejim komünizme karşı artık sessiz kalmayacağız” söylemi ile tekrar sıkılaştırmıştır (Kentish, 2017).

Trump'ın Rusya'ya yönelik attığı adımlar sonrası bazı araştırmacılar, ABD'nin Rusya'ya karşı tutumunu, Soğuk Savaş sonrası en sert seviye olarak nitelendirmişlerdir (Vajdich, 2018). Örneğin, Time dergisinden Ian Bremmer (2018) kaleme aldığı yazısında, Trump'ın Rusya'ya karşı attığı adımları Obama dönemi atılan adımlarla kıyaslarken, medyanın takıntılı davrandığını ve Trump'ın Rusya'ya karşı daha sert adımlar attığını görmezden geldiğini iddia etmiştir. Los Angeles Times yazarı Mark Barabak (2017), Trump'ın, Rusya'yı hedef alan birçok yaptırım kararını sessiz sedasız aldığını ve bu kararların şimdiden Moskova ile ilişkileri daha da kötü yaptığını okurlarına aktarmıştır. Trump ise kendisini 21. yüzyılda Rusya'nın herhangi bir yere askeri müdahalede bulunmadığı tek başkan olarak öne çıkarmıştır (AP News, 2022). Bush başkanlığının ikinci dönemi 2008 yılında Gürcistan müdahalesi ve 2014 yılında Obama döneminde Kırım'ın ilhakı Başkan Trump'ı haklı kılsa da Rusya'nın ilhak ettiği Kırım gibi bölgelerden çekilmemesi, Donbas'ta ayrılıkçıları desteklemeye devam etmesi veya benzeri nüfuz faaliyetlerini sürdürmesi, Trump döneminde Rusya dış politikası ajandasında böyle bir adım planının olmaması ile açıklamak daha makul görünmektedir. Ancak her

şeye rağmen Trump, başkanlığı döneminde çok defa Rusya aleyhtarı adım atmış, dış politika vaatlerinde bulunmasına rağmen Ortadoğu gibi nüfuz alanlarının bazı bölümlerinden çekilmemiş, Rusya ile birçok alanda karşı karşıya gelmiştir. Vaatlerden farklı olarak gerçekleşen politika yönelimlerini sadece Amerikan ana akım medyasının zorlaması ile açıklamak yerinde olmayacaktır. Ancak iç dinamiklerin en önemlilerinden biri olarak medya, bu süreçte önemli bir politika belirleyici olmuştur.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, ABD dış politikasında şekillendirici etmenlerden biri olarak medyanın gücü değerlendirilmiştir. Trump başkanlığı döneminde ABD-Rusya ilişkileri üzerinde medyanın şekillendirici etkisi üzerine gerçekleştirilen bu çalışma kavramsal çerçeve oluşturulduktan sonra ABD dış politikası, medyanın gelişimi ve etkileri değerlendirilerek çalışmaya temel oluşturulmuş, seçilen kısa dönemin daha iyi anlaşılabilmesi hedeflenmiştir.

ABD, liberalizmin küresel öncüsü konumundadır. Siyasal olarak demokrasi, ekonomik anlamda ise kapitalizmin üzerine kurucu babalar tarafından temellendirilen Amerikan sistemi, sahip olduğu mekanizma sayesinde politika perspektifini onlarca yıldır devam ettirirken, alternatif yönelimler, mekanizmanın sahip olduğu faktörler tarafından engellenmiş veya engellenmeye çalışılmıştır. Amerikan siyasal sisteminde bu durum sağlanırken, erkler ayrılığının yanı sıra dengeleyici ve denetleyici unsurlardan bir diğeri olarak medya öne çıkmıştır. Kurulu düzen olarak da ifade edilen Amerikan müesses nizamının bir parçası konumundaki ana akım medya, kamuoyuna sunmuş olduğu bilgileri liberal değerler perspektifinde değerlendirerek aktarırken, politikaların hedeflerine ulaşması yolunda liberal temelde radikallik derecelerine göre ayrılmakta, farklı birçok araç ile bu değerlerin yansıtılması veya korunmasını savunmaktadırlar. Alternatif medya unsurları Amerikan değerlerinin genel ifadesi olarak değerlendirilebilecek olan liberal değerler harici görüşler sunabilse de geniş kitlelere hitap eden ana akım medyada böylesine radikal bir ayrım söz konusu değildir.

Trump başkanlığının müesses nizam olarak da ifade edilen mevcut ABD politikalarından farklı seyretmesi, Trump'ın başkanlık kampanyası ve sonrası vaatleri, adımlarının sistemden farklı olması ve sistemle çatışması, kurulu düzenin bir parçası ve bir nevi bekçisi olarak görev yapan Amerikan medyasının tepkisini çekmiştir. Trump'ın müesses nizamı reddeden tavrı, ABD'nin kuruculuğunu yaptığı uluslararası örgütlere yönelik eleştirel söylemleri, ittifakları suçlayan ve reddeden yapısı ve yine onlarca yıldır rekabet dolu ve zaman zaman çatışmacı olmuş olan ülkeler ve liderlerine yönelik sempati dolu ilgisi, Amerikan medyasının Trump'ı hedef tahtasına oturtmasına sebebiyet vermiştir.

Başkan adaylığını açıklamasının ardından ana akım medyanın hedefi haline gelen Trump, başkanlık kampanyası sırasında medya tarafından incelenmeye alınmış, geçmiş ve devam ettirdiği ilişkileri araştırılmış, çalışma ekibi mercek altına alınmıştır. Trump Beyaz Sarayı'nın çokça haber sızdırmasının da sürece eklenmesi, medyanın yönetim üzerindeki nüfuzunu arttırdığı ve politikalarını

etkilediği, yönetimin hiç olmadığı kadar ithiyatlı tavır almak zorunda kaldığı bir dönemin yaşanmasına neden olmuştur.

Trump başkanlığında medyanın odaklanmış olduğu en temel problem Trump ve ekibinin Rusya ile çeşitli amaçlarla ve şekillerde kurmuş olduğu ilişkiler olmuştur. Trump'ın konu ile alakalı olarak dönemin FBI Başkanı Comey'i görevden alması, sonrasında Rusya soruşturmasının başlaması ve Özel Yetkili Savcı olarak Mueller'in göreve getirilmesi sürecin Trump başkanlığı açısından çok daha zorlu bir boyuta evrilmesine sebebiyet vermiştir. Daha önce bahsedildiği gibi büyük bir kesim tarafından Trump'ın bu sebeplerden ötürü görevden alınması istenirken, kampanya ekibinden birçok kişi istifa etmiş, görevden alınmış ve hapis cezalarına çarptırılmıştır. Her ne kadar Trump bu süreçten ceza almadan çıkmış olsa da yönetiminin Rusya'ya yönelik dış politikası beklenenden farklı seyretmiştir.

Amerikan ana akım medyasının Trump ve ekibine yönelik tutumu, Rusya soruşturmasının başlaması ile daha da sertleşmiştir. Medyanın bu tavrı Trump'ın, Rusya ve Putin'e yönelik tavrının istemeyerek de olsa değişmesi zorunluluğunu doğurmuştur. Her ne kadar Trump ihtiyatlı davranmakta zorlanmış olsa ve medyanın tavrını söylemleriyle bertaraf ettiğini düşünmüş olsa da ekibinin de etkisi ile dış politika yönelimini değiştirmiş ve sınırlandırmıştır. Trump'ın Rusya'ya yönelik politika adımları, bazı araştırmacılara göre Soğuk Savaş sonrasının en sert döneminin yaşanmasına sebebiyet vermiştir.

Trump başkanlığındaki ABD, eski SSCB toprakları olan ve halihazırda Rusya'nın komşusu birçok ülkeye askeri ve ekonomik yardımlarda bulunmanın yanı sıra Rusya'nın stratejik hedeflerinin bulunduğu bölgelere devamlı olarak dahil olmuştur. Başta Karadeniz Havzası olmak üzere Ortadoğu, Avrupa Birliği ülkeleri, ticaret yolları, enerji nakil hatları gibi Rusya'nın çıkarlarının yer aldığı hemen her alanda Trump'ın başkanlık kampanyası sırasında söylemleri ile çatışmasına rağmen adımlar atılmış, Rusya'nın rahat hareket etmesinin ve hedef alanlarda nüfuzunu artırmasının önüne geçilmesine çalışılmıştır.

Sonuç olarak, Trump yönetiminin Rusya'ya yönelik adımlarının Trump'ın başkanlığı öncesi ve sonrası bulunmuş olduğu söylemleri minvalinde ilerlemediği ve istemsizde olsa değişimler yaşaması söz konusudur. Bu değişim sadece müesses nizamın bir parçası olarak değerlendirilen medyanın etkisi ile gerçekleşmemiş olsa da sürece önemli ölçüde katılmış, Trump yönetimin politikalarının değişmesine ve ithiyatlı politikalar izlemesine sebebiyet veren önemli faktörlerden biri olmuştur. Medyanın hemen her dakika Trump ve yönetimini olası Rusya ilişkilerini gündeme taşıyarak suçlaması, istifalar ve görevden ayrılmalar sonrası oluşan görev boşluklarının dahi doldurulmasını zorlu kılmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere Amerikan ana akım medyasının Trump politikalarının belirlenmesi aşamasında başta gelen belirleyici etmenlerden biri olarak varlık göstermesi kaçınılmaz olmuştur. Trump'ın Ulusal Güvenlik Danışmanlığını da yapmış olan John

Bolton'ın, ana akım medyanın tutumunun ABD-Rusya ilişkilerinin kurulmasının önüne geçtiğine yönelik söylemleri de çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Ahcar, Gilbert (2021), "How to Avoid the Anti-Imperialism of Fools", <https://www.thenation.com/article/politics/anti-imperialism-syria-progressive/> (12.07.2022).
- Akiner, Nurdan (2004), "11 Eylül Saldırıları ve Amerikan Medyası", **İletişim Fakültesi Dergisi**, 133-142
- Aktan, Coşkun (2021), **Özgür Sözler**, Astana Yayınları, Ankara.
- Akveran, Samet (2018), . "Ana Akım Medya Alternatif Medya İhtiyacı ve Etik", **Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi**, 1(1), 10-3.
- Albert, Eneanor ve Xu, Beina, "Media Censorship in China" (17.02.2017), <https://www.cfr.org/backgrounder/media-censorship-china> (30.06.2022).
- Allen, Sumer (2019), "Social Media's Growing Impact On Our Lives", <https://www.apa.org/members/content/social-media-research> (26.09.2021).
- Anderson, Perry (2015), **Amerikan Dış Politikası ve Düşünürleri**, (Çev: Barış Baysal), Nota Bene Yayınları, İstanbul.
- Armaoğlu, Fahir (2010), **19. Yüzyıl Siyasî Tarihi**, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- Atabek, Nejdet (1995), "Savaş ve Medya: ABD'nin Vietnam ve Körfez Savaşlarındaki Medya Politikaları", **Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi**, 13/13, 185-201.
- Ataman, Muhittin ve Özkan, Gökcan (2012), "Bush dönemi Amerikan Dış Politikası: Bir Aşırı-Yayılmacılık Denemesi", **Akademik İncelemeler Dergisi**, 7.2, 199-229.
- Atatüre, Süha (2017), **Amerika Birleşik Devletleri'nin Siyasi Yapısı**, Beta Yayınları, İstanbul.
- Ateş, Toktamış (2009), **Siyasal Tarih**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Bagdikian, H. Ben (2016), **Yeni Medya Tekeli**, (Çev: Komisyon), Akçelen Yayınları, İstanbul.
- Baker, Peter ve Rutenberg, Jim (2018), "Trump Lawyer Obtained Restraining Order to Silence Stormy Daniels", <https://www.nytimes.com/2018/03/07/us/politics/stormy-daniels-trump.html> (09.03.2022)
- Barabak, Z. Mark (2017), "Trump signs sanctions bill against Russia as relations worsen", <https://www.latimes.com/newsletters/today/headlines/la-na-essential-washington-updates-201707-htmlstory.html> (26.08.2022).

- Barrett, Devlin ve Zapotosky, Matt (2021), “Mueller did not find the Trump campaign conspired with Russia, attorney general says”, https://www.washingtonpost.com/world/national-security/republicans-and-democrats-brace-for-renewed-battles-over-mueller-report/2019/03/23/56d9f214-4db3-11e9-b79a-961983b7e0cd_story.html (24.03.2022).
- Bartles, C. K. (2016), “Getting Gerasimov Right”, **Military Review**, 96(1), 30-38.
- Belvedere J. Matthew (2016), “New York Times subscription growth soars tenfold, adding 132,000, after Trump’s win”, <https://www.cnbc.com/2016/11/29/new-york-times-subscriptions-soar-tenfold-after-donald-trump-wins-presidency.html> (16.02.2022).
- Benner, Katie ve Mazetti, Mark (2019), “Mueller Finds No Trump-Russia Conspiracy, but Stops Short of Exonerating President on Obstruction”, <https://www.nytimes.com/2019/03/24/us/politics/mueller-report-summary.html> (16.04.2022).
- Beorn, W. Wade (2018), “It’s not wrong to compare Trump’s America to the Holocaust. Here’s why”, <https://www.washingtonpost.com/news/posteverything/wp/2018/07/16/its-not-wrong-to-compare-trumps-america-to-the-holocaust-heres-why/> (28.04.2022).
- Best, Antony vd. (2012), **20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi**, (Çev: Taciser Ulaş Belge), Siyasal Kitabevi, İstanbul.
- Biber, A. (2014), “Toplumsal Şeytan Üçgeni: İktidar, Hegemonya ve Propaganda”, **Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, (21), 28-41.
- Birol, Fatih (2022), “Coordinated Actions Across Europe Are Essential to Prevent a Major Gas Crunch: Here Are 5 Immediate Measures”, **Uluslararası Enerji Ajansı**, <https://www.iea.org/commentaries/coordinated-actions-across-europe-are-essential-to-prevent-a-major-gas-crunch-here-are-5-immediate-measures> (18.06.2022).
- Borchers, Callum (2017), “Timeline of Trump’s praise for Putin while Trump Tower Moscow was in the Works”, <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2017/08/28/timeline-of-trumps-praise-for-putin-while-trump-tower-moscow-was-in-the-works/> (20.12.2021).
- Bozoğlu, Tülin (2017), “Hegel’in Zeitgeist’i ve Otoriter Popülarist Siyasal Söylem: Trump Üzerine Bir Okuma”, **Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi**, 2017, 2(1): 67-82.
- Bremmer, Ian (2018), “Despite the Apparent Bromance, Trump Has Been Tough on Russia”, <https://time.com/5220097/despite-the-apparent-bromance-trump-has-been-tough-on-russia/> (12.11.2022).
- Breuninger, Kevin (2019), “Trump asked Ukraine president in phone call ‘if you can look into’ Biden and his son”, <https://www.cnbc.com/2019/09/25/trump-asked-ukraine-president-if-you-can-look-into-biden-and-his-son-in-phone-call.html> (26.07.2022).

- Bruton, Brinley ve Simmons, Keir, “Trump warns Russia to 'get ready' for U.S. strike on Syria, then says it may not be soon” (12.04.2018), <https://www.nbcnews.com/politics/donald-trump/russia-will-target-u-s-military-if-strikes-hit-syria-n864901> (20.11.2022).
- Bush, W. Geroge (2014), **Karar Anları**, (Çev: Enver Gürsel), Pegasus Yayınları, Ankara.
- Büyükbaş, Hakkı ve Atıcı, Nilgün (2015), “Liberal Demokratik Barış Kuramı: Eleştirel Bir Değerlendirme”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 0(40) , 1-19.
- Callahan, Patrick (2003), **Logics of American Foreign Policy: Theories of America's World Role**, Pearson.
- Cankara, P. Özden ve Cankara, Yavuz (2007), “Vladimir Putin Döneminde Rus Dış Politikasında Yapılan Değişiklikler” **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2007(15), 193-212.
- Carey, W. James (1993), “The Mass Media and Democracy: Between The Modern And The Postmodern”, **Journal of International Affairs**, 47(1).
- Chaffee, H. Steven ve Kanihan, S. Frank (1997), “Learning About Politics From The Mass Media, Political Communication”, 14:4, 421-430, DOI: 10.1080/105846097199218
- Charlton, Angela (2017), “Russian business world hopes for relief from Trump”, <https://apnews.com/article/ddef0d26af634d9da08832bed6ca2dc7> (07.06.2021)
- Chen, Adrian, “What Mueller’s Indictment Reveals About Russia’s Internet Research Agency” (16.02.2018), <https://www.newyorker.com/news/news-desk/what-muellers-indictment-reveals-about-russias-internet-research-agency> (15.06.2022).
- Childs, Harwood (1940), **An Introduction To Public Opinion**, New York: Wiley And Sons, Forgotten Books.
- Chomsky, Noam (1998), **Medya Gerçeği**, (Çev: Osman Akınhay), İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- Chomsky, Noam (2011), “Chomsky: 9/11 – Was There an Alternative?”, <https://www.aljazeera.com/opinions/2011/9/7/chomsky-9-11-was-there-an> (14.08.2022).
- Chomsky, Noam (2022), **Güç Kimin Elinde**, (Çev: Cihan Özpınar), İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- Chotiner, Isaac (2020), “Noam Chomsky Believes Trump Is “the Worst Criminal in Human History””, <https://www.newyorker.com/news/q-and-a/noam-chomsky-believes-trump-is-the-worst-criminal-in-human-history> (12.04.2021).
- Cohen, Marshall (2018), “The 4 people sentenced to prison so far in Mueller’s investigation”, <https://edition.cnn.com/2018/12/12/politics/robert-mueller-sentences/index.html> (08.07.2021).

- Cohen, Marshall (2021), Chronicling Trump's 10 Worst Abuses of Power, <https://edition.cnn.com/2021/01/24/politics/trump-worst-abuses-of-power/index.html> (03.05.2022).
- Cohen, Marshall vd. (2017), "Ex-Trump campaign adviser pleads guilty to making false statement", <https://edition.cnn.com/2017/10/30/politics/paul-manafort-russia-investigation-surrender/index.html> (25.08.2022).
- Collinson, Stephen vd. (2017), "Trump fires FBI director James Comey", <https://edition.cnn.com/2017/05/09/politics/james-comey-fbi-trump-white-out/index.html> (13.06.2021).
- Collon, Michel (2007), **Nato: Medyanın Anlatmayacağı Bir Hikâye, Medya ve Savaş Yalanları**, (Ed.) Lenora Forerstel, Yordam Kitap, İstanbul.
- Cushion, Stephen (2016), "The Trumpification of the US media: why chasing news values distorts politics", <https://theconversation.com/the-trumpification-of-the-us-media-why-chasing-news-values-distorts-politics-56033> (15.04.2022)
- Çalışkan, Musatafa ve Mengiç, Yunus (2015), "**Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya**", Akademik Bakış Dergisi, 50, 254-277.
- Çelik, K. E. ve Erol, M. S. (2018), "Aralık 2017 Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi Bağlamında ABD'nin Karadeniz Politikası ve Türkiye", **Karadeniz Araştırmaları**, 15(60), 100-123.
- Çopur, Hakan (2017), "Trump ile Amerikan Medyası Arasında 'İktidar' Kavgası", <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/trump-ile-amerikan-medyasi-arasinda-iktidar-kavgasi/754103> (08.07.2022).
- Dağlı, Tarık (2017), "Medya-Trump Savaşı" (02.02.2017), <https://kriterdergi.com/medya-kritik/medya-trump-savasi> (17.06.2021).
- Dale, Daniel, "Steve Bannon's popular podcast is a 'dangerous' fantasyland of election lies" (07.11.2021), <https://edition.cnn.com/2021/11/07/politics/bannon-podcast-war-room-election-lies/index.html> (12.08.2022).
- DeMarche, Edmund, "Trump slams Biden ad critical of golf outing" (25.05.2020), <https://www.foxnews.com/politics/trump-slams-biden-ad-critical-of-golf-outing> (17.09.2022).
- Detsch, Jack (2020), "Congress Pushes for Sanctions on Turkey, Russia Over Libyan War", <https://foreignpolicy.com/2020/07/28/us-congress-pushes-sanctions-turkey-russia-libya-war/> (24.12.2022).
- Deyrmond, R. (2013), "Assessing The Reset: Successes And Failures In The Obama Administration's Russia Policy", **European Security**, 22(4), 500-523.
- Diamond, Jeremy (2015), "Donald Trump lavishes praise on 'leader' Putin", <https://edition.cnn.com/2015/12/18/politics/donald-trump-praises-defends-vladimir-putin/> (10.04.2022).

- DiChristopher, Tom (2017), “Trump pitches US natural gas to European leaders, suggests Russian gas holds them hostage”, <https://www.cnn.com/2017/07/06/trump-natural-gas-europe-leaders.html> (12.10.2021).
- Dilanian, Ken (2016), “U.S. Intel Agencies Preparing Dossier to Prove Russian Hacks”, <https://www.nbcnews.com/news/us-news/u-s-intel-agencies-preparing-dossier-prove-russian-hacks-n694011> (22.10.2021).
- Dilanian, Ken (2017), “Did Trump, Kushner, Sessions Have an Undisclosed Meeting With Russian?”, <https://www.nbcnews.com/news/us-news/did-trump-kushner-sessions-have-undisclosed-meeting-russian-n767096> (17.12.2022).
- Dilanian, Ken (2017), “Russians Paid Mike Flynn \$45K for Moscow Speech, Documents Show”, <https://www.nbcnews.com/news/us-news/russians-paid-mike-flynn-45k-moscow-speech-documents-show-n734506> (21.10.2022).
- Dilanian, Ken (2020), “Michael Cohen explains why Trump likes Putin and what Trump really thinks of his supporters”, <https://www.nbcnews.com/politics/donald-trump/michael-cohen-explains-why-trump-likes-putin-what-trump-really-n1239470> (11.08.2022).
- Dilanian, Ken ve Williams, Pete (2016), “Russian Hackers Believed to Have Breached Clinton Foundation Computers”, <https://www.nbcnews.com/politics/2016-election/russian-hackers-believed-have-breached-clinton-foundation-computers-n596701> (11.09.2021).
- Dixon, Robyn (2021), “The U.S.-Ukraine Sea Breeze naval exercises, explained”, <https://www.washingtonpost.com/world/2021/07/02/ukraine-us-military-black-sea/> (02.06.2022)
- Dolgu, Uğur (2016), “Kitle İletişim Araçları ve Yeni Medya”, Ali Arslan ve Mustafa Çağlayandereli (Ed.), **Paradigma Akademi**, 345-369, İstanbul.
- Doyle, W. Michael (1986), “Liberalism and World Politics”, **American Political Science Review**, 80(4), s.s. 1151-1169.
- Drucker, Jesse (2017), “Bribe Cases, a Jared Kushner Partner and Potential Conflicts”, <https://www.nytimes.com/2017/04/26/us/politics/jared-kushner-beny-steinmetz.html> (14.04.2021).
- Durdu, Erkan (2019), “Geçmişten Geleceğe Televizyon Yayıncılığı”, **TRT Akademi**, 4/7, 1-200
- Dursunuoğlu, İsmail (2017), “Sosyal Medya ve Siyasal Davranış İlişkisi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C.22, Kayfor15 Özel Sayısı, 1579-1585.

- Eckholm, Erik (2012), "Putin Signs Bill That Bars U.S. Adoptions, Upending Families", <https://www.nytimes.com/2012/12/28/world/europe/putin-to-sign-ban-on-us-adoptions-of-russian-children.html> (15.07.2022).
- Ekmekçi, Faruk (2011), "Demokratik Barış Teorisi: Bir Değerlendirme", **Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu**, 26/18, 107-124.
- Ekrem, Erkin (2020), ABD-Çin Ticaret Savaşı ve Çin'in AB Planı, <https://www.sde.org.tr/abd-cin-ticaret-savasi-ve-cinin-ab-plani-bolgesel-analiz-75> (30.04.2021).
- Emma, Caitlin ve O'Brien, Cannon (2019), "Trump Holds Up Ukraine Military Aid Meant to Confront Russia", <https://www.politico.com/story/2019/08/28/trump-ukraine-military-aid-russia-1689531> (27.09.2022).
- Ersen, Eren, "What Trump means for US-Russia ties in Middle East?" (03.01.2017), <https://www.aa.com.tr/en/analysis-news/what-trump-means-for-us-russia-ties-in-middle-east/719398> (24.06.2022).
- Eskier, Uğur (2017), "Medya Nedir, Topluma Etkileri Nelerdir?", <https://www.makaleler.com/medya-nedir> (19.11.2021).
- Estepa, Jessica (2017), "President Trump on Vladimir Putin: 'We got along very, very well'", <https://www.usatoday.com/story/news/politics/onpolitics/2017/07/12/donald-trump-vladimir-putin-we-got-along-very-very-well/473103001/> (10.11.2021).
- Fattor, Eric (2017), **Amerikan İmparatorluğu ve Eğlence Cephaneli Yumuşak Güç ve Kültürel Silahlanma**, (Çev: Papatya Tabak), Avangard Yayınları, İstanbul.
- Fazzini, Kate (2019), "Mueller report details how Russians reached millions of US Facebook and Twitter users and brought them out to real-life rallies", <https://www.cnbc.com/2019/04/18/mueller-report-details-social-media-organizing-that-reached-americans.html> (09.05.2021).
- Finnegan, Connor, "US Announces Sale of Anti-tank Missiles to Ukraine Over Russian Ppposition" (02.03.2018), <https://abcnews.go.com/International/us-announces-sale-anti-tank-missiles-ukraine-russian/story?id=53450406> (26.04.2022).
- Finnegan, Conor (2019), "Trump says what happens in Putin meeting is 'none of your business'", <https://abcnews.go.com/Politics/trump-putin-meeting-business/story?id=63967271> (21.06.2022).
- Flood, Brian, "Video highlighting CNN host Brian Stelter's 'obsession' with Russia investigation goes viral" (13.03.2020), <https://www.foxnews.com/media/video-cnn-host-brian-stelter-obsession-russia-viral> (07.10.2022).

- Flood, Brian, "Video highlighting CNN host Brian Stelter's 'obsession' with Russia investigation goes viral" (13.05.2020), <https://www.foxnews.com/media/video-cnn-host-brian-stelter-obsession-russia-viral> (10.04.2022).
- Frank, Anne (2018), **Anne Frank'ın Anıları**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Frizis, Iakov (2013), "The Impact of Media on Foreign Policy", <https://www.e-ir.info/2013/05/10/the-impact-of-media-on-foreign-policy/> (28.10.2021).
- Fukuyama, Francis (2033), **Tarihin Sonu mu**, (Çev: Kollektif), Vadi Yayınları, İstanbul.
- Goldman vd. (2017), "Trump Team Met With Lawyer Linked to Kremlin During Campaign", <https://www.nytimes.com/2017/07/08/us/politics/trump-russia-kushner-manafort.html> (19.09.2022).
- Gözen, Ramazan (2021), **Uluslararası İlişkiler Teorileri**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Groppe, Maureen (2017), "Pence, Flynn and the Russia investigation: A timeline of key events", <https://www.usatoday.com/story/news/politics/2017/12/10/pence-flynn-and-russia-investigation-timeline-key-events/935046001/> (08.06.2021).
- Grynbaum, M. Michael (2017), "Trump Calls the News Media the 'Enemy of the American People'" (17.02.2017), <https://www.nytimes.com/2017/02/17/business/trump-calls-the-news-media-the-enemy-of-the-people.html> (21.02.2022).
- Grynbaum, Michael (2017), "Trump Calls the News Media the 'Enemy of the American People'", <https://www.nytimes.com/2017/02/17/business/trump-calls-the-news-media-the-enemy-of-the-people.html> (23.11.2022).
- Gündüz, Rahmi, "Trump: Almanya Rusya'nın esiri haline geldi" (11.07.2018), <https://tr.euronews.com/2018/07/11/trump-almanya-rusya-nin-esiri-haline-geldi> (21.10.2022).
- Güner, M. Fatih (2020), "Sivil Toplum Kuruluşlarında Finansal Şeffaflık: Türkiye ve ABD Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi", **Alanya Akademik Bakış**, 4(1), 39-51.
- Gürbüz, M. Vedat (2002), "Bir İdeal Bir Amerikan Başkanı ve Onun Başarısızlığı: Başkan Wilson ve Milletler Cemiyeti", **Atatürk Yolu Dergisi**, 8.29.
- Gürkaynak, Muharrem ve Yalçiner, Serhan, "Uluslararası Politikada Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme", **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, 6.23, 73-92.
- Habberman, Maggie ve Schmidt, Michael (2021), "Trump Ordered Mueller Fired, but Backed Off When White House Counsel Threatened to Quit", <https://www.nytimes.com/2018/01/25/us/politics/trump-mueller-special-counsel-russia.html> (24.1.2021)
- Hagen, Lisa (2018), "Trump Wanted Multiple TVs In WH Bedroom: Report", <https://thehill.com/homenews/administration/367248-trump-wanted-multiple-tvs-in-wh-bedroom-report/> (14.03.2021).

- Hallin, Daniel (1986), **The Uncensored War**, Oxford University Press, Oxford
- Hallin, Daniel ve Mancini, Paolo (2004), **Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics**, Cambridge University Press, Cambridge.
- Harrell, E. Peter, "Trump's Use of Sanctions Is Nothing Like Obama's" (05.10.2019), <https://foreignpolicy.com/2019/10/05/trump-sanctions-iran-venezuela-russia-north-korea-different-obamas/> (20.10.2022).
- Harris, Elizabeth (2020), "Trump Books Keep Coming, and Readers Can't Stop Buying" (31.08.2020), <https://www.nytimes.com/2020/08/31/books/trump-books.html> (20.07.2021).
- Harris, Gate ve Gochar, Michael (2017), "Analyzing the Relationship Between the Press and the President: A Lesson Plan", <https://www.nytimes.com/2017/05/11/learning/lesson-plans/analyzing-the-relationship-between-the-press-and-the-president-a-lesson-plan.html> (16.03.2022).
- Hastedt, P. Glenn (2017), **American Foreign Policy: Past, Present, And Future**, Rowman & Littlefield, New York.
- Herman, Edward (1993), "The Media's Role in U.S. Foreign Policy", <https://www.jstor.org/stable/24357083> (12.04.2021).
- Herszenhorn, David, "Putin Says Clinton Incited Protests Over Russian Vote" (08.12.2011), <https://www.cnn.com/2011/12/08/putin-says-clinton-incited-protests-over-russian-vote.html> (15.04.2022).
- Hetherington, Mark ve Ladd M., Jonathan (2020), "Destroying Trust In The Media, Science, And Government Has Left America Vulnerable To Disaster", <https://www.brookings.edu/blog/fixgov/2020/05/01/destroying-trust-in-the-media-science-and-government-has-left-america-vulnerable-to-disaster/> (04.01.2022).
- Heywood, Andrew (2020), **Siyaset Teorisine Giriş**, (Çev: Hızır M. Köse, Küre Yayınları, İstanbul.
- Huppke, Rex (2022), "Permanent daylight saving time? Big government better keep its hands off my watch!", <https://www.usatoday.com/story/opinion/2022/03/16/daylight-saving-time-sunshine-protection-act-senate-rubio-bill/7058144001/?gnt-cfr=1> (08.10.2022).
- Hurmi, A. Bahar (2010), "Bush ve Obama Karşılaştırması Çerçevesinde Amerikan Dış Politika Analizi", **Alternatif Politika**, 2.1, 56-81.
- Ingram, Mathew (2016), President Donald Trump vs. the Media Will Be an Epic Battle, <https://fortune.com/2016/11/11/trump-vs-media/> (05.08.2021).
- Ioffe, Julia, "The Undiplomat" (30.05.2012), <https://foreignpolicy.com/2012/05/30/the-undiplomat/> (15.06.2021).

- Isikoff, Michael ve Corn, David (2018), **Rus Ruleti**, (Çev. A. Can Çetinkaya), Panama Yayıncılık, Ankara.
- Işık, Metin (2005), “Medya ve Demokrasi Paradoksu: Medya Yoluyla Demokrasinin Tehdit Edilmesi”, **Selçuk İletişim**, 3(4), 114-121.
- İnceoğlu, Yasemin (2004), **Uluslararası Medya**, Der Yayınları, İstanbul
- İpek, Altınbaşak (2009), “İnternet Reklamcılığı ve İnternet Reklamı Ölçümlemesi Üzerine bir Uygulama”, **Ege Akademik Bakış**, 9 (2) 2009: 463-487.
- İrge, N. Filiz (2012), “Enformasyon Toplumu ve Toplumsal Değişim Sürecinde Sosyal Medya”, **Akdeniz İletişim Dergisi**, 63-86.
- Johnstone, Liz (2016), “Pribeus: 'I Don't Know Whether It's True' Russia Is Responsible for Election Hacks”, [https://www.nbcnews.com/politics/politics-news/despote-cia-report-russia-pribeus-he-doesn-t-know-n694541\(23.01.2021\)](https://www.nbcnews.com/politics/politics-news/despote-cia-report-russia-pribeus-he-doesn-t-know-n694541(23.01.2021)).
- Kakışım, Can (2017), “Liberalizm Çağında Barış Çalışmaları ve Demokratik Barış Vizyonu: Teorik Bir İnceleme”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı:50, 27-44
- Kakışım, Can (2017), "Liberalizm Çağında Barış Çalışmaları ve Demokratik Barış Vizyonu: Teorik Bir İnceleme", **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 50, 27-44.
- Kalaycıoğlu, Ersin ve Kağrıoğlu, Deniz (2012), **Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir
- Kalsın, Berrin, “Trump-Medya Savaşının Zayıyatı: Gerçek ve Güven” (12.09.2018), <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/trump-medya-savasinin-zayiati-gercek-ve-guven/1252936> (17.06.2020)
- Keane, John (2015), **Medya ve Demokrasi**, (Çev. H. Şahin), Ayrıntı Yayınevi, İstanbul.
- Keating, Dave (2019), “Trump Imposes Sanctions To Stop Nord Stream 2 – But It’s Too Late”, <https://www.forbes.com/sites/davekeating/2019/12/21/trump-imposes-sanctions-to-stop-nord-stream-2--but-its-too-late/> (23.04.2022).
- Kemp, Simon (2021), **Digital 2021: Global Overview Report**, <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>
- Kemp, Simon (2022), “More Than 5 Billion People Now Use The Internet”, <https://wearesocial.com/us/blog/2022/04/more-than-5-billion-people-now-use-the-internet/> (11.08.2022).
- Keneally, Meghan, “Hillary Clinton compares Russia's invasion of Ukraine to 'what Hitler did back in the 30s' ahead of WWII” (05.03.2014), <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2573810/Hillary-Clinton-compares-Russias-invasion-Ukraine-Hitler-did-30s-ahead-WWII.html> (08.04.2022).

- Kentish, Benjamin, “Cuba Boosts Russia Links as Trump's America Disconnects From Neighbour” (19.12.2017), <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/cuba-russia-links-us-donald-trumps-restrictions-immigration-trade-sanctions-barack-obama-a8118361.html> (23.02.2022).
- Keskin, Mustafa (2016), “Yakın Çevre Doktrini Bağlamında Rus Dış Politikası: Ukrayna Müdahalesi”, **Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi**, 3(2), 45-62.
- Kırık, A. Murat (2017), “Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu”, **Gümüşhane Üniversitesi Elektronik Dergisi**, 5/1, 230-261
- Kissinger, Henry (2017), **Diplomasi**, (Çev: İbrahim H. Kurt), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Klein, Ezra (2020), “Why the media is so polarized — and how it polarizes us” (01.28.2020), <https://www.vox.com/2020/1/28/21077888/why-were-polarized-media-book-ezra-news> (24.01.2022).
- Kranish, Michael (2017), “China pitch by Kushner sister renews controversy over visa program for wealthy”, https://www.washingtonpost.com/politics/china-pitch-by-kushner-sister-renews-controversy-over-visa-program-for-wealthy/2017/05/07/59d18360-3357-11e7-b412-62beef8121f7_story.html (17.05.2021).
- Krieg, Gregory (2016), How Did Trump Win? Here Are 24 Theories, <https://edition.cnn.com/2016/11/10/politics/why-donald-trump-won/index.html> (12.08.2021).
- Krieg, Gregory ve Berlinger, Joshua (2016), “Hillary Clinton: Donald Trump would be Putin's 'puppet'”, <https://edition.cnn.com/2016/10/19/politics/clinton-puppet-vladimir-putin-trump/index.html> (21.04.2022).
- Kristen E. Schulze vd. (2012), **20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi**, (Çev. Taciser Ulaş Belge), 1. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara
- Kurtbağ, Ömer (2020), “ABD’de Yükselen Popülist Dalga ve Trumpizm: Neoliberal Küreselleşme, Ekonomik Kriz, Siyasetin İşlevsizleşmesi ve Elitizme Karşı Bir Geri Tepki mi?”, **Akademik Bakış**, 13(26), 135-164.
- LaMarco, Nicola (2018), “Mainstream Vs. Alternative Media”, <https://smallbusiness.chron.com/mainstream-vs-alternative-media-21113.html> (17.06.2022)
- Levin, Bess (2022), “John Bolton: Trump Is a Putin-Loving Moron Who Thought Finland Was Part of Russia”, <https://www.vanityfair.com/news/2022/03/john-bolton-donald-trump-ukraine-finland-russia> (18.11.2022).

- Liptak, Kevin, “Trump’s first pandemic-era foreign visitor is Polish President looking for an electoral boost” (17.06.2017), <https://edition.cnn.com/2020/06/17/politics/donald-trump-polish-president-andrzej-duda/index.html> (12.06.2022).
- Lucini, Mare (2010), "İspanya Örneği Üzerinden Karşılaştırmalı Medya Sistemleri", *Mülkiye Dergisi*, 34/269, 127-145.
- Luhn, Alec (2017), “Kremlin ridicules reports of dossier of compromising material on Trump”, <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/11/kremlin-ridicules-claims-collected-material-donald-trump> (26.02.2022).
- Lynch, Columb, “How Trump’s Assault on International Organizations Benefits Beijing”, <https://foreignpolicy.com/2020/12/28/how-trumps-assault-on-international-organizations-benefits-beijing/> (22.08.2022).
- Macfarquar, Nail (2017), “Russia Suspends Cooperation With U.S. in Syria After Missile Strikes”, <https://www.nytimes.com/2017/04/07/world/middleeast/russia-iran-us-strikes-syria.html> (15.04.2022).
- Marshall, Cohen (2020), “37 Times Trump Was Soft on Russia”, <https://edition.cnn.com/2019/11/17/politics/trump-soft-on-russia/index.html>
- Massie, Chris ve Kaczynski, Andrew, “Trump's lawyer falsely claimed in 2017 interview that Trump Organization had no recent activity in Russia” (15.05.2018), <https://edition.cnn.com/2018/05/15/politics/kfile-michael-cohen-russia-claim/index.html> (20.12.2022),
- Mattimore, Ryan, “Presidential Feuds With the Media Are Nothing New” (03.09.2018), <https://www.history.com/news/presidents-relationship-with-press> (27.04.2022).
- Mayer, Jane (2018), “How Russia Helped Swing the Election for Trump”, <https://www.newyorker.com/magazine/2018/10/01/how-russia-helped-to-swing-the-election-for-trump> (24.10.2021).
- McAdams, Dan P. (2016), “The Mind Of Donald Trump” (2016), <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/06/the-mind-of-donald-trump/480771/> (21.12.2021).
- McConel, Adam (2017), “American Democracy’s Achilles' Heel”, <https://www.aa.com.tr/en/americas/american-democracy-s-achilles-heel/725914> (03.09.2022).
- McCormick, M. James (2012), **The Domestic Sources of American Foreign Policy: Insights and Evidence**, Rowman & Littlefield Publishers.
- McDougall, A. Walter (1998), *Promised Land, Crusader State: The American Encounter with the World Since 1776*, Harper Paperbacks.
- McFaul, Michael (2016), “Why Putin Wants To Trump Victory”, <https://www.washingtonpost.com/opinions/global-opinions/why-putin-wants-a-trump-victory-so-much-he-might-even-be>

trying-to-help-him/2016/08/17/897ab21c-6495-11e6-be4e-23fc4d4d12b4_story.html
(11.07.2022).

Mearsheimer, J. John ve Walt M. Stephen (2017), **İsrail Lobisi ve Amerikan Dış Politikası**, (Çev: Hasan T. Kösebalaban), Küre yayınları, İstanbul.

Meredith, Sam (2018), “Trump meets Putin behind closed doors after scolding US policy on Russia”, <https://www.cnn.com/2018/07/16/trump-putin-summit-us-president-arrives-in-helsinki-to-meet-russian-c.html> (20.07.2020).

Mermin, Jonathan (1997), “Television News and American Intervention in Somalia: The Myth of a Media-Driven Foreign Policy”, **Political Science Quarterly**, 112(3), 385-403

Meyer, Thomas (2014), **Medya Demokrasisi**, (Çev. Ahmet Fethi), Köprü Yayınevi, İstanbul.

Mills, C. Wright (2017), **İktidar Seçkinleri**, (Çev: Ünsal Oskay), İnkılap Kitapevi, İstanbul.

Mudde, Cas (2019), **Popülizm: Kısa Bir Giriş**, (Çev: S. Erdem Türközü), Nika Yayınevi, Ankara.

Muller, J. Werner (2020), **Popülizm Nedir?**, (Çev: Onur Yıldız), İletişim Yayınları, İstanbul.

Nevins, Allan ve Commager, H. Steele (2022), **ABD Tarihi**, (Çev: Halil İnalçık), Doğu Batı Yayınları, İstanbul.

Newburger, Emma (2019), “Donald Trump on Mueller’s appointment: ‘This is the end of my presidency. I’m f---d’”, <https://www.cnn.com/2019/04/18/donald-trump-on-muellers-appointment-this-is-the-end-of-my-presidency-im-f---d.html> (15.04.2022).

Nye, S. Joseph (2020), **Yumuşak Güç**, (Çev: Rayhan İnan Aydın), İletişim Yayınları, İstanbul.

O’Reilly, Lara (2016), “The 30 Biggest Media Companies In The World”, <https://www.businessinsider.com/the-30-biggest-media-owners-in-the-world-2016-5> (27.08.2022).

Özdemir, Süleyman vd. (2020), “Sivil Toplum Kuruluşlarının Artan Önemi ve Üsküdar’da Faaliyet Gösteren Bazı STK’lar Üzerine Bir Araştırma”

Özkan, Abdullah (2007), “Basın Özgürlüğü “Güvenlik Kaygısıyla” Kısıtlanabilir Mi?”, https://tasam.org/tr-TR/Icerik/707/basin_ozgurlugu_guvenlik_kaygisiyla_kisitlanabilir_mi (19.03.2021).

Özkul, Osman (2017), “Demokratik Hakların Gelişmesinde Sivil Toplum Düşüncelerinin Katkısı”, **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, 6(14).

Özlük, Erdem (2009), “Uluslararası İlişkiler Disiplininin Soy Kütüğü”, **Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 9(17), 237-260.

Öztürk, Gülcennet (2017), “Bir Propaganda Aracı Olarak Radyo”, **Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi**, 2(3), 157-174

- Palloshi, Shqipe (2015), "The Influence of the CNN Effect and the Al Jazeera Effect on American Foreign Policy", **Maltepe University Communication Faculty Journal**, 2(2), 43-67.
- Perasso, Valeria (2017), "Trump'ın Amerikası'nda nefret suçları artıyor: 'Komşumdan korkuyorum'", <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41023185> 01.06.2022).
- Peter, Rutland (2017), "Trump, Putin, And The Future of US-Russian Relations", **Slavic Review**, 76(1), 41-56.
- Philips, Amber (2017), "Donald Trump Jr.'s testament to his own naivete on Russia, annotated", <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2017/09/07/i-believed-that-i-should-at-least-hear-them-out-donald-trump-jr-s-testament-to-his-own-naivete-on-russia-annotated/> (28.07.2021).
- Polat, D. Ş. (2017), "NATO ve Rusya Federasyonu'nun Yeni Mücadele Alanı: Karadeniz", **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, 67-82.
- R. Owen, Keohane .& Joseph, Nye, Power and Interdependence, Longman, 2001
- Rawls, John (1993), **Political Liberalism**, Columbia University Press, New York.
- Remnick, David (2016), "Trump and Putin: A Love Story", <https://www.newyorker.com/news/news-desk/trump-and-putin-a-love-story> (30.10.2022).
- Repucci, Sarah (2020), "A Leaderless Struggle for Democracy", <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2020/leaderless-struggle-democracy> (20.12.2021).
- Richardson, Bradford (2016), "Donald Trump Needles New York Times Over 'Highly Inaccurate' Campaign Coverage", <https://www.washingtontimes.com/news/2016/nov/13/donald-trump-needles-new-york-times-over-highly-in/> (11.08.2022).
- Robinson, Piers (1999), "The CNN effect: can the news media drive foreign policy?", <https://www.cambridge.org/core/journals/review-of-international-studies/article/abs/cnn-effect-can-the-news-media-drive-foreign-policy/82861CF3D16F66F2BB51A8591E6470EF> (15.05.2022).
- Rogers, Katie (2018), "Trump and Western Allies Expel Scores of Russians in Sweeping Rebuke Over U.K. Poisoning", <https://www.nytimes.com/2018/03/26/world/europe/trump-russia-diplomats-expulsion.html> (17.10.2022).
- Roser, Max vd. (2015) - "Internet". Published online at OurWorldInData.org. Retrieved from: <https://ourworldindata.org/internet> [Online Resource]
- Roth, Andrew (2017), "Kremlin says it got the Trump Tower email but didn't respond", https://www.washingtonpost.com/world/kremlin-confirms-it-received-letter-from-trump-lawyer-about-stalled-moscow-real-estate-project-but-did-not-respond/2017/08/30/ee509c0a-8d80-11e7-8df5-c2e5cf46c1e2_story.html (24.08.2022).

- Rucker, Philip vd. (2018), “Trump administration expels 60 Russian officers, shuts Seattle consulate in response to attack on former spy in Britain”, https://www.washingtonpost.com/politics/trump-administration-expels-60-russian-officers-shuts-seattle-consulate-in-response-to-attack-on-former-spy-in-britain/2018/03/26/8ada3d8e-30f0-11e8-8bdd-cdb33a5eef83_story.html (25.08.2022).
- Said, Edward (2022), **Medyada İslam: Gazeteciler ve Uzmanlar Dünyaya Bakışımızı Nasıl Belirliyor?**, (Çev: Aysun Babacan), Metis Yayınevi, İstanbul.
- Salama, Vivian (2020), “Trump steps back from involving himself in Libya’s bloody civil war”, <https://edition.cnn.com/2020/08/08/politics/trump-libya-civil-war/index.html> (17.04.2022).
- Sanchez, Gabriela, “What Happens in a Lame Duck Session of Congress?” (19.12.2022), <https://www.brennancenter.org/our-work/research-reports/what-happens-lame-duck-session-congress> (25.12.2022).
- Satter, Raphael vd. (2017), “Inside story: How Russians hacked the Democrats’ emails”, <https://apnews.com/article/technology-europe-russia-hacking-only-on-ap-dea73efc01594839957c3c9a6c962b8a> (02.01.2021).
- Sayarı, Sabri ve Bilgin, Hasret. D. (2015), **Karşılaştırmalı Siyaset**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Schallhorn, Kaitlyn (2018), “Michael Flynn's involvement in Russia investigation: What to know”, <https://www.foxnews.com/politics/michael-flynn-s-involvement-in-russia-investigation-what-to-know> (16.07.2022).
- Schmidt, Michael ve Haberman, Maggie (2018), “Trump Ordered Mueller Fired, but Backed Off When White House Counsel Threatened to Quit”, <https://www.nytimes.com/2018/01/25/us/politics/trump-mueller-special-counsel-russia.html> (24.1.2021).
- Schwartz, Brian, “Trump spends millions on battleground TV ads as his campaign sees warning signs in key states” (29.06.2020), <https://www.cnbc.com/2020/06/29/trump-campaign-books-swing-state-tv-ads-amid-bad-polls.html> (23.04.2022).
- Sebastian, Clare, “Magnitsky lawyer: Will 'fight for justice' despite risk to life” (25.07.2017), <https://edition.cnn.com/2017/07/25/politics/russian-lawyer-magnitsky-nikolai-gorokhov/index.html> (25.10.2022).
- Seligman, Lara ve Swan, W. Betsy (2020), “Russians squeeze U.S. troops in Syria amid uproar over Trump’s dealings with Moscow”, <https://www.politico.com/news/2020/06/30/russians-us-troops-syria-uproar-trump-345584> (12.05.2021).
- Sherman, Wendy, “The Total Destruction of U.S. Foreign Policy Under Trump” (31.07.2020), <https://foreignpolicy.com/2020/07/31/trump-destruction-foreign-policy/> (13.06.2022).

- Siebert, Fred, Peterson, Theodore, Schramm, Wilbur (1956), **Four Theories of The Press**, University of Illinois Press, Illinois
- Siegel, Benjamin (2021), “Still a summit secret: What happened in Helsinki between Putin and Trump?”, <https://abcnews.go.com/Politics/summit-secret-happened-helsinki-putin-trump/story?id=78273344> (06.08.2022).
- Sillito, David (2016), “Donald Trump: How The Media Created The President”, <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-37952249> (13.11.2021).
- Simakovsky, Mark (2019), “Trump Can’t Stop Putin From Poaching U.S. Allies”, <https://foreignpolicy.com/2019/07/31/trump-is-letting-putin-poach-u-s-allies-s400-turkey-russia-trump-nato-allies/> (20.10.2021).
- Smith, Aleksander, “Trump's Cold War rhetoric over Syria doesn't reflect reality, experts say” (12.04.2018), <https://www.nbcnews.com/news/world/trump-s-cold-war-rhetoric-over-syria-doesn-t-reflect-n865321> (18.04.2021).
- Smith, Josh (2021), “North Korea cracks down on foreign media, speaking styles” (20.06.2021), <https://www.reuters.com/article/us-northkorea-media-idUSKBN29P0C4> (20.10.2022).
- Solender, Andrew (2020), “‘My Exercise Is Playing’: Trump Defends Playing 276th Day Of Golf Amid A Worsening Pandemic”, <https://www.forbes.com/sites/andrewsolender/2020/07/12/my-exercise-is-playing-trump-defends-playing-276th-day-of-golf-amid-a-worsening-pandemic/?sh=418a63ac6efc> (10.11.2021).
- Sönmezoglu, Faruk (2017), **Uluslararası İlişkilere Giriş**, Der Yayınları, Ankara.
- Spanier, John ve Hook, W. Steven (2016), **Amerikan Dış Politikası: İkinci Dünya Savaşı'ndan Günümüze**, (Çev: Özge Zihnioğlu Tanırlı), İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- Stelter, Brian, “President Trump threatens to pull more reporters’ credentials” (09.11.2018), <https://edition.cnn.com/2018/11/09/media/white-house-press-pass-threat/index.html> (13.12.2022).
- Steven, Livingston (1997), “Clarifying The CNN Effect: An Examination of Media Effects According to Type of Military Intervention”, **The Joan Shorenstein Center**, 1-21
- Stolberg, G. Sherly (2020), “Trump Administration Asks Supreme Court to Strike Down Affordable Care Act”, <https://www.nytimes.com/2020/06/26/us/politics/obamacare-trump-administration-supreme-court.html> (25.07.2021).
- Sümer, Gültekin (2008), "Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü." **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, 5.19, 119-144.
- Şahin, G. (2018), “Küresel Güvenliğin Dönüşümü; NATO Bağlamında Kavramsal, Tarihsel ve Teorik Bir Analiz”, **Savunma Bilimleri Dergisi**, 16(2), 59-81.

- Şen, Fulya ve Avşar, Zakir (2012), “Türkiye’de Neoliberal Politikaların Haber Medyasına Yansımaları: Anaakım Medyanın Ekonomi Haberleri Üzerine Bir İnceleme”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, S:35, 42-61.
- Talas, Mustafa (2011), “Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi”, **TÜBAR-XXIX-/2011-Bahar**
- Tanrısever, Oktay (2017), “Relations That The US Might Develop With Russia Under President Donald Trump and Their Effects On The Middle East”, <https://www.orsam.org.tr/en/relations-that-the-us-might-develop-with-russia-under-president-donald-trump-and-their-effects-on-the-middle-east/> (11.05.2021).
- Tatum, Sophie (2017), “Trump defends Putin: 'You think our country's so innocent?'”, <https://edition.cnn.com/2017/02/04/politics/donald-trump-vladimir-putin/index.html> (18.05.2021).
- Thomas, Elizabeth vd. (2019), “Report doesn't exonerate Trump, Mueller testifies, and he could be charged after leaving Office”, <https://abcnews.go.com/Politics/special-counsel-robert-mueller-testify-capitol-hill/story?id=64508660> (20.05.2022).
- Thomsen, Jacqueline (2018), “Russian hacking group ‘Cozy Bear’ likely responsible for phishing campaign, US security firm says”, <https://thehill.com/policy/cybersecurity/417499-security-firm-attributes-phishing-campaign-to-russian-hacking-group/> (24.01.2022).
- Thrush, Glenn (2017), “Michael Flynn Resigns as National Security Adviser”, <https://www.nytimes.com/2017/02/13/us/politics/donald-trump-national-security-adviser-michael-flynn.html> (16.10.2022).
- Trump, Donald (2017), **Yeniden Büyük Amerika**, (Çev. İrem Sağlamer), Pegasus Yayınları, İstanbul.
- Tumulty, Karen (2017), “How Donald Trump came up with ‘Make America Great Again’”, https://www.washingtonpost.com/politics/how-donald-trump-came-up-with-make-america-great-again/2017/01/17/fb6acf5e-dbf7-11e6-ad42-f3375f271c9c_story.html (11.09.2021).
- Tunçdemir, Cemal (2018), “ABD Mahkemesinin, 'The Post'a Konu Olan Basın Özgürlüğü Kararının Gerekçesi”, <https://t24.com.tr/yazarlar/cemal-tuncdemir/abd-mahkemesinin-the-posta-konu-olan-basin-ozgurlugu-kararinin-gerekcesi,18977> (22.04.2021).
- Turak, Natasha (2018), “Here’s where Trump has been tough on Russia — and where he’s backed down”, <https://www.cnbc.com/2018/07/16/heres-where-trump-has-been-tough-on-russia--and-where-hes-backed-do.html> (30.02.2021).
- URL, “‘Count every vote’ demand US climate activists, after Trump false victory claim” (4.11.2020), <https://www.climatechangenews.com/2020/11/04/count-every-vote-demand-us-climate-activists-trump-false-victory-claim/> (16.1.2021)

- URL, “1. Views of President-elect Trump and his administration” (08.12.2016), <https://www.pewresearch.org/politics/2016/12/08/1-views-of-president-elect-trump-and-his-administration/> (01.12.2022).
- URL, “120 Years of Literacy”, https://nces.ed.gov/naal/lit_history.asp#:~:text=However%2C%20in%20the%20late%2019th,percent%20of%20blacks%20remained%20illiterate. (27.11.2021).
- URL, “ABD Başkanı Trump ve Ukrayna Devlet Başkanı Zelensky arasındaki telefon görüşmesi neden kriz oldu?” (22.09.2019), <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49787242> (21.05.2021).
- URL, “Analyzing the Relationship Between the Press and the President: A Lesson Plan” (11.05.2017), <https://www.nytimes.com/2017/05/11/learning/lesson-plans/analyzing-the-relationship-between-the-press-and-the-president-a-lesson-plan.html> (10.11.2021).
- URL, “America’s Founders’ on Education” (08.02.2016), <https://www.esiworks.com/2021/02/08/americas-founders-on-education/> (04.06.2022).
- URL, “Assessing Russian Activities and Intentions in Recent Elections” (21.6.2017), <https://www.fbi.gov/news/testimony/assessing-russian-activities-and-intentions-in-recent-elections> (23.1.2021)
- URL, “Bezos Family Foundation” (2021), <https://www.bezosfamilyfoundation.org/> (15.01.2021)
- URL, “Bolton, ABD-Rusya İlişkilerinin İyileşmemesinin Sebebini Açıkladı” (18.3.2019), <https://tr.sputniknews.com/abd/201903181038250281-bolton-abd-rusya-iliskileri-iyilesememesinin-sebebini-acikladi/> (24.1.2021)
- URL, “Bolton, ABD-Rusya İlişkilerinin İyileşmemesinin Sebebini Açıkladı” (18.3.2019), <https://tr.sputniknews.com/abd/201903181038250281-bolton-abd-rusya-iliskileri-iyilesememesinin-sebebini-acikladi/> (24.1.2021)
- URL, “Books by Donald J. Trump”, <https://www.thriftbooks.com/a/donald-trump/198584/> (11.11.2022).
- URL, “Can The Media Trump?” (02.09.2016), <https://www.abc.net.au/mediawatch/episodes/can-the-media-trump-trump/9972860> (08.12.2021)
- URL, “China”, <https://freedomhouse.org/country/china/freedom-world/2022> (11.12.2022).
- URL, “Christopher Steele believes his dossier on Trump-Russia is 70-90% accurate” (15.11.2017), <https://www.theguardian.com/us-news/2017/nov/15/christopher-steele-trump-russia-dossier-accurate> (06.05.2022).
- URL, “CNN Official Twitter Account”, <https://twitter.com/cnn?lang=tr> (17.06.2020).
- URL, “Countries and Territories” <https://freedomhouse.org/countries/freedom-world/scores> (2021)

URL, “Cracking the Shell: Trump and the Corrupting Potential of Furtive Russian Money” (13.02.2018), <https://www.americanprogress.org/article/cracking-the-shell/> (03.06.2021)

URL, “Çin'de devlet medyası tek çatı altında birleşti” (20.04.2018), <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cinde-devlet-medyasi-tek-cati-altinda-birlesti/1123461> (03.04.2021).

URL, “Dernek Nasıl Kurulur”, <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-nasil-kurulur> (12.03.2021).

URL, “Despite Trump’s adversarial relationship with the media, he needs them, and they need him.”(27.03.21), <https://blogs.lse.ac.uk/usappblog/2017/03/27/despite-trumps-adversarial-relationship-with-the-media-he-needs-them-and-they-need-him/> (18.12.2021).

URL, “Digital In 2020” (1.3.2021), <https://wearesocial.com/digital-2020> (21.10.2022).

URL, “Donald Trump says Poland to build facilities for 1,000 US troops”, <https://www.ft.com/content/abad4752-8d3a-11e9-a1c1-51bf8f989972> (16.07.2022).

URL, “Donald Trump's Life Story: From Hotel Developer to President” (01.03.2021), <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-35318432> (12.07.2022).

URL, “Fact-checking Trump's flurry of falsehoods and lies after Mueller declined to exonerate him” (31.05.2019), <https://edition.cnn.com/2019/05/30/politics/fact-checking-trump-mueller-claims/index.html> (08.09.2022).

URL, “Global Digital Overview” (01.2020), <https://wearesocial.com/digital-2020> (20.12.2020).

URL, “Global Magnitsky Act” (09.12.2020), <https://www.state.gov/global-magnitsky-act/> (20.04.2022).

URL, “Here are the charges Trump’s ex-lawyer Michael Cohen admitted to in federal court” (21.08.2018), <https://www.cnn.com/2018/08/21/here-are-the-charges-michael-cohen-admitted-to-in-federal-court.html> (12.11.2022).

URL, “How Mass Media Influence Our Society” (25.11.2019), <https://www.nimcj.org/blog-detail/how-mass-media-influence-our-society.html> (20.04.2022).

URL, “Intelligence Agencies Should Never Have Allowed This Fake News to "Leak" Into The Public. One Last Shot at Me. Are We Living In Nazi Germany?”, https://twitter.com/realDonaldTrump/status/819164172781060096?ref_src=twsrc%5Etfw (24.12.2021).

URL, “Karşılıklı Bağımlılık” (26.01.2014), <https://www.tuicakademi.org/karsilikli-bagimlilik-interdependence/> (03.07.2021).

URL, “Media And Democratisations” (2011), <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/20111/Media%20and%20Democratisation.pdf> (12.06.2021).

URL, “Medyanın Yapısal Dönüşümü” (03.03.2008), https://tasam.org/tr-TR/Icerik/808/medyanin_yapisal_donusumu (28.05.2022).

URL, “Mike Pompeo set to deliver speech in Georgia ahead of runoff Elections” (08.12.2020), <https://www.nbcnews.com/politics/meet-the-press/blog/meet-press-blog-latest-news-analysis-data-driving-political-discussion-n988541/ncrd1250290?featureFlag=true&featureFlag=true&featureFlag=true&featureFlag=true#blogHeader> (02.04.2021).

URL, “Millî Gazetecilik, Vatan Hainliği Gazeteciliği ve Fotokopi Makinesi” (08.12.2013), <http://amerikabulteni.com/2013/12/08/milli-gazetecilik-vatan-haini-gazeteciligi-ve-fotokopi-makinesi/> (17.06.2020).

URL, “Mueller Raporu - ABD Adalet Bakanı Barr: Rusya'yla işbirliğine ve Trump'ın adaletin tesisini engellediğine dair kanıt yok” (18.04.2019), <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47976296> (20.05.2022).

URL, “News Consumption Across Social Media in 2021” (20.09.2021), <https://www.pewresearch.org/journalism/2021/09/20/news-consumption-across-social-media-in-2021/> (20.11.2022).

URL, “News Corp”, <https://newscorp.com/news-corp-philanthropy-partners/> (15.01.2021).

URL, “News Media and Political Attitudes in Germany” (17.05.2018), <https://www.pewresearch.org/global/fact-sheet/news-media-and-political-attitudes-in-germany/> (04.11.2021).

URL, “Non-Governmental Organizations (NGOs) in the United States” (2021), <https://www.state.gov/non-governmental-organizations-ngos-in-the-united-states/> (11.02.2021).

URL, “Non-Governmental Organizations in the United States” (20.01.2017), <https://www.state.gov/non-governmental-organizations-ngos-in-the-united-states/> (09.01.2021).

URL, “Pentagon Papers” (29.06.2019), <https://www.archives.gov/research/pentagon-papers> (17.04.2021).

URL, “Putin and Medvedev in Role Swap”, <https://www.dw.com/en/putin-and-medvedev-in-role-swap/a-15936376> (20.06.2021).

URL, “Putin Rusya Devlet Başkanlığını Devraldı” (05.12.2012), https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/05/120507_russia_inauguration (11.06.2022).

URL, “Putin: the psychology behind his destructive leadership – and how best to tackle it according to science” (23.03.2022), <https://theconversation.com/putin-the-psychology-behind-his-destructive-leadership-and-how-best-to-tackle-it-according-to-science-179823> (10.12.2022).

URL, “Putin’s delight at Trump win may soon wither”, <https://www.ft.com/content/0e078854-ad82-11e6-ba7d-76378e4fef24> (11.12.2022).

URL, “Read Trump’s phone conversation with Volodymyr Zelensky” (26.09.2019), <https://edition.cnn.com/2019/09/25/politics/donald-trump-ukraine-transcript-call/index.html> (07.04.2021).

URL, “Robert Mueller appointed special counsel” (17.05.2017), <https://www.cbsnews.com/news/doj-appoints-special-counsel-in-wake-of-comey-developments/> (03.10.2022).

URL, “Russia swears in Putin protege as new leader” (06.05.2008), <https://www.nbcnews.com/id/wbna24485967> (06.07.2022).

URL, “Russian Military Support to Venezuela Causing US Tension” (26.03.2019), <https://edition.cnn.com/videos/politics/2019/03/26/venezuela-russia-military-us-tensions-pompeo-newton-dnt-lead-vpx.cnn> (14.05.2022).

URL, “Russia, Ukraine Reach Five-Year Gas-Transit Deal” (31.12.2019), <https://www.rferl.org/a/long-russia-ukraine-reach-five-year-gas-transit-deal/30353000.html> (22.10.2022).

URL, “Russian Activities And Intentions In Recent Elections” <https://www.fbi.gov/news/testimony/assessing-russian-activities-and-intentions-in-recent-elections> (14.07.2021).

URL, “Russian Interference In 2016 U.S. Elections”, <https://www.fbi.gov/wanted/cyber/russian-interference-in-2016-u-s-elections> (10.11.2021).

URL, “Rusya: Trump'ın hedefi ABD'nin sıvılaştırılmış doğal gazını Avrupa'ya satmak” (12.07.2018), <https://tr.euronews.com/2018/07/12/rusya-trumpin-hedefi-abd-nin-sivilastirilmis-dogal-gazini-avrupa-ya-satmak> (21.10.2022).

URL, “Rusya'da Putin'i Protesto Gösterileri” (03.12.2021), https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/03/120310_moscow_protests (10.11.2022).

URL, “Rusya'dan Tillerson'ın ziyaretine ilişkin açıklama” (11.04.2017), <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusyadan-tillersonin-ziyaretine-iliskin-aciklama/794269> (14.05.2022).

URL, “Salgın Devam Ederken Trump'ın Golf Oynaması Tepki Çekti” (24.05.2020), <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/salgın-devam-ederken-trumpin-golf-oynamasi-tepki-cekti/1851989> (17.06.2022).

URL, “Section 1: Media Sources: Distinct Favorites Emerge on the Left and Right” (10.21.2014), <https://www.pewresearch.org/journalism/2014/10/21/section-1-media-sources-distinct-favorites-emerge-on-the-left-and-right/> (12.07.2021).

URL, “Sovyetlerin Çöküşü Dönüm Noktası” (21.04.2005), https://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2005/04/050425_putin_catastrophe.shtml (26.03.2022).

URL, “Special counsel Robert Mueller: ‘If we had had confidence that’ President Trump ‘clearly did not commit a crime, we would have said so’” (29.05.2019), <https://www.cnn.com/2019/05/29/robert-mueller-did-not-determine-if-trump-committed-crime.html> (20.05.2022).

URL, “Stories”, <https://www.panfoundation.org/stories> (21.12.2022).

URL, “Tapper: The real reasons Trump fired Comey” (10.05.2017), <https://edition.cnn.com/videos/politics/2017/05/10/jake-tapper-reasons-trump-fired-comey-loyalty-sot-lead.cnn> (17.08.2021).

URL, “The Steele dossier: A reckoning” (18.11.2021), <https://edition.cnn.com/2021/11/18/politics/steele-dossier-reckoning/index.html> (11.07.2022)

URL, “The Tactics & Tropes of the Internet Research Agency”, <https://int.nyt.com/data/documenthelper/533-read-report-internet-research-agency/7871ea6d5b7bedafbf19/optimized/full.pdf> (11.05.2022).

URL, “Timeline: Trump’s Acts of Accommodation/Engagement with Russia” (27.06.2018), <https://www.justsecurity.org/58108/timeline-trumps-acts-accommodation-engagement-russia/> (21.10.2022).

URL, “Transparent Hands”(9.1.2021), <https://www.transparenthands.org/list-of-top-10-non-governmental-organizations-in-usa/> (10.10.2017)

URL, “Trump 'müesses nizam' ve ABD demokrasisinin geleceği” (13.01.2017), <https://www.bloomberght.com/haberler/haber/1974005-trump-muesses-nizam-ve-abd-demokrasisinin-gelecegi> (17.08.2022).

URL, “Trump slams Germany at NATO summit: It’s ‘totally controlled by Russia’ (11.07.2018), <https://www.cnn.com/2018/07/11/trump-slams-germany-at-nato-summit-says-its-a-captive-of-russia.html> (16.02.2022).

URL, “Trump warns about Libya meddling after Turkey votes to send troops”, <https://www.ft.com/content/34428e78-2d78-11ea-bc77-65e4aa615551> (12.11.2021).

URL, “Trump’ın üst düzey danışmanı Michael Flynn istifa etti” (12.2.2017), <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38964574> (24.1.2021)

URL, “Trusting the News Media in the Trump Era” (12.12.2019), <https://www.pewresearch.org/journalism/2019/12/12/trusting-the-news-media-in-the-trump-era/> (10.12.2021).

URL, “U.S.-Russia Relations at a Crossroads” (29.11.2020), <https://www.csis.org/analysis/us-russia-relations-crossroads> (06.08.2021).

URL, “U.S.-Russia Relations: “Reset” Fact Sheet”, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/us-russia-relations-reset-fact-sheet> (04.11.2022).

URL, “US Warns Firms About Sanctions For Work on Nord Stream 2, TurkStream” (16.06.2020), <https://www.dailysabah.com/business/energy/us-warns-firms-about-sanctions-for-work-on-nord-stream-2-turkstream> (09.11.2022).

URL, “Which of the following influences your final decision when voting for/about political candidates and issues?” (2011), <https://www.statista.com/statistics/223191/media-influencing-final-decisions-about-politics-in-the-us/> (04.08.2022).

URL, ” Rex Tillerson” (2016), <https://www.forbes.com/profile/rex-tillerson/?sh=2d2f496a704b> (15.06.2022).

URL, https://constitution.congress.gov/browse/essay/amdt1_3_1/ (03.12.2022).

URL, <https://hukukbook.com/virginia-insan-haklari-bildirgesi/> (06.04.2021).

URL, <https://www.bqprime.com/politics/trump-s-secret-moscow-skyscraper-pursuit-exposed-him-to-kremlin> (10.02.2022).

URL, <https://www.dw.com/tr/hillary-clinton-putin-beni-yenmek-istiyordu/a-52532642> (30.12.2021).

URL, <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-815#acrefore-9780190228613-e-815-div1-2> (12.05.2022)

URL, <https://www.iea.org/> (31.09.2022).

URL, <https://www.theguardian.com/world/2013/aug/01/edward-snowden-asylum-russia-nsa>, “Edward Snowden granted asylum in Russia” (12.05.2021).

URL, https://www.washingtonpost.com/lifestyle/media/a-history-of-the-trump-war-on-media--the-obsession-not-even-coronavirus-could-stop/2020/03/28/71bb21d0-f433-11e9-8cf0-4cc99f74d127_story.html

Ünal, A. Yıldız, “Türkiye’de Günde Ortalama 7 Saat 29 Dakika İnternette Geçiyor” (04.07.2020), <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/turkiyede-gunde-ortalama-7-saat-29-dakika-internette-geciyor/1899392#:~:text=%22%C4%B0internette%20ge%C3%A7irilen%20s%C3%BCrenin%20d%C3%BCnya%20ortalamas%C4%B1,inci%20s%C4%B1rada%20yer%20ald%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%C4%B1%20s%C3%B6yledi> (20.12.2021)

Vajdich, P. Daniel, “Trump’s Russia Policy Is Better Than Obama’s Was” (13.04.2018), <https://foreignpolicy.com/2018/04/13/trumps-russia-policy-is-better-than-obamas/> (13.10.2022).

Vitkovskaya, Julie vd. (2017), “The Post’s new findings in Russia’s bold campaign to influence the U.S. election”, <https://www.washingtonpost.com/graphics/2017/world/national-security/russia-hacking-timeline/> (20.21.2021).

- Volz, Dustin ve Gardner, Timothy (2018), “In a first, U.S. blames Russia for cyber attacks on energy grid”, <https://www.reuters.com/article/us-usa-russia-sanctions-energygrid-idUSKCN1GR2G3> (17.03.2021).
- Walt, S. M. (2018), **The Hell of Good Intentions: America's Foreign Policy Elite and the Decline of US Primacy**, Farrar, Straus and Giroux
- Watkins, Eli (2018), “Some of the times Trump has called Russia probe a ‘witch hunt’”, <https://edition.cnn.com/2018/01/10/politics/donald-trump-witch-hunt-justice-department/index.html> (27.06.2022).
- Weigel, Moira (2016), “Political correctness: how the right invented a phantom enemy” (30.11.2016), <https://www.theguardian.com/us-news/2016/nov/30/political-correctness-how-the-right-invented-phantom-enemy-donald-trump> (17.11.2022).
- Welker, Kristen ve Helsel, Phil (2018), “Trump wanted to fire Mueller in June but backed down when White House counsel threatened to Quit”, <https://www.nbcnews.com/politics/politics-news/trump-wanted-fire-mueller-june-backed-down-reports-n841206> (12.09.2021).
- Wilson, Jeanne L. (2010) The Legacy of the Color Revolutions for Russian Politics and Foreign Policy, Problems of Post-Communism, 57:2, 21-36, DOI: 10.2753/PPC1075-8216570202
- Wolff, Michael (2018), **Ateş ve Öfke**, (Çev: Cesi Mizrahi), Doğan Kitap, İstanbul.
- Wood, Paul (2017), “BBC araştırdı: 'Trump-Rusya ilişkisi' iddialarının arka planı”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-38594601> (21.12.2021).
- Woodward, Bob (2019), **Korkun**, (Çev. Kemal Tarım), Alfa Yayıncılık, 2019, İstanbul.
- Yalçınkaya, Haldun (2008), “Savaşlarda Asker-Medya İlişkilerinin Geldiği Son Aşama: İliştirilmiş Gazetecilik”, **Uluslararası İlişkiler**, 5(19), 29-56.
- Yen, Hope vd. (2022), “Trump Distorts Obama-Biden Aid to Ukraine”, <https://apnews.com/article/russia-ukraine-europe-donald-trump-ap-fact-check-barack-obama-981ef7feb11053c1340a9d028d6f357b> (05.10.2022).
- Yücel, Hasan (2020), “Trump’ın Azil Süreci Sonrası Amerikan Siyaseti”, **SETA Analiz**, S: 312
- Zinn, Howard (2016), **Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi**, (Çev: Sevinç Sayan Özer), İmge Kitapevi, İstanbul.
- Zurcher, Anthony (2018), “Ten Ways Trump Has Changed America”, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-42653793> (06.05.2022)

ÖZGEÇMİŞ

Hacı ÖZTÜRK 2001 yılında Trabzon Pınarlatı Keleşli İlköğretim okulunda eğitimine başladı. 2009 yılında Trabzon Alparslan Anadolu Lisesi'ne başladı ve 2013 yılında mezun oldu. 2013 yılında İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünü kazandı, 2017 yılında mezun oldu. 2018 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı.

ÖZTÜRK, bekar olup İngilizce bilmektedir.